

**33 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

(s.1-190)

Özge TENEŞ

Yüksek Lisans Tezi

Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı

Doç. Dr. İbrahim Etem ÇAKIR

2019

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

**33 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

(s.1-190)

(The Transcription and Evaluation of 33 Mühimme Registers Pages 1-190)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge TENEŞ

Danışman: Doç. Dr. İbrahim Etem ÇAKIR

**Erzurum
Haziran-2019**

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

TEZ BEYAN BİLDİRİMİ

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “33 Numaralı Mühimme Defteri’nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.1-190)” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmenliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin/raporumun tamamen her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezim 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum.

Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamını her yerden erişime açılabilir.

19.07.2019

Özge TENEŞ

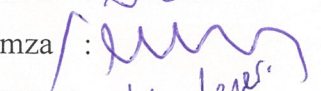
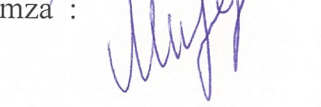
T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TEZ KABUL TUTANAĞI

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. İbrahim Etem ÇAKIR danışmanlığında, Özge TENEŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 19/07/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Ümit KILIÇ
Jüri Üyesi : Doç. Dr. İbrahim Etem ÇAKIR
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Musa SEZER

İmza :
İmza :
İmza :

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 19/07/2019

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Rifat KÜTÜK

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖZET.....	I
ABSTRACT	II
ÖN SÖZ.....	III
KISALTMALAR	IV
GİRİŞ	1
1. Divân-ı Hümâyûn.....	1
2. Mühimme Defterleri	7

BİRİNCİ BÖLÜM

1. III. MURAD DÖNEMİ (1574-1595).....	13
1.1. III. Murad Şahsiyeti	14
1.2. III. Murad Tahta Çıkışı.....	15
1.3. Osmanlı-Avusturya İlişkileri	15
1.4. Osmanlı-İran İlişkileri	17
1.5. Fas'ın Osmanlı Hâkimiyeti Altına Girmesi.....	21
1.6. Osmanlı-Lehistan Münasebetleri	23
1.7. İngiltere ile Ticârî İlişkilerin Başlaması	24
1.8. Sokollu Mehmed Paşa'nın Ölümü	24
1.9. Tağşiş ve Askerin İsyan Etmesi.....	25
1.10. Şehzade Mehmed'in Sünnet Düğünü	25
1.11. III.Murâd'ın Ölümü.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

2. 33 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN ÖZELLİKLERİ.....	28
2.1. Defterin Fizikî Durumu	28
2.2. Diplomatik ve Teknik Özellikleri	29
2.3. Dil Özellikleri	31
2.4. Tarihler	32
2.5. Metnin Transkripsiyonunda Takip Edilen Yol.....	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DEFTERİN MUHTEVÂSİ.....	35
3.1. Eşkıyalık Olayları	35
3.2. Hac Konusu	42
3.3. Vakıflar	46

3.4. Diğer Meseleler.....	49
---------------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. DEFTERİN ÖZETİ	53
4.1. Hükümlerin Özeti.....	53

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. DEFTERİN TRANSKRİPSİYONU	116
5.1. 33 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu	116
5.2. Hükümlerin Gönderildiği Makamlar.....	333

SONUÇ.....	336
-------------------	------------

KAYNAKÇA.....	338
----------------------	------------

EKLER.....	343
-------------------	------------

İNDEKS	370
---------------------	------------

ÖZGEÇMİŞ.....	374
----------------------	------------

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

33 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ

(s.1-190)

Özge TENEŞ

Danışman: Doç. Dr. İbrahim Etem ÇAKIR

Haziran 2019 Sayfa 374

Osmanlı Devleti'nde merkez teşkilatı içerisinde bulunan en önemli kurum Divân-ı Hümayûn'dur. Divân-ı Hümayûn'da kararlaştırılan konular padişahın onayı alındıktan sonra bir ferman haline getirilirdi. Bu fermanların suretlerinin kaydedildiği defterler Mühimme Defterleri'dir. Osmanlı Devleti'nde Divân-ı Hümayûn gibi önemli bir birimin esas defterlerini teşkil eden mühimme defterleri birçok konuyu içerisinde bulundurmaktadır. Bu defterler aracılığı ile dönemin siyasî, idarî, askerî, sosyal ve iktisadî olaylarına ulaşılmaktadır. Çalışmamıza konu olan 33 Numaralı Mühimme Defteri, III.Murad dönemine (1574-1595) dönemine ait olup H.985-986 / M.1577-1578 dönemini ihtiva etmektedir. Çalışmamızda, toplam 384 sayfadan oluşan defterin 1'den 190'a kadar olan kısmının transkripsiyon ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Defter, muhtevâ açısından genel itibari ile; eşkiyâlık olayları, hac meseleleri ve hacılar, vakıflar, İstanbul'un zahire ihtiyacı, donanma ve tımar meselelerini kapsamaktadır. Tez çalışmasında, Divân-ı Hümayûn ve Mühimme Defterleri hakkında genel bilgilere, III. Murad dönemi olaylarına, defterin özelliklerine ve muhtevasına, hüküm özetleri ve transkripsiyonuna yer verilmiştir. Çalışmada 33 Numaralı Mühimme Defteri'nin ait olduğu III. Murad dönemi siyasî, sosyal, ekonomik olayların aydınlatılmasına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mühimme Defterleri, Eşkiyâ, Hac, III.Murad

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE TRANSCRIPTION AND EVALUATION OF 33 MÜHİMME REGİSTERS (PAGES 1-190)

Özge TENEŞ

June 2019 Pages 374

The most important institution in the Ottoman Empire in its central organization is the Divan-ı Hümâyûn. The issues agreed in the Divan-ı Hümâyûn were turned into a decree after the approval of the sultan. The books in which copies of these edicts are recorded are Mühimme Books. The Ottoman registers, which constitute the main registers of an important unit such as Divan-ı Hümâyûn in the Ottoman State, contain many subjects. Through these books, political, administrative, military, social and economic events of the period are reached. The Book of Numbers, which is the subject of our study, belongs to the period of Murad The Third (1574-1595) and includes the period H.985-986 / M.1577-1578. In this study, transcription and evaluation of a total of 384 pages from 1 to 90 were made. Notebook, in terms of content in general terms; bandit incidents, pilgrimage and pilgrims, foundations, Istanbul's need for grains, navy and grooming. In this thesis, general information about Divan-ı Hümâyûn and Mühimme Books, events of Murad The Third period, characteristics and contents of book, summary summaries and transcription are given. In the study, it is aimed to contribute to the clarification of political, social and economic events in the period of Murad The Third.

Keywords: Mühimme Registers, Bandit, Pilgrimage, Murad The Third.

ÖN SÖZ

Divân-ı Hümâyân; Osmanlı Devleti'nde, ilk başlarda padişah sonraki dönemlerde ise veziriazam başkanlığı altında toplanarak devlet işlerine bakan meclisin adıdır. Siyasî, iktisadî, hukukî, askerî, sosyal, her türlü mesele burada görüşülüp karara bağlanırdı. Devletin en yetkili karar organı olan Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararlar padişah tarafından onaylandıktan sonra fermana dönüşürdü. Mühimme Defterleri, bu fermanların suretlerinin kaydedildiği defterlerdir. Bu defterlerin ana konularını; siyasî, iktisadî, sosyal, kültürel harp tarihi hakkındaki üst düzey kararlar teşkil etmektedir. Geniş muhtevaları ile Osmanlı arşiv belgeleri arasında müstesna bir yere sahiptirler.

Mühimme Defterleri, tarih çalışmaları için temel kaynaktır. Çalışmamızın konusu Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde A.DVN.MHM.d.033 kodu ile kayıtlı olan 33 Numaralı Mühimme Defteri'nin 1-190 arasındaki sayfalarıdır. Defter 985-986 (1577-1578) tarihlerine aittir. Çalışmamıza konu olan kısmı ise 985 (1577) senesine ait hükümleri içermektedir.

Çalışmamızın giriş bölümünde Divân-ı Hümâyûn ve Mühimme Defterleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümünde defterin ait olduğu III. Murad dönemi olaylarına değinilmiştir. İkinci bölümünde 33 Numaralı Mühimme Defteri'nin fizikî durumu, dil, diplomatik, teknik özellikleri ve transkripsiyonunda takip edilen yol üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümünde defterin muhtevâsına hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümünde hükümlerin özetleri ve beşinci bölümünde defterin transkripsiyonu yer almaktadır. Son bölümde ise sonuç, kaynakça, ekler, indeks ve özgeçmiş bulunmaktadır.

Çalışmamda kıymetli zamanlarını ayırarak yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışman hocam Doç. Dr. İbrahim Etem ÇAKIR'a ve kıymetli hocalarım Prof. Dr. Ümit KILIÇ, Dr. Öğr. Üyesi Selçuk DEMİR ve Dr. Öğr. Üyesi Musa SEZER'e teşekkürü borç bilir şükranlarımı sunarım.

KISALTMALAR

A.DVN:	: Bâb-1 Asâfi, Divan Kalemi Evrakı
A.DVN. M	: Bâb-1 Asâfi, Divan Kalemi Evrakı
AÜ	: Ankara Üniversitesi
B.	: Belge
BK.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	: Cilt
ÇEV.	: Çeviren
D.	: Defter
DTCF	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
ED	: Editör
FSM	: Fatih Sultan Mehmed
h.	: Hüküm
H.	: Hicrî
HAZ	: Hazırlayan
İA	: Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
MD	: Mühimme Defteri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
No	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
YAY	: Yayın
YY	: Yüzyıl

GİRİŞ

1. Divân-ı Hümâyûn

Divân kelimesi, İslâm fütuhâtının ilk yıllarında Arapça ve İslâm kültürü içerisinde yer alan diğer dillere geçmiştir. Muhtelif manâlarda esasen Farsça kökenli bir kelimedir ve esasen topluluk ifade etmektedir¹. Divân-ı Hümâyûn, neredeyse bütün İslâm devletlerinde olduğu gibi, Osmanlı Devleti'nde de ilk başlarda hükümdarın sonraki dönemlerde ise veziriazamın reisliği altında toplanarak devlet işlerine bakan meclisin adıdır².

Divân teşkilâtının Müslüman Türk devletleri arasında Selçuklular, Anadolu Beylikleri, İlhanlılar, Akkoyunlular, Memlûklular ve Osmanlılar'da mevcut bulunduğunu görmekteyiz³. Osmanlılar ve diğer Anadolu Beylikleri'nin divânlarının Selçuklu divânına benzediğine hiç şüphe yoktur⁴. Osmanlı divânı İlhanlı, Selçuklu ve diğer Türk devletleri örnek alınarak oluşturulmuştur. Divânlar; Selçukularda “divân-ı âlî”, İlhanlılarda “divân-ı kebîr”, Memlûkler'de ise “divân-ı sultan” adlarını taşımaktaydı⁵.

Osmanlı Devleti'nde Orhan Bey zamanından beri bir divân bulunduğunu görmekteyiz. Tarihlerde Orhan Gazi döneminde divâna katılan beylerin başlarına burma sarık takmış oldukları kayıtlıdır. Zaten o dönemde yani on dördüncü yüzyılın ilk yarısında Anadolu beylikleri içerisinde de Selçukiler ile İlhanileri taklit eden bir divân teşkilâtı olduğuna dair hiçbir şüphe yoktur. Yıldırım Bayezid döneminde yaşayan Şemseddin ibn-i Sagir adlı kişi Memlûk hükümdarı Melik-i Zahir Berkuk'a; Osmanlı hükümdarının her gün sabahları geniş bir sahada ve halktan yüksek bir mevki de oturarak ahalinin şikâyet ve davalarını dinlediğini beyân eylemiştir. Bu ifade Osmanlılar'ın ilk devirlerinde divânın

---

¹ Mecduud Mansuroğlu, “*Divan*”, MEB İslâm Ansiklopedisi, C.III, İstanbul Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1977, s.595.

² Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1946, s.462.

³ Zekeriya Bülbül, *Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2009, s.71.

⁴ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Medhal*, TTK Basımevi, Ankara 1970, s.138.

⁵ Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, TTK Yayınları, Ankara 2014, s.10.

vuku bulduğu gibi sonraları da her sabah erkenden toplanarak padişahın bu divâna riyaset ettiğini belirtmektedir⁶.

Murad (1360-1389) döneminde devlet daha hızlı ve esaslı bir gelişme kaydetmiş ve bu divâna da yansımıştır. Çandarlı Kara Halil Hayreddin Paşa ilk vezir olmuştur. Onun zamanında divanında aynı gelişmeye kavuştuğu şüphesizdir. Orhan Bey döneminde divânda ordu temsil edilmiyordu. I. Murad'ın veziri Çandarlı Kara Halil Hayreddin Paşa askerî yetki hakkına sahip olduğundan dolayı bu divân daha güçlü olmuştur. I. Bayezid döneminde de aynı gelişmenin devam ettiği zannedilmektedir. I. Bayezid'den sonra meydana gelen karışıklık dönemi esnasında ve I. Mehmed'in devleti yeniden birliğe kavuşturması sonrasında divânın aynen kaldığını söylemek mümkündür. II. Murad döneminde de Edirne Sarayı'nda belirli bir mekânda divânın düzenli olarak toplandığı görülmektedir⁷. Anadolu Selçukluları'nın hükûmet teşkilatı örnek alınarak oluşturulan Divân-ı Hümâyûn'un Fatih Sultan Mehmed'den sonra önemi ve fonksiyonu daha fazla artış göstermiştir⁸. Fatih döneminde oluşturulan Kanunnâme'nin Divân-ı Hümâyûn'u düzenleyen bölümü onun en gelişmiş dönemi olduğunun bir örneği olarak gösterilebilir. Divân-ı Hümâyûn tâbirinin bu dönemde ortaya çıktığına dair iddialar vardır. Fatih ulema dışındaki önemli olan askeri sınıf üyelerini kendi kulları arasından seçerek Çandarlı ailesi tarafından güçlendirilen vezir-i azamlık makamını tümünden kendi otoritesine bağlayarak divân üzerinde kesin bir denetim kurmuştur⁹.

1475 senesine kadar divâna bizzat padişahın kendisi başkanlık etmekteydi. Divan toplantısı her gün sabah namazından sonra başlayarak öğleye kadar devam etmekteydi. 1475'den itibaren Fatih, divân toplantılarına başkanlık yapmaktan vazgeçti. Bu tarihten sonra divân toplantılarına veziriazamlar riyaset etmeye başladı. Divânın yapıldığı salonun üstünde kafes adı verilen bir pencere bulunuyordu ve padişah bu pencerenin arkasından istediği müddetçe divândakilerin haberi olmadan divân toplantılarını takip edebiliyordu¹⁰.

I. Selim (1512-1520) divân ile ilgili olan meseleleri yakından takip etmiştir. Kanuni Sultan Süleyman zamanında Divân-ı Hümâyûn'un yetkilerinin artmasına karşılık

⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1948, s.1.

⁷ Ahmet Mumcu, *Divan-ı Hümayun*, Phoenix Yayınları, Ankara 2007, s. 3-5.

⁸ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2013, s.55.

⁹ Ahmet Mumcu, *Hukuksal ve Siyasal Karar Organı Olarak Divan-ı Hümayun*, Sevinç Matbaası, Ankara 1976, s. 28-29.

¹⁰ Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, s.56.

hükümdarın denetiminin bazen azalıp bazen şiddetlendiği, lakin gerekmedikçe hünkârın Divân-ı Hümâyûn'un işlerine karışmadığı anlaşılmaktadır¹¹.

XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Divân-ı Hümâyûn'un haftada bazen dört bazen de beş gün toplanmış olduğu, gerek mühimme defterlerinden gerekse Halkondil zeylinde yer alan teşkilat bölümünden ve Âlî'nin kayıtlarından anlaşılmaktadır¹². Fatih'den sonra divâna veziriazamlar başkanlık etmişler ve kendilerine mühr-i hümâyûn verilmiştir. Divân toplantıları, Kanuni Sultan Süleyman Han dönemine kadar günümüzde Kubbealtı olarak bilinen binanın bulunduğu yerin arkasındaki Divânthane'de yapılırdı. Kanuni Sultan Süleyman döneminde sadrazam İbrahim Paşa günümüzdeki binayı yaptırmıştır ve ondan sonra divân müzakereleri burada yapılmıştır¹³.

XV. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı padişahları yabancı elçiler ile yaptıkları görüşmelerini muhtemelen resmi bir sığata sahip olmayan gayr-ı müslim tercümanlar vasıtası ile gerçekleştirmiştir. Ancak meşhur tarihçi Jorga'nın Dukas'a ait naklettiği bir rivayet, Sultan II. Murad döneminde bir divân tercümanının mevcudiyetini göstermektedir¹⁴.

Divân-ı Hümâyûn'da görüşmelere en önemli meselelerden başlanırdı. Öncelikle elçiliklerin istekleri ve bunlara verilecek cevaplar üzerinde durulur daha sonra bir karar verilirdi. Daha sonrasında ise eyaletlerin gereksinimleri, yabancı devletler ile olan münasebetler hakkındaki meseleler, halkın dilek ve şikâyetleri, arazi hususundaki davalar ve önem sırasına göre diğere meselelere bakılırdı¹⁵.

Divân-ı Hümâyûn, Osmanlı Devleti'nin en yüksek organı olma özelliğine sahiptir. Devlet başkanı sıfatına sahip olan Sultan devleti idare ederken divân üyelerinin fikirlerine başvururdu. Divân'da devlete ait bütün meseleler, özellikle tımar tevcihleri ve önemli mevkiilere yapılacak olan atamalar görüşülürdü¹⁶. Bununla birlikte bu birim devletin en yüksek makamlarına sahip görevlilerden oluşan, çözülmesi güç olan hukuk meselelerinin çözüme kavuşturulduğu hükümdar kuruludur. Aynı zamanda, hem bakanlar kurulu, hem

¹¹ Bülbül, *Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi*, s. 74.

¹² Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, s.3-4.

¹³ Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, s.11

¹⁴ Bilgin Aydın, "The Journal of Ottoman Studies", Osmanlı Araştırmaları, S. 24, İstanbul 2007, s.43-44.

¹⁵ Tefrik Temelkuran, "Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, S. 6, İstanbul 1975, s.133.

¹⁶ Ziya Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, Kayhan Yayınevi, İstanbul 1999, s.171.

devlet konseyi, hem de en yüksek mahkeme ve son derece üstün bir yere sahip bir kuruldur¹⁷. Padişahların emirleri, fermanları, buyurulduları burada hazırlanırdı. Divânın siyasi ve idari görevleri ise dine aykırı davranışların yok edilmesi buna teşebbüs edenlerin cezalandırılması, nüfus hareketlerinin kontrolü, gayrimüslümlerin yaşantısı, komşu devletler ile olan sınır meseleleridir. Din, vakıf, eğitim, hazine ile ilgili meseleler de burada görüşülebilirdi¹⁸. Yine, Osmalı topraklarında adaletin temininin, yürütülmesi ve denetlenmesi de Divân-ı Hümâyün yoluyla gerçekleştirilmiştir. Kurumun en fazla ilgilendiği meselelerin başında ise adli davaların dinlenmesi gelmektedir¹⁹.

Divân-ı Hümâyün, kendi bünyesinde kurulmuş olan kalemiye teşkilatı vasıtası ile gerek dâhilî gerekse hâricî yazışmaları yürütür ve divânda hazırlanan belgeler ile defterleri muhafaza ederdi. Divânda hazırlanan ferman, berat ve nâme-i hümâyün gibi belgelerin dil üslup ve inşası bakımından denetlenmesi, kanunlara uygunluğunun kontrol edilmesi ve defterlere kaydolunması kalemiye sınıfının vazifeleri arasında idi. Divân kalemi, başkanı nişancı olmak üzere, reisülküttab, tercüman ve kâtiplerin yer aldığı bir kadrodan oluşuyordu²⁰.

Divan toplantılarının aslı üyeleri; veziriazam, vezirler, kadıaskerler, defterdarlar ve nişancıdır. Bunlar dışında divâna reisülküttab, kapıcılar kethüdası ve Çavuşbaşı divan hizmetkârları olarak katılırlardı ve bunlar oturmayıp ayakta dururlardı. Padişahın divân toplantılarına katılmayı bırakmasının ardından veziriazam divân başkanı olarak hükümdarın toplantıyı dinlediği kule altındaki sedirde oturur, onun sağ tarafına rütbelerine göre kubbe vezirleri sol tarafında ise Rumeli ve Anadolu kadıaskerleri, defterdarlar, sağ yanında da nişancı yer alırdı. Eğer beylerbeyiler İstanbul'da bulunuyorlarsa onlar da divâna iştirak ederlerdi. Şeyhülislam divan üyelerinden değildi²¹. XVI. yüzyıldan itibaren, padişah ve sadrazamlar giderek artan bir şekilde divân üyesi olmayan şeyhülislamın görüşüne başvurmuşlardır. XVII. yüzyıldan itibaren idareye dahil edilmişlerdir²².

¹⁷ Mumcu, *Hukuksal ve Siyasal Karar Organı Olarak Divan-ı Hümayun*, s.34.

¹⁸ Erol Özbilgen, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Adâb-ı Osmâniyye, Devlet, Kurumlar, Toplum, Şehir, Aile, Birey, Bilim, Sanat, Kültür, Ticaret, Sanayi, Teknoloji*, İz Yayıncılık, İstanbul 2007, s.183.

¹⁹ Recep Ahışalı, "Divan-ı Hümâyün Teşkilâtı", *Osmanlı*, C. VI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.32.

²⁰ Bilgin Aydın, *XVI. Yüzyılda Dîvân-ı Hümayun ve Defter Sistemi*, TTK Yayınları, Ankara 2017, s.14.

²¹ Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, s.12.

²² Mehmet İpşirli, "Şeyhülislâm", *DİA*, C. XXXIX, İstanbul 2010, s.94.

Divân-ı Hümâyûn dışında yapılan bazı divanlar vardır. Bunlardan ikinci divânı; veziriazamın Divan-ı Hümayun toplantısından hemen sonra ikinci vaktinde kendi sarayında yaptığı divândır. Bu divân, Divân-ı Hümâyûn'dan sonra en önemli kurumdur. Veziriazamlar, Divân-ı Hümayûn'da sonuca kavuşamayan, görüşülmesine gerek duyulmayan meseleleri kendi sarayında kurulan İkinci Divânı'nda çözüme kavuştururlardı²³. Bir başka divân ise Cuma Divânı'dır. Daha önce her cuma sabahı kubbealtında yapılan bu divân sonradan paşa kapısında toplanmaya başlamıştır. Bu divânda sadece davalar dinlenirdi. Bu nedenle Cuma Divânı için “huzur murafaası” adı da verilirdi. Bu divân içerisinde hem şerî ve hem de örfî hükümler verilirdi²⁴. Bir başka divân olan Çarşamba Divânı'nda ise, her çarşamba günü İstanbul, Galata, Eyyüb ve Üsküdar kadıları sadrazamın ziyaretine gelir, divânhaneye çıkar cuma günlerindeki düzen çerçevesinde divân kurularak davalar görülür, insanlar arasındaki anlaşmazlıklar çözümlenerek bir neticeye bağlanırdı²⁵. Sarayda üç çeşit divân toplanırdı. Bunlardan birisi belirli günlerde toplanan alelade divân, ikincisi kapıkulu ocaklarına maaş verilmesi ve sefir kabul edilmesi nedeni ile toplanan Galebe Divânı, üçüncüsü ise divân günleri dışında olağanüstü hallerde padişahın katılımı ile kurulan Ayak Divânı'dır²⁶.

Padişah nerede bulunur ise divân'ın da orada kurulması bir kanun idi. Bu nedenle padişahın bizzat katıldığı seferlerde divân ordugâhlarda kurulurdu. Bu sırada divân üyeleri de İstanbul'da yerlerine “kaim-i makam”lar bırakmak suretiyle sefere iştirak ederlerdi. Bununla birlikte seferde bulunan sadece veziriazam ise üyeleri İstanbul'da bulunan divâna başkanlık vazifesini padişah yapardı²⁷.

Divân-ı Hümâyun'da reis-ül-küttab ve maiyyeti olan beylikçinin kontrolü altında divân kalemleri bulunmaktaydı. Divân-ı Hümâyun'un kalemleri Paşa kapısı denilen veziriazamın bütün devlet işlerini üzerine alan merci olmasından önce; beylik (divân), tahvil (kese yahut nişan), rüûs ve sonradan eklenen âmedî kalemi olmak üzere dört kısımdan oluşmaktaydı²⁸.

²³ Mumcu, *Divan-ı Hümayun*, s.126-127.

²⁴ Bülbül, *Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi*, s.113.

²⁵ Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, s.173.

²⁶ Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, s.13.

²⁷ Erol Özbilgen, *Bütün Yönleriyle Osmanlı ...*, s.183.

²⁸ Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, s.39-40.

Divan-ı Hümâyûn'un en üst derecede yer alan kalemi Divân-ı Hümâyûn Kalemi'dir. Bu birime, yalnızca Divân Kalemi veya beylikçi tarafından idare edildiği için Beylikçi Kalemi adı da verilmiştir. Kalemin şefi beylikçi idi. Devletin idari meselelerinde beylerbeyi, kadı, naib gibi yetki sahibi olan kimselere yazılan emirlerin kayıtları, devletler ile ilgili emirler, onaylanmış ahidnameler ve name-i hümâyûnların kayıtları ve bunlar hakkında verilen emirlerin kayıtları bu kalemde tutulurdu. Divânın verdiği bütün kararlar burada yazılırdı. Önemli konulardaki müzakereler, bu konular hakkındaki kararların müsveddeleri beyaz kağıt üzerine burada yazılırdı²⁹.

Tahvil Kalemi kese ya da nişan kalemi olarak da adlandırılmıştır. Bu kalemde mevâlî olarak isimlendirilen vilâyet kadılarının, vezir, beylerbeyi, sancakbeylerinin tayin beratları ile tımar ve zeamet kayıtları bulunuyordu. Herhangi bir kişiye tımar ve zeamet tevcih edildiği zaman, kayıtlar Defterhane'de işlenerek Tahvil Kalemi'ne gönderilirdi. Devletçe yazılan bütün beratlar tahvil ve beylik kâtipleri tarafından yazılır, berat çerçevesinde düzenleme yapıldıktan sonra âmedci tarafından kontrol edilirdi. Tahvil Kalemi'nde Tahvil Kesedârı adında bir şef bulunurdu³⁰.

Rûûs Kalemi ise Tahvil Kalemi'nin çalışma alanı dışında kalan bütün atama ve tevcih işlerini yürütürdü. Yukarıda sayılan yüksek rütbeli görevlilerinin dışındaki bütün devlet ve vakıf görevlilerinin berâtları burada hazırlanıp kayıtları tutulurdu³¹.

Amedi Kalemi'ndeki Amedci Efendi adlı görevli Reis-ül Küttab'ın özel kalem müdürü idi. Veziazam tarafından padişaha yazılacak takrir veya telhis ile yabancı devletlerle yapılan ahitname, barış antlaşması sureti, yabancı devlet başkanlarına veziriazam tarafından gönderilen mektup müsveddesi, yabancılarla yapılan bütün yazışmalar burada hazırlanır ve muhafaza edilirdi³².

Divân-ı Hümâyûn XVII. yüzyıl itibariyle giderek önemini kaybederek imparatorluğun sonuna kadar sadece sembolik bir şekilde varlığını devam ettirmiştir³³. Bu yüzyıl itibariyle Divân-ı Hümâyûn artık daha çok elçilerin kabul edildiği, yeniçerilerin

²⁹ Tefik Temelkuran, "Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi", s.137.

³⁰ Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, s.22.

³¹ Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, s. 67.

³² Bülbül, *Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi*, s.103.

³³ Mehmet V. Seyitdanlıoğlu, "Divan-ı Hümâyûn'dan Meclis-i Meb'usan'a Osmanlı İmparatorluğu'nda Yasama", *Osmanlı*, C. VI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.18.

üç aylıklarının dağıtıldığı günlerde toplanmaya başlandı. XVII. yüzyıl sonlarında ise devlet meseleleri veziriazamın dairesinde görüşülmeye başlandı³⁴. 1650 senesinde sadece veziriazamlara mahsus olan bir konak tahsis edilmesi ile Divân-ı Hümâyûn bürokrasinin reisülküttaplığına bağlı kısmı burada hizmet etmeye başlamış, bundan dolayı da Divân-ı Hümâyûn'un önemi iyice azalmıştır. XVIII. yüzyılda bu merkez önce Paşa Kapısı ve sonrasında Bâbîâlî adlarıyla anılmıştır. Divân-ı Hümâyûn XIX. yüzyılda önemini tamamen kaybetmiştir. Sadece elçi ağırlama, ulûfe dağıtımı ve ataması yeni yapılan devlet ricalinin eskiden beri devam eden bir adet olarak padişah tarafından arzlarda kabulü merasimi için kullanılmıştır³⁵. Divân-ı Hümâyûn'u eski haline döndürmek ve tekrar canlandırmak için çeşitli denemeler yapılmasına rağmen devletin yapısı değişmiş olduğundan dolayı bu çabalar neticesiz kalmıştır³⁶.

2. Mühimme Defterleri

Mühimme defterleri; Osmanlılar'ın Divân-ı Hümâyûn'da karara bağlanan hususların padişah tarafından onaylanmasının ardından düzenledikleri fermanların suretlerinin kaydedildiği defterlerdir³⁷.

Devletin en önemli faaliyeti adaletin temin edilmesi olduğu için Divân-ı Hümâyûn herşeyden önce yüce bir mahkeme idi. Aynı zamanda divân bütün devlet işleri ve atamalar hakkında tartışan ve karar alan bir işleve sahipti³⁸. Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararlara hüküm adı verilirdi ve bu hükümler ahkâm defterlerine sıra ile yazılırdı³⁹. Genel olarak Padişah adına düzenlenen belgeler için kullanılan "hüküm" kelimesi, muhtemelen bu belgelerin kaydedildiği defterlerinde "hüküm" kelimesine bağlı olarak "ahkâm" adı ile anılmasına neden olmuştur. Mühimme defterlerinin, hangi yüzyılda "mühimme" adını almış olduğu henüz tespit edilememiştir. Günümüz Osmanlı tarih literatürü içerisinde "mühimme" olarak bilinen defterlere XVI. yüzyıl Osmanlı bürokrasisinde "ahkâm defteri" adı verildiği görülmektedir⁴⁰. Divân-ı Hümâyûn'da muhtelif işler hakkında

³⁴ Mumcu, *Hukuksal ve Siyasal Karar Organı Olarak Divan-ı Hümayun*, s.29-30.

³⁵ Ahışhalı, "Divan-ı Hümâyûn Teşkilâtı", s.24-25.

³⁶ Mumcu, *Divan-ı Hümayun*, s.10.

³⁷ Mübahat Küttükoğlu, "Mühimme Defteri", DİA, C.XXXI, İstanbul 2006, s.520.

³⁸ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, Çev: Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008, s.99.

³⁹ Kazıcı, *İslâm Medeniyetleri ve Müesseseleri Tarihi*, s.172.

⁴⁰ Aydın, *XVI. Yüzyılda Divân-ı Hümayun ve Defter Sistemi*, s.40-41.

tutulan çeşitli defterlerin en önemlilerinden birisi olan mühimme defterleri Defterhâne’de bulunmakta idi⁴¹.

Divânda alınan kararlar, ferman veya hüküme dönüştükten sonra padişahın onayı alınırdı. Veziriazam durumu bir telhisle padişaha arz ederek onayını alırdı. Müsveddesi Divân-ı Hümayûn’da görüşülerek ve gerekli düzenlemeler yapılarak temize çekildikten sonra tuğra çekmesi için nişancıya verilirdi. Bu durum bize Divânda ki meselelerin ne kadar süratli bir şekilde sağlandığını gösterir. Hazırlanan hüküm veya fermanın ilgili muhatabı divân önünde ise derhal o kişiye tebliğ edilirdi. Şayet fermanın tebliğ edileceği kişi orada bulunmuyor ise ferman bir görevli ile gönderilirdi. Her ferman mutlak suretle Divân-ı Hümayûn sicillerine ve özellikle mühimme defterine kaydedilirdi⁴². Divân-ı Hümayûn düzenli bir şekilde yapıldığı zamanlarda her divân toplantısında görüşülen siyasî, içtimaî, malî, örfî ve idarî kararlar mühimme defterlerine kaydedilirdi⁴³. Bu defterler, Osmanlı Devleti’nde alınan kararların sûretlerinin kaydedildiği bir nevi zabıtlar/siciller hüviyetinde olduklarından dolayı muhtevaları itibari ile pek çok araştırma alanını ilgilendiren bir özelliğe sahiptirler⁴⁴.

Divân-ı Hümayûn’dan çıkan hüküm ya da fermanlar, namerler, beratlar divânî yazısıyla kaleme alınır. Bu yazının adı da bürokratik özelliğinin bir göstergesidir. Bu yazı yalnızca divândan çıkan fermanlarda değil başka resmî belgelerde de kullanılmıştır⁴⁵. Mühimme defterlerinde yazılı olan hükümlerin dili nâme-i hümayun ve fetihname türü belgelerin aksine sade ve sanatsızdır. Hükümlerde önce divâna verilen arz ve arzuhallerin kısa ve anlaşılır bir şekilde özeti yapılmış (narratio/iblağ), sonra da “buyurdum ki” ibaresi ile başlayan emir ve tekid bölümleri yer almıştır⁴⁶.

Fermanlar altı rükün ve beş şarttan meydana gelmektedir. Rükünleri; ferman kelimesinin kullanılması, gönderilecek şahsın adının kendisine lâyük duâ ve senâ ile birlikte yazılması, fermanın gönderilmesine neden olan hadisenin belirtilmesi, gönderen tarafından emrolunan murad, bu muradın açıklanması ve gerekenin yapılmasına dua ile son vermedir. Fermanın şartları ise; tuğra, hükümdara yakışan ifade, gönderilen kişinin

⁴¹ Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, s.35.

⁴² Bülbül, *Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi*, s.

⁴³ Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti’nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, s.79.

⁴⁴ Feridun M. Emecen, “Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mirî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.III, S.5, İstanbul 2005, s.107.

⁴⁵ Mumcu, *Divan-ı Hümayun*, s.112.

⁴⁶ Aydın, *XVI. Yüzyılda Divân-ı Hümayun ve Defter Sistemi*, s.45.

rütbesine riâyet etme, gönderilecek şahsın adı yazılmadan önce *düstûr-ı mükerrer mefharü'l-kudat kıdvetü'l-akram* gibi senâda, isminden sonra ise *edâmallahû te'âlâ iclâlehû, zîde ilmühû* gibi mevkiisine uygun bir duâda bulunulma ve fermanın ısdar nedeninin belirtilmesidir⁴⁷.

XVI. yüzyıl ortalarından XX. yüzyıla kadar olan dönemde küçük zaman dilimleri hariç ortalama 350 yıllık zaman dilimi itibari ile hiçbir doğu ve batı devletinde bulunmayan tarih ve kültür zenginliğini içeren Mühimme Defterleri, Osmanlı Arşivi defter serileri içerisinde şüphesiz çok önemli bir yere sahiptir. Defterlerin ana konularını; devleti ilgilendiren siyasî, iktisadî, sosyal, kültürel ve harp tarihi hakkında üst düzey kararlar teşkil eder⁴⁸.

Divân-ı Hümâyûn'da görüşülüp bir karara bağlanan meseleler için “mühim” kaydı konulduğundan dolayı bu tür evrakın yazılarını kayda geçiren ve işlemlerini yapan kâtiplere mühimme yazan manâsında olan “Mühimme-nüvis” denilirdi. Yazılacak meselelerin çok gizli tutulması gerektiği zamanlarda bu tür yazıları ya beylikçi yazardı ya da odasından ve kendi kontrolü altında kâtiplere yazdırırdı. Önemi az olan meseleler ise kalem odasında, kisedarların kontrolü altında yazılırdı⁴⁹.

Divân-ı Hümâyûn kalemleri içerisindeki en önemli yeri beylik kalemi almaktadır. Bu kalemin başında bulunan beylikçi adı verilen görevli reisülküttabın başyardımcısı sayılabilmektedir. Beylikçi, Divân-ı Hümâyûn bürokrasisine ait olan tüm işleri onun adına yönetmekteydi. Divân-ı Hümâyûn'da karara bağlanan bütün meselelerin hüküm müsveddeleri genellikle bu kaleme hazırlanmaktaydı. Bu belgeler, Beylikçi, gerek duyulduğunda reisülküttap tarafından kontrol edilip son hallerini almalarının ardından mühimme defterlerine kaydedilirdi⁵⁰.

Mühimme Defterleri dört ayrı grup içerisinde değerlendirilebilir. Bunlardan birincisi; Padişah payitahtta iken vezirirazam başkanlığındaki divân toplantısından çıkan emirlerin kaydedildiği Mühimme Defterleri'dir. İkincisi; Sadrazamın sefer veya başka bir nedenden ötürü payitahttan ayrılırken yerine vekil olarak bıraktığı Rikâb kaymakamı

⁴⁷ Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, TTK Yayınları, Ankara 2018, s.100.

⁴⁸ T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Yay:42, İstanbul 2000, s.7

⁴⁹ Temelkuran, “Mühimme Kalemi”, s.138.

⁵⁰ Mumcu, *Divan-ı Hümayun*, s.48-49.

yahud Sadaret kaymakamı adındaki görevli başkanlığı altında toplanan divânda alınan kararların kaydolunduğu Rikâb Mühimmesi'dir. Üçüncüsü; Padişah ve veziriazamın aynı anda Dersaadet'den ayrıldıkları vakit devlet işlerini tedvir etmesi için görevlendirilen Sadaret kaymakamının müstakil olarak kaydettiği divânlarda alınan önemli kararların yazıldığı Kaymakamlık Mühimmesi'dir⁵¹. Dördüncüsü ise; muharebe zamanında gerekli olan bütün defterler veziriazam ve serdar-ı ekrem ile birlikte sefere gönderildiği için seferdeki müzakerelere ait tutulan Ordu Mühimmesi'dir⁵².

Mühimme Defterleri'nin bazılarının ilk sayfalarına, hükümlerin hangi veziriazam zamanında çıktığı, hangi reisülküttâbın başkanlığında yazıldığı belirtildikten sonra defterin başlangıç tarihi yazılırdı. Bazı defterlerde ise bu çeşit kayıtlara hiç yer verilmeyebilirdi. Hükümler, kararların alındığı divân toplantısının tarihinin altına yazılır, bazen hükmün üst kısmında fermanı götürmek ile görevli kişinin adı, teslim tarihi ve "yazıldı" ibaresi yer alır, bazen de hükmün üzerine padişahın hattının yazıldığı belirtilirdi. Her hükmün başında, hitap cümlesi emrin gönderildiği makam veya kişinin adı yazıldıktan sonra "hüküm ki" ibaresi ile bitirilirdi. Ancak bu şekilde bazen değişiklik de olabiliyordu⁵³.

Modern tarih çalışmalarında oldukça erken tarihlerde farkedilen, temel kaynaklar olarak göze çarpan Mühimme Defterleri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin en meşhûr defter serileri tasnifini oluştururlar. Bu defterler üzerinde toplanan ilgi, bunlara dayalı araştırmalar ile belirli konulardaki kayıtların bir araya toplanarak yayınlanması ile veya bütün bir defterin neşri ile giderek artmış ve bu tasnif serisi araştırmacıların vazgeçemediği kaynak haline gelmiştir⁵⁴.

Divân toplantılarında alınan kararlar, padişah tarafından onaylandıktan sonra kronolojik sıra içinde deftere kaydedilmiştir. Mühimme defterlerinin tertibinde şekil ve muhteva açısından bir tekâmül dikkat çekmektedir. Klâsik döneme ait (1553-1642) olan ilk defterler, başlık taşımazlar ve yazıları daha karışık bir şekildedir. İlk sayfalarda başlık yerine yalnızca kayıt tarihini gösteren Arapça toplantı günü, onun hemen altında ise ay ve yıl yazılıdır. Mühimme Defterleri'nde yer alan hüküm tarihlerinin yazılışı ilk

⁵¹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, s.7-8.

⁵² Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, s.82.

⁵³ *90 Numaralı Mühimme Defteri*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1993, Giriş.

⁵⁴ Feridun M. Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.III, S.5, 2005, s. 107.

dönemlerde yukarıda belirtildiği üzere “başlık tarih” atmak sûretiyle olmuştur. Daha sonraları bu usulden vazgeçilerek, günler, evâil, evâsıt, evâhir şeklinde onarlı dilimler olarak ifade edilmeye başlanmıştır⁵⁵.

Mühimme Defterleri muhteva açısından çok büyük bir öneme sahiptir. Bu bakımdan önem ve değerlerini aşağıdaki başlıklarda toplayabiliriz:

1. Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti’nin idarî, askerî, siyasî yapısı, karşılıklı münasebetleri, çalışma tarzları, fonksiyonları ve hukukî açıdan önemli kaynaktır.

2. Komşu ülkeler, Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Doğu, Arabistan Yarımadası, Kafkaslar ve Rusya tarihleri bakımından önemli bilgiler içermektedir.

3. Osmanlı Devleti’nin gayrimüslim tebâası ile olan münasebetleri, halkın sosyal ekonomik yaşantısı, yönetim politikası, ibadet, âyin serbestliği, mâbedlerin inşaası hakkında konular yer almaktadır.

4. Konu bakımından Hac organizasyonu, surre alayları, mukaddes yerlere yapılan hizmetler önemli bir yere sahiptir.

5. Osmanlı kültür ve sanat faaliyetleri, imâr ve iskân politikası, belediye, çevre, sağlık, eğitim meseleleri, vakıflar ve teftişleri açısından zengin malzemeye sahiptirler.

6. Sayıları oldukça fazla olan ve Ordu Divân’ı tarafından tutulan Mühimme Defterleri, askerî, harp tarihi ve lojistik hizmetler açısından birinci elden kaynak olma niteliğine sahiptirler⁵⁶.

Mühimme Defterleri’nde yer alan konular, XVII. yüzyılın ortalarından itibaren ayrılarak başka defterlere kaydedilmeye başlanmıştır. Adlî ve idarî konular birbirinden ayrılmış şikâyetlerle ilgili olarak yeni bir defter türü oluşturulmuştur. Bugün Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nin tasnif serilerinden birini oluşturan şikâyet defterleri kısmının ilk defter kaydının tarihiyle alâkalı kesin bir şey söylemek mümkün olmamakla birlikte bu defterlerin ortaya çıkışı, Mühimme Defterleri’nin muhtevasının zayıflamasına neden olmuştur. Şikâyet türüne ilâveten 1699’da nâme-i hümayûnlar, 1707’de Mısır Eyaleti’ne gönderilen fermânlar, 1747’de kalebend hükümleri, 1787’de gizli emirler, 1863’te mülkî

⁵⁵ 3 Numaralı Mühimme Defteri, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1993, s.XXI-XXII.

⁵⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, s. 9.

tevcîhat, 1869'da makine, fabrika imtiyazı ve kilise kayıtları, Mühimme Defterleri'ne kaydedilmeyerek, başka defterler oluşturulmuştur⁵⁷.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, bugün Mühimme Defterleri adı ile kayıtlı bulunan defter serisi, buranın ilk tasnif edilen belgeleri olma özelliği taşımaktadır. Mühimme Defterleri başlığı altında tasnif için açık bulunan defter sayısı son yıllarda bulunanlar dahil olmak üzere toplam da 267 adettir (961-1323/1553-1905 seneleri arası). XVIII. yüzyılın ikinci yarısına ait olan 267 numaralı defter son tespit edilen defterdir⁵⁸.

---

⁵⁷ İbrahim Etem Çakır, *10 Numaralı Mühimme Defteri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2006, s.2-3.

⁵⁸ Emecen, "Osmanlı Divânının Ana Defter Serileri", s. 108.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. III. MURAD DÖNEMİ (1574-1595)

Sultan III. Murad, Manisa’da bulunan Bozdağ yaylağında dünyaya geldi⁵⁹. Doğduğu tarih 5 Cemaziyelevvel 953 (4 Temmuz 1546)’dır⁶⁰. Babası II. Selim’dir⁶¹. Annesi, II. Selim gözdesi olan Venedik asıllı olan Nurbanu Sultan’dır.⁶²

Sultan III. Murad küçük yaşta iken Aydın-İli sancak beyliği vazifesi ile görevlendirildi. Babasının 966 (1558) senesinde Karaman eyaletine nakledilmesi ile onunla birlikte gitti ve kendisine Akşehir sancakbeyliği vazifesi verildi. Burada bulunduğu sırada babası ile amcası Bayezid arasındaki taht mücadelesi nedeni ile Konya Ovası’nda meydana gelen savaşta Konya Kalesi muhâfazasında bulundu. Dedesi Kanûnî Sultan Süleyman’ın kendisini görmek istemesi nedeni ile bir ara İstanbul’a gitmek durumunda kaldı. Onun merkeze çağırılması, büyük ihtimâlle oğulları arasındaki taht mücadelesinin neticesini bekleyen Kanûnî’nin tahtın tek vârisi olarak kalan Selim’e yönelik bir eğilimi idi⁶³.

Şehzâde Murad 1562 senesinin Mart ayında Saruhan sancakbeyliği vazifesine tayin edildi. Şehzade Murad Manisa’da iken Kütahya’da bulunan babasının arzıyla, tasarrufu altındaki haslarına 4.000.000 akçe terakki ilâve edilmiş ve hasları yekûnu 2.000.000 akçeye yükselmiş, daha sonra babasının saltanatının son yıllarında bu tutara 250.000 akçe daha ilâve edilmiştir. Bu arada Şehzâde Murad’ın Manisa’ya tâyini esnasında lalalığa getirilen Cafer Bey bir süre sonra bu görevden alınarak yerine Ferruh Bey tâyin edilmiş, Ferruh Bey’in kısa bir süre sonra Aydın Sancakbeyliği’ne nakledilmesiyle Cafer Bey ikinci kez lala olmuş ve Murad’ın padişah olarak İstanbul’a gitmesine kadar onun yanında yer almıştır⁶⁴. III. Murad uzun bir süre bağlı kalacağı hasekisi Arnavut asıllı Safiye Sultan ile burada iken tanıştırdı ve ondan olan oğlu III. Mehmed 973’te (1566) burada doğdu. Buna ilâveten diğer oğlu Mahmud, kızları Ayşe ile Fatma’da burada dünyaya geldi.

⁵⁹ Bekir Kütükoğlu, “Murâd III”, *DİA*, C.XXXI, İstanbul 2006, s.172.

⁶⁰ Faris Çerçi, *Gelibolulu Mustafa Âli ve Kühû’l-Ahbâr’ında II.Selim, III.Murat ve III.Mehmet Devirleri*, C.II, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 2000, s.225.

⁶¹ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, (Haz.Mehmet İpşirli), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999, s.100.

⁶² Benjamin Arbel, “*Nûr Bânû (c. 1530-1583): A Venetian Sultana*”, *Turcica*, XXIV, s.242.

⁶³ Kütükoğlu, “Murâd III”, s.172.

⁶⁴ Feridun M. Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazâsı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2013, s.34-35.

Manisa'daki şehzadeligi esnasında özellikle hocası Hoca Sâdeddin Efendi, defterdârı Kara Üveys Çelebi ve haremi idare eden Râziye kalfanın tesiri altında kaldı. Özellikle Raziye kalfa daha sonra padişahlığı sırasındada etkisini devam ettirdi. Şehzadelik yıllarında idarî işlere pek müdahale etmedi, tahtın tek vârisi olmasından dolayı rahat bir hayat geçirdi⁶⁵.

1.1. III. Murad Şahsiyeti

Sultan III. Murad Han kumral, orta boylu, güçlü, iyi silah kullanan ve ata binen bir hükümdardı. Devletin ve saltanatın görkemini gösterecek tarzda kıyafetler giyinirdi ve kavuğunun üzerinde çok kıymetli taşlar bulunurdu. Yumuşak bir karatere sahip olmasının yanı sıra karakterli, merhametli, nazik, zeki, neşeli ve çok cömertti⁶⁶. İradesi ise zayıftı ve devlet işlerinden anlamayan bir hükümdardı. Sokullu Mehmed Paşa'nın öldüğü 1579 senesine kadar işler iyi gitmişti. Harem hayatına çok düşküdü ve İstanbul'un dışına hiç çıkmadı. Hatta saltanatının son yıllarında saraydan dışarı dahi adım atmadı. Kendisi şiire çok düşkün bir hükümdardı. Türk, Fars ve Arap dillerinde Muradî mahlası ile şiirler yazmış, divânlar düzenlemiştir. Aynı zamanda hüsn-i hatt sahibi olması hasebiyle nesih ve talik yazılar yazardı⁶⁷.

Sultan III. Murad'ın, savaşta şöhret kazanma ve silahlı faaliyetlerde bulunma hevesine de sahip erkeksi yönü özelliği ile dedesi Kanuni Sultan Süleyman'a benzediği düşünülür. Mizacında ise genel olarak babasının zaaflarından ve kötü alışkanlıklarından ziyade bu büyük atasının özelliklerini taşıdığı düşünülüyordu⁶⁸. Tarihe, kendinden önceki Osmanlı padişahları gibi ülkesinin her tarafında hayır işleri yapılması için çabalayan bir hükümdar olarak geçmiştir. Mekke ve Medine'de birçok hayır eseri yapılması için büyük gayret sarfetmişti. Medine'de büyük bir imâret, bir adet medrese, mektep ve zaviye yaptırmıştır. Medine halkı bu imârete "Muradiye Tekkesi" adını vermiştir. III.Murad'ın hayır eserlerinden birisi de şehzadeligi döneminde Manisa'da yaptırdığı mescidin yerinde yaptırılan "Muradiye Külliyesi"dir⁶⁹.

⁶⁵ Kütükoğlu, "Murâd III", s.172.

⁶⁶ Ahmet Şimşirgil, *Kayı V Kudret ve Azamet Yılları*, Timaş Yayınları, İstanbul 2013, s.162.

⁶⁷ Mücteba İlgürel, "Zirveden Dönüş: II.Selim'den III.Mehmed'e", *Genel Türk Tarihi*, C.VI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.64.

⁶⁸ Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Çev: Nilüfer Epçeli, Ed: Erhan Afyoncu, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011, C.III, s.278.

⁶⁹ Ziya Kazıcı, *Osmanlı Devleti Tarihi*, Kayihan Yayınları, İstanbul 2011, s.210.

Sultan III. Murad halk içine de pek çıkmıyordu. Saray hekimi olan Domenico Hierolostimitano, bütün vaktini saray da geçiren Sultan III. Murad'ın, beş vakit namazlık günlük rutininin sabah namazı ile başladığını ifade eder. Âli, sultanın güzel kadınlara çok düşkün olduğunu belirtmiştir. Birçok saray erkânı gibi, Sultan Murad'da altınlarla bezeli ve minyatürlerle zenginleştirilen eselere çok düşkün idi⁷⁰.

1.2. III. Murad Tahta Çıkışı

II. Selim öldüğü sırada en büyük oğlu Murad Manisa'da sancakbeyi vazifesindeydi. Hemen kendisine sadrâzam tarafından haber gönderilip saltanata davet edildi ve Kaptan Kılıç Ali Paşa kadirga ile Mudanya'ya gönderildi. III. Murad Mudanya sahiline geldiği vakit kadirga ile karşılaşmadı ve Tevkîî Feridun Bey'in oradaki kayığına binerek yedi saat kadar lodosda çalkalanmanın ardında bir yığın güçlkle sarayın sahilinde karaya ulaştı. Sadrazama adam gönderdi saraya ayak bastı. II. Selim'in Murad dışındaki Mustafa, Osman, Süleyman ile diğer iki şehzâde Fatih Sultan Mehmed'in koyduğu kanunname gereğince boğularak katledildiler. Dedesi Kanunî Süleyman tahta cülûs ettiği zaman kendisinden başka şehzâde bulunmadığı için kardeş kanı dökülmemiş ve yarım asırdan fazla bir zaman geçmesi nedeni ile kanlı cülûs işi hafızalardan silinmişti. Sultan III. Murad'ın cülûs etmesiyle beş şehzâdenin boğulması reaya üzerinde acıklı bir tesir bırakmıştır⁷¹.

Sultan'ın tahta çıkışı ile kardeşlerinin katledilmesinin ardından kapıcılar kethüdası vezirler gibi devlet görevlileri beş nefer şehzadelerin tabutlarını kaldırmışlardır ve merhum olan padişahın namazının kılındığı yerde namazları kılınmıştır. Ramazân'ın dokuzuncu gününde beş nefer şehzade defnedilmişlerdir. III. Murad'ın tahta çıktıktan sonra ilk icraatleri ise yeniçerilere bahşış dağıtmak ile Kâbe'nin duvarını tamir ettirmek olmuştur⁷².

1.3. Osmanlı-Avusturya İlişkileri

Macar Krallığı'nın yıkılmasından itibaren Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da en fazla temasda bulunduğu devlet Avusturya idi. Bu temas daha çok mücadele şeklinde meydana gelmekte, iki devlet arasında sulh bulunduğu zamanlarda bile rekabet eksik olmamakta,

⁷⁰ *Kitâbü'l-Menâmât Sultan III. Murad'ın Rüya Mektupları*, Haz: Özgen Felek, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2014, s.6-8.

⁷¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.III, TTK Basımevi, Ankara 2003, I. Kısım, s.42.

⁷² Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, s.102-104.

bunun içinde sürekli hudut olayları vuku bulmakta, bunlara ait şikâyetlerde bulunmak yahut şikâyet mevzularını çözmek üzere elçilerin teatilerine şahit olunmaktaydı⁷³.

III. Murad dönemine gelindiğinde, Ferhad Paşa'nın İran cephesindeki başarılı faaliyetlerini bir türlü kabullenemeyen Koca Sinan Paşa iktidarını sağlamlaştırmak amacıyla hükümdarı Avusturya üzerine sefere çıkmaya teşvik etti. Osmanlı kuvvetlerini Macaristan içlerine, Venedikliler ve Habsburg emri altında çalışan Uskoklar'ında saldırıları Osmanlı topraklarına yönelik yüzünden saldırılar olmasına rağmen hem Avusturya hem de Osmanlı Devleti savaş taraftarı değildi. Fakat Uskok saldırılarının artması üzerine Bosna kuvvetleri Osmanlı topraklarına büyük bir saldırı gerçekleştirdiler. Bosna Beylerbeyi Telli Hasan Paşa'nın Avusturya'nın içlerine değin uzanan akınların ardından Avusturya İmparatoru 1592 Ekim'inde anlaşmayı bozduğunu ve göndermekte olduğu yıllık vergisini artık göndermeyeceğini söylemesi Sinan Paşa'nın savaş isteğine uygun olacak ortamı meydana getirmişti⁷⁴. Avusturya'nın bu düşmanca tavırlarına karşılık olarak 1593'de Bosna vâlisi Telli Hasan Paşa karşı akınlarda bulunduğu sırada bir köprü çökmesi sonucunda şehîd oldu. Bunun üzerine Osmanlı Devleti Avusturya'ya savaş ilân etti⁷⁵.

Avusturya harbine serdar tayin edilen Veziriazâm Sinan Paşa 13 Ekim 1593'de Raab'ı kuşattı ve teslim aldı⁷⁶. Sinan Paşa öncülüğündeki Osmanlı ordusu yine 1593'deki seferde Siska, Wesprim ve Paluta Kaleleri'ni ele geçirdi⁷⁷. Sadrazam Sinan Paşa'nın Belgrad kışlağına geri dönmesi üzerine Avusturya kuvvetleri İstolni Belgrad'ı kuşattı. İki taraf arasında 9 Safer 1002 (4 Kasım 1593) tarihinde yapılan muharebede Osmanlı ordusu bozguna uğradı. Avusturya ordusu yaklaşık iki gün içerisinde bütün bölgeyi kontrolü altına aldı. Ardından düşman ordusu, 15 Cemâziyelâhır 1002 (8 Mart 1594) tarihinde Novigrat kalesini kuşatarak ateşe tuttu⁷⁸.

⁷³ Mustafa Cezar, *Mufasssal Osmanlı Tarihi*, C. III, TTK Basımevi, Ankara 2011, s.1378.

⁷⁴ Erhan Afyoncu, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2010, s.250.

⁷⁵ Mehmet Maksudoğlu, *Osmanlı Tarihi*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2009, s.306.

⁷⁶ Halil İnalçık, *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-II, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014*, s. 20.

⁷⁷ Peçevi İbrahim Efendi, *Peçevi Tarihi*, (Hazırlayan: Bekir Sıtkı Baykal), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, s.119-125.

⁷⁸ Câfer İyânî, *Tevârih-i Cedîd-i Vilâyet-i Üngürüs, (Osmanlı-Macar Mücadelesi Tarihi 1585-1595)*, (Hazırlayan: Mehmet Kirişçi, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2001, s. XXVI.

1593 senesi Mart ayında bir taraftan papa elçiler göndererek Hristiyan devletlerini Osmanlılar'a karşı birleşmeye davet ediyordu. Diğer taraftan ise Avusturya özellikle Erdel, Eflak ve Boğdan'ı Osmanlılar'a karşı kendi tarafında yer almaları için onları himaye edeceği vaadi ile isyana teşvik ediyordu. Nitekim bu çabaları netice verdi ve 1593 Temmuz'unda Eflak voyvodası Mihail Avusturya ile ittifak yaparak saldırılara geçti⁷⁹.

1595 senesinde yaklaşık elli bin miktarı tüfekçilerinin içinde bulunduğu Avusturya ordusu Estergon'u muhasara etti⁸⁰.

1593-1594'de Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun Avusturya ile mücadelesinin devam ettiği sırada Eflak prensi, Erdel, Boğdan voyvodaları Papa ve Alman Kayser'in temsilcileri huzurunda kurulan Osmanlı ittifakına dahil oldular. Bu ittifakın başlangıçta gizli tutulmasına karar verildi⁸¹. Fakat bu olaylar cereyan ederken Sultan III.Murad 16 Ocak 1595'de öldü⁸². Osmanlı-Avusturya savaşları III. Murad'ın ölümünün ardından yerine geçen oğlu III. Mehmed devrinde de devamlılığını sürdürdü⁸³.

1.4. Osmanlı-İran İlişkileri

III. Murâd tahta çıktığı vakitlerde 1555 Amasya muahedesi ile kurulmuş olan Osmanlı-İran sulhü devamlılığını sürdürüyordu. Kanunî'nin seferleri sırasında Osmanlılar'ın kudret derecesi hakkında fikir sahibi olan İran yöneticileri, Anadolu halkına yönelik tahrik siyâsetlerini, muahedenin aktinden beri bırakmış gibi görünüyordular. Kanunî'nin saltanatı sırasında kurulan sâkin hava II. Selim döneminde de devamlılığını sürdürüyordu. Hattâ, Sultan Selim Han'ı oldukça gösterişli bir İran elçilik heyetinin ziyaret etmiş olması, mevcut sükûneti biraz da samimiyetle takviye etmiş görünüyordu. Aynı manzara III. Murâd'ın cülûsu vesilesiyle bir defa daha meydana geldi⁸⁴. Bu vesile ile 1576'da büyük bir gösterişle ve zengin hediyeler ile birlikte gönderilen elçilik heyeti henüz İstanbul'daydı ki İran'da Osmanlı İmparatorluğu ile olan ilişkilerin hem batıda hem

⁷⁹ İnalçık, *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-II*, s.20.

⁸⁰ Çerçi, *Gelibolulu Mustafa Âli ve Kühü'l-Ahbâr'ında II.Selim, III.Murat ve III.Mehmet Devirleri*, s.681-682.

⁸¹ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi Resimli-Haritalı (1538-1650)*, C.III, (Çeviri: Nilüfer Epçeli, Çeviri Kontrol: Kemal Beydili), Yeditepe Yayınları, İstanbul 2005, s.254-255.

⁸² J. Von Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Kum Saati Yayın Dağıtım, İstanbul 2013, s.349.

⁸³ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.74.

⁸⁴ Mustafa Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, s.1313.

doğuda beklenenden çok daha erken bozulmasına sebep olan birtakım değişiklikler meydana geldi⁸⁵.

Safevîlerin Şah II. İsmail devrinde yapmış oldukları Anadolu kızılbaşları arasındaki tahrikâtı ve sınır boylarındaki ümerâyı celb faaliyetleri zımnen ve alenen, İran'ın riâyet ettiği müddetçe akdedilmiş olan sulhü ihlâl edip Osmanlı Devleti'ni nefsi müdafaada bulunmaya zorlamıştır. Bu müdafaanın fiilen bir düşmanlığa dönüşmesi ise İran Şâhı'nın ölümünün duyulması ile meydana gelmiştir⁸⁶. Bu doğrultuda Şevval 985 (M. Aralık-Ocak 1577) tarihinde Van Beylerbeyi olan Hüsrev Paşa'nın, padişah katına gönderdiği arzda Acem ülkesinde şah Tahmasb oğlu II. İsmail'in öldüğünü, onun yerine kör olup gözleri görmeyen Muhammed Hüdabende adındaki kardeşinin şah olduğunu bildirmişti. Devamında; Bunun bir fırsat olup kaçırılmamasını, tam düşmandan öç almak zamanı olduğunu eklemiştir. Bu durum padişaha arz edilince, kendileri hiç vakit kaybetmeden bir serdar atanmasını ve sefer tedariki görülmesini ferman buyurdular⁸⁷. İran üzerine sefer kararı doğrultusunda, ordunun ağırlıklarını ve zahiresini nakledilmesi amacıyla çuval ve deve tedârîği husunda emirler gönderilmiştir. Ayrıca darbzenlerin taşınması için katırlardan yararlanılması emredilmiştir. Buna ilâveten İstanbul'dan hareket edilmeden önce nakliyede kullanılmak üzere arabaların temini için çeşitli yerlere hükümler yazılmıştır. 1578 yılına kadar Şark seferleri için Rumeli'den zahîre sevkiyatı gerçekleşmemiştir. Fakat 1578'de Erzurum serhaddi ile beraber Diyarbakir ve özellikle Haleb vilayetinde hissedilir bir zahîre sıkıntısı ordunun zahiresinden meded bekleyecek bir derecede kıtlık hüküm sürdüğü için Tuna yalıları, Eflak ve Boğdan'dan zahire temin edilme ihtiyacı hissedilmiştir⁸⁸.

1578 senesinin ilk günlerinde, Türk-İran sınır çatışmaları başlamıştı. İran, Şah Tahmasb'ın ölümünden sonra büyük bir iç karışıklık meydana geldiği için Osmanlı beylerbeyileri, bundan faydalanmak istiyorlardı. Van beylerbeyisi, 1578 şubatında Âzerbaycan'a girerek Urmiye, Hoy, Selmâs şehirlerini ve çevrelerini zapt etmişti. Ardından 5 Nisan 1578 tarihinde Serdâr-ı Ekrem Vezîr Kara Lala Mustafa Paşa,

⁸⁵ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.407.

⁸⁶ Bekir Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyâsî Münâsebetleri I (1578-1590)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1962, s.21-22.

⁸⁷ Baykal, *Peçevi Tarihi*, s.32.

⁸⁸ 986 (1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri (s.204-401) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haz: Şuayib İzgi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006, s.XXXIV-XXXV.

Üsküdar'daki ordugâhına geçti ve İran'a resmen savaş açılmış oldu. Şark seferi Sokollu Mehmet Paşa'nın büyük muhalefetine rağmen açılmıştı. Bu seferin açılmasında asıl etkisi olan şahıs Lala Mustafa Paşa'dır ve III. Murad tarafından desteklenince, Sokollu yalnız kalmıştır⁸⁹.

Lala Mustafa Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Çıldır taraflarında yapılan muharebede başarı kazandı ve Çıldır, Vale, Yenikale, tümük, Hirtizve Ahılkelek ele geçirildi. Osmanlı ordusu 24 Ağustos 1578'de Tiflis'e girdi. Koyun Geçidi Muharebesi'nde (9 Eylül 1578) Osmanlı ordusu kesin bir başarı kazandı ve böylece Gürcistan ve Şirvan çevresinde Osmanlı idaresi tesis edildi⁹⁰. Lala Mustafa Paşa bu zaferlerin ardından orduyu kışlamak üzere Erzurum'a çektiği sırada Osman Paşa'yı vezir rütbesine yükseltti ve onu küçük bir ordu ile Şirvan ve Dağıstan beylerbeyi olarak cepheyi korumakla görevlendirdi⁹¹. Bununla birlikte Tiflis beylerbeyliği vazifesi Ferhad Paşa oğlu Mehmed Paşa'ya, Gürcistan beylerbeyliği vazifesi ise Levend Han oğlu Aleksandr Han'a verildi. Sahûm beylerbeyliği vazifesi ise Haydar Paşa çâkerlerine verildi⁹².

1580 senesinde Şark Seferi için yeni bir serdar olarak Koca Sinan Paşa görevlendirildi. Kendisi, Lala Mustafa Paşa'nın en büyük rakibiydi ve bu seferi çok arzuluyordu. Sinan Paşa Erzurum'da bulunduğu sıralarda yapılan barış görüşmeleri netice vermedi. Safevîlerin Gürcistan kesiminde faaliyete girişip Şirvan'ı tasarruf altına almaları üzerine Osmanlılar Şirvan üzerinde kat'i olarak hâkim olma kararı aldı. Osman Paşa takviye kuvvetleri ile beraber Şirvan'ın zaptı ile görevlendirildi. Buna karşılık Safevîler İmam Kulu Han komutasındaki orudusunu Şemahı'ya göndermişti⁹³. 1582'de Osmanlılar Kür Irmağı kenarında yapılan savaşta Safevîler'e mağlup oldular ise de ertesine sene Özdemiroğlu Osman Paşa, Meşaleler Savaşı diğeri bir adı ile Beştepe Muharebesi'nde İran'ın önde gelen kumandanlarından olan İmam Kulu Han'ı yendi⁹⁴. Bu başarılarının ardından Özdemiroğlu Osman Paşa'ya 20 Receb 992 (8 Temmuz 1584) tarihinde Kapıcılar kethüdası tarafından mühr-i hümâyûn ile veziriazâmlık makâmı verildi⁹⁵.

⁸⁹ Yılmaz Öztuna, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.III, Ötüken Yayınları, İstanbul 1994, s.220.

⁹⁰ İbrahim Etem Çakır, "III.Murad", *İslâm Tarihi ve Medeniyeti*, C.XII, İstanbul 2018, s.475.

⁹¹ Abdurrahman Şeref, "Osman Paşa, Özdemiroğlu", *DİA*, C.XXXIII, İstanbul 2007, s.471.

⁹² Gelibolulu Mustafa Âli, *Nusretnâme*, Haz: H. Mustafa Eravcı, TTK Yayınları, Ankara 2014, s.148-149.

⁹³ Feridun M. Emecen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2016, s.334-335.

⁹⁴ Afyoncu, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, s.238.

⁹⁵ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C.I, s.146.

Osmanlı-İran harpleri esnasında Ferhad Paşa iki kez serdar tayin edildi. Ferhad Paşa ilk serdarlığı döneminde ki 991 (1583) tarihinde Tiflis'e yardım ederek askerin vaziyetini düzeltti. Bundan sonra Şüregil, Kars, Ardahan kalelerini tahkim edip Erzurum'a gelerek kışı orada geçirdi. Ertesi sene Lori, Güri Kaleleri'ni alıp tamir etti ve Gürcistan üzerine akınlar yaptı⁹⁶.

Özdemiroğlu Osman Paşa 15 Mart 1585 günü Serdar olarak İran üzerine sefer ile görevlendirildiğini biliren emri aldı. Sayısı yüz bini aşan bir ordu ile birlikte Erzurum, Pasın, Eleşgert, Çaldıran, Khoy, Merend, Sofiyan üzerinden yürüyen Serdar Osman Paşa, iki gün süren savaş ve sokak muharebelerinin ardından 22/23 Eylül 1585 Pazar/Pazartesi gecesi koca eski başkent Tebriz'in bütününe teslim alarak 25 Eylül'de törenle şehre girdi⁹⁷. Osman Paşa'nın Tebriz'de bulunduğu sıralarda hastalığının ilerlediği ve bunun ordu içerisinde zafiyete neden olmasından dolayı şehir halkının zaman zaman katliamlara maruz kaldığı çeşitli kaynaklarda belirtilir. Osman Paşa şehir içerisindeki katliamları önlemeye çalışmak amacıyla bazı askerleri idam ettirse de karışıklıklar devam etti. Bu esnada Safevîlerin harekete geçtiğinin haberi alınması üzerine ordunun başına geçerek Tebriz'den Şenbigâzân'a geldi⁹⁸. Fakat o sırada Koçkapan Hamza Mirza kalabalık İran askeri ile beraber Osmanlılar'a karşı geldi ve ağırlığın bir bölümünü bulup ele geçirdi. Bu esnada Çıldır beylerbeyliği görevine atanan Hüsrev Kethüda ve Diyarbekir Beylerbeyi Mehmet Paşa şehit düştü. Bu olaylar vuku bulduğu sırada sadrazam ve serdar Osman Paşa vefat etmişti⁹⁹.

Ferhad Paşa 994'de (1586) ikinci defa şark serdarlığına tayin edildi. Serdarın ilk vazifesi, muhasara altında çok zor günler geçiren Tebriz'e yardım etmektir. 995'de (1587) de Safevîlerden elçiler gelerek sulh teklifi içeren bir mektup getirmişlerse de bir netice meydana gelmedi. 1588'de Ferhad Paşa'ya kati bir şekilde Gence üzerine gidilmesi emredildi. Gence seferi esnasında orduda bulunan Selânikî Mustafa Efendi, Gence valisi Ziyadoğlu Muhammed Han'ın şehri tamamen tahliye ederek çekilmiş olduğundan bahsetmektedir. Bu suretle Gence kan dökülmeden işgal edildi¹⁰⁰. Gencenin feth

⁹⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi II. Selim'in Tahta Çıkışından ...*, s.61-62.

⁹⁷ M. Fahrettin Kırzioğlu, *Osmanlılar'ın Kafkas-İllerini Fethi (1451-1590)*, Sevinç Matbaası, Ankara 1976, s.356.

⁹⁸ Şeref, "Osman Paşa Özdemiroğlu", s.472.

⁹⁹ Baykal, *Peçevi Tarihi*, s.92-93.

¹⁰⁰ İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.III, Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2011, s.138-143-150-151.

edilmesinin ardından III.Murad, herhangi bir düşman saldırısı ihtimaline karşın başta Serdar Ferhat Paşa'ya, Şirvan'da bulunan vezir Hasan Paşa'ya, Tebriz'de olan Cafer Hasan Paşa'ya, Tebriz'e tâbi olan ekrâd beylerine tedbirli olmalarına dair hükümler göndermiştir¹⁰¹.

Herat'ı ele geçiren Özbeklerin İran'ın doğusunda gittikçe güçlenmeleri, şahı batıda barış yapmaya zorluyordu¹⁰². Ferhad Paşa'nın Gence'yi işgali, bu sırada Safevî tahtına çıkan Şah Abbas'ın zor durumda bulunması Osmanlılar ile barışı bir kere daha gündeme getirdi. Osmanlı Devleti'nde ise savaşın mali etkileri piyasaları derinden etkilemiş, ekonomik nedenlerden ötürü asker içerisinde kıpırdanmalar meydana gelmişti. Öte yandan III. Murad devrinde ikinci bir cephe de Avusturya'ya karşı açılmıştı. Bu nedenlerden dolayı Osmanlılar'da Safevîler ile sulh yanlısı bir politika izlediler¹⁰³.

İki tarafın sulh için istekli olması İstanbul'da yapılan görüşmelerde net bir şekilde belli oldu. Karşılıklı yapılan müzakereler neticesinde, meşhur Osmanlı âlimi ve tarihçisi Hoca Saadeddin Efendi tarafından kaleme alınan antlaşma metni hazır hale getirildi¹⁰⁴. 1590'da yapılan bu antlaşmaya göre; Tebriz şehriyle Azerbaycan'ın Tebriz bölgesi, Karabağ, Gence, Kars, Tiflis, Şehr-i Zor, Nihavend ve Luristan tarafları Osmanlılar'a verildi¹⁰⁵. Bu yerlerin Osmanlılar'a terk edilmesinden başka İran ulemâsının ilk üç islâm halifesi Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ile Hz. Peygamber'in zevceleri olan Hz. Ayşe hakkında söylenen ve halka telkin edilen kötü sözlerin o andan itibaren men edileceği hususunda Safevî şahı teminat vermiştir¹⁰⁶.

1.5. Fas'ın Osmanlı Hâkimiyeti Altına Girmesi

Osmanlılar Trablus, Tunus ve Cezâyir'e yerleştikleri esnada Müslüman yurdu olan bu toprakları nüfuz ve idaresi altına almak isteyen Almanya-İspanya İmparatoru Şarlken'le ve sonrasında oğlu II. Filip ile savaşmışlardı. Fas'da hüküm süren Sa'dî Şerîfler İspanyollar ile iyi geçinerek güçlü dönemlerinde memleketi korumayı başarmışlardı.

¹⁰¹ 66 Numaralı (H.997/ M.1589-1590) Mühimme Defteri (İnceleme-Metin), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Haz: Reyhan Aytaç), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2014, s.13-14.

¹⁰² Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.413.

¹⁰³ Kütükoğlu, "Murâd III", s.174.

¹⁰⁴ Feridun M. Emecen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.338-339.

¹⁰⁵ Fahamettin Başar, *100 Soruda Osmanlı Devleti Tarihi*, Dünya Yayıncılık Tarihi, İstanbul, Kasım 1999, s.139.

¹⁰⁶ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi II. Selim'in Tahta Çıkışından ...*, s.63.

İspanya'nın gücünü kaybetmeye başlaması ile bölgedeki bir diğer güçlü devlet Portekiz'le dostluk arayışına girdiler Fakat Fas'ın bu politikası Osmanlı'nın Kuzey Afrika'da yayılmasına engel oluyordu ¹⁰⁷. Bu nedenle Fas hükümdar ailesi içerisinde Osmanlılar'a dost birinin hükümdar olması gerektiğine karar verildi. Bu bağlamda Kılıç Ali Paşa'nın etkisi ile önceden kardeşi Abdülmümin ile birlikte Osmanlı'lara iltica eden Ebu Abdullah Mehmed'in oğlu Abdülmelik Osmanlı donanması ile Cezayir'e gönderilmesi ve Cezayir-i Garp beylerbeğisi bulunan Ramazan Paşa'nın Abdülmelik'e yardım ederek bunu Fas'a sokması emredildi. Ramazan Paşa yanında Abdülmelik, on beş bin asker ve yardımcı kuvvetler ile birlikte Fas'a yürüyerek Mevlây Mehmed Mütevekkil Alellah'ın ordusu ile karşı karşıya geldiler. 983'de (1575) Fas ordusunun mağlup edilmesi ile Abdülmelik Fas'a girip hükümdar ilan edildi ve eski hükümdar Merakeş'e çekildi ¹⁰⁸.

Uluç Hasan Paşa, 1578'de Balear adalarına sefere çıktı. Bu İspanyol adalarını vurarak önemli bir derecede esîr ve ganimet elde etti. Uluç Hasan Paşa'nın Balear seferi sırasında XVI. yüzyılın en önemli olaylarından birisi olan Vâdi's-Seyl meydan muharebesi meydana geldi. İspanya kralı Mevlây Muhammed'in kuvvetleri tarafından destekleneceğini bilmekle birlikte, en kudretli İspanya hükümdarı olan II. Felipe'den yardım istedi. Çünkü Sultan Abdülmelik'in Türkler tarafından desteklendiğini biliyordu ¹⁰⁹. Nihayet 1578 senesinde ordusu ve eski sultan Muhammed el-Mütevekkil ile beraber Fas sahillerine çıkan Portekiz Kralı Don Sebastiyân, Tanca yakınlarında Vâdilmehâzin (Kasrülkebîr) adlı yerde Osmanlı tarafından desteklenen Abdülmelik'in ordusuyla karşılaştı (4 Ağustos 1578). Vâdisseyl veya kaynaklarda geçen diğer adlarından birisi olan Ma'reketü'l-mülûkis-selâse adlı bu savaşta Portekiz ordusu imha edildi ve Don Sebastiyân, Muhammed el-Mütevekkil ile beraber Ebû Mervân Abdülmelik'de öldü. Abdülmelik ve tarafının galip olduğu bu savaş hem Fas hem Portekiz tarihi açısından çok mühim bir yere sahiptir. Çünkü bu savaşın sonra Portekizliler'in üstünlüklerini kaybetmelerinin yanı sıra kendi ülkeleri de bu yenilgiyi fırsat bilen İspanya Kralı II. Philip tarafından veraset bahane edilerek işgal edildi. Bu durum ise yaklaşık altmış yıl kadar devam etti ¹¹⁰.

¹⁰⁷ Mehmet Maksutoğlu, *Osmanlı Tarihi*, s.303.

¹⁰⁸ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi II. Selim'in Tahta Çıkışından ...*, s.45-46.

¹⁰⁹ Öztuna, *Büyük Osmanlı Tarihi*, s.185.

¹¹⁰ Mustafa L. Bilge, "Fas-Osmanlı-Fas Münasebetleri, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.XII, İstanbul 1995, s.191.

1.6. Osmanlı-Lehistan Münasebetleri

Osmanlı-Leh siyasî ilişkilerinin başlaması 1384'e giderek gücü artan yüzyıl sonlarına doğru Jagielon (Yagielon) Hanedanı döneminde başladı. Leh kralı, Wladyslaw Jagileon ile Çelebi Mehmed arasındaki münâsebetler iki devlet arasındaki diplomatik ilişkilerin temelini teşkil etti. Bundan sonraki süreçte iki devlet arasındaki münâsebetlerin odak noktasında Macaristan yer almaktadır. Leh kralları yahut gönüllüleri Osmanlılar'ın Balkanlar'daki ilerleyişine karşı Batı'da oluşturulan bazı ittifaklara katılmışlardır¹¹¹.

1572 senesinde Lehistan kralı Zygmunt Augus'tun ölmesi üzerine bölgede önemli karışıklıklar ortaya çıktı. Bu karışıklığın sebebi; Jagiellon hanedanının son temsilcisi Zygmunt August'tur. Onun ölmesi ile Polonya-Litvanya arasında bir siyasî birlik meydana gelerek tüm boyların katılımı ile yeni kralın başa getirilmesi kararlaştırılmıştı. Bu olay Osmanlılar'ın kuzey devletleri ile arasındaki ilişkilere bir dönüm noktası oluşturmuştur. Leh tahtında bir mücadele başlamıştır ve bu durumda Osmanlı kendi tarafında olan bir kişinin Leh tahtına geçmesini istemiştir. Fakat bir yandanda Lehistan tahtına Avusturya ve Rusya müdahalede bulunmuştur. Sokullu Mehmet Paşa bu müdahaleyi engellemiştir. Neticede Osmanlılar Lehistan tahtına tabiyetleri altında bulunan Erdel voyvodası Stephan Bathory'yi oturtmuşlardır¹¹². Bu hususta Boğdan voyvodası tarafından Osmanlılar'a, Erdel voyvodasının Leh vilâyetine teveccüh ederken Boğdan'dan geçeceğini belirtmiş ve Osmanlı padişahıda bunun için gerekli miktarda Boğdan askerini Erdel voyvodasını korumakla görevlendirmiştir¹¹³. Bu esnada Erdel voyvodasına, Nemçe leşkelerinin müdahalede bulunması üzerine Silistre Beği, sancağında bulunan askerler Niğbolu ve Akkerman beyleri ile voyvodanın yanına gitmek ile görevlendirilmiştir¹¹⁴. Bu dönemde Osmanlılar içerisinde özellikle de Sokullu Mehmed Paşa'nın Lehistan siyasetine olan ilgisi, Lehistan'a gönderilen Osmanlı elçilerindeki sayının artışından belli olmaktadır¹¹⁵.

¹¹¹ Hacer Topaktaş, *Osmanlı-Lehistan Diplomatik ilişkileri*, TTK, Ankara 2014, s.15-16.

¹¹² Mehmet İnbaşı, *Ukrayna'da Osmanlılar Kamaniçe Seferi ve Organizasyonu (1672)*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2004, s.28.

¹¹³ BOA. A.DVN. MHM.d.27, sayfa 301, hüküm 722.

¹¹⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.27, sayfa 301, hüküm 723.

¹¹⁵ Topaktaş, *Osmanlı-Lehistan Diplomatik ilişkileri*, s.17.

1.7. İngiltere ile Ticârî İlişkilerin Başlaması

Osmanlı Devleti, III. Murad dönemine kadar limanlarında ticaret yapma hakkını Venedik ile Fransa'ya vermişti. Osmanlılar'ın Kıbrıs'ı fethetmeleri ile Venediklileri'in yerini İngilizler almaya başlamıştı. 1580 yılında ise artık İngiliz gemiler Akdeniz sularında dolaşıyorlardı¹¹⁶. İngilizler Osmanlı Memalik'inde ticaret yapmak şartları ve imkanlarını sağlamak amacıyla 1575 senesinde Joseph Clement ve John Write adlı iki kişiyi İstanbul'a gönderdiler. Daha sonra bu bağlamda 1578'de William Harborne adlı kişi Kraliçe Elizabeth tarafından tavsiye ve bazı ricalar içeren bir nameyi Osmanlı padişahına getirdi. Harborne'nin çabaları neticesinde III. Murad tarafından Kraliçe Elizabeth'e yazılan 16 Muharrem 988 (15 Mart 1579) tarihli bir name ile iki devlet arasındaki diplomatik münasebetler tesis edilerek üç İngiliz'e Osmanlı memalinde ticaret yapma hakkı verildiği bildirildi. Bu suretle İngiltere ile Osmanlı arasındaki ilk münasebetlerin temeli atılmış oldu¹¹⁷. III. Murad tarafından Kraliçe Elizabeth'e gönderilen name de; iki ülkenin sulh ve barış içerisinde olduğu ifade edilerek Osmanlı sınırları içerisinde İngiliz elçilerinin Fransız elçileri gibi ağırlanacağı ve İngiliz tüccarlarının gidip gelip, denizde ve karada istedikleri gibi ticaret yapabilecekleri belirtilmiştir¹¹⁸.

1.8. Sokollu Mehmed Paşa'nın Ölümü

III. Murad tahta ilk çıktığında yaşlı veziriazam Sokollu Mehmed Paşa'ya iltifatta bulunmuş ve hatta ilk görüşmelerinde onun elini öpme teşebbüsünde dahi bulunmuştu. Fakat Sokollu'nun III. Murad döneminde de makamını muhafaza etmeye çalışması aleyhindeki faaliyetlerin artmasına neden oldu. Sokollu Mehmed Paşa'ya kin ve düşmanlık besleyenlerin başında Şemsi Ahmed Paşa, Lala Mustafa Paşa, Defterdar Üveys, Şeyh Şüca, padişahın hocası olan Sadeddin Efendi, Kethüda Canfeda Kadın ve müsahebesi Raziye Hatun bulunuyordu. Bu kişilerin III. Murad'a yaptığı telkinler neticesinde Sokollu'nun o zamana kadar süren otoritesi yavaş yavaş etkisini kaybetmeye başladı¹¹⁹. Kanuni Sultan Süleyman Han'ın güvenini elde eden, II. Selim zamanında

¹¹⁶ Şimşirgil, *Kayı V*, s.144.

¹¹⁷ Akdes Nimet Kurat, *Türk-İngiliz Münasebetleri'nin Başlangıcı ve Gelişmesi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1953, s.13-22-23.

¹¹⁸ Akdes Nimet Kurat, "III. Murad'dan Kraliçe Elizabeth'e Gönderilen Nâme", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, VII/1, Ankara 1949, s.19-20.

¹¹⁹ Afyoncu, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, s.210.

sınırsız bir güce sahip olduğunun bilincinde olan Sokollu Sultan III. Murad döneminde etkinliğinin gittikçe azaldığının bilincindeydi¹²⁰.

986 senesinin Şaban ayında (1578 Kasım) sadrazam Sokollu Mehmed Paşa, kendi sarayında ikinci divanı yaptığı sırada bir delinin kendisine arzuhal verecekmiş gibi yaklaşarak göğsünden vurması ile bir saat içerisinde öldü¹²¹. Sokolluya düzenlenen bu suikastın arkasında çok kuvvetli olmamakla birlikte III. Murad'ın olduğuna dair iddialar bulunmaktadır¹²².

1.9. Tağşiş ve Askerin İsyan Etmesi

Sene 997'de (1589) sipah taifesinden bazılarının hurda akça adıyla ulûfe tahsis edildi. Bu akçeyi reaya umursamıyordu. Sikkeden nâm u nişân kalmamıştı. Yüz dirhem gümüş iki bin adet zuyûf akçe olmuştu. Tüccar nazarında fiyatlar iki katına çıkmıştı. Sipah taifesi hurd akçeyi ellerine alarak Şeyhülislam hazretlerine iletip ulufelerinin helal olup olmadığı sorusuna haram olduğu cevabını aldılar. Bunun üzerine topluca velvele ile Sadrazam Siyavuş Paşa'nın kapısına gittiler ve sikke hususu için Vezir Mehmed Paşa'yı sorumlu tuttular. Ardından kavga ile beğlerbeği kapısına gittiler¹²³. Yeniçeriler Osmanlı tarihi içerisinde ilk defa 2 Nisan 1589 Beylerbeyi Vak'asında Topkapı Saray'ını basmış ve saraydan kelle istemişlerdir. Padişahın kelleleri istenen kişiler Başdefterdar Mahmud Efendi ile Musâhib Doğanç Mehmed Paşa'dır¹²⁴. 17 Cumâdelûla 997 (14 Nisan 1589) tarihinde Sadrazam Siyavuş Paşa, Müftülenâm Şeyhi Efendi, İbrahim Paşa, Cerrah Mehmed Paşa gibi devlet görevlilerinin teşebbüsleri ile asilerin istediği kelleler kendilerine teslim edildiler¹²⁵.

1.10. Şehzade Mehmed'in Sünnet Düğünü

990 (1582) senesinde Sultan III. Murad, şehzade Mehmed'e bir sünnet merâsimi yapmak niyetinde bulunuyordu¹²⁶. Bu tarihte padişah sünnet düğünü hazırlıklarına başlanması için bir buyruk çıkardı. 990 senesinin başında (26 Ocak 1582) hazırlıklara

¹²⁰ Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.296.

¹²¹ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-Vukuat Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1987, c.I-II, s.115.

¹²² Erhan Afyoncu, "Sokollu Mehmed Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXVII, İstanbul 2009, s.357.

¹²³ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, s.210.

¹²⁴ Öztuna, *Büyük Osmanlı Tarihi*, s.305.

¹²⁵ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, s.211.

¹²⁶ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, s.131.

başlanarak bu işten anlayan birçok kişi görevlendirildi¹²⁷. İbrahim Paşa Sarayı ve At Meydanı tarafında bulunan kapısının tamiri emredildi¹²⁸. Sünnet düğünü hazırlıklarına bir sene öncesinden başlanması emredilmişti. Padişah bu düğünün o zamana kadar gelmiş geçmiş tüm düğünler ile ölçülemeyecek derecede gösterişli ve tantanalı olmasını buyurmuştur. Düğüne davet edilecekler için davet mektupları gönderilmiştir. Tarihçi Âlî'nin anlatığına göre 1582 senesinde yapılan sünnet düğününde düğünün son günlerinde şehzadenin sünnetine sıra gelmiş ve şehzade hazretleri için hamam tertip edilmiştir. Sultan III. Murad sünnet ameliyesi için Cerrah Paşa'ya 10 bin altın ödemiş ve Nurbanu Sultan'da ayrıca 3 bin altın göndermişti¹²⁹.

Padişahın oğlu için düzenlediği bu sünnet düğünü şenliği yaklaşık iki ay sürmüştür. Bağımsız sünnâmelerin ilk örnekleri 1582 yılında Şehzade Mehmed'in sünnet düğünü nedeni ile düzenlenmiş olan şenliği konu alan Gelibolulu Âlî'nin Câmî'ü'l-Buhûr-DerMecâlis-i Sûr'u ve İntizâmî'nin Sünnâme-i Hümayûn'udur. 1582 şenliğine dair yazılmış olan Gelibolulu Âlî ve İntizâmî'ye ait Sünnâmeler ve minyatürler de şenlik hep aynı noktadan yani At Meydanı'nda İbrahim Paşa Sarayı'nın olduğu yerden betimlenmiştir. 1582 şenliğinde esnaf alaylarına geniş yer verilmiştir. Metinlerden esnaf alaylarının çok önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu törenler esnasında esnaflar yaptıkları işleri, hünerlerini gösterirler ve padişaha hediye takdim ederlerdi¹³⁰. Bu düğüne, İran şahı, Kum ve Kâşân hâkimi, Mâverâünnehr, Semerkand, Buhara, Özbekîler, name ile elçi göndererek tebrikte bulundular. Kırım ile Kıpçak Hanı, Fas, Merakeş, Gürcistan hâkimleri, Üngülüs, Leh kralı, Alman, Çeh, França, Venedik, Dubrovnik, Boğdan ve son olarak Eflak pişkeş göndermiştir¹³¹. Hazırlıklarına bir sene öncesinden başlanan bu düğün için pek çok masraf yapılmıştır¹³². Harcanan paranın meblağı ve katılan sanatçı sayısı çok fazla olmuştur¹³³.

¹²⁷ Baykal, *Peçevi Tarihi*, s.64-65.

¹²⁸ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, s.133.

¹²⁹ Mehmet Arslan, *Türk Edebiyatında Manzum Surnameler (Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri)*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.120-304-305.

¹³⁰ Gülsüm Ezgi Korkmaz, *Sünnâmelerde 1582 Şenliği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004, s.11-26-73-74.

¹³¹ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, s.132-133.

¹³² Mehmet Arslan, *Türk Edebiyatında Manzum Surnameler (Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri)*, s.121.

¹³³ Baykal, *Peçevi İbrâhim Efendi, Peçevi Tarihi*, s.67.

1.11. III.Murâd'ın Ölümü

Sultan III. Murad Osmanlı- Avusturya Harbi'nin şiddetinin arttığı sırada 16/17 Ocak 1595'de vefat etti. Vefat etmesinden yaklaşık yirmi gün önce soğuk algınlığı sebebi ile muzdarip olduğu biliniyordu¹³⁴. İçgüdüsel olarak öleceğini önceden hissetmiştir. Yakınlarından olan içinde Sultan Süleyman'ın da yer aldığı, Saatçi Hasan Paşa Sultan Murad'a ait bir rüya görmüş ve rüyasını yazıp efendisine vermişti. Padişah bundan üç gün sonra midesinde ağrı hissederek bu durumu yakında öleceğinin işareti saymıştır. Sultan III. Murad, Sinan Paşa tarafından deniz kıyısında yapılmış olan oldukça gösterişli köşke gitmişti. Boğaziçi'nde giden gemileri burada uzaktan seyredabiliyordu. Çalgıcılarından hüznü bir şarkı istediği sırada iki Mısır kadırgasının limanı top ile selamlaması ile köşkün camları gürültü eşliğinde kırılıp düştü. Sultan Murad bunu öleceğine işret saydı ve gözyaşlarına engel olamadı. Bu olayın ertesi gecesinde padişah vefat etti¹³⁵. Dönemin tarihçilerinden Selanikî, ölüm haberinin halk arasında yayılmasından endişe edildiğinden dolayı ölümünün gizli tutulduğunu belirtmiştir. Bir yandan divandaki işler yerine getirilirken diğer yandan Şehzade Mehmed'e haber gönderilmiştir. Şehzade Mehmed'in tahta cülus merasiminin ardından III. Murad Ayasofya hazinesine defnedilmiştir¹³⁶.

¹³⁴ İlgürel, "Zirveden Dönüş: II.Selim'den III.Mehmed'e", s.64.

¹³⁵ Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.349.

¹³⁶ Kazıcı, *Osmanlı Devleti Tarihi*, s.211.

İKİNCİ BÖLÜM

2. 33 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN ÖZELLİKLERİ

2.1. Defterin Fizikî Durumu

33 Numaralı Mühimme Defteri Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde A.DVN.MHM.d.033 koduyla kayıtlıdır. Defterin tezimize konu olacak kısmı 1-190 numaralı sayfalar arasındadır.

Defterin yazı türü Divâni kırma yazısıdır. Yazı okunaklıdır. Fakat hükümlerin hepsinin aynı kâtip tarafından yazılmamış olması, hükümlerin yazıldığı alana sığmayarak yazımın defterin kenarına doğru devam ettirilmesi¹³⁷, hükmün üzerinin çizilmesi¹³⁸ ve mürekkebin dağılması¹³⁹ gibi nedenler defterin okunmasını zorlaştırmaktadır. Özellikle şahıs ve yer isimleri okunurken güçlük çekilmiştir. Genellikle yer adları çevrilirken Başbakanlık Osmanlı Arşivi tarafından yayınlanan “Yer Adları Rehberi”nden yararlanılmıştır¹⁴⁰. Rumeli Eyâleti'nde yer alan yerler için yine Başbakanlık Arşivi tarafından bu bölge ile ilgili yayınlanan rehberden yararlanılmıştır¹⁴¹. Madenler ile ilgili yer adları tespit edilirken Ahmet Refik'in eserinden yararlanılmıştır¹⁴².

Defterde birçok yazım hatası bulunmaktadır. Bu hataların bazıları çizilmiş ve üzerine doğrusu yazılarak düzeltilmiştir¹⁴³. Bazı kelimeler yan yana iki kere tekrar edilmiştir¹⁴⁴. Hükümler arasında iptal edilmiş bazı hükümler bulunmaktadır¹⁴⁵. Bu hükümlerin transkripsiyonuna yer verilmemekle beraber numaraları belirtilmiştir.

Hükümlerin dağılımında belirli bir istikrâr bulunmamaktadır. Bazı sayfalarda bir hüküm bulunurken bazı sayfalarda birden fazla hüküme yer verilmiştir. Genel itibariyle hükümler sayfaya düz bir şekilde yazılmasına rağmen sayfa sonunda ki hükümlerin bazen

¹³⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 236.

¹³⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 325.

¹³⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 301.

¹⁴⁰ bk. Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Yay: 21, Ankara 2006.

¹⁴¹ bk. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, *Rumeli Eyaleti (1514-1550)*, Osmanlı Yer Adları I, Ankara 2013.

¹⁴² bk. Ahmet Refik, *Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri (967-1200)*, Devlet Matbaası, İstanbul 1931, s.25.

¹⁴³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 353.

¹⁴⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 202.

¹⁴⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 227, 345, 365.

yan bir şekilde yazıldığı görülmektedir¹⁴⁶. Genellikle hükümlerin tarihlerinin de yan bir şekilde yazıldığı görülmektedir. Ayrıca bazı hükümler başladığı sayfada bitmemekte diğer sayfada devam etmektedir¹⁴⁷.

Defterde bulunan ilk hüküm; “*Yevmü’l-hams fî 12 Şa’bân’ül mu’azzam sene 985 be Makam-ı Kostantiniyye*”¹⁴⁸ ifadeleri ile başlamaktadır.

2.2. Diplomatik ve Teknik Özellikleri

Hükümlerin üstünde ve altında bazı yazımların bulunduğu görülmektedir. Bunlar; kararların alındığı divan toplantısının tarihi, “yazıldı”, “bu dâhî”, “Mehmed çavuşa virildi” fermânı iletecek kişiye teslim edilen tarih, “bir sûreti” ifadeleridir. Ancak bu ifadeler her zaman yer almamaktadır.

33 Numaralı Mühimme Defteri’nde genellikle hükümlerin üzerinde hükmün kime gönderildiğini belirten “*Dergâh-ı Ali kapucularından Cafer nâm kapuçuya virildi*”¹⁴⁹, “*Müezzinlerden İbrahim Çelebi’ye virildi*”¹⁵⁰ şeklinde başlıklar yer almaktadır. Bu başlıkların hemen aşağısında “Fî 12 Şa’bân sene 985” şeklinde gün, ay, yıl belirtecek şekilde tarihler yazılmıştır. Tarihlendirme açısından bir diğer örnek ise bir önceki hükümle aynı tarihte yazıldığını belirten “*Fi’t-târîhi’l-mezbûr*”¹⁵¹ ifadesidir.

33 Numaralı Mühimme Defteri’nde hükümlere hitap bölümü ile başlanmıştır. Hüküm kime gönderilmiş ise o kimsenin adı ya da makamı yazıldıktan sonra “hüküm ki” ifadesi eklenmiştir. Örneğin; “*Mısır beğlerbesine hüküm ki*”¹⁵², “*Erdel voyvodasına hüküm ki*”¹⁵³, “*Edirne kadısına hüküm ki*”¹⁵⁴ gibi. Hükümler bazen birden fazla kişiye ve makama gönderilmiştir. Mesela; “*Erzurum beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki*”¹⁵⁵, “*Dulkadriye beğlerbeğisine ve Maraş kadısına hüküm ki*”¹⁵⁶ gibi. Bazen de hükmün gönderildiği kişinin görev yeri de “*Memâlik-i mahrûsemden yalılarda vâkı’ olan sancakbeğleri ve zikr olunan sancaklarda vâkı’ olan kadılara ve iskele eminlerine hüküm*

¹⁴⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 204.

¹⁴⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 108.

¹⁴⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 1.

¹⁴⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 29.

¹⁵⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 28.

¹⁵¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 104.

¹⁵² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 131.

¹⁵³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 7.

¹⁵⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 164.

¹⁵⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 24.

¹⁵⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 30.

*ki*¹⁵⁷ şeklinde ifade edilmiştir. Eski göreve yönelik hitaplarda defterde bulunmaktadır: “*Sâbika Anadolu kadiaskeri olan Mevlana Ahzâde Efendi’ye hüküm ki*”¹⁵⁸ gibi. Bazı hükümlerde adı geçen kişiler için duâ formülüne de yer verilmiştir: “*Segedin kadısı olup livâ-yi mezbûr tahrîri fermân olunan Ahmed zîde fazlühûya hüküm ki*”¹⁵⁹ gibi.

Hitap kısmının ardından hükmün yazılmasına neden olan olayın anlatılmış olduğu nakil-iblağ bölümü gelmektedir. Genel olarak hükümlerin bu bölümünde “bundan akdem”¹⁶⁰, “mektûb gönderüp”¹⁶¹, “sûret-i sicil gönderüp”¹⁶², “âdem gönderüp”¹⁶³, “arz-ı hâl sunup”¹⁶⁴ gibi ifadeler yer verilmiştir.

Hükmün yazılmasına neden olan olayın özetlenmesinin ardından bu konu hakkında verilen emrin anlatıldığı emir-hüküm bölümü gelmektedir. Bu bölüm “*buyurdum ki*”¹⁶⁵ ile başlamakta “*vusûl buldukda*”¹⁶⁶, “*vardukda*”¹⁶⁷, “*varıcak bu bâbda*”¹⁶⁸ gibi ifadeler ile devam etmektedir. Bu ifadeler emir kısmının başlangıcıdır. Emir kısmında karşıdaki şahsın ne yapacağı; “*Buyurdum ki: Vardukda bu bâbda mukayyed olup taht-ı hükümetinize tenbîh ve te’kîd ettiresiz ki*”¹⁶⁹, “*Buyurdum ki: Vusûl buldukda asla te’hîr eylemeyüp*”¹⁷⁰, “*Vardukda arz ettiğün üzere ol makule tüfenk ile yol basup fesâd ve şenâat üzere olan levendâtı teftîş idüp idüp dâhî her kanda ele girerler ise tüfenklerin ellerinden alup muhkem tenbîh eylesin ki*”¹⁷¹, “*Varıcak bu bâbda bâsîret üzere olup*”¹⁷² ifadeleri ile belirtilmiştir.

Emir bölümünden sonra te’kid ve tehdid kısmı gelmektedir. Bu bölümde verilen emrin yerine getirilmesinde herhangi bir ihmâl ve kusûrdan kaçınılması için kişiyi açıkça tehdid eden ifadeler yer verilmektedir. Bunlar; “*ile ib’aden billahi teâla küffâr-ı hâksârdan*

¹⁵⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 29.

¹⁵⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 20.

¹⁵⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 288.

¹⁶⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 316.

¹⁶¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 317.

¹⁶² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 286.

¹⁶³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 280.

¹⁶⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 252.

¹⁶⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 279.

¹⁶⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 103.

¹⁶⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 283.

¹⁶⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 295.

¹⁶⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 279.

¹⁷⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 149.

¹⁷¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 283.

¹⁷² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 295.

*zarar ve gezend irişe özrünüñ makbûl olmaz*¹⁷³, “*Bu husûsda onât-ı mukayyed olup ihmâlden hazer eylesin*”¹⁷⁴, “*ziyân ve hasârat ve kusûr ve noksandand müretteb olmakdan hazer idesin*”¹⁷⁵ gibi ifadelerdir.

Diğer Mühimme Defterleri’nde bulunduğu gibi bu defterde de yazılan hükümlerin hangi idarî birime gönderildiğini ifade eden sûretler yer almaktadır. Mesela defterde Rodos beğine gönderilmiş olan hükmün bir sûreti “Bir sûreti Mısır beğlerbeğisine, Sığla sancağıbeğine, Sakız Midillü beğine de gönderilmiştir”¹⁷⁶. Hükümlerin çoğunda, divandan çıkış tarihleri ve içeriği aynı olan hükümler için kullanılan “bu dâhi”¹⁷⁷ ibaresi yer almaktadır.

Mühimme Defterleri’ne kaydedilen hükümler içerisinde iptal edilen hükümlere de rastlanmaktadır. İptal edilen hükümlerin üzerinin çizildiği görülmektedir. Bu duruma incelediğimiz defterde de rastlanmaktadır. İptan edilen hükümler yukarıda dipnotta belirtilmiştir.

2.3. Dil Özellikleri

Genel olarak Mühimme Defterleri’nde kullanılmış olan yazı çeşidi divanî kırmasıdır. 33 Numaralı Mühimme Defteri’nde sade ve anlaşılır bir Türkçe kullanılmasına rağmen bazen hükümlerin farklı kâtipler tarafından kaleme alınmış olması, metne sığmayan kelimelerin defter kenarına kaydırılması, mürekkepli ve çizili bazı kelimelerin bulunması nedeni ile okunmasında güçlükler çekilmektedir.

İncelediğimiz defterde bilmediğimiz bazı kelimelerle birlikte bazı Arapça ve Farsça kavramlara da yer verilmiş olduğu görülmektedir. Mesela; “*ib ‘aden billahi teâla*”¹⁷⁸, “*bi-iznillahiteâla*”¹⁷⁹, “*Şeref Allahu Teâla*”¹⁸⁰ gibi.

Defter de sıklıkla geçen bazı deyim ve tabirler bulunmaktadır. Örneğin *müft ve meccânen, celle-yi hakk, yekdil ve yekcihet, zarar ve gezend, garet ve hasaret, ta ‘mir ve termîm, kuttâ-ı tarîk, emîn ve sâlim, müretteb ve mükemmel, irsâl ve isâl, zulm ve te ‘addî,*

¹⁷³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 15.

¹⁷⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 368.

¹⁷⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 20.

¹⁷⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 15.

¹⁷⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 383.

¹⁷⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 52.

¹⁷⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 352.

¹⁸⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 303.

fesâd ve şenâat, ehl ü iyâl, eşedd-i ikâb, hüsn ü ittihâd ve ittifâk, küffâr-ı hâksâr, inâyet-i hak, ihmâl ve müsâhale, daim ü kayim gibi.

2.4. Tarihler

Mühimme Defterleri'nde tarihlerin yazılış şekilleri bazı istisnalar hâricinde XVII. yüzyıl ortalarına kadar ayın tarihi ile birlikte haftanın günü belirtilerek başlık gibi üst kısma yazılmıştır. Örneğin “Fî 2 Ramazan sene 985” gibi.

İncelemiş olduğumuz defterde ayların çoğunluğunu Şa‘bân, Ramazan ve Şevval ayları oluşturmaktadır. Bunların dışında defterde bulunan bir hüküm Cemâziye'l-evvel, bir hükümde Receb ayına aittir. Defterdeki tarihlerde bazen günlerin en üst kısma Arapça olarak “*Yevmü'l-isneyn*”¹⁸¹, “*Yevmü's-sebt*”¹⁸² şeklinde yazıldığı görülmektedir.

33 Numaralı Mühimme Defteri'nin tarihi 985-986 (1577-1578) dir¹⁸³. İncelemiş olduğumuz 1-190 sayfaları arasındaki hükümler sene 985 (1577) tarihine aittir. Defterin tarih belirtilmiş olan ilk hükmü 1 numaralı hükümdür. Bu hükümün tarihi “*Yevmü'l-hamis fi 12 Şa‘bânü'l mu‘azzam sene 985*” dir. Bazı hükümlerde tarih belirtilmediği görülmektedir. Bazı hükümlerde aylar için sadece rumuz kullanıldığı görülmektedir. Meselâ bazı hükümlerde Ramazan ayı için sadece “N”¹⁸⁴, Şevvâl ayı için sadece “L”¹⁸⁵ harfi yazılmıştır.

Tablo 1. Hükümlerin Aylara Göre Dağılımı

2.5. Metnin Transkripsiyonunda Takip Edilen Yol

Metnin transkripsiyonu yapılırken genel olarak kabul edilen yol takip edilmiştir. Transkribe edilirken Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yayınlanmış olan defterlerdeki düzen örnek alınmıştır. Sayfada yer alan en üst köşedeki rakamların birincisi sayfa numarası onun altında yer alan ise hüküm numarasıdır.

¹⁸¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 124.

¹⁸² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 104.

¹⁸³ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, (Yayına Haz: İskender Türe ve diğerleri), İstanbul 2017, s.10.

¹⁸⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 159.

¹⁸⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 379.

33 Numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu yapılırken herhangi bir nedenden dolayı okunamayan yerler (...) ve doğruluğu açısından şüphe duyulan yerler (?) ile belirtilmiştir.

Defter içerisinde yer alan Arapça ve Farsça kelimeler uzun sesli harfler ile â, î, û şeklinde ifade edilmiştir. Yine defter içerisindeki kelimelerin ortasında yahut sonlarında bulunan ayın harfi (‘) ters apostrof ile hemze ise (’) ters apostrof işaretleri ile ifade edilmiştir.

Tablo 1. Hükümlerin Aylara Göre Dağılımı

Aylar	Hüküm Numarası
Cemaziyel-evvel (C)	328
Şa‘bân(Ş)	4, 5, 6, 7, 8, 11, 14, 17, 19, 23, 25, 26, 29, 30, 31, 35, 38, 42, 45, 48, 50, 52, 56, 57, 58, 62, 63, 64, 68, 69, 70, 71, 74, 75, 76, 79, 80, 82, 86, 87, 91, 94, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 107, 108, 110, 11, 112, 114, 115, 119, 120, 121, 184
Ramazan(N)	109, 122, 123, 124, 125, 129, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 153, 155, 157, 158, 159, 160, 163, 164, 165, 167, 170, 174, 177, 179, 180, 181, 183, 185, 186, 187, 189, 190, 194, 197, 199, 204, 205, 207, 208, 216, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 228, 230, 231, 232, 234, 233, 238, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 248, 251, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 262
Şevvâl(L)	263, 265, 268, 269, 270, 271, 273, 274, 275, 282, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 297, 299, 300, 301, 302, 304, 305, 306, 308, 311, 313, 316, 318, 319, 320, 321, 325, 331, 334, 336, 338, 347, 348, 349, 351, 353, 354, 357, 378, 379, 381, 382, 384

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DEFTERİN MUHTEVÂSİ

3.1.Eşkîyalık Olayları

İnsanlık tarihi süresince zorla insanların mallarına el koyma, bu amaç ile hayatlarına kast etme, onlara maddî ve mânevî yönden zarar verme ve bu işi bir teşkilât hâline getirme eğilimine, siyasî ve ekonomik şartları bozuk olan yerlerde oldukça sık rastlanır. Batı dünyasında meydana geldiği gibi Doğu dünyasında da bu tür faaliyetler ile karşılaşmıştır. Genellikle soygun yaparak halkın malına ve canına kast eden, etraftakileri haraca kesen topluluklar için İslâm tarihinde yol kesen mânâsına gelen *harrâbe* veya *kuttâ'ut-tarîk* tabirleri kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'nde ise büyük çoğunlukla ikinci tâbire rastlanmakla birlikte bu tür faaliyetler sergileyenler için şakî ve bunun çoğulu olarak eşkıya denmiştir¹⁸⁶.

Eşkîya kelimesi, sözlükte “bedbaht, talihsiz, günahkâr, âsi” gibi mânâları ifade eden şakî tâbirinin çoğuludur. Ancak eşkıya sözcüğü Türkçe’de farklı bir anlam kazanıp “yol kesen” mânâsına gelen katı’ut- tarîk (*kuttâu't-tarîk*), “haydut, harâmî,” anlamına gelen kelimelerin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenden ötürü eşkıyalık ve eşkıya, İslâm ceza hukukunun klâsik sisteminde had suçları içerisinde yer alan “hırâbe” suçunun ve suçlusunun Türkçe’deki karşılığını ifade eder¹⁸⁷.

Eşkîyâ çeteleri, genellikle gruplar hâlinde dolaşırlar ve çıkılması çok güç olan dağlarda yuvalanırlardı. Kendileri bu durumda belirli bir gücün desteğine de ihtiyaç duyuyorlardı. Zira uzun süreli faaliyetleri için yiyecek içecek tedarîği, haber alma, lojistik destek sağlamaları gerekliydi. Eşkîyalara bazen köylüler, bazen de buldukları yörenin zengin ağası yardımında bulunuyor ve bunlar “yatak” adıyla biliniyorlardı. Yatağı olmayan eşkıyânın uzun süre varlığını devam ettirebilmesi imkânsızdı. Osmanlı arşiv kaynaklarında eşkıyalara yataklık yapanların kimliğine dair verilen bilgiler, bazılarının şehir ve kasabalarda yaşayan güçlü ve zengin kişiler olduğunu açıkça göstermektedir¹⁸⁸.

¹⁸⁶ Müctebâ İlgürel, “Eşkîyâ-Osmanlılar’da Eşkîyâlık Hareketleri”, *DİA*, C.XI, İstanbul 1995, s.466-467.

¹⁸⁷ Ali Bardakoğlu, “Eşkîyâ”, *DİA*, C. XI, İstanbul 1995, s.463.

¹⁸⁸ İlgürel, “Eşkîyâ-Osmanlılar’da Eşkîyâlık Hareketleri”, s.467.

Hassas ekonomik bir yapıya sahip olan göçerler, yerli nüfuslara nazaran olumsuz etmenlere daha açık bulunuyorlardı. Meselâ herhangi bir salgın hastalığın sürülerini kırıp geçmesi durumunda hemen yoksullaşabiliyorlardı. Bu şartlar altında ise ya eşkıyalaşıyorlar ya da az bir ücret karşılığında imparatorluğun ordusuna paralı asker olarak yazılıyorlardı¹⁸⁹. Eşküyalar ve eşkıyalık olayları Osmanlılar'ın da dâhîl olduğu Akdeniz dünyasında özellikle XIV. yüzyıldan itibaren etkisini göstermeye başladı ve XVI. yüzyılda giderek artış gösterdi. Bu eğilimin artmasında Akdeniz havzasında görülen nüfus artışı, iktisadî zorluk, ticarî faaliyetlerin artması, halkın yoksullaşması, siyasî otoritenin zayıflaması önemli derecede etkili oldu. XVI. yüzyılın ilk yarısında Anadolu'da bazı âsi grupları bulunmakla beraber bu âsi grupları çoğunlukla küçük çeteler halindeydi. Sultan Süleyman Han'ın oğulları olan Şehzade Bayezid ve Selim'in taht mücadeleleri daha sonraki kargaşalıklara temel teşkil etti. Bu küçük çeteler kaynaklarda “gurbet tâifesi” veya “levendât” diye adlandırılırlar. Sonrasında bunlar, celâlî adıyla bilinen daha büyük eşkıya gruplarının habercileri oldular¹⁹⁰.

33 Numaralı Mühimme Defteri'nde eşkıyalık faaliyetleri ile ilgili 137 adet hüküm tespit edilmiştir¹⁹¹. Defterde eşkıyalık yapan kişiler için en çok “*ehl-i fesâd*”¹⁹² tâbiri kullanılmıştır. Bunun yanı sıra defterde eşkıyalık yapan kişiler için kullanılmış olan diğer tâbirler; “*kuttâ-ı tarîk*”¹⁹³, “*şakî*”¹⁹⁴, “*tezvîr ve şerîr*”¹⁹⁵ olarak belirtilmiştir. Eşküyaların genel olarak yapmış oldukları faaliyetler ise defter de en çok “*şenâat*”¹⁹⁶, “*zulm ve te'addî*”¹⁹⁷ kelimeleri ile ifade edilmiştir.

¹⁸⁹ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi-I*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2017, s.41.

¹⁹⁰ İlgürel, “Osmanlılar'da Eşküyâlık Hareketleri”, s.467.

¹⁹¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33 h. 4-7, h. 9, h. 13, h. 18, h. 19, h. 21, h. 27, h. 30, h. 33, h. 35, h. 46, h. 48, h. 51, h. 57, h. 58, h. 61, h. 63, h. 68, h. 72, h. 75, h. 85, h. 87, h. 94, h. 96, h. 97, h. 100-108, h. 111, h. 119, h. 120, h. 122, h. 124, h. 128, h. 132, h. 134, h. 135, h. 138, h. 141, h. 145, h. 157, h. 158, h. 164, h. 165, h. 173, h. 176, h. 178, h. 180, h. 183-190, h. 192, h. 195, h. 197-199, h. 204, h. 207-209, h. 213, h. 216, h. 221, h. 222, h. 224, h. 229, h. 232-238, h. 240, h. 245, h. 247, h. 248, h. 251, h. 254, h. 255, h. 256, h. 258, h. 259, h. 262, h. 263, h. 264, h. 265, h. 266, h. 268, h. 270, h. 271, h. 272, h. 273, h. 274, h. 275, h. 276, h. 278, h. 282, h. 283, h. 286, h. 287, h. 292, h. 295, h. 296, h. 298, h. 302, h. 305, h. 306, h. 309, h. 320, h. 323, h. 324, h. 329, h. 332, h. 335, h. 342, h. 344, h. 347, h. 350, h. 372, h. 374, h. 377, h. 379, h. 384.

¹⁹² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 58.

¹⁹³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 44.

¹⁹⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 63.

¹⁹⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 33.

¹⁹⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 9.

¹⁹⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 123.

Defterde genel olarak eşkıyalık faaliyetlerinde bulunanlar; levend tâifesi¹⁹⁸, suhte¹⁹⁹, reâya²⁰⁰, kale görevlileri²⁰¹, zeâmet sâhibi²⁰², ümerâ ve ağalar²⁰³, zimmîler²⁰⁴, hırsız ve harâmî tâifesidir²⁰⁵. Eşkîyaların genel olarak yapmış oldukları faaliyetleri ise; insanları yaralama veya öldürme, gemileri katl etme, ev basma, yol kesme insanların mallarını yağmalayıp davarlarını sürme, onları zorla kaçırma, akçelerini ellerinden alma, köyleri basıp harap etme şeklindeki zulüm ve işkencelerdir.

Eşkîyaların ev basıp insanların mallarını yağma etmeleri defterde Teke beğine ve kadısına gönderilmiş olan hükümde; *“livâ-yı mezbûrun cümle reâyası gelüp vilâyetimizin haramzâdesi gâh sûhte ve gâh sipahi ve gâh levend ve sûfî şekline girüp yalılarda durup gece ile gemimizi katl idüp ve evler basub mal ve metâ ‘mızı garet idüp oğlan ve kız gelüp vilâyetimiz kadularına ve nâiblerine vardukda gece ile gezen ehl-i fesâda sübût olmaz deyu muîn olup hâlâs iderler...”*²⁰⁶ şeklinde geçmiştir.

Levend hareketi, iktisadî yönü ağır basan bir buhran neticesinde ortaya çıkmış ve hatta o buhranın bir somut ifadesi olmuş yavaş yavaş gelişmiş ve etki alanı çok çeşitli ve geniş olmuştur. Bu neden ile doğuşu çoğunlukla nüfus meselesi ile alâkalıdır²⁰⁷. 33 Numaralı Mühimme Defter’inde isyâncı eşkıyaların birçoğu levendlerden oluşmaktadır. Eşkîya levendler, Ganye(?) müderrislerinden olup merhûm Sultan Mehmed evkafı tahrîrine memûr olan Mevlana Nasuh ve Ereğli kadısına gönderilmiş olan hükümde; *“Hâlâ Ereğli kazâsında ba‘zı ehl-i fesâd levend tâifesi olup evler basup ve yollara inüp fesâd ve şenâatden hâlî olmadıkları”*²⁰⁸ ifadeleri ve yine defterde Menteşe beğine ve Üzümlü kadısına gönderilen hükümde; *“Emin oğlu dimekle ma‘rûf Mustafa nâm kimesnenin şirret ve şekâveti hakkında mirâren o emr-i şerîfe vârid olup üç def‘a küreğe konulup birer tarîk ile hâlâs olup gelüp levend suhtelere reîs olup bilâ-sebeb nice kimesneleri katl*

¹⁹⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 103.

¹⁹⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 259.

²⁰⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 72.

²⁰¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 58.

²⁰² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 18.

²⁰³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 48.

²⁰⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 33.

²⁰⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 5.

²⁰⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 51.

²⁰⁷ Mustafa Cezar, *Osmanlı Tarihinde Levendler*, TTK, Ankara 2013, s.59.

²⁰⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 103.

idüp ve nicesinin evlerin garet idüp ve ba'zı kimesnelerin cebren malların alup enva' fesâdden hâlî değildir"²⁰⁹ ifadeleri ile geçmiştir.

Defterde birtakım devlet görevlilerinin de eşkıyalık faaliyetlerinde bulunduğu görölmektedir. Bu durum, Diyarbekir beğlerbeğine ve Kabur kadısına gönderilmiş olan Fî 3 Ramazan Sene 985 (14.11.1577) tarihli hükümde; "*Livâ-yı Hama ahâlisi tarafından darendegân Süleyman ve Tahir ve İdris nâm kimesneler gelüp sâbıka Çamasa beği Hâlîl için nâ-hakk yire hilâf-ı şer sekiz nefer âdemlerin katl ve cem'-i mâl ve manâllerin garet idüp ve nice reâyanın karz tarîkiyle haylî buğday ve darıların ve sâ'ir terekelerin alup ma'zûl olup gitmekle hakların virmeüyüp üzerinde kalup şikâyete gelen kimesnelerin ardlarınca âdem gönderüp yolda katl itmek kasd eylediklerinde Erzurum beğlerbeğinin kapu kethüdası rast gelmekle ellerinden güçle hâlâs idüp ve nice reâyanın dâhî cem' mâ-meleklerini ve evlerini ve esbâb ve rızklarını cebren ellerinden alup şikâyete gitmek isteyenini öldürmek kasd idüp havklarından kimesne hak taleb itmeğe kadir olmayup bu makule zulm ve te'addîsine nihâyet yoktur*"²¹⁰ şeklinde ifade olunmuştur.

Defterde zimmî statüsünde bulunan bazı kişilerinde eşkıyalık olaylarına karışmış oldukları "*Keşe sancağıbeği Kasım dâme izzühu mektûb gönderüp bundan akdem Galata sâkinlerinden olup hâliyâ kazâ-yı mezbûra tâbî Aşte nâm karyede mütemekkin olan Nikola nâm zimmî dâimâ isyân üzere olup emr-i şerîf ile vâkı' olan kifâyeti edâ itmeyüp ve emr-i şerîfe dâhî itâat itmeyüp ve şer'-i şerîfe müracaat itmeyüp dâimâ kendü akrânı birkaç nefer eşkıyâ ile ittifâk idüp Levendzen Dağı'na gidüp gece oldukda köylere inüp kiminin evin garet idüp kiminin avret ve oğlanına el uzatup dâimâ reâyaya rencîde ve remîde ettüğünden gayrı dokuz yıldan mütecâviz haraç ve ispençe virmeüyüp tuğyân üzere olduğun...*"²¹¹ şeklinde dile getirilmiştir.

Defterde bulunan eşkıyalık olayları incelendiğinde bu tür olayların sadece reâyaya karşı değil, çeşitli devlet görevlilerine de yapılmış olduğu; "*Şam beğlerbeğisi Hasan mektûb gönderüp nice kimesneler kendüye tazallüm idüp hidmet lâzımelerin her vech ile mukaddem olup azl îcâb ider husûsları yoğken sâhib-i arz olanlardan ba'zıları mâl-ı mirî bahânesi ile tımara arz idüp gedüklerin istedikleri kimesnelere aldırup ba'de tumarları*

²⁰⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 372.

²¹⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 134.

²¹¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 176.

emri geldükde her birisi ahvâlin istimâ itmeyüp bu makul üzere nice fukarâya tazallüm ve hayf idüp dirlikleri kat'ına sebep olurlar"²¹² ifadelerinden anlaşılmaktadır.

İncelemekte olduğumuz defterde eşkıyalık faaliyetlerinde bulunanlar arasında devlet görevlilerinin de yer almış olduklarını yukarıda belirtmiştik. Bunlardan birtanesi de Rodoscuk kadısına gönderilmiş olan Fî 17 Ramazan sene 985 (28.11.1577) tarihli hükümdür. Bu hükümde; Malkara ahâlisinin kadıları olan Mevlâna Veledân'ın kendileri üzerinde uygulamış olduğu birtakım zulümlerden yakınıldığı anlaşılmaktadır. Kadının reâyâ üzerinde uygulamış olduğu birtakım zulümler ise; bedavadan yem ve yemeklerini, koyun, kuzu, at vs. mallarını zorla ellerinden alma, kanunlara aykırı olarak ağır küfürler kullanıp insanları rencide etmektir. Bütün bu olaylar meydana gelirken ise reâyadan iki kişinin ölmesine sebep olmuştur²¹³. Yine bu husus ile ilgili olarak Şehrizol beğlerbeğine gönderilmiş olan Fî 12 Şevval sene 985 (23.12.1577) tarihli hükümde; Şehrizol'un çavuşlar kethüdası olan İvaz'ın kötü davranışlarından dolayı beğler, fakirler dahil olmak üzere bütün vilâyet ileri gelenlerinin aciz bir duruma düşmüş oldukları ve eğer kendisi kethüdalık yapmaya devam ederse tüm vilâyet halkının, İvaz'ın zulüm ve işkencelerinden dolayı içinde buldukları durumun daha kötü bir hâl alacağından bahsedilmektedir²¹⁴.

Defterde bulunan eşkıyalık olaylarından birisi de insanları zorla kaçırmaktır. Bu durumu ise Baba kadısına gönderilmiş olan Fî 18 Ramazan sene 985 (29.11.1577) tarihli şu hükümde açıkça görmekteyiz ki "*Hâlâ mektûb gönderüp kazâ-yı mezbûra tâbi Kasımca nâm karyeden Sarı Ali nâm kimesne sana gelüp oğlum Mehmed'i ve köylüm Davud'u bir husûs için kazâ-yı Karasu'ya göndermiş idim. Çirmen sancağıbeği Mehmed dâme izzühunun voyvodası Habib ve şahinciler zümresinden Hüsrev ve sipah tâifesinden Mehmed ve Herseklü köyünden Sefer bin Kılıç yolların basup mezburan Mehmed'i ve Davud'u kayd ve bend idüp alıp gittiler*"²¹⁵. Yine bu durum bir başka hükümde; "*Musa bin Hüseyin nâm kimesne meclis-şer'-i şerîfe gelüp kızım Fatıma nâm bakireyi yine tâife-yi mezbûreden Mustafa nâm kimesne gelüp evim kurbinde olan kuyudan su alurken Seyyid bin Ahmed ve Şeyh Durak nâm kimesneler cebr ile çeküp alup gittler deyu tazallüm itmeğîn...*"²¹⁶ şeklinde dile getirilmiştir.

²¹² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 184.

²¹³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 197.

²¹⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 320.

²¹⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 204.

²¹⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 30.

Defterde bazı levend ve korsan gemilerinin de eşkıyalık olaylarına karışmış oldukları göze çarpmaktadır. Örneğin “...levend ve korsan gemileri muttasıl fesâd ve te‘addî eyleyüp gemiler alup rençber tâifesinin malın garet idüp ve esir eylemekden hâli değildir”²¹⁷.

Eşkıyaların yapmış olduğu zulüm faaliyetlerini tüccârlar üzerinde de uygulamış oldukları görülmektedir. 33 Numaralı Mühimme Defteri’nde Vidin beğine, Vidin ve Berkofça kadılarına gönderilmiş olan hüküm bu duruma örnektir. Hükümde; Berkofça Kazâsı’nda bulunan Mahmud Çavuş’un hem kendi çavuşluk görevini yerine getirmemiş olduğu hem de ehl-i fesâd ve haramzâde levendler sağlayarak Vidin’den Edirne ve Sofya’ya kadar olan yerlerde ticaret yapan tüccârların kimini katl ettiği kiminin de erzak ve mallarını yağmalamış olduğundan bahsedilmektedir²¹⁸.

Bu dönemde Osmanlı siyâseti içerisinde en önemli meseleyi Lehistan oluşturdu. Henri de Valois’in Fransa kralı olması ile boş kalan Leh tahtı için yapılacak olan seçime Avusturya ve Rusya’nın müdahalesi engellendi. Erdel voyvodası olan Istvan Bathory’nin Lehistan tahtına geçmesi mümkün kılındı. Onun ölümünden sonra İsveç kralının oğlu Szigismund’un Leh kralı olması yine Osmanlı onayı ile tasdik edildi²¹⁹.

33 Numaralı Mühimme Defteri’nde Leh eşkıyaları ile ilgili hükümler de bulunmaktadır. Bu kişiler için “Leh eşkıyâsı²²⁰, melâ‘în hâsirîn²²¹, müfsîd²²²” tâbirleri kullanılmıştır.

Leh eşkıyalarının yapmış olduğu bozgunculuk faaliyetleri o kadar büyük boyutlara ulaşmıştır ki, bunun sonucunda Boğdan’da bir savaş meydana gelmiştir. Leh eşkıyalığının temelini, Leh’de bulunan birkaç bozguncu kişinin Boğdan voyvodası Yuvan’ın kardeşi olduğu iddiası ile bir kişiyi ortaya çıkarmaları ile başlamıştır. Bozguncular Leh’de bulunan krallarına itâat etmeyerek Boğdan üzerine defterde geçen ifadesi ile “te‘addî”²²³ eylemişlerdir.

²¹⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 207.

²¹⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 256.

²¹⁹ Bekir Kütükoğlu, “Murâd III”, *DİA*, C.XXXIII, İstanbul 2006, s.174.

²²⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 100.

²²¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 272.

²²² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 104.

²²³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 104.

Voyvoda nâmına Boğdan'a hücum eden Leh eşkıyası üzerine karşı kuvvet olarak çeşitli bölgelerden yardım istenmiş olduğu hükümlerde görülmektedir. Fî 22 Ramazan sene 985 (03.12.1577) tarihli Silistre beğine gönderilmiş olan hükümde; Boğdan'a hücum eden, voyvoda nâmına gönderilmiş olan haramzâde ile Ramazan ayının on birinci gününde Boğdan sınırına girmelerinin ardından bölgeyi muhâfaza ile görevli kişiler ile Leh eşkıyaları arasında karşılıklı savaş meydana gelmiş olduğu, voyvodanın dâhî geri püskürtülüp firar etmiş olduğu anlatılmaktadır. Bunun üzerine Silistre beği serdar tayin edilerek vilâyetinin askerleri ile beraber, Niğbolu, Bender, Vidin sancakbeğleri ve Eflak voyvodası ile birlik olup üzerlerine varıp haklarından gelmeleri emredilmiştir²²⁴. Bunun yanı sıra; Niğbolu beği ile birlikte Vidin ve Vulçitrın Beğleri de Silistre beğinin yanına ulaşıp eşkıyaların üzerlerine varmak ile görevlendirilmişlerdir²²⁵. Yine bu husûs ile ilgili olarak Boğdan vilâyetinin bolarları ve ayânı eşkıyalara yol verilmemesi ve kaçırılmalarına engel olunması konusunda sıkıca tenbîh edilmişlerdir²²⁶. Bender beğine sancağında bulunan Tatar tâifesi ve askeri ile birlikte Silistre beğinin yanına varması emredilmiştir²²⁷. Boğdan voyvodası Petri voyvoda²²⁸, Köstendil beği²²⁹ ve Çirmen alaybeğisinden²³⁰ de yardım istenmiş olduğuna dair hükümler bulunmaktadır.

Defterde eşkıyalık faaliyetlerinde bulunanlar hakkında öncelikle durumun teftîş edilmesi “...fesâd ve şenâatleri zâhir olanları mukaddemâ ahvâllerin arz eylesin”²³¹ ve “...mezbûrun ahvâli hak üzere görülmesin emr idüp buyurdum ki...”²³² ifadeleri ile belirtilir.

Eşkıyalık yapanların ahvâlleri teftîş edilip doğruluğu ispatlandıktan sonra cezalandırılmaları emredilmiştir. Bu kişilere görevlerine son verme, haps etme, küreğe konulma, ilgili bölge ile ilişik kesilip ref edilmesi cezaları uygulanmıştır. İlgili bölge ile ilişik kesilip gönderilmesi cezasını defterde geçen “...ol yerden alâkasın kat‘ idüp ref‘ eylesin”²³³, haps etme cezasını “...cânibinin şer‘ ile fesâd ve şenâati sâbit

²²⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 230.

²²⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 231.

²²⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 234.

²²⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 236.

²²⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 238.

²²⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 263.

²³⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 264.

²³¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 48.

²³² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 13.

²³³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 18.

olanların sipahi olanları habs idüp arz eyleyesin”²³⁴, küreğe konulma cezasını ise “...fesâd ve şenâatleri müseccel olduğu üzere sûret-i sicilleriyle yazup ve mezkûrları yarar âdemlere koyup gönderesin küreğe konula”²³⁵ ifadeleri ile örneklendirebiliriz.

3.2. Hac Konusu

İbrânîce’de hag biçiminde bulunan “hac” sözcüğü “bayram” manâsına gelmektedir. Bu sözcük “bir şeyin etrafında dönmek, dolanmak” anlamına gelen hvğ kökünden türemiştir. Hac veya hag çok eski bir Sâmi tabirdir. Bu tâbir İbrânîce dışında Ârâmîce’de ve Sâbiî dilinde de mevcuttur. Sözcüğün başlangıçta asıl manâsının “bir şeyin etrafında dönme, dolaşma ve halka oyunu” olduğu, daha sonraki süreçte bayram mânasını kazandığı ifade edilmektedir. Arapça’da “gitmek, yönelmek, ziyaret etmek” anlamlarını belirten hac kelimesi, fıkıh terimi olarak imkâna sahip olan her Müslümanın belirlenmiş bir zaman içerisinde Kâbe’yi, Arafat, Müzdelife ve Mina’yı ziyaret etmek ve belli bazı dinî, vazifeleri yerine getirmek şartı ile yaptığı ibadeti ifade eder. Bu ibadeti yerine getiren kişilere Arapça’da çoğulu hüccâc olan hâc, Türkçe’de ise hacı denilmektedir²³⁶.

Tarihteki diğer bütün Müslüman devletler gibi Osmanlılar da kuruldukları andan itibaren Haremeyn’e (Müslümanların iki kutsal kenti olan Mekke ve Medine) büyük bir ilgi ve alâka göstermişlerdir. Kuruluş yıllarında bu ilgi yalnızca duygu seviyesinde kalmış, ancak devlet büyüyüp, genişledikçe daha fazla dikkat çeken bir hale dönüşmüştür. Haremeyn tebâasını mutlu etme manâsına gelen sürre gönderme geleneğinin daha Sultan I. Bayezid döneminde (1389-1402) başlayarak Sultan Çelebi Mehmed (1403-1421) döneminden itibaren kurumsallaşmaya başladığını tarihi kaynaklar göstermektedir. Aynı şekilde Sultan II. Murad tahta çıktığı 1421 yılında ataları gibi Medine ve Mekke’ye hazineden bir tahsisat ayırmış, ayrıca Ankara’ya bağlı bulunan Balık Hisarı bölgesinde yer alan köylerin gelirlerini Haremeyn için tahsis etmiştir. Ayrıca bilinen en eski Osmanlı Haremeyn vakfının bu olduğu kabul edilmektedir. Sultan II. Murad Han 1446 senesinde yazdırdığı vasiyetinde, “Saruhan ili Manisa’daki” vakfından Haremeyn’in ahâlîsi için yedi bin filori tahsis edilmesini, buna ek olarak üç bin filorinin de Kâbe’de ve Mescid-i Nebvî’de okunacak hatimler ve bu sırada okunacak dua ve zikirlerle harcanmak üzere ayrılmasını istemiştir. Osmanlı hükümdarları, Balkanlarda ve diğer yerlerde yaptığı

²³⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 75.

²³⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 51.

²³⁶ Ömer Faruk Harman, “Hac”, *DİA*, C.XIV, İstanbul 1996, s.382.

fetihlerden kazandığı zaferlerin haberlerini Hicaz emirlerine göndermişler, onlar ile bu zaferleri paylaşmışlardır. Fatih Sultan Mehmed Han 1453 yılında İstanbul’u fethetmesinin ardından Mekke emirine bir fetihnâme yazmış ve bazı hediyeler ile birlikte Haremeyn’de bulunan fakirlere dağıtılmak üzere 2000 filori altın göndermişti²³⁷.

Haremeyn’in Osmanlı idaresi altına girmesinin ardından hem Osmanlı idaresinin genel tabiatı gereği hemde Hz. Peygamber soyundan gelen emirlere duyulan saygı nedeni ile Mekke emirlerinin eski statüleri aynı biçimde korundu. Yavuz Sultan Selim Han atalarının izinden giderek Hicaz’dan Kahire’ye gelen biat heyetini, Muslihiddin Beyi de Hac emiri tayin ederek geri gönderdi ve heyet ile birlikte Haremeyn ahâlîsine de hediye olarak 200 bin dinar altın gönderdi. Mevcut kayıtlardan, o yıl Haremeyn’de 12 bin kişiye nakit para dağıtıldığı anlaşılmaktadır. Rakamlar değişse bile her yıl tekrarlanan bu durumun Haremeyn’in iktisadi hayatına bir canlılık kazandırdığı aşikârdır. Hac için Hicaz’a giden ziyaretçiler ekonomik bir hareketlilik sağlıyordu²³⁸.

Yavuz Sultan Selim’den itibaren “hâdim’ül-haremeyn” unvanını kazanan Osmanlı padişahlarının önemli vazife ve sorumluluklarından biri, Suriye ve Arabistan çöllerini aşarak yaptıkları bu uzun yolculuk sırasında hacıların güvenliğini temin etmektir. Basralı ve Yemenli hacılar, Osmanlı hükümetinin denetiminden çok uzakta olan yerlerden geçerek yolculuk ederlerdi. Hacıların güvenliğinin temini, yalnızca büyük askerî birlikler bulundurmakla gerçekleştiriliyordu. Hac kervanlarına yolculuk esnasında bir yeniçeri bölüğü veya tımarlı sipahi birliği eşlik ederdi. Askerlerin kullandığı silâhlar içerisinde yer alan ve çok büyük olmayan topların taşınması at veya develer vasıtasıyla sağlanırdı. Bedevîlerin kullandıkları en güçlü silahları ise tüfektir. Bunların ateşli silâh taşımaları yasaklanmış olmasına rağmen, bunları kaçak olarak Avrupa Devletleri’ne sattıkları tahıl karşılığında tedarik ederlerdi²³⁹.

İncelemeye tabi olan mühimme defterinde hac konusu ile ilgili birçok hüküm tespit edilmiştir²⁴⁰. Defterde, hacılar için çoğunlukla kullanılan tabirlerden bir tanesi hacılar

²³⁷ Zekeriya Kurşun, “Hac ve İktidar”, *FSM İLMî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S.9, 2017, s.282.

²³⁸ Kurşun, “Hac ve İktidar”, s.283-284.

²³⁹ Abdülkadir Özcan, “Hac”, *DİA*, C. XIV, İstanbul 1996 s.403.

²⁴⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, h. 1, h. 3, h. 34, h. 37, h. 44, h. 50, h. 81, h. 82, h. 126, h. 127, h. 146, h. 154, h. 160, h. 161, h. 303, h. 312, h. 336, h. 337, h. 339-341.

anlamına gelen “*hüccâc*”²⁴¹ ve diğeri ise hacıların emiri anlamına gelen “*emir-i hacc*”²⁴² tâbirleridir. Defterde hacılar husûsunda kullanılmış olan bir diğr tâbir ise “*hüccâc-ı zevî'l ibtihâc*”²⁴³dır.

Kâbe ve çevresi için kullanılmakta olan “harem” kelimesi, bölgedeki bütün ilişkilerin Allah’ın emir ve yasaklarına saygı esası çerçevesinde düzenlendiğini, insan başta olmak üzere ağaç ve bitki örtüsünden hayvanlara kadar bölgede mevcut bulunan bütün varlıkların ilâhî koruma altına alındığını ifade eder²⁴⁴. Harem tâbiri incelemiş olduğumuz defterde Mekke Şerîfi’ne gönderilmiş olan nâmede; “*bundan akdem vârid olan mektûb-ı meveddetiniz mücebince Harem-i Şerîfin etrafı hark olmağıçün karib olan evler ve ribatlar saklayup tevzi olmağa yigirmi yedi bin filori tahmîl olundu deyu iş‘ar olunmağla Mısır beğlerbeğisine zikr olunan mikdârı altunu gönderesin deyu hükm-i hümâyûnumuz gönderilmişti.*”²⁴⁵ şeklinde geçmiştir.

Düzenli olarak her yıl değiştirilen Kâbe örtüsünün İstanbul’dan surre alayı ile Kâbe’ye gönderilmesi Osmanlı sosyal hayatı içerisinde yer alan çok önemli bir gelenektir. Eski örtü geri getirilir, parçaları ise başta devlet adamları olmak üzere eşrafa dağıtılır ve câmilerde teberrükât eşyası olarak korunurdu. Topkapı Sarayı Hırka-ı Saâdet Dairesi’nde, Edirne Eskicami ve Üsküdar Yenicami mihrap duvarında günümüzde de asılı bir şekilde yer alan Kâbe örtüsü parçaları bazı padişahların (halen daha III. Ahmed, II. Osman, III. Osman, IV. Murad ve III. Mehmed’in sandukaları üzerinde Kâbe örtüsü vardır) ve önemli kişilerin sandukalarına pûşîde olarak örtülür, bazen de kefen amacıyla kullanılırdı²⁴⁶.

Kâbe ve örtüsü Osmanlı hükümdarlarının çok ehemmiyet gösterdiği bir husûstur. İncelediğimiz 33 Numaralı Mühimme Defteri’nde; Mısır beğlerbeğisine ve defterdârına gönderilmiş olan Fî 25 Şa‘bân sene 985 (06.11.1577) tarihli hükümde Kâbe-yi Şerîfe’ye her sene gönderilen örtünün aşağısında yazılı olan âyet-i kerimenin yazılmamış olup nakş ettirilmesi ve yaldızlı olan dört duvarının ise Çerakise zamanından kalmış şekli ile devam ettirilmesi; “*bu sene-yi mübârekede Medine-i Mükerrreme ve Mekke-i Mu‘azzama’ya gönderilecek örtü hükm-i hümâyûnum gelmeden mukaddem âdet-i kadıme üzere işlenüp*

²⁴¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 303.

²⁴² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 44.

²⁴³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 50.

²⁴⁴ Tahsin Görgün, “*Hac-Haccın Hikmeti*”, *DİA*, C.XIV, İstanbul 1996, s.398.

²⁴⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 340.

²⁴⁶ Mustafa Uzun, “Kâbe-Türk Edebiyatı”, *DİA*, C.XXIV İstanbul 2001, s.25.

tamâm olmuş bulunmamağla örtünün aşağısında nakş ettirmek müyesser olmayup İnşâllahuteâla min-ba'd emr-i şerîf mücebince âyet-i kerime yazılmayup aşağısına nakş ettirmek mukarrer olduğun...” şeklinde dile getirilmiştir²⁴⁷.

Defterde hac konusunda yaşanmış olan birtakım sıkıntılar ile ilgili hükümlerin bulunduğu göze çarpmaktadır. Bunlardan bir tanesi olan, Mısır beğlerbeğisine gönderilen hükümde; Kâbe-i Mu‘azzama’da hacıların konakladıkları ve birçok Mübarek’in mezarlarının bulunduğu bir yerde bostanlar, körhâneler, evler kurulmuş olması nedeni ile hacılara konacak yer kalmaması ve Mescid-i Harameyn’de cemâatle nâmaz kılmaya gelirken Müslümanlar’ın ızdırab çekmiş olduklarından bahsedilmektedir²⁴⁸. Bir diğer Mekke-i Mükerrreme kadısına gönderilmiş olan hükümde; Minâ-yı Şerîf’de, hücerât aralarında esnafların dükkânlar ve çadırlar kurmuş olmaları nedeni ile dua edecek yer kalmaması ve hacıların dua edecek yer bulmakta sıkıntı çekmiş oldukları anlatılmaktadır²⁴⁹.

İncelemiş olduğumuz defterde Hacc-ı Şerîfe’nin kilâr mühimmatı husûsunun ehemmiyeti “*Hacc-ı şerîfe müteâllik kılar mühimmâtı için lâzım olan ihrâcat bi’l-fi’l Şam mahâlîne habs olan Mehmed’in mübâşeretiyile harç ve sarf idüp muhâsebe defterinde mahallîne kayd ettirilmesin emr idüp buyurdum ki*”²⁵⁰ ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bir başka hükümde; Mısır beğlerbeğine Medine-i Münevvere’ye giden buğday ve tereke yüklenmiş olan gemiden bahsedilmektedir²⁵¹. Mısır beğlerbeğine gönderilmiş olan Fî 12 Şevval sene 985 (23.12.1577) tarihli hüküm Ravza-yı Mutahhara’ya gönderilmiş olan dört adet halı ile ilgilidir²⁵².

Çöllerdeki birçok konak yeri, kervanın su ihtiyacını karşılayan kuyu ve sarnıçları korumakla görevli küçük karargâhlar tarafından savunulurdu. Özellikle kuraklığın hakim olduğu dönemlerde bu çok mühim bir vazife idi. Çünkü bedevîler de mevcut sulara sahip çıkarlardı ve hatta bu sebepten ötürü çatışmalar vuku bulurdu²⁵³. İncelemiş olduğumuz defterde Medine ve Mekke’nin su yollarına verilen önemi; “*Medine-i Münevvere kadısı mektûb gönderüp zikr olunan suya hıdmet idenleri kendü hıdmetine kullanup Su Yolu’na*

²⁴⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 82.

²⁴⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 3.

²⁴⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 339.

²⁵⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 37.

²⁵¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 146.

²⁵² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 336.

²⁵³ Abdülkadir Özcan, “Hac”, s.403.

hidmet itmemekle Su Yolu harâb olup küllî mal harç olur deyu bildirmeğin min-ba'd kendü hidmetine istihdâm itmeyüp zikr olunan suya hidmet itmek Emr idüp buyurdum ki..."²⁵⁴ hükmünden anlamaktayız.

3.3. Vakıflar

Vakıf; Dinî ve toplumsal gereksinimleri karşılamak amacı ile Allah rızası için oluşturulan örgütün adıdır²⁵⁵. Bu sistem içerisinde her türlü hırs ve tamahtan uzak durarak şahsi mal varlığı, kamunun yararı için kullanımına aktarılmakta, bu yolla şahsi imkânlar kamu hizmetine dönüştürülmektedir. Burada yararçı bir felsefenin tam aksine, diğer insanların lehine olan şahsın feragati ile fedâkârlığı mevzu bahistir. Vakıf sistematğinde katılımcılık ve paylaşımcılık düşüncesi egemendir. Çünkü toplumun huzuru sağlanmadığı müddetçe, bireyin mutluluğunun sürekli devam edebilmesinden söz etmenin mümkün olmadığı düşünülmektedir. Bu suretle vakıf için, bütün insanlığın mutluluğunu amaç edinmiş bir sistemler bütünü olduğunu söylemek mümkündür²⁵⁶.

Bu örgütler özerk bir yapıya sahipti. Osmanlı Devleti'nde kadılar tarafından yalnızca mali açıdan denetlenebilirdi. Bu birimlerin sürekliliği esastır. Bundan dolayı devlet karşısında dokunulmaz özelliğe sahiptir. Vakıf kuran kişiye vâkıf, vakfedilen şeye mevkuf denilir²⁵⁷.

Oldukça uzun bir döneme damga vurmuş olan bir medeniyetin önemli parçalarını oluşturan şehirler, Osmanlı kültürünün kendine ait özelliklerini barındıran bir sentez olma özelliğine sahip olmuş ve yüzyıllar boyunca devam eden bir hükümlanlığın aynı zamanda yapı taşlarını meydana getirmişlerdir. Hiç şüphesiz şehirleri de oluşturan bir sistemin varlığı söz konusudur. Şehirler içerisinde mahallelere bölünmek şartı ile tasarlanmış olan bu sistemin temelinde, hepsi önemli bir işlevsel grup çerçevesinde ele alınabilecek mekânsal yapılar bulunmaktaydı. Bunların büyük bir çoğunluğu vakıf anlayışıyla oluşturulmuştur. Vakıflar Osmanlı şehirlerinin kuruluş ve gelişmesine büyük katkıda bulunmuş, sosyal hayatın neredeyse tamamına etki etmiş ve şehirlerin silueti ile mimarisini de meydana getirmişlerdir. Bunlara ek olarak mahallelerde görülen uyumun,

²⁵⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 127.

²⁵⁵ Fehmi Yılmaz, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul 2010, s.678.

²⁵⁶ Mehmet Bayartan, "Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler", *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, X/1, 2008, s.157-158.

²⁵⁷ Yılmaz, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s.678.

dayanışma ve yardımlaşmanın bu sistemin iyi bir şekilde işleminde büyük etkiye sahiptir. Yardımlaşmanın ve dayanışmanın önemli bir kurumu niteliğine sahip olan vakıf sisteminin, Osmanlı toplumunun gelişme sürecinde çok büyük bir rolü vardır²⁵⁸.

Vakıf işlerinin idaresi için İslam hukukunda velâyet ve Osmanlı hukukunda ise aynı kökten olagelen tevliyet tabirleri kullanılmaktadır. Vakfiyede yer alan şartlar ve şer'î hükümler çerçevesinde vakfin işlerini idare etme hak ve yetkisine velâyet veya başka bir deyişle vilâyet denir. Vakıf üzerinde bulunan velâyet hakkına olarak tevliyet de denmektedir ve genel itibarıyla Osmanlı uygulaması içerisinde bu tabir kullanılmıştır. Vakfin idaresinin bazen devletin yetkili birimlerinin de üstleneceğini düşünen İslam hukukçuları ise, kapsam olarak daha geniş bir kavram olan velâyet tabirini kullanmışlardır. Vakfin idaresi ile görevlendirilen yani tevliyet (velâyet) hakkına sahip olan kişiye ise mütevellî denir. Mütevellîyi, vakfiye de bulunan şartlara ve şer'î hükümlere göre vakfin işlerini idare etmek amacı ile tayin olunan şahıs diye ifade etmek mümkündür²⁵⁹. 33 Numaralı Mühimme Defteri'nde de “tevliyet”²⁶⁰ ve “mütevellî”²⁶¹ tabirlerinin sık sık geçtiğini görmekteyiz.

Osmanlı Devleti'nde vakıflar birçok fayda sağlamış ve birçok alana hizmet etmiştir. Genel olarak şehrin tamamını ilgilendiren her türlü hizmet, cami, okul, kitaplık, hastane, han, çeşmeler, sebiller, imâretler, su getirme, bu tesislerin bakımı, bazen mezarlıklar, vakıflar vasıtası ile yapılmışlardır. Batı camiasında kilisenin, belediyenin veya hükûmetin yaptığı işleri, bizde geniş ölçüde bireyler tarafından kurulan vakıflar yapmıştır. İnsanlar böylelikle dinî bir vazifeyi büyük bir derecede yerine getirirken, ekonomik bir soruna da çare olabiliyorlardı²⁶².

Osmanlı Devleti devrinde gelişen vakıfların toplum içerisindeki yeri ve önemine; “Herhangi bir kişi vakıf bir evde doğar, vakıf bir beşikte uyur, vakıf mallarından yer ve içer, vakıf kitaplarından okur, bir vakıf mektebinde hocalık yapar, maaşını vakıf idaresinden alır ve öldüğü zaman vakıf bir tabuta konulur, vakıf bir mezarlığa gömülürdü” ifadeleri ile işaret edilmiştir. Dolayısı ile vakıflar, Osmanlı toplum hayatına önemli

²⁵⁸ Bayartan, “Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler”, s.157.

²⁵⁹ Ahmet Akgündüz, *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, TTK Basımevi, Ankara 1988, s.224-225.

²⁶⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 315.

²⁶¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 198.

²⁶² Doğan Kuban, “Anadolu-Türk Şehri, Tarihi Gelişmesi, Sosyal ve Fiziki Özellikleri Üzerinde Bazı Gelişmeler”, *Vakıflar Dergisi*, s.3, 1968, s.67.

katkıları ve değerler sağlayan önemli bir yere sahipti. Zira vakıflar, sosyal hizmetlerin hemen hemen tamamını içine alan bir özelliğe sahipti²⁶³.

Vakıflar gibi bu kadar ehemmiyete sahip olan bir kurum hakkında 33 Numaralı Mühimme Defteri'nde hükümlerin bulunduğu görülmektedir. Bu hükümler konu itibarıyla genel olarak bazı vakıf görevlileri, padişah ve haseki sultan vakıfları, vakfedilmiş olan mallar, vakıflar tarafından karşılanan tamir masraflarını içermektedir.

33 Numaralı Mühimme Defteri'nde vakıflar ile ilgili toplam 21 adet hüküm bulunmaktadır²⁶⁴.

Defterde bulunan; *“Murâd Paşa Evkafı'nın sâbika mütevellîsi olan Hüseyin ibtidâî mübâşeretden evkaf-ı mezbûre akçesinden haylî bakayâsı olmağın muhâsebesi görülmek emr idüp buyurdum ki...”*²⁶⁵ ve *“Mektûb gönderüp Vilâyet-i Mısır'da Selâtin-i Mazîye ve Livâ-yi Çerakise ve Şam taraflarında ve tevâbi'inde vâkı' olan evkaf nâzırı olan Mısır müteferrikalarından İbrahim'in haylî zamandan berü muhâsebesi görülmeyüp her vecihle ref'i lâzımdır yerine Dîvân-ı Mısır çavuşlarından Ahmed oğlu Mehmed mahallidir deyu nâzır olunmasın ve mezbûr İbrahim'in muhâsebesin yerlü yerinden görülmesin arz itmişsin. İmdi mezbûr İbrahim nezâretten ref' olunub merkum Mehemmed'e virilmek emrim olmuşdur”*²⁶⁶ ve *“Şam'da ve Halep'de vâkı' olan Evkaf-ı Mısır müteferrikalarından İbrahim nâm kimesne beş yıldan berü nâzır olup”*²⁶⁷ hükümleri vakıf görevlileri ile ilgilidir.

İncelediğimiz defterde padişah vakıflarına ait hükümler; *“Şam beğlerbeğine, Şam'da merhûm Sultan Süleyman Evkafı mütevellîsine hüküm ki”*²⁶⁸ ve *“Mahrûse-i İstanbul'da merhûm bâbam Sultan Selim evkafı olan yerlerin kadılarına”*²⁶⁹ olarak belirtilmiştir. Padişah vakıflarının yanı sıra haseki sultan vakıflarına; *“Haseki sultan merhûmenin Mısır'da olan evkafı nâzırı Ferhad âdem gönderüp merhûmenin Medine-i Münevvere'ye giden vakıf buğday gemisi...”*²⁷⁰ ifadeleri ile değinilmiştir.

²⁶³ Bayartan, “Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler”, s.161.

²⁶⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, h. 2, h. 36, h. 56, h. 79, h. 95, h. 148, h. 150, h. 162, h. 163, h. 198, h. 218, h. 219, h. 293, h. 294, h. 315, h. 318, h. 319, h. 327, h. 354-356.

²⁶⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 36.

²⁶⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 2.

²⁶⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 79.

²⁶⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 162.

²⁶⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 319.

²⁷⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 163.

Tezimize konu olan defterde birtakım tamir masrafları için vakıflardan faydalanıldığına dair bazı hükümlere de yer verilmiştir. Bu duruma, Pravadi kadısına²⁷¹ ve İstanbul kadısına²⁷² gönderilen hükümleri örnek olarak gösterebiliriz. Yine bu husûs ile ilgili olarak Balıkesir kadısına gönderilen Fî 8 Ramazan sene 985 (19.11.1577) tarihli hükümde; Sultan Yıldırım Han'ın Balıkesir'de bulunan Câmî-i Şerîf'inin tamir masraflarının Mevlâna Şeyh Ahmed adlı kişi tarafından karşılanacağından bahsedilmektedir²⁷³.

Geniş alanlara hizmet eden vakıf kurumları aracılığı ile bir medrese yapıldığı İstanbul kadısına gönderilmiş olan hükümde geçen; “*Müderriş Cafer rık'a sunup Mahrûse-yi İstanul'da At Meydanı kurbinde mescidi olan Firuz ağa evkafının zevâidinden mûmâ-ileyh Firuz ağanın vefâtından sonra mescid-i merkumun civarında bir medrese binâ olunup cihete müderriş yigirmi akçe ta'yîn olunup müderriş Mevlâna-yı mezbûre tefvîz olunup berât-ı hümâyûnumla dokuz ay mikdârı zaman mutasarrıf olup tâife-yi medreseye ders virdüğü atabek vazîfesin mütevellîsinden taleb ittükde...*” ifadelerinden açıkça anlaşılmaktadır²⁷⁴.

Vakıfların hizmet ettiği bir başka alan fakirlere yardım sağlamaktır. 33 Numaralı Mühimme Defteri'nde Halep beğlerbeğine ve kadısına²⁷⁵ ve Amed kadısı olan Mevlâna Hüsâm'a²⁷⁶ gönderilen hükümleri bu duruma örnek gösterebiliriz.

3.4. Diğer Meseleler

33 Numaralı Mühimme Defteri'nde eşkıyalık olayları, hac konusu, vakıflar dışında çeşitli konulardan da bahsedilmektedir.

Defterde, yukarıda bahsedilen konular dışında en fazla tımar meseleleri ile ilgili hüküm bulunmaktadır. Bunlardan birisi, Anadolu beğlerbeğine gönderilen hükümdür. Hükümde; tımar sahiplerinden bazılarının tımar ve zeâmetlerinden feragat etmiş oldukları belirtilmiştir²⁷⁷. Hükümlerden bazı tımar sahiplerinin tımarlarını tasarruf etmelerinde bahâneler ileri sürerek kaçındıkları görülmektedir. Bu durum, Diyarbekir beğlerbeğine

²⁷¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 218.

²⁷² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 355.

²⁷³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 150.

²⁷⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 356.

²⁷⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 56.

²⁷⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 148.

²⁷⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 193.

ve defterdârına gönderilen hükümdeki; “Südde-i Sa’âdet’ime defter sunulup Diyarbekir’e tâbi ba’zı ümerâ ve zuamâ ve gayrı kullarımın uhdelerinde küllî bakâyâ olup edâsında taallül iderler deyu i’lâm olunmağın sunulan defterin bir sûreti ayn ile ihrâc olunup sana gönderildi.”²⁷⁸ ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Bu konulardan biri de kassablık ile ilgili hükümlerdir. Defterde göze çarpan konulardan biri de kassablıktır. Kassablık görevi hükümlerde; “Mektûb gönderüp mukaddemâ emr-i şerîfim vârid olup düstûr-u ekrem vezir-i azam âdem Allahû te âla iclâlehû Mora’da vâkı’ olan haslarında mütemekkin olan Harladi nâm zimmî mâl-dâr olup kırk bin filoriye mâlik olduğu i’lâm olunmağın İstanbul’da kassâb olmak için gönderilmek fermân olunup...”²⁷⁹ ve “Mektûb gönderüp emr-i şerîf vârid olup Yanya sâkinlerinden Güti Otmalnikival nâm zimmî kassâblığa kadir kimesne olmayup ol yirden alâkasın kat’ idüp mal ve menâleriyle mahrûse-yi İstanbul’a kassâb olmak için gönderesin”²⁸⁰ ve “emrime muhâlif Leh vilâyetinden ihrâc olunan esirleri hufyeten satun alan esirciler eğer makul ve kudretlü olup kassâblık hıdmetine kadir ise anun gibilerün ol yerlerden alâkaların kat’ idüp ehl ü iyâl ve malı ile yarar âdemlere koşup İstanbul’a gönderesin ki kassâblık hıdmetinde olalar ve kassâblık hıdmetine kudretleri olmayânları ne mikdâr koyuna tahammüleri var ise ol mikdâr koyuna celeb yazup...”²⁸¹ şeklinde ifade olunmuştur.

Osmanlı Devleti için İstanbul’un zahîresi her zaman büyük bir ehemmiyete sahip olmuştur. Bu husus ile ilgili olarak da defterde bazı hükümlere yer verilmiştir. Meselâ; “Mahrûse-i İstanbul’da zahîre bâbında müzâyaka olmağın livâ-i mezbûrdan tereke tedârik ve ihrâc olunup mahmiyye-i mezbûre zahîresi için irsâl eylesesin deyu bundan akdem emr-i hümayûnum gönderilmiş idi...”²⁸² gibi. İstanbul zahîresi için bazı ürünlerin satımının yasaklandığı “Ba’zı reisler Mahmiyye-i İstanbul zahîresi için gelen pirinç gemilerine tahmîl taht-ı kazânda satup ticaret iderler imiş. Mahruse-i mezbûre zahîresi aher yere gitmek câiz değildir”²⁸³ hükmünde belirtilmiştir. Bazı terekelerin İstanbul’un zahîresi için istendiği Çatalca kadısına gönderilen hükümde; “Bundan akdem hükm-i

²⁷⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 291.

²⁷⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 117.

²⁸⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 118.

²⁸¹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 156.

²⁸² BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 32.

²⁸³ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 225.

hümâyûnum gönderilüp taht-ı hükümetinizde bulunan terekeyi hârice ve deryâya virmeyüp birer münâsib mahallerde der mahzen ettirüp emr-i şerîfimle İstanbul zahîresi için varan rençber gemilerine narh-ı cârî üzere bey' ettiresin ki haslarına ticaret ve İstanbul'da zahîre bâbında olan müzâyaka ve zarûret def' olunup ba'de hâsıl ola"²⁸⁴ ifadeleri ile açıkça belirtilmiştir

İncelediğimiz defterde donanma hakkında da bazı hükümler bulunmaktadır. Meselâ; *"Vilâyet-i Basra ümerâsından Veli ve Hüseyin Dergâh-ı Muallâma âdem gönderüp bundan akdem Basra'da hassa harç emini ve donanma-yı hümâyûn kethüdâsı olup Lahsa kapudanı olan Mehmed'in Diyarbekir beğlerbeğisi Osman dâme ikbâlühûnun donanma husûsunda teftîş için*"²⁸⁵ gibi.

Bu konuların dışında incelemiş olduğumuz defterde darphâne ve akçe kesimi ile ilgili bazı hükümler yer almaktadır. Bunlardan biri Fî 13 Şa'bân sene 985 (26.10.1577) tarihli Edirne kadısına gönderilmiş olan hükümde yer alan; *"kalaycılara ve sarraflara virilen akçeden dâhî bir mikdâr akçe ahz meclis-i şer'î şerîfe üstadlar cem' idüp mümkün olan mertebede ikdâmdan sonra üstadlar ma'rifetiyle bakup bir akçe kalb bulunmayup ve hâzır bulunan akçedân elli bin akçe der-kise kılınup kırk beş dirhem çaşni ve kehle...*"²⁸⁶ ifadeleridir.

Defterde yukarıda belirtilen konuların dışında kale mühimmatı ile alâkalı birkaç hüküm bulunmaktadır. Kale mühimmatına dair incelediğimiz defterde Fî 17 Şa'ban sene 985 (30.10.1577) tarihli Rodos beğine gönderilen hükümdeki; *"Hâliyâ Şam Trablusı Kal'ası mühimmâtı için on kıta şahi darb-zen gemiye konulup ol cânibe gönderilüp deryâ yüzi mahûf olup emin ve sâlim varup irişmesi lâzım ve mühim olmağın zıkr olunan darb-zen gemisi emn ve sâlim Kıbrıs beğlerbeğisine ve Kıbrıs beğlerbeğisi Trablus'a ulaştırması fermân olup Kıbrıs beğlerbeğisine müstakill hükm-i şerîfim irsâl olunmuştur*"²⁸⁷ ifadelerini örnek olarak gösterebiliriz. Yine bu husus ile ilgili olarak bir diğer örnek Fî 22 Şa'bân Sene 985 (04.11.1577 Pazartesi) tarihli Mısır beğlerbeğisine gönderilen hükümdür. Bu hükümde; Mısır'a tabi olan İskenderiye, Reşid ve Dimyat

²⁸⁴ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 250.

²⁸⁵ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 370.

²⁸⁶ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 11.

²⁸⁷ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 38.

Kaleleri'nin mühimmât ve malzeme ihtiyacının temin edilip durumun İstanbul'a bildirilmesi emredilmiş ve bu hususun önemine vurgu yapılmıştır²⁸⁸.

Defterde vebadan insanların darmadağın olduğu ve bazılarının hayatını kaybettiği *“vilâyet-i Erzurum'da biiznillahiteâla taûn olup reâyadan haylî kimesne fevt olup bi'l-fi'l dâhî fevt olmak üzere dir”*²⁸⁹ ve *“Mektûb gönderüp ol vilâyetde bu sene-yi mübârekede taûn vâkı olmağla ahâlisi perâkende olup kal'a binâsına mukayyed olduğun bildirmişsin”*²⁹⁰ ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Defterde ayrıca miras, kereste temini, şehnamecilik, aşiretler, bazı vergiler, sel olayları, kale görevlileri, hazine, ticarî faaliyetler gibi çeşitli konuların yer aldığı hükümlerde bulunmaktadır.

---

²⁸⁸ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 70.

²⁸⁹ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 352.

²⁹⁰ BOA. A.DVN. MHM.d.33, hüküm 360.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. DEFTERİN ÖZETİ

4.1. Hükümlerin Özeti

1/1

Mekke-i Mükerreme kadısına

Beytullah-ı Mu'azzama'da Harem-i Muhterem etrafında yapılan içi döşenmemiş olan kubblerin içinin döşenmesi hakkında

1/2

Şam beğlerbeğisine ve kadısına

Mısır, Çerakise ve Şam yakınlarında bulunan evkaf nâzırı olan Mısır müteferrikalarından İbrahim'in görevinden azledilmesi ile hakkında

2/3

Mısır beğlerbesine

Kâbe-yi Muazzama'da hacıların bir konaklama yerine kurulmuş olan evler, bostanlar nedeni ile hacılara konaklayacak yer bırakılmaması hakkında

2/4

Rum beğlerbeğisine, Sonisa kadısına

Kavacık Karyesi'nden Musa bin Hamza adlı kişinin yalan söyleyip ara bozucu, hileci bir kişi olup olmadığının teftiş edilmesi hakkında

3/5

Balıkesri kâdîsı olub mukataât müfettişine

Mihâlîç Kazâsı'nda hırsz ve harâmî tâifesinin yapmış oldukları ev basma, reâyayı katl etme, mallarını yağmalama yağmalama gibi eşkıyâlık olayları hakkında

4/6

Segedin sancağı muharriri olup Segedin kadısına

Bölgede birtakım vergiler alınırken başkalarının hakkına girilmemesi husûsu defacalarca tenbîh olunmasına rağmen dikkate alınmayıp, vergi toplamadaki usulsüzlüklerin devam ettirilmesi sonucu reâyanın içinde bulunduğu durum hakkında

5/7

Erdel voyvodasına

Budun yeniçerilerinden Ömer, Pervis, Behram, Hüseyin, Mahmud isimli yeniçerileri, Erdel'e bağlı olan Varad kâfirlerini yakalayıp esir etmesi hakkında

5/8

Boğdan voyvodasına

Gönderilecek bargir ve şâhinlerin vaktinde gönderilmesinde önem gösterilmesi hakkında

5/9

Bender beğine ve kadısına

Boğdan Vilâyeti'nde kurulan bazı mandıralarda bozgunculuk çıkaranların kuralların dışına çıkarak yapmış oldukları eşkıyâlık olayları hakkında

6/10

Mısır beğlerbeğisine

Mustafa çavuşla gönderilen emir de fermân olunan husûsların yerine getirilmesi hakkında

6/11

Edirne kadısına

Edirne darphânesinde işlenen akçeler hakkında

6/12

Lazkiye kadısına

Davud isimli bir kişinin Seyyid Mehmed Câmî'inde hatîb olan başka bir kişinin mîrâsından aldığını iddia ettiği, elinde bulunan uydurma hüküm hakkında

6/13

Kayseriye kadısına

Karaman vilâyetinin tahrîr olmasından beri, bir devlet gelirlerinin sayımını üstlenen resmi devlet memurları görevlerini yapmak üzere iken Hamza, Hâlîl ve Emir ve diğer Hamza adlı kişilerin eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

7/14

Cezayir beğlerbeğisine

Perişan kâfirlerin deryâda gemilerinin bulunmasına rağmen vilâyetin güvenilirliğinin sağlanmış olması ve Mısır gemilerine herhangi bir zarar ve ziyân erişmemiş olması hakkında

7/15

Rodos beğine

Perişan kâfirlerin deryâda gemilerinin bulunması ve Mısır gemilerinin içeriye girinceye değin koruma ve güvenliğinin sağlanması hakkında

8/16

Sakız beği Sinan beğe

Sinan Bey'in yanında olan savaş gemisine yeteri miktarda savaşçı, savaş aleti tayin edip muhâfazaya varması gerektiği hakkında

8/17

Südde-i sa'âdet'ümden Vilâyet-i Erdel'e varınca yol üzerinde vakı' olan beğlere ve kadıllara

Erdel Vilâyeti'nden mîrî doğanlar getiren on beş nefer zimmîlerin geri vilâyetlerine geri döndürülmeleri hakkında

9/18

Basra beğlerbeğisine

Basra'da zeâmet hakkı olan mütevellî Mehemmed'in bütün Basra'ya karşı yapmış olduğu kötülük, bozgunculuk gibi eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

9/19

Limni kadısına

Adı geçen kazâya bağı olan Yalı Kasrı Kalesi mustahfizlarından Mehmed bin Nasuh adlı kişinin gediğinde bir bozgunculuk olduğu, bu gediği ona kimin arz etmiş olduğu hakkında

9/20

Sâbika Anadolu kadıaskeri olan Mevlana Ahzâde Efendi'ye

Kassâb mütevellisi olan Ali'nin ölümünden sonra muhâsebesinin belirlenmesi hakkında

10/21

Karasu Yenicesi kadısına

Karasu'da yeni yapılan köprü ve Kara Orman'ı koruması için bir köy oluşturulması, buraya reâyaya getirilmesi ve zirâate açılması fakat gelip yerleşen reâyanın zirâat yapmasına adı geçen kazânın ahâlîsinden olan Mehmed ve Dur Ali adlı kişilerin köy sınırlarında tarlaları bulunması nedeni ile gelip konan reâyaya engel olmaları hakkında

10/22

İstanbul kadısına hüküm ki

İstanbul'da esir hanında sâkin olan esircilerden Deli Hacı isimli esircinin, görevinden alınıp İstanbul'da kassâblığa yazılması hakkında

11/23

Diyarbakir beğlerbeğine

Basra'da Kurna ve Araca sancakbeğleri olan Veli ve Hüseyin'in, Diyarbakir beğlerbeğisinin, beğlerbeği iken kendisinin ve adamlarının devlet malına bir takım kural dışı uygulamalarda buldukları ile ilgili iddialarının teftîş edilmesi hakkında

12/25

Rum beğlerbeğine

Rum çavuşlarından Kara Yakub Çavuş'un hâlîfe berâatları husûsunda sunmuş olduğu arz-ı hâl hakkında

13/26

Erzurum beğlerbeğine vilâyet-i mezbûrede vâkı' olan beğlere ve kadılara

Diyarbakir'e bağlı olan Boz Ulus mukataasının mültezimi olan Abdurrahman ve adı geçen tâifenin, yaylaktan kışlağa ve kışlaktan yaylağa geçerken ilgili yerdeki beğlerbeyi ve subaşılarının birtakım vergi toplamada yaptıkları haksız ve kurâl dışı uygulamalar hakkında

13/27

Limni kadısına

Yalı Kasrı Kalesi dizdârı Cafer ve mustahfizları ile reâyanın kadı huzurunda toplantıya gidip adı geçen kale de oda başı olan Memi adlı hisâr erinin kendilerine yapmış olduğu eşkiyâlık faaliyetleri hakkında

14/28

İstanbul kadısına

Merhûm Sultan Süleyman Han'ın İstanbul'da bulunan Câmi-yi Şerîfi'nin müezzinlerini görevlendirirken imtihan olunmaları gerektiği hakkında

14/29

Memâlik-i mahrûsemenden yalılarda vâkı' olan sancakbeğleri ve zikr olunan sancaklarda vâkı' olan kadılara ve iskele eminlerine

Bolya yakasından, Beste Kalesi'nden Havan Artonoz Bâbano adlı zimmînin oğlu Darendon Galine adlı zimmînin yapmış olduğu ticârî faaliyetleri hakkında

15/30

Dulkadriye beğlerbeğisine ve Maraş kadısına

Musa bin Hüseyin adlı kişinin kadı huzuruna mahkemeye gidip, evinin yakınında bulunan kuyudan su alırken, kızı Fatıma'yı Mustafa adlı şinin zorla götürmesini şikâyet etmesi hakkında

15/31

Budun'da vezir Mustafa Paşa'ya

Filek Beği olan Hasan Bey, öldükten sonra kendisinin devlete olan borcuna tekabül eden akçenin gönderiminde yol esnasında gerçekleşen olaylar hakkında

16/32

Kara Hisar'ı Sâhib beğine ve kadılarına

İstanbul'da zahîre açısından sıkıntı çekilmesi nedeni ile adı geçen livâdan tereke tedârik ve ihrâcının istenmiş olması hakkında

16/33

Karlı İli beği Ali beğe

Engüri Kasrı Kazâsı'na tâbi olan Merdebik isimli karye halkının, Bâba isimli bir zimmînin yapmış olduğu; reâyanın akçesini elinden alma, malını ucuza alma, kurâllara uymama gibi eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

16/34

Mekke-i Mükerrime kadısına, Şam ve Mısır Emir-i Hacc'larına

Mekke-i Mu'azzama'da su yolu hizmetinde bulunan mîrî kurrâların, Arafat'da Hüccâc için odun,yulaf, yiyecek ve sâir malzeme tedârik etmelerinin engellenmeye çalışılmasına yönelik yapılan kurâl dışı uygulamalar hakkında

17/35

Diyarbakir beğlerbeğisine ve defterdârına ve Birecik ve Siverek kadılarına:

Siverek kazâsına bağlı olan Erbil ve Tutluca isimli karyelerde bulunan halk üzerinde, adı geçen yerlerin emini olan Hasan, Zeynel, Ali, İsmail, Piyale, diğer emîn Zülfikar adlı kişiler, subaşları ve bunların iş erlerinin, yapmış oldukları eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

19/36

Antalya kadısına

Murâd Paşa Evkafı'nın mütevellîsi olan Hüseyin'in adı geçen vakıfda fazla bulunan akçesi husûsundaki hesabının görülmesi hakkında

19/37

Hacc-1 Şerîfe ile ilgili kilar mühimmâtı için lâzım olan ihrâcat hakkında

20/38

Rodos beğine

Şam Trablusı Kalesi mühimmâtı için istenen miktarda şahî darb-zenlerin gemiye konulup emin ve sağlam bir şekilde Kıbrıs'a oradan da Trablus'a ulaştırılması hakkında

20/39

Kıbrıs beğlerbeğisine

Bir önceki hükmün bir suretinin Kıbrıs beğlerbeğisine gönderilip bahsi geçen topların emin ve sağlam bir şekilde Trablus'a ulaşması hakkında

20/40

Van beğlerbeğisine

Van Beğlerbeği ile ilgisi olan yerlerde, Habeş ve Adilcevaz sancaklarında olan güherçile işlenen yerlerde ne miktar güherçile var ise onların tahsîl olup gönderilmesi hakkında

21/41

Mısır beğlerbeğisine

Rodos Kalesi için Anadolu Vilâyeti'nden temin edilen zahîre tedârîği hakkında

21/42

Defter-i hakanî kâtiplerinden olup Niğbolu sancağı tahrîrine emîn ve kâtip ta'yîn olunan Ali ve Hüseyin Zîde Kadrühû'ma

Defter-i Atik'de kayıtlı, berât-ı hümâyûn ile atmacacılık tımarına sahip olup atmacacılık hizmetinde bulunanların bir takım vergileri hakkında

22/43

Şam beğlerbeğisine

Devletait olan malın toplanması husûsunda özen gösterilmesi ve bir baherdan bir bahera gelindiği zaman müstakil bir defter olunup Cedîd-i Atik'de gecikme, karışma olmaması hakkında

22/44

Şam-ı Şerîf’de fetvâ hıdmetinde olan Mevlana Yahya’ya hüküm ki:

Fetvâ hizmeti ile görevlendirilme hakkında

22/45

Mora sancağı muharririne hüküm ki:

Anavâris limanında yapılan kalede bulunan, kethüda, bölük başı gibi neferlerin ulûfelerini alma konusunda birtakım şikâyetleri hakkında

23/46

Van beğlerbeğisine

Kürd Şeref Han cânibinden olan erenlere riâyet ve istimâlet verilip Kazvin’e gönderilmeleri husûsu hakkında

24/47

Trablus kadısına ve beğine hüküm ki

Bazı kalelerin yıkılmaya yüz tutmuş olması ve bu kalelerin tamir edilmesi hakkında

24/48

Habeş beğlerbeğisine

Habeş’de gerçekleşen bir takım bozgunculuk faaliyetleri ve Habeş’in uzak mesafede olması nedeni ile muhafaza ve korumasının sağlanmasının ancak beş, altı ay sonra mümkün olabileceği hakkında

24/49

Kilis beğine

Sedd-i İslâm Kalesi’nin gönderilen emirde lüzum ettiği gibi kuvvetli bir siper olunması için yapıldığının belirtilmiş olması hakkında

25/50

Mısır beğlerbeğisine

Hac emirlerinin, hacıları beklemeyip onlardan evvel ilerlemelerinin doğurduğu sonuçlar hakkında

25/51

Teke beğine ve kadısına

Teke'de bulunan reâyanın, haramzâdelerin yapmış olduğu ev basma, adam katletme, mal yağmalama gibi eşkıyâlık olaylarından şikâyette bulunmaları hakkında

26/52

Budun'da Vezir Mustafa Paşa'ya

Nemçe'den ve Batı'dan Erdel'e bir saldırı olursa, Erdel'in koruması ve muhâfazasının sağlanması için Budun'dan yeteri miktarda asker temin edilmesi hakkında

26/53

Solnok beğine

Erdel'e bağlı olan bazı karyelerin tapu ve kadastro da yazılmamış olması hakkında

27/54

Akkerman beğine

Bender Hisar Yenicesi yapımına hizmet eden müsellemler ve eşkücülerin yoklama defterleri gönderildiği zaman, kalenin bazı yerlerinin tamamlanıp fakat çoğu yerinin tamamlanmamış olduğu ve tamamlanması gerektiği hakkında

27/55

Silistre beğine

Bir önceki hükümde bahsi geçen kalenin yapımının zamanında tamamlanması için Silistre beğinin dâhî yardım etmesi gerektiği hakkında

28/56

Halep beğlerbeğisine ve kadısına

Hazine defterdârı iken vefât eden Murâd adlı kişinin Halep’de olan evkafının bir hissesinin evlâdına ayrılmasından sonra, geriye kalan hissenin Harameyn-i Şerîfeyn fukarâsına vakf olunması hakkında

28/57

Yanya beğine ve Aydonât kadısına

Ernase adlı karye de Şücah isimli zaîmin birkaç tarla satın almasıyla, reâyanın bağlarını, değirmenlerini ve birçok yerlerini harâp etmiş olmasından dolayı bölgede ki reâyanın şikâyette bulunması hakkında

29/58

Cizre ve Siird kadılarına

Keyf(?) Kal’ası mustahfızlarından Emir Şemseddin’in isyân hâlinde olup yoldan gelip geçenlerin yollarını kesmesi, nice nüfusu katl etmesi, fukarânın mallarını elinden alması gibi eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

29/59

Hersek beğine hüküm ki

Neve(?) Kalesi’nde muhâfaza hizmetinde olan İstanbul yayabaşlarından iki nefer yeniçeri ve yeterli miktarda yarar âdemlerin emin ve sâlim bir şekilde gönderilmeleri hakkında

30/60

Bâb-ı Sa’âdet’e gelmek için yola çıkan Duka-i Firense elçisinin yiyecek, içecek ve diğer malzemelerinin tedârik edilmesi hakkında

30/61

Şam beğlerbeğine, Şam ve Trablus kadılarına

Beyrut Sancağı’nda Kervan isimli dağın başında sâkin olan Mensur isimli âsînin yirmi yıldan fazladır yanına hırsız, harâmî ve haydutlar toplanıp yapmış oldukları eşkıyâlık olayları hakkında

31/62

Van beğlerbeğine

Van beğlerbeğliğine bağlı olan kale askerlerinin isimlerinin defter olunup gönderilmesi hakkında

31/63

Karahisar-ı sâhib beğine ve Karabiga kadısına

Afşar kadısı olan Muhiddin'e ve Karabiga Kazâsı'na bağlı olan Yasanlı Karye'ye on dokuz bin akçe gönderilen lazım olan şeylerin çalınması hakkında

32/64

Diyarbakir beğlerbeğisine ve defterdârına

Van kullarından Diyarbakir'de istihdâmda bulunanlardan yoklamada ve hizmetlerinde mevcûd bulunmayanların gediklerinin hizmetini yerine getirerek hak etmiş olanlara verilmesi hakkında

32/65

Van beğlerbeğisine

Bir önceki hükmün bir sûretinin Van beğlerbeğine gönderilip, Van kullarından Diyarbakir'de ulûfesi bulunanların ulûfelerinin kesilmesi hakkında

33/66

Diyarbakir beğlerbeğine ve defterdârına

Van vilâyetinin serhad olması sebebi ile olan mühimmatına önem verilmesi ve Van'da bazı yoklamalarda bulunmayanların dirliklerinin başkalarına tevcih edilmesi hakkında

33/67

Diyarbakir beğlerbeğine ve defterdârına

Diyarbakir müteferrikalarından olup Hani haslarının mültezimi olan ve mîrîye ulûfesi olan İbrahim'in tahvilinden olan Mela Hasan, Ömer ve Abdi ve Şah Hüseyin'in senetleri hakkında

33/68

... Beğine ve ... kadısına

İlgili vilâyet de bulunan bazı ehl-i fesâd ve haramzâde kişilerin yapmış oldukları eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

34/69

İzmit kadısına

Cezayir beğlerbeğisi kapudan Hüseyin'in kendi akçesiyle kadırğa yaptırmak istemesi ve bunun için kereste temini hakkında

34/70

Mısır beğlerbeğisine

Mısır'a bağlı olan İskenderiye, Reşid ve Dimyat Kaleleri'nin mühimmât ve levâzımının görülmesi ve her birinin ahvâlinin İstanbul'a arz olunması hakkında

34/71

Halep defterdârına

Trablus nevâhîsi mukataasına mültezim olan zaîm Maksud'dan mâl-ı mîrî talep edilmesi ve kendisinin bu talebi kabul etmemesi hakkında

35/72

Şam beğlerbeğisine ve kadısına

Trablus ahâlîsi ve nahiyelerinin fukarâlarının, Hâce Nasreddin-i Kirame ve hizmetinde bulunanların mahkeme de yapmış oldukları yalan ve hileler sebebi ile İstanbul'a sunmuş oldukları rık'a hakkında

35/73

Mora müfettişi Ebussuud'a

Müfettişliğe bağlı olan mukataalardan hazine gelmemesi ve maaşların dâhî verilmeyerek geciktirilmesi hakkında

35/74

Vilâyet-i Erzurum kadılarına

Erzurum'da olan mukataat husûsu ve mâl-ı mîrînin tahsîl olunmayıp gecikmesi hakkında

36/75

Cizre ve Siird kadılarına

Keyfer (?) Kalesi mustahfizlarından Emir Şemseddin'in isyân hâlinde olması, gelen geçenlerin yollarını kesip, nice kişiyi telef edip, fukarânın mallarını alıp ve kendilerini yaralaması gibi eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

36/76

Halep beğlerbeğisine ve kadısına

Eflak voyvodasının hatunu olan Toyna isimli zimmînin kethüdası olan Pervane isimli zimmînin küreğe konulması fermân olmuş iken kendisinin geri getirilmesinin istenmiş olması hakkında

37/77

Mora beğine ve Modon kadısına

Anavartas'da binâ olunan kalenin dizdarları, kethüdarları, bölük başları ve askerlerinin, davarları, bağ, bahçe ve bostan zirââtı için kalenin etrafında yer istemeleri hakkında

37/78

Mora beğine

Anavaras Limanı'nda binâ olunan kale mustahfizlarının, maaşları için ta'yîn olunan havâlelerin İstanbul'dan ancak dört beş ayda varması ve maaşların tamamının ulaşmayıp, haksızlık olması konusunda sundukları arz-ı hâl hakkında

38/79

Şam beğlerbeğisine ve kadısına

Mısriyyun vakıflarından Şam'da ve Halep'de olan Evkaf-ı Mısır müteferrikalarından İbrahim'in, beş yıldır nâzır olup asla muhâsebesini ve evkaf mahsûlünü Mısır'a getirmemesi nedeni ile Mısır'da olan evkafın harâbeye doğru yönelmiş olması hakkında

38/80

Mısır beğlerbeğisine

İstanbul'a gönderilen barutların gecikmiş olması hakkında

38/81

Şam beğlerbeğisine

... beği Uşşak'ın Hacc-ı Şerîf ile ilgili ricâ etmiş olduğu icâzet-i hümayûn hakkında

39/82

Mısır beğlerbeğisine ve defterdârına

Kâbe-yi Şerîfe'ye her sene gönderilen örtünün aşağısında bulunan âyet-i kerime yazılmayıp, nakş ettirilmesi ve Mısır'da bazı matrabazların ticaretleri hakkında

39/83

Habeş beğlerbeğine

Habeş beğlerbeğisi Ahmed'e Sevin(?) Şirinhânesi'nden Habeş iskelelerinde ve deryâ yüzünde istihdâm olunması için silahlar ile kalita gönderilmesi hakkında

40/84

Yemen beğlerbeğisine

Habeş beğlerbeğisi olan Ahmed'in, bazı vakitlerde yardım için asker, mühimmât ve cebehâneye ihtiyâcını Yemen'den talep etmesi hakkında

40/85

Habeş beğlerbeğisine

Habeş'de beğlerbeği olanların aşağı iskelelerde sâkin olmayıp Yukarı Tavarına isimli yerde olup bu nedenle aşağı iskelelere gelen gemilere ve sâir tüccâra, reâyaya zulme yol açılmış olması hakkında

40/86

Kıbrıs beğlerbeğine, Mamuriye ve Gülnar kadılarına

Mamuriye Kazâsı'ndan Sarı Yakub ve Musa adlı kişilerin ile Cezire-i Kıbrıs'a sürgün olunması hakkında

41/87

Diyarbakir beğlerbeğisine

Sayda ve Beyrut beği olan Mehemmed'in, yanında olan üç kat kadirgalara kürekçi lâzım olduğunu bildirmesi hakkında

41/88

Trablus sancağıbeğine

Trablus sancağıbeğinin yanında olan üç kat kadirganın toplarına barut lâzım olduğunun bildirilmesi ve bunların Trablus'dan tedârik edilmesi hakkında

41/89

Kıbrıs beğlerbeğisine

Sayda ve Beyrut beği olan Mehmed'in yanında olan üç kat kadirganın toplarına yuvalık lâzım olduğunun bildirilmesi hakkında

41/90

Halep defterdârına

Sayda ve Beyrut beği Mehmed'in yanında olan üç kadirganın kürekçilerine, reîslerine ve sâir eski kanunlar doğrultusunda ulûfe, yiyecek gibi masraflarına akçe lâzım olduğunun ve bu akçenin Trablus iskelesi mahsûlünden verilmesinin talep edilmesi hakkında

42/91

Sakız beğine ve dizdarına

Rodos Boğazı'na muhâfaza için varması emir olunan geminin bağlanması, hisar erlerinin verilmemesi hakkında

42/92

Cezair beğlerbeğine

Rodos Boğazı'na muhâfaza için varması emir olunan geminin bağlanması, dizdardan talep edilen hisar erlerinin ellerinde emir olmasını gerekçe göstererek hisar eri göndermemesi hakkında

42/93

Habeş beğlerbeğisine

Habeş Beğiliği'ne bağlı olan kul tâifesinin maaşları defterinin acilen gönderilmesi talebi hakkında

43/94

Trablus beğine ve kadısına, Sayda ve Beyrut Beğine ve Sermin kazâsından munfâsıl olan Mevlana Ömer'e

İlgili yerlerde ve Trablus'da Cin Kesrevan isimli dağın başında sâkin olan Mensur isimli zâimin uzun zamandır dağda yerleşimin azalması nedeni ile nice eşkıyâyı yanına katıp yapmış olduğu eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

44/95

Ereğli kadısına

Sultan Mehmed'in İstanbul'da olan evkafından ilgili kazâda bulunan evkafına mültezim olanların zimmetinde olan fazlalıklar hakkında

45/96

Avlonya ve Yanya beğlerine

Delvine sancağında Feruş (?) âsîlerinin haklarından gelinmesi için gönderilen emr-i şerîf hakkında

45/97

Teke beğine ve Antalya kadısına

Vilâyetteki haramzâdelerin, suhte, sipahi, levent kılığına girerek ev basıp mal yağmalama gibi yapmış oldukları eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

46/98

Budun'da vezir Mustafa'ya Paşa'ya

Filek beği iken vefât eden Hasan beğın âdemlerinden Gazanfer voyvoda isimli bir kişinin kurtarılması hakkında

46/99

Budun'da vezir Mustafa Paşa'ya ve defterdârına

Budun sınırlarında olan muhârebelerde esir olarak alınan işe yarar kâfirlerin önceden küreğe gönderilmiş olması husûsunun devam ediyor olması hakkında

47/100

Boğdan voyvodası Petri Voyvoda'ya

Yuvan isimli bozguncunun kardeşi iddiası ile bir bozguncunun reâyaya yapmış olduğu eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

47/101

Gelibolu kadısına

Menemen'de Bekir adlı müderrisin evini basıp her açıdan yağma eden harâmîlerin serdârı olan Deli Ali adlı kişi hakkında

47/102

Ereğli kadısına

Ereğli Kazâsı'ndan olup Ereğli'de kadı olan Sarı Kasâb adlı kişinin kanuna aykırı olan kelimeler kullanıp, yapmış olduğu birtakım eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

48/103

Ganye(?) müderrislerinden olup merhûm Sultan Mehmed Evkafi tahrîrine me'mûr olan Mevlana Nasuh ve Ereğli kadısına

Ereğli Kazâsı'nda bazı ehl-i fesâd levend tâifesinin evler basıp ve yollara inerek yapmış oldukları eşkıyâlık olayları hakkında

49/104

Leh Kralı'na

Vilâyetin güvenirliliği sağlanmasına rağmen Leh'de hizmet eden Baru ve Limhe ve Bırasla ve Timure isimli kişilerin krallarına itâat etmeyerek bölgede yapmış oldukları birtakım eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

50/105

Manastır ve Horpişte ve Kesriye kadılarına ve Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından olup ol câniblerde mehâyif teftîşinde olan Mustafa'ya

Zikr olunan kadılıklar halkının, kâfirlerin ve diğler insanların ehli fesâd olduklarından şikâyette bulunmaları hakkında

50/106

Yanya beğın ve kadısına

Dronmarende ve Tomazo adlı kişilerin ellerinde emir ile İspanya Kralı tarafından İstanbul'a gelirler iken bazı ehl-i fesâdlar tarafından yollarının basılması hakkında

51/107

Haslar kadısına

Haslar'a tâbi olan Kum adlı karyede ev basılıp birkaç kişinin öldürülmesi ve bu fesâdları yapanların kimler olduğunun tespit edilip ortaya çıkarılması hakkında

52/108

Ohri beğine ve İlbasan ve Dıraç ve İşim kadılarına

Sinan adlı kişinin yol basma, insan yaralama, mal çalma gibi yapmış olduğu birtakım eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

54/109

Rum beğlerbeğine yukarı tarafâ bağılı olan hâlîfe nâmına bazı bozguncuların yapmış oldukları birtakım eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

54/110

Aydın ve Saruhan beğlerine ve zikr olunan sancakların nâzırlarına

Rodos Kalesi mustahfızlarının Aydın ve Saruhan sancaklarında olan havâss-ı hümâyûnum mahsûlâtından tahsis edilen maaşlarının verilmemiş olması ve bunların bir an evvel verilmesi hakkında

55/111

Bağdad kadısına

Mirza ve Bayram ve Nasuriddin adlı kişilerin Hassan Bedre sancağıbeği Mehmed ile Bedre kadısından şikâyette bulunmaları konusunda sundukları arz-ı hâl hakkında

55/112

Haleb beğlerbeğ'in

Kış vaktinin erişmesi ve Dernek'de (?) olan zuamâ ve erbâb-ı tımara icâzet verilmesi hakkında

55/113

...ya hüküm ki

Kış vakti olması nedeni ile ilgili sancağın beğinin sancağına erişip düşmana karşı dâimâ hâzır bulunması hakkında

56/114

Bağdad beğlerbeğine ve kadısına

Bağdat vilâyetinin güvenliğinin sağlanması ve orada bulunan devlete ait olan malın gönderilmesi hakkında

57/115

Bağdad beğlerbeğine ve defterdârına

Ramahiyye sancağı ile Allah Kulu(?) Beği'nin şart ve iltizâmı gereğince fermân olunan yüz bin akçe terakki hakkında

57/116

Bağdad beğlerbeğisine

Bağdat beğlerbeğinin önceki beğlerbeğiler ve kendi zamanında ne miktar bârûd işlendiği husûsunda ayrıntılı olarak defter oluşturup İstanbul'a göndermesi hakkında

58/117

Mora sancağıbeğine

Mora'da bulunan haslarında sâkin olan Harladi isimli zengin bir zimmînin İstanbul'da kassablık ile görevlendirilmiş olması hakkında

58/118

Yanya sancağıbeği ve Yanya kadısına

Yanya sâkinlerinden olan Güti Otmalnikival isimlinin zimmînin bulunduğu yerden alâkasının kesilerek malı ile birlikte İstanbul'a kassâb olmak için gönderilmesi hakkında

58/119

Canik beğine ve Satılmış kadısına

İlgili kazâda bulunan Merir adlı karye de sâkin olan Kara Veli adlı kişinin Mülümanlar'a haydutluk ve kötülükde bulunması hakkında

59/120

Vize ve Çatalca kadılarına

Vize'de sâkin olan sol ulûfecilerden Artod Hüsrev adlı kişi evinde değil iken Vize kadısının birtakım husûslar için evine göndermiş olduğu mahzar hakkında

59/121

Haleb defterdârına

... sancağibeği olan Mehmed beğın zimmetinde Birecik iskelesinden olan çok fazla varlığının bulunması ile ilgili hüküm.

60/122

Alaiye beğine, Düşenbe kadısına

Karadere isimli karyede Abdullah Sufi oğlu Mustafa adlı müderrisden şikâyet olunması husûsunda sunulmuş olan rık'a hakkında

60/123

Anadolu beğlerbeğisine

Tarılar isimli karyede sipahi olan Murâd adlı kişinin uzaklaştırılması ve kendisinin defalarca kadı huzurunda yapılacak mahkemeye davet edilmesine rağmen bu davetlere itâat etmemiş olması hakkında

61/124

Cizre hâkimi Mehmed'e

Arabî şeyhi Olan Mirilh adlı şakînin Ebu Reş oğlunu kendi cânibine keyl vermemek için davet etmesi fakat bu duruma beğlerin ve kethüdaların mani olmaları hakkında

61/125

Südde-i Sa'âdet'i'mden Mağlakara'ya varınca kadılara:

Vezir iken vefât eden Mahmud Paşa'nın Mağlakara'da olan ahırdaki atlarının İstanbul'da satılması amacıyla adam gönderilmesi hakkında

62/126

Şam Emr-i Hacc'ına

Hacc-ı Şerîf esnasında ellerinde emirleri bulduklarını iddia eden hac emirleri hakkında

62/127

Medine-i Münevvere Su yolu nâzırı Mustafa'ya

Zıkr olunan suya hizmet edenlerin bazı nedenlerden dolayı görevlerini ihmal etmeleri nedeni ile su yolunun harap olması ve hizmet edenlerin su yolu ile ilgilenmeleri gerektiği hakkında

62/128

Bağdad beğlerbeğine, Cevariz kadısına

Tımara mutasarrıf olan Şah Veled'in defalarca bozgunculuk ve kötülüklerde bulunması ve Ali adlı kişiyi sebepsiz yere katl etmesi hakkında

63/129

Mora beğine

Arkadya reâyası için, Mirna ormanından ev kerestesi kesimini sağlamak amacıyla Arkadya kazâsından neccar ve tahtacı ihrâc olunması hakkında

63/130

Mora beğine ve Mora sancağı kadılarına

Anavarza Limanı'nda binâ olunan kalenin tamamlanamadığı, vilâyet halkının bu konuda yetersiz kalması ve cebehor talep edilmesi hakkında

63/131

Mısır beğlerbeğisine

Sivas'da yapılması fermân olunan kadırgalar hakkında

64/132

Haleb beğlerbeğine ve kadısına

Ruha sancağıbeği olan Melik Ahmed'den ve âdemlerinden şikâyet edilmesi husûsunda sununmuş olan rıkalar ve bu durumu teftîş için gönderilmiş olan ahkâm-ı şerîfe hakkında

64/133

Vişegrad ve Çelebipazar kadılarına

İlgili bölgede bulunan kasabat ve kurâ ahâlîsinin koyun satması ve boğazlanmasının yasaklanmış olması hakkında

65/134

Diyarbakir beğlerbeğine ve Kabur kadısına

Çamasa beği Hâlîl'in reâya üzerinde yapmış olduğu birtakım haksız uygulamalar hakkında

65/135

Yenice kadısına

İlgili kazâ da bulunan köprüye yakın olan bir yerde dışarıdan gelip yerleşen bazı reâyayı bazı kişilerin rencîde etmesinin önüne geçilmesi hakkında

66/136

Mısır beğlerbeğine ve defterdârına

Hacı kethüdanın Mısır Kalesi'nde emânet konulan akçesinden alınan borcu ve birtakım mîrâs meseleleri hakkında

66/137

Eflak voyvodasına

Yüzer adet yarar at, beş yüz mikdârı kılıç, hançer, şiş ve sair malzemenin alınıp gidildiğinin bildirilmesi eğer bu doğru ise cümlesinin defter edilip bildirilmesi hakkında

67/138

Saruhan beğine Timurcu ve Adala kadılarına:

Timurcu Kazâsı'ndan Davud adlı sipahinin kendisine Seydi oğlu Ahmed'in kız kardeşini alması karşılığında Veli adlı kişiye on yedi aded koyun vermesi fakat Ahmed'in kız kardeşini vermemesi durumunda Veli'den dayak yemesi hakkında

67/139

Bakır-abâd kadısına

İlgili kazâ da yapılmış olan olunan çeşmenin harâbe olmaya yüz tutmuş olması bölgenin sulu mıntıkaya dönüşmesi ve Müslümanlar'ın bu yüzden sıkıntı çekmeleri hakkında

68/140

İstanbul'dan Erdel'e varınca yol üzerinde vâkı' olan kadılara

Erdel harâcı ile İstanbul'a gelip icâzet ile geri Erdel'e giden kâfirlerin bindikleri atlarından ayrı at, ala kılıç, hançer, şiş ve sâir malzemeleri alıp gitmiş olmaları hakkında

68/141

Diyarbakir beğlerbeğine ve Kabur kadısına

Mardin'li Mehmed adlı kişinin insanların malını, akçelerini haksız yere alması, bedavadan yemek ve terekelerini ellerinden alması gibi yapmış olduğu eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

69/142

Midilli beğine ve kadısına

Midilli Kalesi'nde önceki dizdar zamanında olan silahların görülmesi hakkında

69/143

Yeniçeri ağasına

Dârü's Saade-yi Atik, At Meydanı ve Galata Saray'ında hizmet eden Baltacı oğlanlarından bazı ocaklarda olan acemi oğlanlardan kapıya çıkarılan oğlanların yerlerine hizmet için acemi oğlanı lâzım olması ve ulûfe tahsîli hakkında

69/144

Rum beğlerbeğine ve Sivas ve Divriği kadılarına

Divriği Kalesi dizdarı olan Abdullatif'in vefâtı ile dizdar tayin olunan Kara Mehmed hakkındaki kızılbaşlık iddiasının tefîş olunması hakkında

70/145

Erzurum beğlerbeğine ve Kara Hisarı Şarkı kadısına

Bayburd ahâlîsinin, Bayburd kadısının kendilerine yapmış olduğu zulümler hakkında Rikâb-ı Hümayûn'a sunmuş oldukları rıka hakkında

71/146

Mısır beğlerbeğine

Haseki sultan merhûmenin Medine-i Münevvere'ye giden Sevin İskelesi'nden yüklenen terekesi gemisinin taşıyamayacağından fazla yük yüklenmiş olmasından dolayı çıkan rüzgar karşısında geminin helâk olması hakkında

71/147

Südde-i Sa'âdet'imde yeniçeri ağası olan Sinan dâme ulüvvuhuya

Mîrî mandırada hizmette olan acemi oğlanlarının eksik olması ve korunmanın ihmal edilmiş olması hakkında

72/148

Sâbıka Amed kadısı olan Mevlâna Hüsam'a

Bazı hayır sahiplerinin İstanbul'da alimler, salih kişiler ve fukarâya vakıf şartı çerçevesinde vakfetmiş oldukları evlerin kullanımını hakkında

73/149

Serberniçe kadısına hüküm ki

Sipahi oğlanlarından Mehmed'in zimmetinden arta kalandan gönderilen çil akçenin aslında kalb akçe olarak çıkış olması hakkında

73/150

Balıkesri kadısına

Mevlâna Şeyh Ahmed adlı kişinin bir malını bağhâne olmak için vakfetmesi bunun da Sultan Yıldırım Han'ın Balıkesir'de olan Câmî-i Şerîfi'nin ta'miri için kullanılması hakkında

74/151

Şam beğlerbeğine

Şam yeniçerileri tarafından, şuna değin üç çavuşları var iken aşağı olduklarını bildirdikleri arz-ı hâl hakkında

74/152

Şam beğlerbeğine

Dürüzi tâifesine tüfek alım satımının yasaklanması hakkında

75/153

Şam beğlerbeğine

Mısır'a giden Mustafa çavuşun, Şam'dan Mısır'a varınca yollarda konaklama yerlerinde yük taşıyan vasıtaların olmaması gibi nedenlerden dolayı vilâyet ahâlîsinin çekmiş oldukları sıkıntıları tespit etmiş olması hakkında

75/154

Şam'da yeniçeri ağası Ferhad'a

Mehemmed bin Keyvan adlı yeniçerinin hükümete ait olan malın tahsiline tayin edilen yeniçeriler ile yazılması ve Hacc-ı Şerîf yoluna tayîn edilenlerin Hacılar emirinin defterine göre uygulanıp, bu husûs için eskiden olagelene aykırı bir iş yapılmaması hakkında

76/155

İlci beğine Larende ve Sinanlı ve Mamuriye ve Gülnar kadılarına

Gülnar Kazâsı'ndan Şeyh Umûr adlı karyede bazı müteseyyidlerin derviş olan Bağdadızâde'de hüccetlerimiz vardır diyerek seyyidlik davasında bulunmaları hakkında

76/156

Akkerman beğine

Tatar tâifesinin adı geçen vilâyete akın yapmamaları konusunda tenbîh edilip hüküm gönderilmesine rağmen akınlarına hâlâ devam etmeleri hakkında

77/157

İçil beğine Mud kadısına

Mud kazâsına bağlı olan Ebuvi Karyesi'nden Çobanoğlu Ali'nin yalancı bir kişi olduğunun ispat edilmesi ve yerinden yurdundan alâkasının kesilerek ailesi ile birlikte Kıbrıs'a sürgün edilmesi hakkında

77/158

Ohri beğine

Asbalu adlı zimmîyenin Mustafa adlı kişiyi bıçakla vurup katletmesi husûsunun teftîş edilmesi hakkında

78/159

Şam beğlerbeğine

Beğlerbeğiliğe bağlı olan kale askerlerinin maaş defterlerinin her sene İstanbul'a gönderilmesi, tımara çıkanların ulûfelerinin tatbîk edilmesi hakkında

79/160

Şam beğlerbeğisine

Her senede Cebel-i Arafat'da toplanan mahmillerin ve Hüccâc ile Hac Emiri'nin yolculuğu hakkında

80/161

Şam Emr-i Hacc'ına

Her sene de Arafat'da toplanan mahmiller konusunda çekilen sıkıntılar hakkında

80/162

Şam beğlerbeğine, Şam'da merhûm Sultan Süleyman evkafı mütevellisine

Merhûm Sultan Süleyman Hsn'ın evkafından fazla kalanların salih kişiler ve fakirlere vazîfeleri karşılığı verilen akçeler hakkında

81/163

Mısır beğlerbeğine

Medine-i Münevvere'ye giden vakıf buğday gemisi Seriyeye İskelesi'nden yüklenip giderken iskele emini olanların iskeleyi iltizâm etmiş oldukları gerekçesini ileri sürerek terekesinden gümrük talep etmeleri hakkında

81/164

Edirne kadısına

Edirne'den Pir ve Mahmud Paşalar, Hasgölü kazâsından Şamhâner(?) adlı karyede Mehmed adlı kişinin Er Oğlu nâmı ile illere şöhret yayarak yapmış oldukları eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

82/165

Rodos beğine ve kadısına

İlgili livaya bağlı olan Navice Kalesi'nde kötülükleri ile nâm salmış olan Mehmed adlı kişinin yapmış olduğu eşkıyâlık faaliyetleri ile ilgili hüküm.

82/166

Hezargrad kadısına

Sağ gurebâ bölüğünden Mehemmed ve Nasuh'un İstanbul'da huzura çıkmalarının istenmesi hakkında

82/167

Van beğlerbeğine

Kötülüklerde bulunan Hasan dlı kişinin hakkından gelinmesinin istenmesi hakkında

83/168

Diyarbakir beğlerbeğine ve defterdârına

Van'a bağlı olan kalenin silahları ve zahîresinin Diyarbakir'den tedârîğinin sağlanması hakkında

83/169

Van beğlerbeğine

Van'a bağlı olan kalenin silahlarının eksik olması, Diyarbekir'den tedârik olunması ve anbar binâ olunması için Diyarbekir'den akçe gönderilmesi hakkında

83/170

Bosna beğine

Bosna'da kalb akçe kullanan ve kalb akçe kesen kallabların olduğunun işitilmesi ve kallabların gönderilmek istenmeleri hakkında

84/171

Üsküb kadısına

Üsküb kazâsında olan madenlerde kalb akçe kesiliyor olması, Üsküb'de çok fazla kalb akçenin kullanılması hakkında

84/172

Ağriboz beğine

Kadırgada olan suçlulardan Memi oğlu Kara Mustafa adlı suçlunun salıverilmesi hakkında

84/173

Anadolu beğlerbeğine

Bazı eşkıyaların yukarı taraf ile olan muâmeleleri, orada yakın akrabâlarının bulunması nedeni ile oraya meyl etmeleri hakkında

85/174

Akyazı kadısına

Kişiler için ellişer kantar odun ve yirmişer tüfek kundağı verilmesi ve İznik-mid kadısının gemi kerestesininin kişilere ait olduğunu belirtmesi hakkında

85/175

İznik-mid ve Karamürsel kadılarına

İznik-mid'den Hacı Hüseyin ve Açe oğlu adlı kişilerin dörder beşer bin filoriye sahip olmaları ve yukarı câniblerden koyun alıp kesmek üzere olmaları hakkında

85/176

Soğdak kadısına

Soğdak'da bulunan Galata sakinlerinden ve Aşte adlı karyeye yerleşen Nikola adlı zımmînin dâimâ isyân halinde olması hakkında

86/177

Azurnik beğine

Serberniçe madeninde akçe kesenlerden dört nefer kallâbın İstanbul'a gönderilmelerinin istenmesi hakkında

86/178

Bağdad beğlerbeğine

İlgili sancak da sâkin olan Kelhûr tâifesinden Mensur ve Gazanfer kethüda adlı kişilerin yollar kesip insan katletme gibi yapmış oldukları eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

86/179

İnebâhtı beğine

Filibe kazâsında sâkin olan Hayal adlı hatunun oğlu olup yanında kürekde olan Kurd bin Mehmed adlı suçlunun İstanbul'a gönderilmesi hakkında

87/180

Trabzon beği Ömer beğe

Bazı kişilerin ticaret nedeni ile Karadeniz semtlerine vararak orada bulunan iskelelerden Kefe mühimmatı için birtakım malzemeler tedârik ettikleri ve bu durumun ellerinde mühürlü belgeleri olmayanlar için yasaklanması hakkında

88/181

Vilâyet-i Halep'de vâkı' olan beğlere ve kadılara

Lâzım olan devlete ait malın toplanıp gönderilmesinde Halep'de defterdâr olan Hâlîl'den tezkere ve şahıs geldiğinde birtakım ihmallerden dolayı ilgili yerdeki beğler ve kadıların sorumlu tutulmuş olmaları hakkında

88/182

Karaman'da işlenen güherçilenin tahsîli hakkında

89/183

Menteşe beğine, Mazun ve Barla ve İrle kadılarına

Hacı Ali Durak, Hâlîl, Ser Mahmud, Hasan Bali, Ordu Oğlu Nurullah, Hacı Sani, Mehmed ve Çırak adlı kişilerin yapmış oldukları eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

89/184

Halep beğlerbeğine ve defterdârına

Şam beğlerbeğisi Hasan'ın, halktan bazı kimselerin insanlara yapmış oldukları birtakım davranışlardan yakındıklarını belirtmesi hakkında

90/185

Mısır beğlerbeğine

İskenderiye'de olan Şemvâl Gömin Adlı yahudinin zulmettiği gerekçesi ile devlet hazinesi ile olan alâkasının kesilip kovulması hakkında

90/186

Dulkadiye beğlerbeğine, Maraş ve Güvercinlik kadılarına

Lek ekrâdı olarak tanınan tâifeden bazı ehl-i fesâdın yaylaklarına giderken uğradıkları köylerde yapmış olduğu eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

91/187

Şehrizol beğlerbeğine

Şehrizol'da çavuşlar kethüdası olan İvaz'ın hileci faaliyetlerinden dolayı kethüdalıktan kovulması hakkında

91/188

Şehrizol beğlerbeğine

Dırakoma Nahiyesi'ne tâbî Arap Kendi adlı karyede sâkin olan Ferruc, Nasuriddin bin Abdulhabib, Ali bin Abdul-Gal, Receb bin Şahab ve Hüseyin adlı kişilerin ehl-i fesâd olup olmadıklarının araştırılması hakkında

92/189

Berkofça kadısına

Berkofça kazâsına tâbî kamance (?) yörüklerinden çeltikçilerin, devlet hazinesi ile görevli reîslerinin, birtakım fesâdçılarının yapmış oldukları bozgunculuk faaliyetlerinden yakınmaları hakkında

93/190

Karaman beğlerbeğine

İlgili vilâyette eşkıyâ ve levendlerdem bazılarının yukarı cânibe kaçma yoluyla bazılarının da gitmeye çalışarak yakalanma tedbîrine karşın o kişilerin yakalanıp, gönderilip haps olunmaları hakkında

93/191

Rum beğlerbeğine

Zahîre husûsu için gönderilen hüküm gereğince bazı kişilerin terekesinin anbara konulup mühürlenmesi hakkında

94/192

Sultanönü sancağibeğine ve Seydi Gazi kadısına

Seydi Gazi Medresesi'nde müderris olan Taciddin adlı kişinin öldürülmüş olarak bulunması hakkında

94/193

Anadolu beğlerbeğine

Tımar sâhibi olan kişilerden bazılarının tımarlarından vazgeçmiş olmaları hakkında

95/194

Bağdad beğlerbeğine ve kadısına ve defterdârına

Ramahiye sancağibeği olan Abdullâtif 'in yapmış olduğu birtakım kuraldışı uygulamalar hakkında

96/195

Kocaili beğine, Yalâk-abâd kadısına

İlgili kazâda vakıf değirmenleri yakınında olan mahzenlerden bazı kişilerin kayıkla sekiz çuval buğday çalması ve yakalandıklarında bir kısmının kaçmış olmaları hakkında

96/196

Bozok sancağıbeğine

Karaman'da işlenen güherçilenin yüklenip gönderilmesi hakkında

97/197

Rodoscuk kadısına

Malkara ahâlîsinin, kadıları olan Mevlâna Veledân'dan; halktan bedavadan yem, yemek. koyun ve kuzularını alması, akçelerini ellerinden alması gibi nedenlerden dolayı şikâyetçi olmaları hakkında

98/198

Rodoscuk kadısına

Mağlakara kazâsına bağlı Esendik ve Bulgur karyelerinde olan vakfiyede Meymude ormanı olarak bilinen ormanın fetih zammından beri kullanılmamış olması bazı karyelere bağlı vakıf halkının vergi karşılığında ormanı yeniden canlandırmaları hakkında

98/199

Çirmen sancağıbeğine

Sefer adlı kişinin ehl-i fesâd bir kişi olması, yapmış olduğu fesâdlıkların son bulmaması, fesâd ve şenâatinin sicil ile tescillenmesi hakkında

99/200

Karlı-ili sancağıbeğine

Ayamavra Kalesi'nde, sarsıntıdan sonra ortaya çıkan zarar ve ziyânın telâfi edilmesi için gönderilmiş olan emr-i şerîf hakkında

99/201

Gelibolu hassa harç emini Abdurrahman'a:

İstanbul'a gelip tekrar geldikleri yerlere giden Venedik ve Françe gemilerinin elçilerinin yoklanması ve yasak olmayan veya yasaklanan satış mallarını alıp gitmelerinden sakınılıp kaçınılmasına dair verilen hüküm hakkında

99/20

Boğaz Hisarlar'ının dizdarlarına

Gelibolu'da gerçekleştirilen âdet ve kanun üzere yoklaması yapılan gemilerden ellerinde tezkereleri olmayanların taşraya salıverilmemeleri hakkında

100/203

Gelibolu hassa harç emini Abdurrahman'a

Gelibolu'da olan reîsler, azepler, kalafatçılar, tüccârlar ve miriye hizmet edenlerin, miriye hizmet edecekleri zamanlarda inâd etmeleri ve devlet hazinesine hizmet söz konusu olduğunda kendilerinin inâd da bulunmamalarına dair tenbîh edilmeleri hakkında

100/204

Bâba kadısına

İlgili kazâyâ bağlı olan Kasımca adlı karyeden Sarı Ali adlı kişinin oğlu Mehmed ve köylüsü Davud'un Karasu kazâsına giderken, Habîb, Hüsrev, Mehmed ve Sefer bin Kılıç adlı kişiler tarafından yollarının basılıp kaçırılmaları ve yine bu eşkıyâların Hersekli Köyü'nden bazı Müslümanlar'a da yapmış oldukları eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

101/205

Şam beğlerbeğine

Şam hazinesinin acilen İstanbul'a gönderilmesi, Şam beğlerbeğinin adamlarından olan Ramazan adlı kişinin hak talep edenler tarafından alınıp kaçırılması ve Şam'da fazla kalan avârız akçesinin de acilen İstanbul'a gönderilmesi hakkında

101/206

Südde-i sa'âdet'imden Şam'a varınca yol üzerinde vâkı' olan kadılara

Ramazan adlı kişinin dört kişi tarafından Şam'a ulaştırılması ve kimin kazâsında bulunursa Ramazan'ın korunmasının sağlanması hakkında

101/207

Trablusgarp beğlerbeğine

Levend ve korsan gemilerinin aralıksız olarak fesâdlıklar ve saldırı hâlînde olmaları, gemiler alıp rençber tâifesinin malını yağmalamaları ve esir etmeleri hakkında.

102/208

Kıbrıs beğlerbeğine

Kıbrıs yeniçerilerinden bozgunculuk eden bir kişinin tüm yeniçerilerin sâkin olmaları için odalar oluşturulması konusunda ısrar etmelerine sebep olmaları, bozguncu tâifenin bu uslûpta ısrarcı olmaları nedeni ile adı geçen tâifenin bir kısmının Baf ve Limoson Kale'leri muhâfazasında görevlendirilmeleri hakkında

103/209

Sâbika Delvine beği Alaüddevele beğe

Delvine'de sâkin olan Uğur adlı sipahinin tereke vermesi ve Sinan adlı sipahinin dört kişiyi katl ederek birçok kişinin taşıyıcı vasıtasını alarak zulm etmesi ve Koçî adlı kişinin Ergiri Kasrı'da Mustafa adlı kişinin karısını ayartarak on bin akçesini alması hakkında

103/210

Diyarbakir beğlerbeğine ve defterdârına

Yukarı taraf ile olan sulh ve barış doğrultusunda otuz bin koyunun gidip gelmesi fakat sulhe engel olan bazı nedenlerin ortaya çıkması ile koyunların o taraf yerine Beriyye taraflarına gönderilmesi gerektiği hakkında

103/211

Âlimler ve sâlih kişilerden bazılarının Mısır'da boğazlanan derilerden deri verilmesi için kendilerine verilmiş olan hüküm ve berâtlar ile birer deri talep etmiş olmaları hakkında

104/212

Mısır beğlerbeğine

Devlet hazinesine borcu bulunan ... şeyhi olan ... adlı kişinin, kendisinin ölmüş olduğu deftere kaydedilmesine rağmen evine görevli gönderildiğinde kendisinin yalan ile korunmuş olduğunun ortaya çıkması ve küreğe konulmakla cezalandırılması hakkında

104/213

Sayda muhâfazasında olan Süleyman Paşa'nın Habeş'de görevlendirilmesi fakat urban tâifesinin isyân üzere olması nedeni ile kendisinin adı geçen tâife üzerine gönderilmiş olması hakkında

105/214

Mısır ve Mısır beğlerbeğine

Antalya, Rodos ve İskenderiyye Boğazları mabeyninde sürekli kâfirlerin İslâm topluluğuna zarar vermeleri, Hacılar'a ve tüccârlara belâ ve zorluk vermeleri, suçlu olan korsanların yakalanıp küreğe konulmakla cezânlandırılmaları hakkında

105/215

Mısır beğlerbeğine

Mısır'da muhâfaza hizmetinde iken vefât eden Mustafa beğ'in vefâtı ile kendisinin hocasının yanında olan Osman adlı kişinin bazı kulları için âzâd istemiş olması bazısının vasiyet ileri sürerek bağılıklarını sürdürmeleri fakat kethüdasının da bu durumu yalanlamış olması hakkında

106/216

Kıbrıs beğlerbeğine

Kıbrıs yeniçerilerinin maaşlarının yirmi gün öncesinden Divân'da Ahmed Ağa'ya teslim edilmiş olması, kethüdâ ve yayabaşlarına dâhi maaşlarını almalarına dair haber gönderilmesine rağmen sözlerinde durulmayıp bir kişiye eksik maaş verilmesi ancak bu hatanın telafi edilmesi hakkında

106/217

Rodos beğine, İstanköy kadısına

İstanköy Kalesi'nin topçubaşı olan kişinin bir demirciden mîrî bârûd mühimmâtı için almış olduğu bin iki yüz vukiyye Girit taşı hakkında

107/218

Pravadi kadısına

Genivize' de olan Mustafa Paşa İmâreti Evkafı'ndan ilgili kazâda bulunan kârbansarayın tâmire ihtiyacı olan yerlerin mütevellîsi Keyvan Emir'le tamir edilip harcanan tutarın gönderilmesi hakkında

107/219

Şam beğlerbeğine

Hazine defterdârı olup vefât eden Mustafa'nın vakfiyesini, Hürrem adlı kişinin bir yol bulup alarak bazı yerlerini değiştirmiş olması hakkında

107/220

Çirmen kadısına

Çirmen'de Bâkî adlı zimmî için on bin altına sahip olup kassâblık görevi için uygun bir kişi olduğu söylentileri doğrultusunda adı geçen zimmînin o kadar mala sahip olup olmadığına doğruluğunun araştırılması hakkında

108/221

Silistre beğine ve Bâba kadısına

İlgili kazâ da Kasımca adlı karyeden Sarı Ali adlı kişinin oğlu Mehmed'in ve köylüsü Davud'un Karasu Kazâsı'na giderken, bazı kişiler tarafından yolları kesilerek kaçırılmaları hakkında

109/222

Halep beğlerbeğine ve kadısına

Derküş kazâsı kadısının, kendi kazâsında bulunan kasaba ahâlîsinden avâriz emir olunmuştur diyerek haksız yere akçe talep etmesi rüşvet talep etmesi gibi yapmış olduğu birtakım haksız uygulamalar hakkında

110/223

Budun'da vezir Mustafa Paşa'ya

Vac mukataasına üç yıla yüz yetmiş yük akçeye iltizam ile emin olan Abdurrahman ve ortağı Osmani birtakım gümrükler ve tacirler hakkında

111/224

Horpişte kadısına

Çavuş Beğ Evkafı'ndan, Manastır, Pirlepe ve Filorine'de, Bugâni(?) adlı karyede kâfirlerin ve gayrının ehl-i fesâd ve şenâat olup yaptıkları eşkıyalık faaliyetleri hakkında

111/225

Kefe kadısına

Bazı reîslerin İstanbul zahîresi igelen pirinç gemilerini yükleyip ilgili kazâ da satım yapmaları ve İstanbul zahîresinin başka bir yere gitmesinin câiz olmadığı hakkında

111/226

Mukaddemâ Kırkkilise beği Ali beğe

Ali Beğ'in Kırkkavak adlı yerde mütevellîsi olduğu Câmî-i Şerîf müderrisine, imâretin maaş sahipleri ve hizmetçilerine vazîfelerini vermemiş olması husûsunun teftîş edilmesi hakkında

112/228

Akdeniz yalılarında olan beğlere ve kadılara

Sığacık beği olan İbrahim Beğ'in kendisine zâhire ve peksimad lâzım olduğu zamanlarda tereke verilmesi ve peksimad pişirilmesinde bahâne aranması hakkında

112/229

Avlonya beğine

Ergirikasrı kadısının, Beş asîlerinden olan adı geçen karye halkının isyân hâlînde oldukları, yanlarına birçok eşkıyâ toplayıp dağlık yerlere çıkararak karyeleri yağmayalayıp insanları katletmeleri hakkında

113/230

Silistre beğine

Leh eşkıyası ile birlik olan haramzâdelerin, Boğdan üzerine hücum etmeleri Ramazan ayının on birinci gününde Boğdan sınırını geçip vilâyete girerek muhâfaza hizmetinde bulunanlar ile savaş hâlîne girmeleri hakkında

113/231

Niğbolu beğine

Silistre Beği'nin serdar tayîn edilerek, Vidin, Vulçitrın beğlerine ve Eflak voyvodasına hüküm gönderilip, Silistre'de birlik olmaları ve lânetlenmeyi hak edenlerin üzerlerine varıp haklarından gelmeleri hakkında

114/232

Eflak voyvodasına

Silistre beği, Niğbolu, Vidin, Vulçitrın beğlerine hüküm gönderilüp sancaklarında bulunan askerleri ile acilen yetişüp melâ'în hâsirînin (lânetlenmeyi hakk edenlerin) haklarından gelinmesi hakkında

114/233

Silistre beğine

Boğdan üzerine saldırıların def ve ref edilmesi için tatar tâifesinin dâhi katılmasının istenmesi hakkında

115/234

Boğdan vilâyetinin bolarlarına ve ayânına

Leh vilâyeti eşkıyâsına serdar olan Pirinhit'in (?) bir mikdâr kızak ile Boğdan vilâyetine girerek fesâd hâlînde olmasından ayrı olarak Baş Pazarı'nda oturup memlekete tecâvüz de bulunması nedenleri ile Silistre sancakbeği, Vidin, Bender beğleri Eflak voyvodasının birlik olup adı geçen eşkıyânın hakkından gelmeleri hakkında

115/235

Yergöğü ve Çernovi kadılarına

Erdel voyvodasının elçisi İstanbul'dan yüzden fazla yarar at, beş yüz kılıç, hançer, şış ve kabza ve daha nice değerli mallar alarak Erdel'e götürmesi ve kendilerine lâzım olan at ve esbâblardan fazlası bulunur ise ellerinden alınması hakkında

116/236

Bender beğine

Leh eşkıyâsına serdar olan Pirinhit'in (?) bir mikdâr kızaklarıyla Boğdan'a girip baş bazarında oturup fazlasıyla savaş hâlînde bulunması ve bu konuda dikkat etmesi

husûsunda Bender beğine defalarca ahkâm-ı şerîfe gönderilmesine rağmen ihmâlkârlık ile suçlanması hakkında

117/237

Boğdan voyvodasının Boğdan'a hüçûm eden eşkıyâ ile birlik olup Boğdan sınırını geçerek Ramazan ayının on birinci gününde Boğdan'ı muhâfaza hizmetinde bulunanlar ile yapmış olduğu savaş, adı geçen voyvodanın firar etmeye kalkması, bu fesâdların def edilmesi hakkında

118/238

Boğdan voyvodası Petri voyvodaya

Boğdan voyvodasının Boğdan'a hüçûm eden Leh eşkıyası ile birlik olup Ramazan ayının on birinci gününde Boğdana girerek muhazafa hizmetindekilerle savaşa tutuşmaları ve geri püskürtülmüş olmaları hakkında

119/240

Çirmen beğine

Sefer adlı kişinin ehl-i fesâd olması, yapmış olduğu fesâdlık ve bozgunculukların sicile işlenmesi ve ahvâlinin görülmesi hakkında

119/241

Van beğlerbeğine

Beğlerbeğiliğe bağlı olan kale askerlerinin maaşlarının defter edilip her sene İstanbul'a gönderilmesi ve bu doğrultuda tımara çıkanların ulûfelerinin karşılaştırılıp alıkonulmaması hakkında

120/242

Ankara beğine ve kadısına

Vezir iken vefat eden Mahmud Paşa'nın adı geçen Ankara'da bulunan, anbar olunup ve reâya üzerinde fazla kalan hasların mahsûlünün toplanması hakkında

120/243

Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Mehmed çavuşa

Vezir iken vefat eden Mahmud Paşa'nın Ankara sancağında bulunan hasların toplanması, ne mikdâr nesne ve akçe toplanırsa defter edilip, mühürlenip İstanbul'a gönderilmesi hakkında

121/245

Leh'e ait olan ve sürekli olarak Han hazretlerine verilen verginin on iki yıldır verilmemiş olması, Leh Kralı Batori İştivan Kral'ın ödenmemiş olan vergiyi verip barışmak amacı ile ölen kral zamanından ve sonrasında kendi zamanındaki vergiler adına birtakım şeyler göndermesine rağmen, Leyhliler'in barışı bozacak bazı davranışları hakkında.

122/246

Avlonya beğine

Delvine Livâsı'nda kayda yeni geçen ölülerin tahriri hususuna önem gösterilmesi hakkında

123/247

Anadolu beğlerbeğine

Üzümlü sâkinlerinden huysuzluğu ve eşkıyalığı ile meşhûr olan İbn oğlu Mustafa'nın eşkıyâlık faaliyetlerinden dolayı üç kez kereğe konularak cezalandırılıp serbest bırakıldıktan sonra yine vilâyetine varıp fakirleri rencide etmeyi bırakmamış olmasından sızlanılıp yakarılması hakkında

123/248

Avlonya beğine

Kırk beş asîlerinden Jolare nâm karye halkı fetih edilmesinden beri isyân hâlinde olup nice karyelerdeki eşkıyâyı da yanına toplayarak birlikte yapmış oldukları eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

123/249

Keşan ve Hayrabolu ve Rodoscuk kadılarına

Adı geçen kazâlarda terekesi olan kişilerin terekelerini başka yerlere satmayıp sağlam bir şekilde korunması ve İstanbul zâhiresi için emir ile varanlara narh-ı rûzî üzere verdirilmesi hakkında

124/250

atalca kadısına

İlgili kazâda bulunan terekenin dışarıya ve deryâya verilmemesi depolanarak İstanbul'un zahîresi için emir ile varan rençber gemilerine nârh-ı cârî üzere satılması bu vesile ile haslarda ticaret, İstanbul'da zâhire açısından çekilecek sıkıntının def edilmesi hakkında

125/251

Delvine beğine

Delvine'de sâkin olan Oğuz adlı sipahinin deryâya tereke vermesi, Sinan adlı sipahinin dört kişiye katl etmesi ve nice kimsenenin bargirlerini alıp zulm etmesi, Koçi adlı kişinin Ergiri Kasrı'nda Mustafa adlı kişinin karısını ayartıp on bin akçesini alması ahvâllerinin teftiş ile onaylanması sonucunda bu kişilerin ellerinden tımarlarının alınmış olması hakkında

125/252

İnebahtı beğine

İnebahtı sipahilerinin eskiden sadece sefer vakti görev yapıp sefer hizmetlerini yerine getirmelerinden sonra başka bir hizmet teklifde bulunulmaması, fakat İnebahtı beğinin gemilerde kışlayan sipahilerin bazı muhâfaza hizmetinde bulunmaları hususunda vermiş olduğu emrin, kendilerine zulüm olduğuna dair sundukları arz-ı hâl hakkında

125/253

Rodos beğine

Erzurum'lu Veli'nin, kadirga da Rodos beğinin yanında kürek cezasında bulunup yaralanması hakkında

126/254

Bozok sancağbeğine, Amasya, ve orum kadılarına

Yüzdepâre kazâsından bazı kişilerin nice nüfusu katl edip, ev basıp mallar çalmak gibi yapmış oldukları eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

127/255

Vidin beğine, Vidin ve Berkofça kadılarına

Rumili çavuşlarından ve Berkofça'da sakin olan Mahmud çavuşun, çavuşluğu görevini yapmayarak ehl-i fesâd olup yapmış olduğu eşkıyâlık olayları hakkında

127/256

Çirmen beği Mehemmed beğe, Hezargrad ve Pravadi kadılarına

Pravadi kazâsına bağlı olan Madırla adlı karyeden Ekşi Sinan adındaki sipahinin bazı insanları katledip hayvanlarını çalması hakkında

128/257

Anadolu beğlerbeğine

İstanbul zâhiresi için bu bölgeden bu bölgeden tereke talep edilmesi ve gönderilecek terekenin temiz ve pak olmasına dikkat edilmesi hakkında

128/258

Karahisar Şarki beğine ve kadısına

İlgili livâ da bulunan ekrâddan bazılarının kızılbaş olup, karyelerde cemiyetler kurup, bütün halkı rencîde edecek birtakım davranışlar sergilemeleri hakkında

129/259

Menteşe beğine, Üzümlü kadısına

Emin oğlu olarak bilinen Mustafa adlı kişinin halk üzerinde yapmış olduğu eşkıyâlık faaliyetlerinden dolayı üç kez küreğe konulmuş olmasına rağmen salıverilmesinin ardından tekrar ehl-i fesâd olmaya devam etmiş olması hakkında

129/260

Anadolu ve Levendaz kadılarına

Katl-i Efranç(?) Kalesi dizdarı olan Hamza'nın kale yakınlarındaki Gözcüler Tophânesi'ndeki ağaçları, kiremitleri alması ve Müslümanlar'ın ise ellerinden akçelerini alması hakkında

130/261

Ağraz ve Kilis beğine

İlgili sancakta bulunan tımar sihibi olan otuz kişiden fazlasının birtakım bahâneler ileri sürerek görevlerini ihmâl etmeleri hakkında

130/262

Boğdan voyvodasına

Lâin (nefret kazanmış olan) Yuvan adlı kişinin kardeşi nâmına baş bazarında yapmış olduğu ehl-i fesâdlık hakkında

131/263

Köstendil beğine

Yehlodan (?) voyvoda nâmına bedbaht eşkıyâ topluluğunun Boğdan sınırına geçmesi ve zarar ziyânlarının def edilmesi için Bender, Niğbolu, Vidin beğlerine, Eflak, Boğdan, Erdel voyvolarına gönderilmiş olan emir hakkında

131/264

Çirmen beğine

Çirmen beğinin sancağında bulunan tımar tasarruf eden ve sipahileri ile birlikte Boğdan'a varıp, Boğdan'ı koruma hizmetinde bulunmaları hakkında

132/265

Şehrizol beğlerbeğine

Karadağ sancağında hırsız ve ehl-i fesâd olanların haklarından gelinmiş olmasına rağmen hâlâ daha sarılı tâifesinden bazı ehl-i fesâdın yapmış olduğu eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

132/266

Teke beğine, Antalya ve Karahisar-ı Teke ve Düşenbe kadılarına

Abdi Fakih adlı kişinin birçok kez fesâd ve şenâatinin sicil ile tespitlenmesi karşılığında kendisinin cezire-yi Kıbrıs'a sürgün edilmiş olması hakkında

132/267

Oltu beğine

Oltu kadısı Muslihiddin'in bârûdhâne ve gereken malzemelerin görülmesi ile görevlendirilmiş olmaları hakkında

133/268

Teke beğine livâ-yi mezbûrda vakı' olan kadılara

İlgili bölge de toplanıp ehl-i fesâd olan suhte tâifesinin dağıtılması hakkında

133/269

Ağraz ve Kilis beğine

Seksen kişilik tımar sahibi kişilerin otuzdan fazlasının hizmet vakti geldiğinde birtakım bahâneler ileri sürerek vazîfelerini yerine getirmediği hakkında

134/270

Kilis beğine

Okçu Arabalı Bilu olarak bilinen kötü levend tâifesinin dağlık yerlerde kendilerine bir yer edinerek hacılara, tüccârlara ve gelen geçenlere zarar ziyan vermekten vazgeçmemeleri hakkında

135/271

Boğdan beğine

Boğdan vilâyeti sınırları içerisine girmiş olan eşkıyânın zararlarının engellenmesi hakkında

135/272

Eflak voyvodasına

Boğdan sınırları içerisine girmiş olan eşkıyânın bir tarafa kaçmasına engel olması için Eflak voyvodasının sınırlarında bulunan asker ve darbzenleri ile birlikte hâzır bir halde bulunması hakkında

136/273

Çirmen alaybeğisine

Çirmen alaybeğisinin yanında bulunan tımar tasarruf eden kişiler ile birlikte Boğdan'a varıp hizmette bulunması gerektiği hakkında

136/274

Silistre beğine

Boğdan'a giren eşkıyâ ile Silistre beğinin serdarlığında iki gün yapılan savaşta eşkıyânın def ve ref edilmesine çare olmaması ve eşkıyânın def edilmesi için Köstendil, Alacahisar, Çirmen ve Vulçitrin'dan yardım istenmesi hakkında

137/275

Boğdan'a giren eşkıyâ ile iki gün iki gece yapılan savaşta eşkıyâların def edilmesine çare olmaması nedeni ile Silistre beğinin serdar tayin edilmesi ve Niğbolu, Vidin, Bender, Erdel Eflak'dan muâvenet için yardım istenmesi hakkında

137/276

Südde-i Sa'âdet'imden Boğdan'a varınca yol üzerinde olan kadılara

Boğdan sınırlarına giren eşkıyânın def edilmesi için zağarcıbaşı Ali'nin bin miktarı yeniçeri ile gönderilmesi hakkında

138/277

Filibe ve Tatar Bazarı kadılarına

Hüseyin çavuş mübâşereti ile bazı kişilerin emir ihrâc ederek ehl-i fesâd olanları mahkemeye getirip cezalandırmaları ve ehl-i fesâdlıkları tespit edilenlerin ise kürek ile cezalandırılması konusunda defalarca gönderilmiş olan emir hakkında

139/278

Sağkol'da vâkı' olan beğlere

Rumili beğlerbeğesi Siyavuş Paşa'nın Boğdan Seferi'ne görevlendirilmesi, bununla birlikte hükmün gönderildiği sancakdaki alaybeği, tımar tasarruf eden kişilerinde silahları ile hâzır bulunup dâhîl olmaları hakkında

139/279

Modava ve Lipova ve Pankota ve Göle ve Solnok beğlerine

Mahalli eminden başka yerde tuz alım ve satımın yasaklanması buna aksi davrananların ise azarlanacakları hakkında

140/280

Maraş ve Haleb beğlerbeğine ve zikr olunan beğlerbeğiliklerde vâkı' olan beğlere ve kadıllara

Bazı aşiretlerin köhne defterde raiyyet yazılmış olup göç etmiş olmaları hakkında

141/281

Lipova beğine

Lipova'da yaşayan Salihe adlı kişinin kızkardeşini Seydi adlı sipahi oğullarından Gazi adlı kişinin yalan dolan ile nikâhlı karımdır diyerek evine alması durumunun teftişi hakkında

141/282

Lipova'da sâkine olan Salihe adlı kişinin kızkardeşini, Gazi adlı kişinin hile ile validesinin kendisine nikah ile verdiği söylemesi durumun gerçek olmamasının Temeşvar'da teftiş edilmesi hakkında

142/283

Sığacık beğine

Sığla sancağının eşkıya leventlerin yatağı hâlîne gelmesi, hâraçgüzârların reâyayı leventlerin elinden alıp esir etmeleri ve ellerinde tüfekleri ile yol basmaları hakkında

142/284

Rodos beğine

Rodos gemilerine mart zamanında sipahilerin lâzım olması ve bunun için Hamid livasından tımar tasarruf eden üç yüz kişinin ihrâc edilmesi hakkında

143/285

Anadolu beğlerbeğisine

Rodos muhâfazası için tayin olunan kadırgalara cenkçi lâzım olup, sefer ile görevlendirilen sipahilerin vaktinde gemiye gelmedikleri için kâfir gemilerinden kolay bir şekilde intikam alınamamış olması hakkında

143/286

Bender beğine ve Kili kadısına

Subaşı olan ve Yamalı Sinan olarak bilinen kişiden, haksız yere insanların akçelerini alma gibi yapmış olduğu şirret ve şekâvetlerinden dolayı nice kimselerin şikâyetinde bulunmaları ve bu durumun teftîş edilip Yamalı Sinan'ın cezalandırılması hakkında

144/287

Haleb beğlerbeğisine ve kadısına

Yazlu hasları reâyasından Döneblü adlı kürd tâifesinin Haleb'de Ekrâd mahallesinde sâkin olup, sürekli fesâd ve şenâat hâlinde bulunmaları hakkında

144/288

Segedin kadısı olup livâ-yi mezbûru tahrîr eyleyen Mevlâna Mehemmed'e

Tisa Nehri üzerinde bulunan bazı köylerdeki iskelerde sürekli olarak vüzar lâzım olması, bu görev için ücret karşılığında reâyânın tutulması hakkında

145/289

Basra beğlerbeğisine ve kadısına

Basra'da mal defterdarı Mehmed'in, Basra'da dürüst olup suçlanan bazı kişilerin sebepsiz yerde habs edilmiş olmaları hususunda sunduğu arz-ı hâl hakkında

145/290

Sığacık beğine

Sığacık'dan zâhire yüklü birkaç pâre geminin rençberlerinin ellerinde emirleri olmadığı gerekçesi ile alıkonulmaları hakkında

146/291

Diyarbakir beğlerbeğisine ve defterdârına

Diyarbakir'e tâbi olan alimler, tımar tasarruf edenler ve diğer kulların üzerlerinde fazla kalan şeylerin bulunması ve bunları kullanmaktan kaçınmaları hakkında

146/292

Segedin kadısı olup livâ-yi mezbûr muhariri olan Molla Muhiddin'e

Adı geçen livâda bulunan harâbe olmuş bazı köylere Eflak reâyasından bazılarının yerleşip bazılarının ise yerleşmek üzere oldukları ve asıl karye reâyasının bazı vergilerden muâf olması gerektiği hakkında

147/293

Kayseriye beğine ve kadısına

Kayseriye'de lağvedilmiş olan mevkufâtı iltizâm eden Murâd çeribaşı, Solak Mustafa, Mehmed çavuş adlı kişilerin tomal toplamaya başlamak üzere iken Kayseriye'den bazı kişilerin teftîşde bulunmaları için görevlendirilmeleri hakkında

147/294

Trablus kadısına

Trablus'da olan Câmî, medrese ve zâviyeler mütevellîlerinin, Trablus sancakbeği, subaşları ve âdemlerinin vakıf evlerinde bedavadan yerleşmiş olmaları ve vakıf evlerinin bazılarının harâbe olmaya yüz tutmuş olmaları hakkında

148/295

Dukakin beğine ve kadısına ve Niş kadılarına

Ulu Meşin ve Servi Varan adlı karyeler halkının önceden beri isyân hâlinde olmaları, vilâyete zarar vermeleri, fesâd ve şenâatlerinin sonunun gelmemesi ve vilâyet halkının onlar yüzünden düşmüş oldukları aciziyet hakkında

148/296

Ohri beğine

Ulu Meşin ve Servi Varan karyeleri halkının isyân hâlînde olmaları, tüccârları yağmalamaları, ehl-i fesâdlık etmeleri ve itâat etmemeleri hakkında

149/297

Trablus kadısına

Trablus'da tüccâr tâifesinden ve başka bir kimsenin, kadu huzurunda yapılan mahkeme de bir kimseden hak dava etnesi, hakkında

149/298

Trablus kadısına

Subaşı tercümanı olan Kasım ile Şeref adlı kişilerin bozguncu, kötü ehl-i fesâd oldukları, eşkiyâ toplulukları ve bozguncular ile muâmelelerde bulunmaları, harâmîler saklamaları ve şehri harap etmiş oldukları hakkında

150/299

Kütahya piyâdeleri sâkin olduğu yerlerin kadılarına

Kütahya piyâdelerinin yeni baştan tahrîr olundukları zamanda vilâyet kâtibinin hizmete yarar eski piyâde olmayân bazı piyâdeleri başka görevlere kayd ettirmesi hakkında

150/300

Diyarbakir beğlerbeğine ve defterdârına

Yukarı taraf ile sulh ve barış hâlînde olup, o tarafa koyun gönderip getirmenin serbest olması fakat sulh ve barışı bozacak olan birtakım davranışlar nedeni ile artık o tarafa koyun gönderiminin yasaklanmış olması hakkında

150/301

Silistre erenlerinden Mehmed'e

İstanbul çavuşlarından Mehmed'in Vize için yarar olduğu gerekçesiyle görevlendirdiği askerin öte sınıra geçmesi ve adı geçen çavuşun da uygun görülen askerlerin sınırına istihdâm edilmesi hakkında

151/302

Nemçe Kralı'na yazılan nâme-i hümâyûn

Nemçe sınırından yapılmış olan ehl-i fesâd ve eşkıyâlık faaliyetleri ve bu nedenle Nemçe ile olan sulh ve barışın bozulmuş olması hakkında

152/304

Bağdad beğlerbeğine

Eburiş oğlu Mahmud'a pâdişah tarafından Ana ve Hadise sancaklarının geri bahş edilmiş olması hakkında

153/305

Avlonya beğine

Feruluş (?) âsîlerinin üzerlerine varılması ve Dokat, Kulagürat ve Kırkoluk halkının, eşkıyâların kendilerine yapmış oldukları mallarını yağmalama, yerlerinden göçürme, devlet malına haylî zarar verme gibi fesâdlıklarından emân dilemeleri hakkında

153/306

Akhisar Kadısına

Akhisar'da sâkin olan İstanbul yeniçerilerinden olan Mehmed'in katl edilmesi ve bu husûs için kazâda suçu sicile geçmiş olanların mahkemeye getirilmesi hakkında

154/307

Dukakin beğine, livâ-yi mezbûrda vâkı' olan kadılara

Niş Kalesi iskelesinden kâfirlerin yer aldığı taraflara tereke ve benzeri satılması yasaklanan mallardan bir nesne gönderilmesi konusunda kesinlikle sakınılıp kaçınılması gerektiği hakkında

154/308

Budun'da Mustafa Paşa'ya

Yeniden tahrîr olunan Segedin sancağında sekiz defa yüz bin akçenin ayrılması ve ayrılmış olan yüz bin akçenin emirli timardan azledilmiş olanlara verilmesi hakkında

155/309

Kayseriye beğine ve kadısına ve Köşk müderrisine

Devlet malına zulm eden Hamza, Hâlîl, İmir ve Cafer adlı fesatçıların devlet malına zarar vermemeleri konusunda tenbîh edilmiş olmalarına rağmen kötü davranışlarına devam etmeleri, bu davranışlarından dolayı kendilerinden şikâyet edilmesi ve bazısının Kıbrıs'a sürgün ile cezalandırılmaları hakkında

156/310

Halep defterdârına

Halep hazinesinin acilen İstanbul'a gönderilmesi ve hazinenin toplanıp ve gönderiminin mühim olduğu hakkında

156/311

Leh Kralı Batori İştivan hutimet avkıbuhû bi'l-hayr nâme-i hümâyun

Avlonya sancağında bulunan Arnavud Belgrad'ında bazı zimmilerin yapmış oldukları ticaret hakkında

157/312

Medine-i Münevvere kadısına

Medine-i Mutahhara'da tereke olunan arazinin Medine-i Münevvere'de bazı ileri gelenlerin mülkü olması ve kul tâifesindeki ağaların ileri gelenleri rencide etmeleri hakkında

157/313

Ana ve Hadise beği Eburiş oğlu Mehmed beğe

İlgili livânın Mehmed Paşa'ya geri verilmesi ve ihtiyâcı olan zahîresini Bağdad'dan tedârik etmesi hakkında

157/314

Çirmen kadısına

Çirmen’de yaşayan Bakî adlı zimmînin zengin ve yedirip içeren bir kişi olması ve İstanbul’a kassâb olarak yazılması hakkında

158/315

Merhûme haseki sultan tâbe serâhânın Kudüs-ü Şerîf’de olan imâreti mütevellîsi Osman Ağa’ya

İmaret mütevellîsi olan Turgut’un vefât etmesinin ardından vakfa bakma yetkisinin Abdükerim’e verilmesi, Turgut’un zeâmetinin hazineye ilhak edilmesi, ona bedel olan vakfa yaramayanın ise daireden ihrâc edilip hazineye ilhak edilmesi hakkında

159/316

Safed beğine

İlgili livâ da kimse tüfek kullanmazken bazı kimselerin ikişer üçer altına tüfek alıp A‘râb tâifesine satması hakkında

159/317

Müşârün-ileyhe

İlgili livanın zuamâ ve sipahilerinden çoğunun Şam’da başka yerlerde sâkin olmaları nedeni ile kendilerinin her birine sâkin oldukları yerlerde hâzır bulunup hükmün gönderildiği kişiye nâzır olmaları konusunda tenbîh olunmaları hakkında

159/318

İstanbul’da merhûm bâbam Sultan Selim Türbe-yi Şerîf evkafı olan yerlerin kadılarına Türbe mütevellîsi olan Bedreddin’in ilgili yerlerde olan evkaftan tahsîl etmiş olduğu akçeyi birbirlerine sağ salım bir şekilde ulaştırmaları hakkında

160/319

Mahrûse-i İstanbul’da merhûm bâbam Sultan Selim evkafı olan yerlerün kadılarına Türbe mütevellîsi olan Bedreddin’in vakıf malının tahsîli için vakıf akçesinden reâya, ulemâ ve gayrıda ne mikdâr akçe var ise toplanması konusundaki talebi hakkında

160/320

Şhrizol beğlerbeğine

Şehrizol'da çavuşlar kethüdası olan İvaz'ın kötü ve hileci olması, alimeler ve ileri gelenlerin kendisinin şirretinden dolayı aciz bir durumda olduğu ve bu nedenler ile kendisinin kethüdalıktan ref edilmesi hakkında

160/321

Südde-i Sa'âdet'mde yeniçerilerim ağasına

Mîrî mandırada hizmet eden acemi oğlanlarına çukaları dâhîl olmak üzere birçok şeyin eksik olarak verilmesi, mandıranın koruması, oğlanların hizmetinde kolaylık gösterilmesi gerektiği hakkında

160/322

Erzurum beğlerbeğine ve kadısına

Muzaffer adlı kişinin Erzurum'a gelerek gönüllü gediğine dâhîl olup mukataadan fazlası ile iltizâm sâhibi olup kanuna ve defetere aykırı birçok yenilikler ortaya çıkarması hakkında

162/323

Van belerbeğisine

Adilcevaz'da gönüllü tâifesinin, ağaları olan Mehmed Ağa'nın zorla kendilerinden bir miktar akçe almış olması, maaşlarını aldıkları zaman bir miktar akçelerini ellerinden alması gibi yapmış olduğu fesâdlıklardan şikâyet etmeleri ve bu durumun teftiş edilmesi hakkında

162/324

Van beğlerbeğine

Kotur beği Veli'nin Niyâd adlı çavuşa gelip Şahı'nın vefât etmiş olduğunu haber vermesi ve bu husûsun doğruluğunun mühim olması sebebi ile araştırılması gerektiği hakkında

163/325

Mısır beğlerbeğine

Veziriazam iken vefât eden Ali Paşa'nın nakit olarak bulunan parası ve cebehânesinin devlet hazinesinin idaresi altına bırakılması gerektiği hakkında

163/326

Mısır beğlerbeğine

Veziriazam iken vefât eden Ali Paşa'nın nakit olarak bulunan parası ve cebehânesinin devlet hazinesinin idaresi altına bırakılması gerektiği hakkında

164/327

Rumili kadıaskerine

Rumili'nde olan Evkaf-ı Selâtin'in alimler, vezirler ve ağalar evkafında olan bazı mütevellîlerin, adı geçen evkaf cihetlerinin önceki zamanlarda berâtları ile doğru bir şekilde veriliyot olması fakat şimdi berât vermekle evkafa fazlası ile zarar veriliyor olması hakkında

164/328

Siroz kadısına

Kasabadaki yarar celeb tâifesinin İstanbul zâhiresi için ele geçirdikleri kıvırcık koyunları, keçi ve sığırı boğazlamamasının emir edilmesi ile kassâb tâifesinin yasaklanmış olmaları hakkında

165/329

Temeşvar Beğlerbeğine

Göle sancağında bulunan Hırvaş adlı palankanın kâfirlere, palanka yakınlarındaki kalelere bir günlük mesafede olmaları ve ehl-i fesâdların palanka yakınlarındaki köy halkına yapmış olduğu eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

165/330

Müşârün-ileyhe

Hırvaş adlı palankaya verilen edilen fârislere Osman adlı kişinin ağa olarak görevlendirilmesi hakkında

166/331

Diyarbakir defterdârına

Diyarbakir hâzinesinde ve Diyarbakir’de bazı mukataat mahsûlünden vazîfeye mutasarrıf olanların defterlerinin gelmemesi ve bu yüzden hazinde bulunan defterlerde karışıklıkların meydana gelmiş olması hakkında

167/332

Dukakin sancağında vâkı‘ olan kadılara

İlgili livâda isyân eden âsiler üzerine karşı savunma için köylerden cebehor ihrâc edilmesi hakkında

167/333

Sığacık beğine ve Çeşme kadısına

Çeşme kazâsında ki Seferihisar kazâsı sâkinlerinden Yezad adlı reîs Halkulvad seferi sırasında Mora sancağına tâbi olan İmrîh(?) adlı kaleden altı kişilik haraç-güzâr reâyayı tutup satması hakkında

167/334

Mısır beğlerbeğine

Solmin iskelesinden mal yüklenen gemilere fazla mal yüklenmesinden dolayı gemilerin birçoğunun helâk olması ve birçoğunun da deryâyâya dönememiş olması hakkında

168/335

Kili’de sâkin olan Yamalı Sinan olarak bilinen kişinin subaşî iken, kendisinin hırsızları bildiğini söylemesi fakat bazı kişilerin ise Yamalı Sinan’ın ehl-i fesâd olup yalan söylediğine şehâdet etmeleri hakkında

168/336

Mısır beğlerbeğine

Ravza-yi Mutahhara için gönderilmiş olan halılar hakkında

168/337

Müşârün-ileyhe

Mustafa çavuşla gönderilen ahkâm-ı şerîfe de fermân olunan husûsların icrâ ve edâsı hakkında

169/338

Mısır beğlerbeğine

Tüccâr tâifesinin müd benderlerine bakır, kurşun ve benzeri harp aletleri alıp gitmelerinin yasaklanması hakkında

169/339

Mekke-i Mükەرreme kadısına

Hacc zamanı Minâ-yı Şerîf’de olan hücerât aralarında kahve hâneler, dükkânlar ve çadırlar kurulması nedeni ile Hacılar’ın çekmiş olduğu birtakım sıkıntılar hakkında

170/340

Mekke Şerîfi’ne

Hâcc zamanı Kâbe’ye varan Hacılar’ın, Minâ-yı Şerîf’de olan hücerât aralarında kurulan çadırlar, kahvehâneler, dükkânlar kurulması nedeni ile çekmiş oldukları birtakım sıkıntılar hakkında

172/341

Mısır beğlerbeğine

Haram-ı Şerîf’in sel gelecek yerinde su akacak yarık ortaya çıkması nedeni ile yıkılan evlerin ve yapıların zararlarının karşılanması hakkında

172/342

Şam beğlerbeğisine

Şam etrafında olan karye halkının, Şam çavuşlarından Sefer Oğlu olarak bilinen kimsenin ehl-i fesâdlıklarından yakınıp şikâyetçi olmaları hakkında

172/343

Şam beğlerbeğine ve defterdârına

Şam'da Sultan Süleyman İmâreti ve Kudüs'de Haseki İmâreti Evkafı'nın, İstanbul'a şimdiye kadar düzenli bir şekilde gelen zevâidin gecikmesi hakkında

172/344

Avlonya beğine Timuriçe kadısına

Timuriçe kazâsında bulunan Madrumat(?) karyesindeki ahâlinin, sipahileri olan Nasuh adlı kişiden yakınmaları hakkında sundukları rıka hakkında

173/345

Mekke Şerîfi'ne

Kâbe-yi Muazzama'da Hâcc vaktinde Minâ-yı Şerîf'de olan hücerât aralarında kahvehâne ve esnafın dükkânlar, çadırlar kurması nedeni ile Hacılar'ın bazı ibadetlerini yerine getirme konusunda çekmiş oldukları sıkıntılar hakkında

173/346

Semendire Beğine

Şebeş nahiyesi ve Varna karyelerinde ve gayrıdan yirmi bir bin üç yüz akçe tımara mutasarrıf olan Darendede Divane Mustafa'nın zeâmetinin hazineye ilhak edilmesi hakkında

174/347

Bosna beğine

Mustafa adlı zâimin yollar basıp insanları katl eden Beği Bazar sâkinlerinden olan Kurd bin Ali Han adlı kişiyi mahkemeye vermesi hakkında

175/348

Delvine beğine ve kadısına

Veziriazam Mehemmed Paşa'nın kullarından fırıncılıkla vazifeli olan altı kişiyi vilâyetden bazı kâfirlerin ayartıp onları çalmaları hakkında

175/349

Mermer kadısına hüküm

Mermer'de zengin ve mal sahibi olan Bakî adlı zimmînin İstanbul'a kassâb olarak yazılması hakkında

176/350

İlbasan beğine

Özi sancağında Akçehisar kazâsına tâbi olan Kara nahiyesinde Korterek adlı karyede sâkin Hasan ve Hüseyin oğulları Hızır, Ali ve Arslan adlı asî kişilerin yanlarına nice âsîyi toplayarak yapmış oldukları eşkıyâlık faaliyetleri hakkında

177/351

Erzurum beğlerbeğine

Vilâyet defterine yazılı olup beğlerbeği olanların kayd oldukları akçe miktarından fazlasını mukataaya satıp fazlası ile zulüm etmiş olmaları ve deftere yazılıandan fazla alanların kovulmaları hakkında

177/352

Rum vilâyetinin tahrîri fermân olunan zîde fazlühûya

Erzurumda vebâ salgını olup birçok kişinin vefât etmesi ve yine de tahrîr yapılması gerekli olduğu hakkında

177/353

Delvine beğine Kobaş kadısına

Ömer adlı kişinin Kostaniçe Kalesi'ne beşli olarak görev alması, kâfir muhârebesinde yoldaşlık etmekle, tımara hüküm verilmesi fakat kendisinin vefât etmiş olması hakkında

178/354

Karaağaç kadısına

Karaağaç'da zeâmet sahibi olan Mehemmed'in zeâmetin'de Karlı adlı karyede bulunan bazı imam ve evkaf görevlilerinin, bazı yerlerine vakıf oldukları için dahil edilmiş olmaları hakkında

179/355

İstanbul kadısına

Mürûr Ağa adında bir kişinin Amasya sancağında Havza adlı kazâ da olan mederesesinin tamir edilmeye ihtiyaç duyan bazı harâbelerinin olması ve bunların tamiri hakkında

180/356

İstanbul kadısına

İstanul'da At Meydanı yakınında mescidi olan Firuz Ağa evkafının zevâidinden, Firuz Ağa'nın vefâtından sonra mescid civarında bir medrese yapıp, vazîfesine maaş karşılığı ile tâyin olunan müderrisi hakkında

181/357

Ağriboz beğine, Atina, ve Levadiye, ve İstefe kadılarına

İlgili kazâda bulunan bazı mermer direk ve mermer maddeleri kefere tâifesinin alıp götürüp satmış oldukları hakkında

181/358

Ösek kal'ası dizdarına

İlgili kalenin mustahfizlarının çoğu zaman geceleri kale içinde yatmayıp kalenin dışındaki varoşları yakmaları ve bu yüzden kalenin harâb olmasına neden olmaları hakkında

181/359

Gelibolu'da hassa harç emini olan Abdurrahman'a

Devlet malı toplanırken bazı hizmetlerin yapılması gerekli olup, Gelibolu'da olan hassa ve sair, azebler, kalafatçılar, tüccâra hizmet teklif edildiğinde bu kişilerin inat etmeleri hakkında

181/360

Erzurum beğlerbeğine

Erzurum vilâyetinde meydana gelene vebâ nedeni ile halkın darmadağın bir duruma düşmüş olması hakkında

182/361

Boğaz hisarlarının dizdarlarına

Akdeniz'den Gelibolu'ya eskiden beri adet ve kanun olduğu üzere yoklanıp ellerinde tezkeresi bulunmayan reîslerin salıverilmemesi hakkında

182/362

Ösek dizdarına

İlgili kalenin mustahfızlarının çoğu vakitlerde kale içerisinde yatmayıp kale dışında olan varoşda yatmaları bu nedenle kalenin harâb olmaya yüz tutmuş olası hakkında

182/363

Hassa harç emini Abdurrahman'a

İstanbul'a gelirken ve vilâyetlerine giden Venedik, Fragna ve diğer gemilerin Gelibolu Boğazı'nda yoklanmaları gerektiği hakkında

183/364

Bağdad beğlerbeğisine

Hendek etrafına yığılan toprağı, yağmur ve sel suyunun tekrar hendek içini doldurmuş olması hakkında

183/365

Bu hüküm çizilmiştir

183/366

Hamid-ili piyadeleri beğine

Sancakdaki piyâdelerin sırası gelen iki kişinin, ... kazâsında Seydi Ali Çavuş'un ihdas etmiş olduğu yere varıp hizmette bulunmaları hakkında

184/367

Budun'da vezir Mustafa Paşa'ya

Tuna kapudânı, Budun ve Bosna azebleri ağalarının hizmetleri karşılığında resm-i ubûr tâlep edilmemesi hakkında

184/368

Segedin kadısı olup livâ-i mezbûr tahrîri fermân olunan Ahmed zîde fazlühûya

İlgili livâdan elinde emir olanlara ve saire eksiklerinin tamamlanması gerektiği hakkında

184/369

Bağdad beğlerbeğine

Ebu Reş oğluna sancak himâyet olunması ve adamları Bağdad'a keyl için geldiklerinde kimsenin engel olmaması hakkında

184/370

Lahsa beğlerbeğine

Diyarbakir beğlerbeğisi olan Osman'ın donanma husûsunda teftîş edilmesi hakkında

185/371

Erzurum beğlerbeğine

Canice madeninde akçe kestirilmesi ve bu esnada rençber, tüccâr tâifesi ve gelen geçenlerin refâhiyetlerinin sağlanması hakkında

185/372

Menteşe beğine ve Üzümlü kadısına

Emin oğlu olarak bilinen Mustafa adlı kimsenin şirret ve şekâveti sonucunda kürekle cezalandırılmış olması hakkında

185/373

Arnavud İskenderiyesi beğine

Dubrovnik elçisinin, terekeye ihtiyaç duydukları, Avlonya, Niş ve Arnavud İskenderiyesi'nden tereke talep ettikleri husûsunda sundukları arz-ı hâl hakkında

186/374

Filibe ve Tatar Pazarı kadılarına

Bazı kimselerin İstanbul çavuşlarından Hüseyin Çavuş öncülüğü ile emr-i şerif ihrâc edip ehl-i fesâd olanları mahkemede görüp birtakım cezalara tâbi tutmuş olmaları hakkında

186/375

Erzurum beğlerbeğisine

Erzurum'un gediklerinden sahipsiz olan gediklerin, vezir iken vefât eden Mahmud Paşa'nın adamlarından Erzurum'da gönüllü gediklerine verilmesi hakkında

187/376

Van beğlerbeğiline bağlı olan ocak, aşiret, ülke sahiplerinin kimler olduğu, isimleri ve sancaklarının defterlerde geçtiği şekilde bildirilmesi hakkında

187/377

Vulçitrın beğine ve kadısına

İlgili kazâda eskiden nâiblik görevinde bulunan Mehmed adlı kişinin ehl-i örfe karışmasıyla aykırı olarak Müslümanlar'ın elinden akçelerinin alınması nedeni ile nâiblikten kovulması hakkında

188/378

Nevâhî-i Bergama ve Bergama kadısına

Midilli vilâyetinin kadısı olan Karaca Ahmed oğlu Mevlâna Ali'nin karyeden karyeye dolaşarak reâyadan resm-i hüccet ve resm-i kısmet karşılığında fazlasıyla akçe alarak reâyaya üzerinde yapmış olduğu zulm hakkında

188/379

Temeşvar beğlerbeğine

Temeşvar'da muhâsebeci ve mukabeleciler olan sipahi oğlanlarından Mahmud'un, yalan ve hile ile fakirler ve sairin maaşlarının alıkonulmasına neden olması hakkında

189/380

Dergâh-ı Muallâm müteferrikalarından Şehnâmeguy Seyyid Lokman'a

Merhûm Sultan Süleyman Hân dönemindeki hünerlerin o dönemdeki şehnâme ve hüner-nâmeleri hakkında

189/381

Françe padişahına

Elçilik gönderilen Enzele (?) beğine hastalık bulaşması bir müddet daha devam eder ve ikâmette bulunursa hastalığın iyice kendisine yerleşeceği ve kendine ait olan hizmetini yerine getirmeye gücünün yetemeyeceği hakkında

190/382

Dergâh-ı Âli'de Defter-i Hakanî kâtiblerinden olup Niğbolu sancağı muharriri olan kâtib Ali'ye

Niğbolu Sancağı tahrîrine memur olanların tıardan bedellerinin verilmesi hakkında

190/383

Niğbolu Sancağı'nın yendien tahrîrinin yapılması, tımar tasarruf edenlerin tımarlarının dağıtılması hakkında

190/384

Bakra ve Gedegara kadılarına

Nikre (?) adlı karyede bulunan sipahilerden olan Ahmed bin Şadi adlı kişinin ehl-i fesâd bir kişi olması ve dâimâ Müslümanlar'a yapmış olduğu zulümler hakkında

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. DEFTERİN TRANSKRİPSİYONU

5.1. 33 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu

1/1

Yevmü'l-hamîs fi 12 Şa'bân'ül mu'azzam sene 985

be makam-ı Kostantiniyye

Su Yolu Nâzırı Mustafa'ya virildi.

Fî 2 Ramazan sene 985

Mekke-i Mükerreme kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Beytullah-ı Mu'azzama'da Harem-i Muhterem etrafında binâ olunan kubbelerin içi döşenmayup evvelki üslûb üzere harc çakıl taşı olub diyârın halkı ekser fukarâ ve zuafâ olmağın sicilli ve yahud bir aher nesne döşenüp üzerinde edâ-yı salâvat eylemeğe kâdir olmayup çakıl üzerine kalup ziyâde muzdarib oldukları ecilden zikr olunan kubbelerin içi döşenmek münâsib olduğun ve sâ'ir vilâyetlerden gelen ayân ve eşrâf ve sâdât ve hüccâc-ı müslimîn vech-i meşrûh üzere döşeme olmasın ricâ ittüklerin arz eylemişsin. İmdi bundan akdem Sâid dâme izzühu mübâşir olup vech-i meşrûh üzere mermer ile binâ oluna gerek idi. Hâre mermerleri kesdirilüb ihzâr dâhî olunmuş iken ahâli-yi Mekke-i Mükerreme mermer katar ve yol olunsa zâhir olur mermer ile binâ olunmak münâsib değildir. Hâli üzere kalmak evlâdır deyu bildirmeğın te'hîr olunmuş idi. Hâlâ münâsib olan ne ise görölüb vukû' üzere arz olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu husûs ahâlî-yi Mekke-yi Mükerreme ve sâ'ir ehl-i vukûf ile istişâre idüp vech-i münâsib ne ise görüb ana göre vukû' üzere arz eyleyesin.

1/2

Vairat Mehmed Çelebi'ye virildi.

Şam beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki :

Mektûb gönderüp Vilâyet-i Mısır'da selâtîn-i mazîye ve livâ-yi Çerakise ve Şam taraflarında ve tevâbi'inde vâkı' olan evkaf nâzırı olan Mısır müteferrikalarından İbrahim'in haylî zamandan berü muhâsebesi görülmeyüp her vecihle ref' i lâzımdır yerine dîvân-ı Mısır çavuşlarından Ahmed oğlu Mehmed mahalldir deyu nâzır olunmasın ve mezbûr İbrahim'in muhâsebesin yerlü yerinden görülmessin arz itmişsin. İmdi mezbûr İbrahim nezâretten ref' olunub merkum Mehmed'e virilmek emrim olmuştur.

Buyurdum ki:

Mezkûrun ibtidâi nezâretten ma'zûl olduğu zamana gelince muhâsebesi görülmeyen eyyâmı ve görölüp şüphe olan mevâddı yerlü yerinden müfredât defterinden ehl-i vukûf ve mahzarlarında onât-ı vechile görüp vakf-ı mezbûrun mahsûlün masrafına tatbîk idüp zimmetinde mal-ı vakıfdan ne mikdâr nesne zuhûr iderse taallül ittürmeyüp vakıf için bî-kusûr alıviresin.

2/3

Mısır beğlerbesine hüküm ki :

Kâbe-yi Muazzama' da olan Ma'lâ (?) demekle ma'rûf mahall-i mübâreke hüccâcın nüzûlî olup ve nice Mezârât-ı Müteberrike var iken hâlâ ol mahalde bostanlar ihdâs olunup ve körhâneler ve evler binâ olunub ol sebebden hüccâca konacak yer bulunmayup konakları arada yerde olmağla Tavâfeyn-i Şerife ve Mescid-i Hameyn'de cemâatle nâmaz kılmağa gelmekde Müslümanlar ızdırab çekdikleri ecilden ol Merâkîd-i Müteberrikenin üzerine konulup çekinüp ve kazûrât dökölüp mahall-i mezbûrda hüccâc için binâlar ve bostanlar ref' olunması evlâ olub şöyle ki ref' olunmaya gittikçe ziyâde olup hüccâc konmağa yer kalmayup Merâkîd-ı Müteberrike-i Evliyâ ve Enbiyâ'ya küllî ihânet mukarredir deyü i'lâm olunmağın min-ba'd mahall-i mezbûrda binâ ve bostan ihdâs olunmamasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda husûs-ı mezbûra bir yarar mu'temedün-aleyh âdem ta'yîn idüb göresin vech-i meşrûh üzere mahall-i mezbûrda ziyâde bostanlar ve evler ve körhâne yapımağla hüccâcın konmasında müzâyaka varsa müzâyaka def' olacak mikdârı lâzım gelen yerleri ref' ittüresin ve min-ba'd emrim üzere mahall-i mezbûrede bostan ve binâ ihdâs ettirmeyesin ki hüccâca vüs'at üzere konup ve Mezârât-ı Müteberrike'ye ihânet lâzım gelmeye.

2/4

Sûret-i sicil getüren kimesneye virildi.

Fî 17 Şa‘bân

Rum beğlerbeğisine, Sonisa kadısına hüküm ki:

Sâbıka Sonisa kadısı sûret-i sicil gönderüp karye-yi Kavacık’dan Musa bin Hamza nâm kimesne ehl-i tezvîr ve telbîs olmağın teftîş için hükm-i şerîf vârid olup ber-müceb-i emr-i şerîf teftîş olundukda mezkûr Musa için her vech ile şirret ve şekâvet üzre ehl-i fesâd kimesnedir dâimâ tezvîr ve telbîsden hâlî değildir deyü müslimanlar yüzüne şehâdet idüp ve mukaddemâ Sonisa kadısından mezkûr Musa’nın yararlığı hakkında ellerinde olan sûret-i sicillerinin dâhî mazmûnın ispât idüp tezvîr ve telbîsine nihâyet yokdur deyü arz itmeğın buyurdum ki:

Vardukda mezkûr Musa vakıa ol vech ile şerîr ve ehl-i telbîs olub mukaddemâ emr-i şerîfle teftîş olunup vech-i meşrûh üzre şirret ve şekâveti sâbit olup zâhir olmuşken yine memnu‘ zimmetine olmayup tezvîr ve telbîs üzre olduğu mukarrer ise mezkûrun ahvâlin mufassal yazup arz eylesesın ki cezire-yi Kıbrıs’a sürgün ola.

3/5

Mehmed Çavuş’un âdemi Meahmed’e virildi.

Fî 12 Şaban Sene 985

Balıkesri kadısı olup mukataât müfettişine hüküm ki :

Hâlâ Südde-i Sa‘âdet’üme mektûb gönderüb Mihâlîç kazâsında hırsuz ve harâmî tâifesi evler basup yollara ve billere inüp emvâl ve esbâb gâret ve katl-i nüfus eylemekden hâlî olmayup Hassı Karesi alaybeğisi Burusa’ya giderken on beş neferden ziyâde atlu ev basup cem‘-i azığın gâret idüp kendisi güçle halâs olup ve Ali nâm yeniçerinin evi basılıp küllî mal gâret olunup Karesi ve Biga ve Hüdavendigâr sancaklarında bu makule fesâd-ı ekser vâkı‘ olup haklarından gelinmemekle kimesneden havf eylemayup ve kulağuzı dâhî il erlerinden olup ve ehl-i örf tâifesi mallarına tamah itmekle hırsuz ve harâmiler himâyet idüb zuhûra götürülmeyüp bostan çavuş oğlı münasebetiyle zikr olan sancaklarda vâkı‘ olan ehl-i fesâdı ele getirüb muhârebe ve mukabele idenlerin demleri der-heder olup ve il erleri muâvenet idüp ele gelen ehl-i fesâdın şer‘ ile haklarından gelüp mu‘temedün-

aleyh kimesneler beraber yaramazlıkların haber virdüklerin küreğe göndermek üzere teftiş olunmasın arz eylemişsin . İmdi arz eylediğün üzere müşârün-ileyh çavuş mübâşeretiyile Biga ve Hüdavendigâr ve Karesi sancakların teftiş eylemen emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda bi'z-zât mukayyed olup zikr olunan ehl-i fesâdı mezkûr çavuşum mübâşeretiyile ele götürüp anun gibi muhârebe ve mukabele idüp itâat-i şer'-i şerîf eylemeyen ehl-i fesâd muhârebe ve mübâşereti ider ise idenleri heder olmak üzere il eri muâvenet ile hüsn-ü tedârîki ile ele götürüp dâhî hâmileleri ile beraber idüp bir def'a şer' ile fasl olunmayup on beş yıl terk olmayân husûsların ber-mûcebi şer'i şerîf eylemeyen onât-ı vech ile hak üzere teftiş ve tefahhus eyleyüp göresin. Kazıyye arz olunduğu gibi fesâd ve şenâatleri ve kutta-ı tarîk olup katl-i nüfus ve garet-i emvâl eyledikleri şer' ile sabit olanlardan sipahi olmayânların hakkında muktezâ-yi şer'i kavim ile amel eyleyüp şer' ile haklarından gelüp ehl-i fesâdın hırsuzlarında ol havalide tathîr ve pâk ittürüp ehl-i fesâda asla himâyet eylemeyesin ve anun gibi ev açup ve sâ'ir fesâdda bulunup ve de cürmleri sâbit olanları sûret-i sicilleri ile mukayyed ve mahbûs Südde-i Sa'âdet'üme göndersin ki bi'l-cümle hüsn-ü teftiş hakkı bi'l-tamâm üzere olup arz ve sebt ile veya ahz bahânesiyle kendü hallerinde olanlara dahl ve tecâvüz olmayup himâyet olunmaktan şer'-i şerîfe muhâlif olmakdan hazer eyleyesin.

4/6

Mektûb getüren Deryâ nâm kimesneye virildi.

Fî 13 Şa'bân 985

Segedin sancağı muharriri olup Segedin kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp livâ-yı mezbûrda odun ve otluk zî-kıymet olmağla vilâyet kâtibi resm-i hime ve resm-i giyâh deyu her hânedan birer guruş vaz' idüp lâkin ümenâ ve ummâl voyvodasına resm-i odun ve resm-i otluk ve her hânedan birer guruş cem' iderler ve ba'zıları buçuk guruş dâhî alurlar ve ba'zı ümerâ ve ummâl gallelerinden öşr almayup narh-ı rûzîden ziyâde bahâ takdir idüp akçe alurlar ve yigirmi günlük yola terekelerin götürdüp ve ağaç kesdüren voyvodalar koyun ve arpa ve sâ'ir zahîrelerin müft ü meccânen alup ve kefile virilmek lâzım gelse ve birer guruş alup küllî te'addî ve tecâvüzleri vardır defe'atle tenbîh olundukda mütenebbih olmayup te'addîsi ile reâya perâkende olmak üzere olduğun bildirmişsin. İmdi reâyaya şer' ve kanuna ve deftere muhâlif te'addî ve tecâvüz olduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur. Resm-i hime ve giyâh

Memâlik-i Mahrûse'nin ba'zı sancaklarında dâhî yazılıp lâkin her yıl otu biçilür çayırı olmayândan resm-i giyâh aldırmayup ve resm-i hime kanuna muhâlifdir aldırmayasun deyu ahkâm-ı şerîfe virilüp ammâ vilâyet-i mezbûrda anların gibi olmayup mukaddemâ vilâyet feth olundukda ahâlîsi kral kanunun kabul idüp evvelden ne viregelmişler ise girü ol vech ile edâ itmeğe uhdelere almışlardır. Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda mukayyed olup göresin. Evvelden viregeldükleri mikdârları ne vechile olagelmış ise gerü olageldüğü üzre mukarrer idüp defter-i cedîde ol vechile işâret eylesin ve hâsıl olan öşrlerin vaktinde aynı ile aldırup üzerlerine kodurmayup ol vech ile akçe talep ettürmeyüp men' ve def' eylesin virgilerinden hâsıl olan öşrün kanun üzere aheri bazara aldırup hilâf-ı kanun mukayyed olan bazara ve evine ve gayrısın aldırmayup min-ba'd hilâf-ı şer' ve kanun cebr ile arpa ve saman ve otluk ve sâ'ir nesnelere aldırmayup her ne alurlar ise narh-ı rûzî üzere aldırup hilâf-ı şer' te'addî ettirmeyesin ve kefilile deyu aslâ bir akçe ve bir habbelerin aldırmayasın ve bi'l-cümle sonradan olan bidatleri ref' idüp reâya üzerine hâdis nesne vaz' itmekden hazer eylesin eylemeyüp vech-i meşrûh üzere zulm ü te'addî ve tacâvüz idenler kimler ise arz eylesin.

5/7

Hamza nâm kimesneye virildi.

Fî 12 Şa'bân sene 985:

Erdel voyvodasına hüküm ki:

Budun yeniçerilerinden Ömer ve Pervis ve Behram ve Hüseyin ve Mahmud nâm yeniçerileri vilâyet-i Erdel'e tâbi Varad keferesin tutup esîr eyleyüp her biri küllî bahâya gittükleri mukaddemâ arz olundukda amelesin koyuvirün deyu hüküm-i hümayûnum vârid olmağla ol muhârebeden esîr olanlardan iki neferi salıvirilüp mezkûran beş nefer yeniçeriler itlâk olunmayup mahbus kaldıklarından sonra gerü mezkûrlardan ziyâde bahâlar talep olunup küllî ... olmayup mezkûran Ömer ve Perviz nâm yeniçeriler bahâları tedâriği için kefil ile çıkup Südde-i sa'âdet'üme gelüp ve merkuman Behram ve Hüseyin bi'l-fi'l nefsi Kasır'da ve mesfur Mahmud Makoçi Faşiar nâm kâfir elinde mahbus oldukların i'lâm eyledikleri ecilden bi'l-fi'l anda mahbus olan üç nefer yeniçeriler dâhî itlâk olunmaların emr idüp buyurdum ki:

Emrim mûcebince bi'l-fi'l vilâyet-i Erdel'e ta'yîn olunan yerlerde mahbus olan mezkûrdan üç nefer yeniçeri itlâk idüp salıvirüp anda gelüp gidüp fermân-ı şerîfime mugayir bahâ deyu bir akçe taleb ettirmeyüp yolda ve izde hâricden bir ferdi dahl ettirmeyesiz.

5/8

Âdemisi Hartaklı nâm zimmîye virildi.

Fî 12 şaban sene 985

Boğdan voyvodasına hüküm ki:

İrsâl eyledüğün bârgîrleri ve şâhînleri âdemlerin getürüp teslim eylemişlerdir. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda min-ba'd dâhî vakti ile irsâl eyleyesin.

5/9

Bu dâhî

Bender beğine ve kadısına hüküm ki:

Vilâyet-i Boğdan'da ba'zı mandıralar ihdâs olunmağla ehl-i fesâdlar şenâat olup te'addîden hâlî olmadıkları i'lâm olundu. İmdi mâ-dâm ki vilâyet-i mezbûrda mandıraları ref' idüp kadimi yerlerine göçürüp inâd ve muhâlefet ettirmeyesin.

5/10

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Mustafa çavuşla mukaddemâ irsâl olunan ahkâm-ı şerîfe de fermân olunan husûsların icrâ ve edâsında bezl ü makdûr olunur deyu bildirmişsin. Buyurdum ki:

Vardukda evvel evâmîr-i alîyyenin mazmûn-ı hümâyûnuyla amel idüp emr olunan husûsların icrâsında ihtimâm eyleyesin.

6/11

Yevmü's-sebt

Fî 13 Şa'bân sene 985

Edirne kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp emr-i şerîf vârid olup Edirne darphânesinde kalb akçe işlenür didikleri husûsun görülmesi fermân olunmağla bi'z-zât darphâneye varılup hâzır bulunan akçe ve çaşni ve kehle ve ber kâlelenmiş çıbık ve harda alınup kalaycılara ve sarraflara virilen akçeden dâhî bir mikdâr akçe ahz olunup meclis-i şer'î şerîfe üstadlar cem' idüp mümkün olan mertebede ikdâmdan sonra üstadlar ma'rifetiyle bakup bir akçe kalb bulunmayup ve hâzır bulunan akçeden elli bin akçe der-kise kılınup kırk beş dirhem çaşni ve kehle ve ber kâllenmiş çıbık ve harda mühürlenüp Hüseyin çavuş ve sikke çavuşu Hacı Ahmed ile irsâl olunduğun arz eyledüğün ecilden buyurdum ki:

Vardukda min-ba'd dâhî husûs-ı mezbûrî gözettürüp bir def'a yoklandı. Gerü yoklanmak ihtimâli yoktur deyu şimdiden sonra kalb işlenmek ihtimâli olmaya.

6/12

Çavuş-zâdeye virildi.

Lazkiye kadısına hüküm ki:

Bundan akdem Davud nâm kimesne elinde bir müzevver hüküm bulunup suâl olundukda Seyyid Mehmed Câmi'inde hatîb olan Şah Şinâsî nâm kimesne virdi dimekle kayd u bend ile ol cânibe gönderilmişti. Hâliya Südde-i Sa'âdet'üme mektûb gönderüp merkum Davud bu cânibe gelüp suâl olundukda zikr olunan hükmü Seyyid Ali nâm kimesnenin metrukâtından aldım deyüp ve ol didüğü hatîb ismi Ahmed olup bu husûsdan haberi olmayup mezbûr Seyyid Ali'nin metrukâtından alduğuna Müslümanlar be tarîk-i şehade haber virdüklerin bildirdüğün ecilden buyurdum ki:

Vardukda te'hîr itmeyüp merkum Davud'ı kefile virüp dâhî ol hükmü elinden alup mühürlü kîse ile Südde-i Sa'âdet'üme gönderesin.

6/13

Hamza nâm kimesneye virildi.

Kayseriye kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Kayseriye beği ile sana hitaben emr-i şerîf vârid olup mazmûn-ı hümâyûnda vilâyet-i Karaman tahrîr olandan berü mâbeynde mîri olan malın tahsîli iltizâm iden ummâl ve tahsîl-i mâla mübâşeret üzere iken Hamza ve Hâlîl ve Emir ve

diğer Hamza nâm kimesneler halkı ihlâl ve ifsâd idüp tahsîl-i mala mâni‘ olurlar imiş. Tenbîh eylesin ki memnu‘ olmazlar ise Kıbrıs’a sürülmeleri lâzım olacakları sürülmek fermân olup mezkûr diğér Hamza için ulemâ ve sulehâ ile mahlût olup nice kimesneler gelüp buna buhtan itmişlerdir. Bu kendü hâlînde bir kimesnedir. Ba‘zı mülk hissesi olmağın müfettişler yanına gelmiştir yohsa kimesne muaven değildir deyu haber virdüklerin arz eyledüğün ecilden mezbûrun ahvâli hak üzere görülmessin emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezkûr Hamza’nın ahvâlin hak üzere teftîş idüp göresin. Arz eyledikleri üzere bunun zararı ve ifsâdı olmayup kendü hâlînde olup isnâd olunan husûslar gayr-ı vâki ise hilâf-ı şer‘ zulm ettirmeyesin.

7/14

Kapudan paşa kethüdası Mahmud Kethüda’ya virildi.

Fî 13 Şa‘bân sene 985

Cezayir beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp küffâr-ı hâk-sârın deryâda gemileri olup ammâ bi’l-fi‘l vilâyet emn ü emân üzere olduğun ve Kaş hâkimi Mevlâna Melük’den an karib kalita gelmek üzere idüğün bildirmişsin her ne ki dimiş isen ma‘lum oldu. Eyle olsa Mısır gemilerinin gelecek zamanı olup küffâr-ı hâksâr tarafından gaflet câiz olmamağın Mısır gemileri gelüp içeriye dâhil oluncayadeğın Rodos ve Sakız ve Sığla ve Midillü beğleri yerine gelüp gemilere nâzır olup küffâr-ı hâksârdan hıfz ve hırâset idüp sen Kasım gününden sonra Südde-i Sa‘âdet’üm cânibine mürâcaacat itmen emr idüp bu bâbda müşârün-ileyhim beğlere dâhî müstakil hükm-i hümayûnum gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Varıcak zikr olunan beğlere âdem gönderüp muhkem tenbîh eylesin ki fermân-ı şerîfim mücebince cümlesi yerine gelüp dâhî hüsn-ü ittihâd ve ittifâk üzere münâsib olan mahalde durup Mısır’dan gelen gemileri gözedüp ib‘aden billahi teâla küffâr-ı hâksârdan Mısır gemilerine ve sâ‘ir rençber gemilerine zarar ve gezend iriştirmekden hâzer eylesin. Mısır gemileri tamâm gelüp içerüye dâhil oldukdansonra beğlerden sancaklarına tevcîh idüp hıfz ve hırâset -i memlekette olalar inşâllah sen dâhî kasım gününden sonra atebe-i ulyâm tarafına müracaat eylesin.

7/15

Rodos beğine hüküm ki:

Cezair beğlerbeğisi kapudanım Ali mektûb gönderüp küffâr-ı hâksârın deryâda gemileri olduğun bildirdi. İmdi müşârün-ileyh kasım gününden sonra gelüp Südde-i Sa'âdet'üme mülâkî olasin deyu kendüye hüküm-i şerîfim gönderilmiştir. Lâkin Mısır beğlerbeğisinin gelecek zamanı olup içerüye gelinceye değin hıfz ve hırâsetleri mühimmâtdan olmağın Sakız ve Sığla ve Rodos beğleri ile yerine gelüp Mısır gemileri içerüye dâhil oluncaya değin gözedüp hıfz ve hırâset itmenüz emr idüp ol bâbda her birinüze hüküm-i hümayûnum gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda onât-ı mukayyed olup müşârün-ileyhim beğler ile fermân-ı şerîfim mûcebince yerine gelüp dâhî hüsn-ü ittihâd ve ittifâkla münâsib olan mahalde durup Mısır gemilerin gözedüp inâyet-i hak ile emîn ve sâlim içerüye gelmeleri husûsunda mecd ve mukaddem olup ihmâl ve müsâhaleden hazer eylesin. Şöyle ki emr-i şerîfim mûcebince yerine gelüp dâhî gemileri görüp gözetmek ile ib'aden billahi teâla küffâr-ı hâksârdan zarar ve gezend irişe öZRünüz makbûl olmaz. Sancağınız alınmağla konulmaz eşedd-i ikâb ile muâteb olmanız mukarrerdir. Ana göre mukayyed olasız.

Bir sûreti Mısır beğlerbeğisine

Bu dâhî

Bir sûreti Sığla sancağıbeğine

Bu dâhî

Bir sûreti Sakız beğine

Bu dâhî

Bir sûreti Midillü beğine

8/16

Sakız beği Sinan beğe hüküm ki:

Mektûb gönderüp yanında olan baştardayı cenkçi ile müretteb idüp muhâfazaya varasın deyu fermân-ı şerîf vârid olup bir baştarda yüz elli nefer cenkçi ile ancak mükemmel olur. Evvelden kadırğa hisar eri gibi gelmiştir hâlâ hisar eri girmemek için hüküm-i şerîf îrâd eylediler. Bir mikdâr azeb ve kendü âdemimizle donadup lâkin

mükemmel olmayup min-ba'd bir hıdmet lâzım geldükde baştardaya asâkir ne cânibden virilür deyu bildirmişsin. İmdi kullarımdan biri sancağı hümâyûnumla ser-efrâz olmaktan murâd yarar ve dilâver yiğitler saklayup müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla dâimâ hâzır olup anun gibi bir hıdmet vakı' oldukda uğûr-ı hümâyûnumda bezl ü makdur eyleyüp enva'-yı dilâverlikler ve yoldaşlıklar itmek içündür. Kara cânibinde olan sancakbeğleri kullarım eğer sefere gittükleri zamanda ve eğer sancakları hıfzında oldukları halde kifâyet mikdârı at ve deve ve katır besleyüp ve çadırlar ve sa'ir küllî tedârikler iderler. Deryâya giden beğlere bunlar lâzım olmayacak yarar yiğitler beslenmek lâzımdır yohsa sancak mahsûlün alup dâhî hıdmet lâzım oldukda gerü bu cânibden tedârik olunmak câiz değildir. Bu bâbda muâteb olmuşundur. Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda onât-ı mukayyed olup kendü bindiğin gemiyi kendü âdemlerinle mükemmel idüp ve yedek gemi nesne yüz elli nefere varınca azebden hisar erenlerinden mükemmel eylesin. Lâzım geldükde hıdmetde bulunmak bâbında ihtimâm eylesin. Bu husûsda onât-ı mukayyed olup ihmâlden hazer eylesin.

8/17

Hassa Tercümalarından Mehmed'e virildi.

Fî 10 Şa'bân sene 985

Südde-i Sa'âdet'ümden Vilâyet-i Erdel'e varınca yol üzerinde vakı' olan beğlere ve kadılara hüküm ki:

Vilâyet-i Erdel'den mîrî doğanlar getüren on beş nefer zimmîler icâzet-i hümâyûnumla gerü ol cânibe tevcîh ettükleri ecilden buyurdum ki:

Vardukda her birinüzün taht-ı hükümetinize dâhil olursa menâzil ve merâhilden hilâf-ı şer'î şerîfe kimesneyi rencîde ve remîde ettirmeyüp akçe ile rızâ ile satanlardan narh-ı rûzî üzere lâzım olan zahîrelerin alup kimesneyi te'addî ettirmeyesin. Ammâ bindükleri bargir olup bu bahâne ile küffâra yarar at ve sa'ir memnû' olan metâ'dan nesne alup gitmekten ihzâr eylesin.

9/18

Mataracı-zâde Mehmed

Basra beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâliya Zekiye beği olup Basra muhâfazasında olan Mustafa beğ mektûb gönderüp Vilâyet-i Basra'da zeâmete mutasarrıf olup mütevellî Mehmed dimekle ma'rûf zâim Vilâyet-i Basra'ya geleliden berü kendü hâlînde olmayup beğlerbeğilere ve kethüdalarına ve âdemleriyle ihtiyât idüp cümle umûra karışup ümerâ ve ağalar ve kul tâifesi ve ayân-ı memleket mezbûrdan şikâyet idüp ve sâbıka Basra beğlerbeğisi olup fevt olan Mehmed paşa zamanında mezbur Mehmed'in ehl-i fesâd ve şenâat olduğu mukarrerdir deyu ayân-ı vilâyet ve ehl-i dîvân ve cem'î ahâlî-yi memleket mezbûrı siyâset itmek gerek deyu gulüvv-i âmm ettükleri ecilden mezbûr kal'ada habs olunup ahvâli vuku' üzere i'lâm olundu deyu arz etmeğin buyurdum ki:

Vardukda göresin. Arz olunduğu üzere mezbûr Mehmed'in fesâd ve şenâati var ise ol yerden alâkasın kat' idüp ref' eylesin. Min-ba'd mesâlih karıştırmayasın. Anun gibi elinde zeâmet dâhî var ise müstehakına tevcîh eylesin.

9/19

Yalı Kasrı kal'ası hisar erenlerinden Mehmed nâm kimesneye virildi

Fî 14 Şa'bân sene 985

Limni kadısına hüküm ki:

Kazâ-yı mezbûra tâbi Yalı Kasrı kal'ası mustahfizlarından Mehmed bin Nasuh nâm kimesnenin gedüğü ehl-i fesâddır deyu arz olunmağla alınup ve mezbûr Mehmed gelüp kendü hakkında olan arzı tezevvür olduğun bildirüp fi'l-vâki' arzı tezevvür olduğu Dergâh-ı Muallâmda zâhir olmağın ol arzı kim virmişdir? Bulunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim üzere zikr olunan arzı kim virmişdir ve mezbûrun gedüğün alan ne makûle kimesnedir? Husûs-ı mezbûrı tefîş idüp tamâm-ı ma'lûm idinüp Dergâh-ı Muallâma arz idesin.

9/20

Kassâb mütevellîsi Mehmed'e virildi.

Fî 21 Receb sene 985

Sâbıka Anadolu kadıaskeri olan Mevlana Ahzâde Efendi'ye hüküm ki:

Hâlâ Dergâh-ı Muallâma mühürlü tezkere gönderüp bundan akdem kassâb mütevellîsi olup fevt olan Ali'nin muhâsebesi görüldükde zamân-ı tevliyetinden zimmetinde kassâb akçesinden bir def'a yetmiş iki bin üç yüz otuz sekiz akçe ve bir def'a dâhî otuz dokuz bin dokuz yüz altmış iki akçesi cem'an yüz on iki bin üç yüz akçe olur mahzûp etdüğün bildirmişsin. İmdi meblağ-ı merkum müteveffâ-yı merkumun emlâk ve esbâbından tahsîl olunup bi'l-fi'l kassâb mütevellîsi olan Mehmed'e teslim olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda meblağ-ı merkumı emrim üzere mütevellî-yi merkumun metrûkâtından mu'accelen bî-kusûr cem' ve tahsîl ettirüp müşârün-ileyhe teslim idesin ki sâ'ir kassâb akçesine ilhâk idüp muâmeleye veya avk ve te'hîr olunmağla kassâb akçesine ziyân ve hasârat ve kusûr ve noksandan müretteb olmakdan hazer idesin.

10/21

Karasu Yenicesi kadısına hüküm ki:

Kazâ-yı mezbûrda vâkı' olan Karasu üzerinde müceddeden binâ olunan köprü ve Kara Orman muhâfazası içün bir köy kondurulmak lâzım olmağın ol mahalde eskiden vîrâne kalmış bir kâfir köyü olup emr-i şerîfimle etraf ve cevânibden reâyaya gelüp konup elli hânelü köy olup zirâât ve hirâsete ve ormandan yer açup sürmeğe mukayyed olmuşlar iken kazâ-yı mezbûr ahâlîsinden nâib Mehmed ve Dur Ali nâm kimesnelerin mezbûr vîrâne karye sınırunda tarlaları olmağla gelüp konan reâyaya bizüm zirâât idegeldüğümüz yerlerimizdir deyu zirââtlerine mâni' olup ve ba'zı yörük tâifesi dâhî mezkûr karye sâbika vîrâne oldukda hâlî bulmağla kış zamanında davarların getürüp kışlanmak ile bizüm mahsûs kışlağımızdır deyu konan reâyayı göçürmek isteyüp te'addî iyledikleri i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vardukda mahall-i mezbûrun bi'z-zât üzerine varup göresin. Eğer mezbûr Mehmed ve Ali ve eğer yörük tâifesi bahar eyyâmında yaylağa çıkmağla ayende ve revende ve ebnâ-yı sebilime ve zikr olunan mahallerin hıfzına kadirler olmayup ve emr ile gelüp konan reâyaya dâhî mâni' olurlar ise men' idüp sâ'ir derbendler muhâfazasında olanlar üslûbî üzere mezbûr vîrâne karyenin yerlerin hâlâ gelen reâyaya tasarruf ve zirâât ettirüp ol mahalleri görüp gözedüp ebnâ-yı sebile hırsuz ve harâmîden zarar ve gizend iriştirmeyesin.

10/22

İstanbul kadısına hüküm ki:

Hâliyâ mahrûse-yi İstanbul'da esir hanında sâkin olan esircilerden han-ı mezbûre girdükde sol cânibde üçüncü odada sâkin olan Deli Hacı dimekle ma'rûf esircinin iyde üzerinde olan akçesindan mâ-adâ yigirmi bin filorisi Bezzazistan'da emânet olduğun ba'zı kimesne i'lâm itmeğin mezbûr deli Hacı mahmiyye-yi İstanbul'a kassâb yazılmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezkûru getürdüp sicil-i mahfûza kassâb kayd ettükten sonra koyun eminine teslîm eylesin ki kassâblık umûruna istihdâm eyleye.

11/23

Mataracı-zâde Mehmed çavuşa virildi.

Fî 15 Şa'bân sene 985

Alnup Muhib çavuşa virildi.

Fî 20 Şa'bân sene 985

Diyarbakir beğlerbeğine hüküm ki:

Vilâyet-i Basra'da Kurna ve Araca sancaklarıbeği olan Veli ve Hüseyin gelüp sen mukaddemâ Vilâyet-i mezbûrda beğlerbeği iken kendünün ve âdemlerünün mâl-ı mirîye ve sâ'ir zulm ve te'addîye müteâllik küllî husûsunuz olmağile yüz bin filoriye teftîş olunmasın iltizâm idüp kethüdan olan Hüsrev bi'z-zât Basra'ya varup ve teftîş olunması lâzım altmış nefer âdemin olup anlar tarafından dâhî cümleye bir yarar vekîl nasb olunup gönderilmek üzere hükm-i şerîfim gönderilmişti. Ba'de mezkûr kethüdan dâhî bi'z-zât varmayup vekîl nasb idüp göndere deyu hükm-i şerîfim virilmişti. Hâlâ müşârün-ileyha beğler Dergâh-ı Muallâma gelüp mukaddemâ iltizâmmımızda mezkûr Hüsrev kethüda bi'z-zât gitmesin taleb ideriz deyu bildirdükleri ecilden mezkûrların ekser anları mücebince mezbûr kethüdan bi'z-zât gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Mehmed çavuş vusûl buldukda bu husûsu asla te'hîr itmeyüp husûs-ı mezbûra mezkûr kethüdanı bi'z-zât gönderüp taleb olan altmış nefer âdemlerin cânibden dâhî bir yarar da'vâya kadir kimesneyi vekîl nasb idüp te'hîr itmeyüp Basra cânibine gönderesin ki varup fermân-ı şerîfim mücebince teftîş olunup ber- taraf olalar.

11/24

Van beğlerbeğisinin kapu kethüdası Rüstem kethüdaya virildi.

Erzurum beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Sâbıka Van beğlerbeğisi Hüsrev mektûb gönderüp bundan akdem Erzurumda iki ma‘den ve Canice mukataasın iltizâm iden Abdullah nâm zâim mukataaya mübâşeret eyledikte ehl-i meâdine takviyet ve muâvenet için sâbıka Erzurum defterdârı olan Süleyman dâme ulüvvuhunun tezkeresi mücebince karz tarîkiyle beş kerre yüz bin akçe virüp meblağ-ı mezbûr ehl-i meâdine teslim olunduktansonra mukataa‘-yı mezbûre elinden alınup Hâlîl çavuşa virilmekle zıkr olunan meblağın tahsîli münfesid olmuştur deyu tahsîli bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mukaddemâ mâliye tarafından virilen emr-i şerîfim mücebince zıkr olunan akçe tahsîl olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup müşârün-ileyhin zıkr olunan akçesın sâbıka mâliye cânibinden virilen emr-i şerîfim mücebince şer‘ ile müteveccih olanlardan cem‘ ve tahsîl ettirmek bâbında ikdâm ve ihtimâmın vücûda getüresin.

12/25

Kara Yakub çavuşa virildi.

Fî 15 Şa‘bân

Rum beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâlâ Rum çavuşlarından kara Yakub çavuş arz-ı hâl sunup bundan akdem Ma‘sum Han ile Kâbe‘ye bile giderken Vilâyet-i Rum’a vardukda ve Şah cânibinden Bedir halîfe berâtın getirüp halîfelere bunun yed i ile tevzî‘ olunduğın ve bunlardan mâ-adâ yüz aded halîfe berâtı dâhî Siverek sancağında Yurcu nâm karyede Hacı Yusuf oğlu Mehmed halîfe ile tevzî‘ olunup mezbûr halîfe berâtı dâhî mezkûr Masum Han’ın kapucı başı Alihan eli ile tevzî‘ olunup zıkr olunan halîfeler ne kadar malı için biner filoriye maktû‘ olup yukaru cânibe göndermek taahhüt eylediklerin ve zıkr olunan filori ne tarîk ile cem‘ olunduğının defterini mezkûr Yakub çavuşa virdüklerin ve ol zamanda zıkr olunan halîfeler Masum hana gelüp her kişının halîfeliğının mültezimleri olup öte cânibe hüccetleri olup her mültezim öte cânibe emvâl-i mîrî şaha göndermek üzere oldukların ve Masum han her birine mühürlü tezkere virüp yukaru cânibe varıcak malı sizin mühürünüz ile gelsün deyu ahidleşüp ol zamandan berü halîfelerin mührü ile mal cem‘ olunup ol cânibe gitmek üzere

olunduğın ve mezkûr çavuş ol vilâyetin ehl-i vukûfı olup gavga ve galebesüz mezkûrları ele getürmeğe taahhüt eyledüğün bildirmeğın buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezkûr çavuşu yanına alup dâhî mezkûrun mübâşeretiyile zikr olunan ... hüsn-i tedbîr ile ittihâdları şer‘ ile sâbit olup vech-i meşrûh üzere yukarı cânib ile mua‘meleleri ve mezkûr Masum’dan ... için tezkereleri ve hilâf için berâtları olduğun mukarrer ile ol asıl müfsidlere mecâl virmeyüp bir aher töhmet ile haklarından gelüp vucûd-u hıyanetü’l merdleri rüzgârdan mahv eylesin.

13/26

Ferhad kethüdaya virildi.

Fi 12 Şa‘bân Sene 985

Erzurum beğlerbeğine, vilâyet-i mezbûrede vâkî‘ olan beğlere ve kadılara hüküm ki:

Mukaddemâ hizâne-yi âmiremin Diyarbekir’de ... defterdârı Hızır mektûb gönderüp Diyarbekir’e tâbi‘ Boz Ulus mukataasının mültezimi olan Abdurrahman ve tâife-yi mezbûrenin kethüdaları gelüp tâife-yi mezbûre yaylakdan kışlağa ve kışlakdan yaylağa gittükleri zamanda beğlerbeği ve sancakbeği subaşları ve âdemleri selamlık deyu her obadan birer kuzu ve birer batman peynir ve yağın aldıklarından gayrı vâkî‘ olan cürm ve cinâyetleri mîrîye âid iken kadısı eminler ile bile varup gelüp mîrîye îcâb ider ahvâlleri oldukda lâzım gelen cerîmelerin ümenâ alduktan sonra toprağımızda vâkı olmuştur deyu subaşlar tekrar cerîme ve öşrün alup ve nice te‘addî eyledikleri ecilden ekserî perâkende olmuştur. Şöyle ki men‘ olunmaya sâ’irleri dâhî perâkende olmak mukarrer olup bir küllî mal hâsıl olur mukataa iken mal-ı mîrîye gadr ve bana hayf olur deyu bildirüp fi’l-vâkı‘ kazıyye i‘lâm eyledüğüne mutabık olup tedâriği lâzımdır deyu bildirmeğın men‘ olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda her birinüz taht-ı hükümetinizde dâimâ husûsa mukayyed olup voyvodalara ve subaşılara muhkem tenbîh ü te’kîd eylesiz ki min-ba‘d hilâf-ı şer‘ ve kanun tâife-i mezbûreyi bu vech ile rencîde itmeyüp perâkende olmalarına sebep olmayalar. Şöyle ki ba‘de’t-tenbîh eslemeyüp vech-i meşrûh üzere zulm ve te‘addî eyleyeler netîcesi size âid olur. Ana göre mukayyed olup reâya asûde hâl olmalarını bildiresin.

13/27

Limni kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Yalu Kasrı Kal'ası dizdârı Cafer ve mustahfizları ve reâyâ meclis-i şer'â gelüp kal'a-yı mezbûrda oda başı olan Murâd oğlu Memi nâm hisar eri ehl-i fesâd ve müzevver ve şerîr kimesnedir avretimiz ve oğlanımızla kavga ve husûmet idüp hilâf-ı şer'î şerîfe şetm idüp ve koyunlarımızı ve davarlarımızı ve tarlalarımızı zulmen alup tasarruf ider deyu tazallüm idüp fi'l-vâkı' mezbûr Limni vilâyetinin ayânı ve fukarâsı ile hüsn-ü zindegânı itmeyüp nice def'a fesâdları zâhir olup ve reâyaya zulm ve hayf idüp dâimâ avretlerine ve oğlanlarına te'addî eyleyüp şetm ettüğü sâbit olup cezire-yi mezbûrede olması reâyaya zarar ve mazar eylemelerine sebep olur deyu bildirdiğin ecilden Rodos'a sürülmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda te'hîr itmeyüp mezbûrun ol yerden alâkasın kat' idüp hisar erlerine koşup Rodos'a sürgün eylesin. Hisar erlerine tenbîh eylesin ki Rodos beğinden teslim ittiklerine temessük alup getüreler sen dâhî gönderesin.

14/28

Müezzinlerden İbrahim Çelebi'ye virildi.

İstanbul kadısına hüküm ki:

Firdevs mekân merhûm Sultan Süleyman Han Aleyhil Ğufrân'un Mahrûse-yi mezbûre de vâkı' olan Câmî-yi Şerîf'in müezzinleri Dergâh-ı Muallâma gelüp imtihan olunmadan ba'zı tarihle te'zîne tevcîh olunduğun bildirüp ol bâbda emr-i hümâyûnum talep eyledikleri ecilden buyurdum ki:

Vusûl buldukda min-ba'd imtihan olunmayınca müezzinlik virilmeyüp hoş elhân olup hüsn-i âdâba kadir olanlara tevcîh ve arz eylesin.

14/29

Dergâh-ı Ali kapucularından Cafer nâm kapucıya virildi.

Fî 17 Şa'bân sene 985

Memâlik-i mahrûsemden yalılarda vâkı' olan sancakbeğleri ve zikr olunan sancaklarda vâkı' olan kadılara ve iskele eminlerine hüküm ki:

Bolya yakasından Beste nâm kal'adan Havan Artonoz Bâbano Nâm zimmînin oğlu Darendon Galine nâm zimmi ol câniblerde ticaret tarîkiyle revane olup yolda ve izde ve limanlarda hilâf-ı şer'î şerîf kendüye ve esbâbına dahl olunmamak bâbında hükm-i şerîfim ricâ itmeğin buyurdum ki:

Her birinizün taht-ı hükümetine dâhil olursa mâdâm ki kendü hâlînde ticaretinde olan kendüye ve esbâbına hilâf-ı şer'î şerîfe mugayir emr-i şerîf kimesneyi dahl ve taarruz ettirmeyesin. Ammâ ticaret bahânesiyle küffâra memnû' olan metâ' alup gitmekten ihzâr eylesin.

Bu dâhî

Bir sûreti

Kal'a-yı mezbûreden Ahboto oğlu Daran Bero nâm zimmîye yazıldı.

15/30

Mataracı Mehmed çavuşa virildi.

Fî 24 Şa'bân sene 985

Dulkadriye beğlerbeğisine ve Maraş kadısına hüküm ki:

Sen ki kadısın. Dergâh-ı Muallâma mektûb gönderüp Maraş'a tâbi ellici nâm tâifeden Musa bin Hüseyin nâm kimesne meclis- şer'-i şerîfe gelüp kızım Fatıma nâm bakireyi yine tâife-yi mezbûreden Mustafa nâm kimesne gelüp evim kurbinde olan kuyudan su alurken Seyyid bin Ahmed ve Şeyh Durak nâm kimesneler cebr ile çeküp alup gittler deyu tazallüm itmeğin mezbûran Mustafa ve Seydi Ahmed ve Şeyh Durak meclis-i şer'a da'vet olunduklarında itâat itmeyüp gaybet ittüklerin bildirmeğin mezbûrlar meclis-i şer'-i şerîfe ihzâr olunup şer' ile lâzım gelen icrâ olunmak emr idüp buyurdum ki buyurdum ki:

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Mehmed zîde kadrühû vusûl buldukda mezkûrları bu def'a be-her-hâl ihzâr eyleyüp gaybet iderler ise şer' ile buldurması lâzım olanlara buldurdup getürdüp bir def'a şer' ile fasl olmuş değil ise hak üzere teftîş idüp göresin. Arz olunduğu üzere cebren çeküp te'addî ettükleri sâbit olursa ehl-i fesâdlar sipâhî ise yazup arz eylesin değil ise muktezâyı şer'-i şerîf her ne ise yerine koyasın.

15/31

Müşârün-ileyhin kethüdasına virildi.

Fî 28 Şa‘bân sene 987

Budun’da vezir Mustafa paşaya hüküm ki:

Mektûb gönderüp Filek beği iken fevt olan Hasan beğın mîrîye olan deyni için gönderdüğü akçe bir kantar katır ile ve ba‘zı âdemleriyle giderken mahall-i merkumeye tâbi Cankada kal‘asına bir mil karib yerde vâkı‘ olan havâss-ı hümâyûndan Pazır nâm varoşa iki keferenin atlasu ve yaya kâfirlerine Sarküşî Mihail nâm yere serdar olup çeküp Varoş-u mezbûrda iki gün iki gece bekleyüp sulh ve salâha muhâlif müşârün-ileyh Hasan beğın âdemleri ve mal ve davarları alup nice kurâsına mukaddemâ dâhî nâme-i hümâyûn dâhî götürü iken salıvirmeyüp mezbûr yerden yigirmi iki bin akçe zeâmeti olan Gazanfer voyvodaya yigirmi dört bin guruş bahâya kesüp hâlâ dört bin guruşa inüp karındaşı Emin alup bu hisse için mezbur Gazanfer voyvoda Âsitâne-i Saadete çekdüğün i‘lâm etmişsin. İmdi keferetâifesi zikr olunan varoşda iki gün iki gece firâr eyledi. Dâhî ahâli-yi varoş ehl-i islâm’a haber virmeyüp gadr eyledikleri ecilden ahâli-yi varoşa tazmîn ettirilmek emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim üzere mezkûr varoş ahâlisi vech-i meşrûh üzere gadr eyledükleri ecilden müşârün-ileyhin alınan malın tazmîn ettirip mîrî deynine tuta. İmdi Hizâne-yi Âmireme zabt ettiresin ve Üç Saz nâm karye halkı dâhî husûs-ı mezbûrun haberi var iken vech-i meşrûh üzere gadr ettikleri mukarrer olup Müşârün-ileyh Hasan beğın alınan malı varup halkı ile mezbûr karye halkına dâhî ale’l-seviyye tazmîn ettirdikten sonra müşârün-ileyh Gazanfer voyvodaya tahsîl ettikleri dört bin nüzûlü dâhî zikr olunan varoş ve karye halkına maan tazmîn ettiresin.

16/32

Kara Hisar’ı Sâhib beğine ve kadılarına hüküm ki:

Mahrûse-yi İstanbul’da zahîre bâbında müzâyaka olmağın livâ-yı mezbûrdan tereke tedârik ve ihrâc olunup mahmiyye-yi mezbûre zahîresi için irsâl eylesin deyu bundan akdem emr-i hümâyûnum gönderilmiş idi.

Buyurdum ki:

Vardukda sen ki sancakbeğisin bu bâbda gereği gibi mukayyed olup livâ-yı mezbûrda olan terekenin narh-ı cârîsi ne ise sicil ettirüp ve sahiplerine tenbîh ve te'kîd idüp isrâf ve itlâf ettirmeyüp ve tahammüllerine kifâyet mikdârı alıkoyup mâ-adâsı ile ale't-tevâlî ihrâc ettirüp Mahrûse-yi mezbûre zahîresi için irsâlden hâlî olmayasın ve narh-ı cârîsi nemikdâr olup ne vech ile tedârik eyledüğün yazup bildiresin.

16/33

Karlı İli beği Ali beğe hüküm ki:

Engüri Kasrı ve Ayamavra kadıları mektûb gönderüp liva-yı mezburda Engüri Kasrı kazâsına tâbi Merdelik nâm karye reâyası gelüp Bâba Nâm zimmî için dâimâ bize isnâd-ı malî mekni idüp hilâf-ı şer' ve kanun akçemiz alup ve tarlalarımız ve diğer metâ'larımız ve sâ'ir emlâğımızı değmez bahâ ile alup te'addî itmekle cümlemiz fakir olup şerikle mezbûrun zulmü üzerimizden ref' olunmaz ise firar itmek mukarrerdir ve kendü kabâhatlerin setr itmek için bizden Südde-i Sa'âdet'e şikâyete gitmiştir. Lâkin merkum bâbası tezvîr ve şerîr olduğundan mâ-adâ deryâya tereke virmekden hâlî olmayup ve merkumun ahvâli müslümanlardan suâl olundukda vech-i meşrûh üzere haber virüp ve ele getirülmek kasd olundukda harâbe yerlere firâr idüp ve birkaç nefer zimmîler dâhî yoldaşı olup dâimâ tereke virmekden hâlî olmayup siyâsete müstahiklardır deyu bildirdüğün ecilden mezbûrlar ele getirilüp küreğe konmak için irsâlin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûr babası ve yoldaşların tetebbu' idüp ele getirüp dâhî üzerlerine sâbit olan mevâddın sûret-i sicilleri ile yarar âdemlere koşup gönderesin küreğe konula. Ammâ koşup gönderdiğün kimesnelere tenbîh eylesin ki yolda ve izde onât-ı hıfz idüp gaybet ettirmek ihtimâli olmaya.

16/34

Mekke-i Mükerreme kadısına ve Şam ve Mısır Emir-i Hacc'larına hüküm ki:

Mekke-i Mu'azzama'da su yolu hizmetinde olan mîrî kurrâlar Arafat'da Hüccâc için odun ve alef ve me'kûlât ve sâ'ir zehâir getirüp Arafat gününde hüccâca bey' ve şıra idüp mu'attel iderler iken hâlâ emir-i hacc âdemleri ve sâ'ir kapu kulları esbâbların ellerinden alup te'addî ettikleri i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda mukayyed olup zikr olunan kurrâlara hilâf-ı şer‘-i şerîfe kimesneyi dahl ve taarruz ettirmeyüp itmek isteyenleri men‘ ve def‘ eylesin tekrar şikâyet ettirmeyesin.

17/35

Halîl Budak çavuşa virildi.

Fî 19 Şa‘bân sene 985

Diyarbakir beğlerbeğisine ve defterdârına ve Birecik ve Siverek kadılarına hüküm ki:

Siverek kazâsına tâbi Erbil ve Tutluca nâm karyeler reâyası Dergâh-ı mu‘all’âma rık‘a sunup mezbûrların emîni olan Hasan ve müşterekleri Zeynel ve Ali ve İsmail ve diğer emîn emîn Piyale ve müştereği Ali ve diğer emîn Zülfikâr ve Kara Kasım nâm kimesneler ve subaşları ve bunların iş erleri bunlara dâimâ zulm idüp terekelerin der-anbar idüp iki bin mikdârı anbarda yatmak ile çürüyüp ba‘de bire ikiye üzerlerine bırağup ve âdemleri harmancılık deyu her harmandan on kile tereke alup ve bir kimesnenin üç yerde harman olsa otuz kile alurlar hak deyu beş kile ve koyun hakkı deyu bir akçe ve bostan hak deyu altışar akçe ve ziyânlık deyu altışar akçe ve dört beş yaşında oğlancıklardan altışar akçe alup ve resm-i bennâk on iki akçe iken yigirmi dört akçe alup ve yigirmi otuz nefer atlu ile üzerlerine konup müft ü meccânen yem ve yemeklerine ve sâ‘ir me‘kûlât koşmaktan her nelerin alurlar ise alup ve nice fukarâyı kifâh tutup cerîmesin alup envâ‘ ta‘zîr ettikleri ecilden cümlemiz celâ-yı vatan itmek mukarrerdir ve bundan mâ-adâ İsmail ve Bedir ve Mahmud ve Ali ve Cihan ve Haydar ve Nefs nâm kimesneler dâhî karye ... ve İbrahim ve Süleyman ve Hüdabend ve Emir Seyyid nâm nâibler dâhî anların hevâlarına tâbi olup dâimâ reâyayı rencîde itmekten hâlî değıllerdir deyu bildirmişler ve sen ki beğlerbeğisin mukaddemâ Diyarbakir defterdârı olan Hızır ile mektûb gönderüp Siverek kazâsında vakı‘ olan havâss-ı hümâyûn reâyasından Karib Durmuş ve Allahvirdi ve Elvend ve Taş Temur ve Hamza ve Davud ve Bedir ve Mehmed nâm kimesneler eşirrâdan olup her biri birkaç nefer eşkıyâya baş ve buğ olup reâyaya tarafından varup ümenâdan vech-i meşrûh üzere şekvâ idüp gayr-i vâki kazıyyeler isnâd itmekle emr-i şerîf ihrâc idüp bu cânibe gelüp reâyayı tahrik ve ihlâl idüp havâss-ı mezbûra emîn olan Ferruh ve Hasan ve sâ‘ir ümenâ tahvîllerinden nesne ta‘rîkiyle kadı ma‘arifetiyle fûruht olunup imzâ ve mühürlü Hizâne-i Âmireye virilen defter ve sicil mücebince zimmetlerine lâzım gelan tereke bahâsının ve uhdesi irişüp tahsîline âdemler göderildikde üzerimize eğer emân yazılmıştır

Bizüm rızâmız yoktur ve elimizde emr-i şerîf vardır deyu edâsında taallül ve bahâne ve varan havâlelere atâbe-yi yed ve nişân ettikleri ecilden kendülerinin ve sâ'ir reâyânın dâhî zimmetlerinde mâl-i mîrîden haylî nesne kalup belli ki hiç nesne alınmayup ve bu diyârda hâsıl olan terekenin ekserî te'addî ile fûruht olunmayup nesne ta'rîkiyle fûruh olunugelinmekle kuzzât ma'arifetiyle fûruht ve sicil ve tasarruf olunmağla vakt ile akçe tahsîl ve teslîm-i hazîne olup irsâliyye ve muhâsebenin tekmîline bâis olur iken hâlâ kadıların sicil defterine amel olunmayup bu makule eşirânın sözlerine i'tibâr olunursa küllî mal telef olmak mukarrerdir ba'de Niçün arz olunmadı deyu suval vârid olmak töhmetden husûs-ı mezbûr bundan akdem arz olundukda nesne ta'rîkiyle fûruht olduğun kadı huzurunda sizil olunmuş ise reâyaya ol vech ile nizâ' ve ta'allül ettirilmeyüp cem' ve tahsîl oluna deyu emr-i şerîf virildüğünden gayrı mezbûrdan eşirânın murâd ettiği emr-i hümayûnda dâhî ümenânın hüccetleri var ise hüccetleri mûcebince alına deyu fermân olunmağla husûs-ı mezbûr Amed kadısı zîde fazlühûnun mahzarında görülüp

18

ve ümenânın hüccetleri gözedilüp tefahhus olundukda her biri ibrâz ettikleri hüccetlerinin mazmunun tekrar isbât itmekle şer' ile tahsîline hükm olup ba'zısı habs ve ba'zısı havâle alına virilüp tahsîl olmak üzere iken her biri şirret ve şekâdan hâlî olmayup evlâd ve taallukatdan şikâyete gönderüp âdemlerimiz gelmeyince bir akçe virmeziz deyu inâd ittükleri ecilden husûs-ı müyesser olmamıştır. Şöyle ki bunların şikâyete varan âdemleri kayd u bend ile irsâl olunmayup ve kendüler tezvîr ve telbîs ettikleri için muhkem haklarından gelmek fermân olunmaya min-ba'd zimem-i reâyadan bir akçe ve bir habbe tahsîl olunmayup ve ümenâdan talep olduğun takdirce müseccel zimmet olan alımlarının tahsîline ta'lik idüp haber ile alınursa kudretleri dâhî alınmayup küllî mal zay' ve telef olup emvâl-i hassaya gadr ve ümenâyaya zulm ve hayf olduğundan gayrı irsâliyye ve muhâsebenin dâhî küllî tenziline sebep olmak mukarrerdir deyu bildirmişsin ve bundan akdem Diyarbekir beğlerbeğisi olan Hüseyin zamanında kızılbaş bed me'aşın bir casus tutulup Diyarbekir'e tâbi Hayfedân nâhiyesinde Dervîş Hâlîl nâm kimesne istimalet ile hâlîfelik nâmına elinde kâğıd bulunmağın mukaddemâ mezbûr Dervîş Hâlîl kendi hüccetlerinden kızılbaş bed me'aş için nedir? Ve çırak ve at cem' idüp gitmek üzerinde iken ele getirilüp kayd ü bend ile mukaddemâ mûmâ-ileyh beğlerbeğiye irsâl olundukda mûmâ-ileyhin mektûbı mûcebince Siverek kadısı Şeyh

Hasan Zîde Fazlühû Diyarbekir zuamâsından Hasan mübâşeretiyle teftîş ettükte mezbûr Hâlîl'in tevâbi‘‘inden karib Durmuş ve Davud ve Allahvirdi ve Elvend ve Taştemur ve Hamza ve Dervîş Mustafa ve Satılmış ve Seyyid Ahmed ve Hüseyin ve Abdulkadir ve Zülfikar ve Evliyâ ve Haydar ve Piri ve Kamber bâba be Pir Ahmed bâba ve Koca Halîfe nâm kimesneleri bulup teccüss idüp ele gönderilmek üzere iken mezbûrlardan Seyyid Ahmed ve Abdulkadir ve Zülfikar ve Satılmış ve Hüseyin ve Evliyâ kızılbaş bed me‘aş cânibine firâr idüp gaybet idüp ve mezbûr kızın Durmuş'un yanında kızılbaş için nedir virilmiş bir al at Saklı bulunup ve bâkî yoldaşları dâhî tutulup müşârün-ileyhâ gönderilmek üzere iken mûmâ ileyhîin beğlerbeğiliği tebdîl olunmağla bir kaç gün te'hîr olunmuştu. Ba‘dehû Diyarbekir'e hâlâ Şam beğlerbeğisi olan Hasan beğlerbeği oldukda mezbûrun mülhidler mücerred kendülerden mukaddemâ olunan isnâdı def' itmek için ümenâdan şekvâ idüp emînler bizüm na hak yire malımız almışlardır deyû teftîş için varup Âsitâne'den emr-i şerîf getirüp görüldükde ettikleri şikâyetleri gezüp kizb-i sarîh olup emînlerin ellerinde şeri' hüccetleri bulunduğundan sicil-i mahfûz da dâhî mezbûrların üzerinde mîrî akçe olduğu mastûr bulunup zimmetlerinde olan mâl-ı mîrî tahsîl olunmak üzere iken beğlerbeği tebdîl olunmağla yine mukaddemâ ihrâc ettikleri emri ibrâz idüp

19

varan mahzarlara ve havalelere atabe-i nişân ittiklerinden mâ-adâ elde harb ile cenk idüp tuğyân ettikleri ecilden mâl-ı mîrî tahsîline imkân olmayup her biri şerîr olduklarından gayrı mezbûrların tevâbi‘‘inden yukarı cânibe şimdiye değin otuz neferden ziyâde kimesne firâr etmiştir deyû muma-ileyh Siverek kadısı dâhî mektûbuyla i'lâm ettiği mezbûrun eşkiyânın ve şikâyet ettikleri emînlerin ve sâ'ir mübâşirin ve iş erlerinin ahvâlleri tamâm-ı hak üzere dikkat ve ihtimâm ile teftîş olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûrları ve emînlerini ve sâ'ir mübâşirlerini ihzâr idüp dâhî tamâm-ı hakk üzere ve dikkat ve ihtimâmı yerlü yerinden teftîş ve tefahhus idüp göresin. Arz olunduğu üzere mezbûrun emînler reâyaya vech-i meşrûh üzere zulm ve te'addî ettikleri vâkı' midir? Yohsa mücedded mezkûrun eşkiyânın tahrikiyle zimmetlerinde olan mâl-ı mîrîyi edâ itmemek için bahâne idüp tezvîr ve telbîs semitine bölük idüp gelüp Âsitâne-i Saadet'imde mezkûrlardan hilâf vâkı' şekvâ mı itmişlerdir ve mezbûrlar iltizâma karışup

ve mübâşeret idenlerin şerîkleri olmuşlar mıdır ve Siverek kadısının arz mücebince yukarı cânib ile muâmeleleri olduğu vâkı‘midir ve bi’l-cümle bu zikr olunan maddelerde hak kangı cânibde ise bi’t-tamâm ma‘lûm idinüp ve mezbûrun emînlerin fukarâ ve reâyadan hilâf-ı şer‘-i kavime metne aldıkları şer‘ ile sübût bulursa anun gibi mezkûrun ümenânın zimmetlerinde mâl-ı mîrîden nesne var ise bî-kusûr alındıktan sonra şer‘ ile sâbit ve müteveccih olan hukuk-u kuvvaya dâhî bi kusûr ashâbına alıvirüp ahvâllerini vuku‘ üzere yazup arz eylesin.

19/36

Antalya kadısına hüküm ki:

Taht-ı kazânda vâkı‘ olan Murâd Paşa Evkafı’nın sâbıka mütevellîsi olan Hüseyin ibtidâî mübâşeretden evkaf-ı mezbûre akçesinden haylî bakayâsı olmağın muhâsebesi görülmek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûrun ibtidâî mübâşeretinden berüde olan müfredât defterlerin taleb idüp dâhî hak üzere ihtimâmla yerlü yerinden defterleri mücebince tefîş ve tefahhus idüp ahvâlleri vuku‘ üzere yazup bildüresin.

19/37

Virildi

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Hacc-ı şerîfe müteâllik kilar mühimmâtı için lâzım olan ihrâcat bi’l-fi’l Şam mahallîne habş olan Mehmed’in mübâşeretiyile harç ve sarf idüp muhâsebe defterinde mahallîne kayd ettirilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda emrim mücebince Hacc-ı şerîfe müteâllik olan kilar-ı hassânın cem‘ levâzım ve mühimmâtın müşârün-ileyh muhâsebe dâhî mübâşeretiyile tedârik ve ihzâr ettirüp ne mikdâr nesne sarf olunmuş ise muhâsebe defterinde mahallînde kayd ve işâret ettiresin.

20/38

Trablus Kal‘ası topçularından Ahmed’e virildi.

Fî 17 Şa‘ban sene 985

Rodos beğine hüküm ki

Hâliyâ Şam Trablusı Kal'ası mühimmâtı için on kıta şahî darb-zen gemiye konulup ol cânibe gönderilüp deryâ yüzi mahûf olup emin ve sâlim varup irişmesi lâzım ve mühim olmağın zikr olunan darb-zen gemisi emn ve sâlim Kıbrıs beğlerbeğisine ve Kıbrıs beğlerbeğisi Trablus'a ulaştırması fermân olup Kıbrıs beğlerbeğisine müstakill hükm-i şerîfim irsâl olunmuştur. Buyurdum ki vardukda aslâ te'hîr ve tevakkuf itmeyüp fermân-ı hümâyûnum mücebince irsâl olunan darb-zenlerin gemisini emin ve sâlim Kıbrıs beğlerbeğisine iletüp teslim eylesin ki ol dâhî emrim mücebince mahallî me'mûra irsâl eyleye. Husûs-ı mezbûr mühimmâtı umûrdandır. İhmâlden ihzâr eylesin.

20/39

Bu dâhî

Bir Sûreti Kıbrıs beğlerbeğisine

Toplar sana vâsıl olduğu gibi emn ve sâlim Trablus'a ulaştırasın.

20/40

Kethüdası Rüstem'e virildi.

Van beğlerbeğisine hüküm ki:

Beğlerbeğiline müteâllik olan yerlerde diyâr-ı Habeş ve Adilcevaz sancaklarında olan güherçile kârhânelerinde ne miktar güherçile var ise tahsîl olup gönderilmesin emr idüp buyurdum ki: Vusûl buldukda bu husûsa gereği gibi mukayyed olup zikr olunan sancaklarda ve bi'l-cümle beğlerbeğiliğine müteâllik güherçile kârhânelerinde ne mikdâr güherçile var ise emînlerine ve mübâşirlerine yarar âdemler gönderüp tahsîl ittirüp dâhî vakt ve mevsimiyle Dergâh-ı Muallâma gönderesin. Güherçile husûsu ehemmi mühimmattandır. Sâ'ir umûra kıyâs olunmyup her kârhânedeki kuvvetleri ve şartları mücebince ümenâ ve mültezimin uhdelerinde ne mikdâr güherçile var ise bî-kusûr tahsîl olup Dergâh-ı Muallâma gönderesin.

21/41

Rodos beği kethüdası Hüseyin kethüdaya virildi.

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Rodos beği mektûb gönderüp Rodos Kal'ası'nın zahîresi fethî hâkânîden berü bu zamana gelince emr-i şerîf mücebince Vilâyet-i Anadolu'dan virilügelüp hâlâ

Anadolu'da bu senede buğday olmamakla Rodos'a buğday az virilüp vefâ itmeyüp Mahrûse-yi Rodos'da vâkı' olan imâret-i âmire ve muhâfaza için ta'yîn olunan yeniçeri ve hisar erleri ve sâ'ir tâifenin zahîreye ihtiyâcları olup ve hassa kadırgada kürekçilik mîrî esirlerin ve mücrimlerin peksimedlerine dâhî müzâyaka çekilüp Kal'a-yı Rodos halkı cem'an gelüp sâbika dâhî kaht vâkı' oldukda Rodos'a kifâyet mikdârı zahîre Mısır'dan virilügelmiştir deyu emr-i şerîfim virilmesin ricâ itmeğin buyurduym ki: Vardukda göresin. Mahrûse-yi Mısır zahîresinden ziyâde buğday var ise anun gibi miri müşârün-ileyh cânibinden mektûb ile varan gemilere kifâyet miktarı buğday tahmîl idüp irsâl eylesin.

21/42

Atmacacılar Kethüdası Ahmed'e virildi.

Fî 18 Şa'bân sene 985

Defter-i hâkanî kâtiplerinden olup Niğbolu sancağı tahrîrine emîn ve kâtip ta'yîn olunan Ali ve Hüseyin zîde kadrühûma hüküm ki:

Atmacacıların başı olan İbrahim mühürlü tezkere gönderüp livâ-yı mezbûrda kadımden defter-i atikde yazılı atmacacı oğlu atmacacı olup bi'l-fi'l dâhî berât-ı hümâyûnumla atmacacılık tımarına mutasarrıf olup atmacacılık hıdmetinde olanların âdet-i aġnâmı ve serçe bahâsı ve sâ'ir rüsûm ve hukukı zabt olunup hassa atmacaların levâzımına sarf olunagelüp hâlâ mezbûrlar tahrîr-i cedîdde bâ'zı kimesnelere raiyyet kayd olunmak ile mîrî atmacaların levâzımını için nesne alınmaz olduğun bildirmeğin min ba'd defter-i atikde atmacacı oğlu atmacacı olanlar kimesneye raiyyet kayd olunmamasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim üzere defter-i atikde atmacacı oğlu atmacacı kayd olunup ve bi'l-fi'l dâhî berât-ı hümâyûnumla atmacacı tımarına mutasarrıf olup atmacacılık hıdmetinde olanları kimesneye raiyyet kayd itmeyesin.

22/43

Kaya-zâde Mehmed çavuşa virildi.

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp bundan akdem mâl-ı mîrînin tahsîli husûsunda ihtimâm idüp bir nevrudan bir nevruda gelince îrâd ve masraf ve müstakil defter olunup cedîd-i atike tedâhül olunmaya deyu vârid olan hükm-i hümâyûnum mücebince ikdâm ve ihtimâm üzere olduğun ve elli binden ziyâde filori tahsîl olunmayup kalup defterdâr cevaba kadir olmaduğun bildirmişsin. Her ne arz itmiş isen ma'lûm-ı şerîfim oldu. Mal-ı beytü'l-mâlın tahsîli husûsunda ihtimâm olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mal husûsunda onât-ı mukayyaed olup fermân-ı şerîf sâbıka mücebince cedîd mahsûlün atike idhâl itmeyüp her birin müstakil defter ettirüp dâhî mu'accelen tedârik idüp göndermek bâbında ikdâm eyleye. Meram'ül-arz olan husûsları yazup bildiresin.

22/44

Bu dâhî

Şam-ı Şerîf'de fetvâ hıdmetinde olan Mevlana Yahya'ya hüküm ki:

Âdem gönderüp Tavâfeyn'ül-haram ve Ziyât-i Seyyidül En'ama niyet idüp olbâbda icâzet-i hümâyûnum ricâ ettiğün ecilden hüsn-ü icâzetim mukarren olup yolda ve izde menâzil ve merâhilde kimesneye dahl ve muarız ettirilmek bâbında Emir-i Hâcc'a hükm-i hümâyûnum virilmiştir. Buyurdum ki:

Şam kadısı ma'arifetiyle berûki fetvâ hıdmetine kadir kimesne ta'yîn idüp dâhî emrim mücebince varup Hacc-ı mezbûrı edâ idüp gelesin.

22/45

Anavâris Kal'ası erenlerinden Mehmed'e virildi.

Fî 18 Şa'bân sene 985

Mora sancağı muharririne hüküm ki:

Mora beği Mehmed mektûb gönderüp Anavâris limanında binâ olan Kal'a-yı cedîd kethüda ve bölük başı ve sâ'ir neferleri gelüp ulûfelerimiz için üç ayda bir havaleden salınup altı ay mürûr idüp ve'l-hâsıl ulûfemizin nısfı ümenâdan tahsîl olunmaz deyu şikâyet idüp livâ-i mezbûr ifrâzından tımar ricâ ettiklerin arz etmeğün buyurdum ki:

Livâ-yı mezbûrun tahrîri tamâm olup ifrâzı zuhûr idüp tevzî' fermân olundukda havâss-ı hümâyûnuma bir emin yedinde zıkr olunan kal'a-yı cedîd karîb yerden bunların

emsâli neferlerine ne miktar virilü gelmiş ise münâsib olan mahalden ulûfeleri hazînedede kalmak üzere bunlara dâhî tımar tedârik idüp tevcîh idesin.

23/46

Aher sûret yazıldı.

Aşağıda aher sûret geçmiştir

Van beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp yukarı cânibden Ağa nâm çavuş gelüp Şahbazların Mehmed Sultan ve mahvelin ülkesin ve Kürd Şeref Han'a virüp bu cânibden yanına ve erenlere riâyet ve istimâlet virüp Kazvin'e göndermek tenbîh ettükte ve şimdiye değin sulh ve salâha mugayir vaz'olmayup lâkin eğer aherden ve gayrıdan varup itâat idenlere riâyet itmekle husûsen sonra Kasım Şah'a varmağla ve sâ'irden dâhî ol cânibe varanlara istimâlet virilmekle mahbûs olan Şah Kulu oğullarının Gazi nâm karındaşları gaybet idüp fitneliği ma'lûm değil iken Şah mektûb gönderüp envâ' riâyete izhar idüp ve Zeynel beğ âdemlerinden Hüseyin nâm bed baht dâhî usretin yed koyup merkumun yanına varup ve sâ'ir ekradı dâhî ihtilâl idüp fitne ve fesâda bâis husûslara bâis olmuşlardır. Şah'dan âdem gelmedin ol meferrleri ele getüresin Deyu Zeynel beğ ve Mahmud bin Hasan beğ ve Kurtuz beği Veli beğ mektûblar irsâl olunduğu ve Şah'ından Kulu Oğlu'na gelen mektûbun sûreti ayn ile gönderildiğin bildirmişsin. Mektûbda dâhî her ne ki demiş isen paye-yi serir-i alâya arz olunup ma'lûm-ı şerîfim olmuştur ve zikr olunan arzınla gelen çavuşlar kethüdası mezkûr Şah Kulu oğullarından Van Kal'ası'nda mahbûs olanlar gaybet üzere olan mezbûr karındaşına haber gönderüp envâ' istimâlet virmekle yanına davet etmeğe cehd iderler deyu bildirdi. İmdi ol gaybet de olan Gazi nâm müfsid ele getirilmek için sen mektûb gönderdiğün müşârün-ileyhim müekked Ahkâm-ı şerîfim gönderilmiştir. Buyurdum ki: Varıcak bu bâbda sen dâhî mukayed olup müşârün-ileyhim beğlere tekrar mektûblar gönderüp istimâlet viresin ki Şah'ından âdem ve mektûb geldin tedârik eyleyüp cümlesi ittifâk üzere meferr-i mezbûrun ahvâline mukayyed olup her kanda haber alınursa alelnakle Üzerine varup eğer sağ ve eğer fevt hakkından gelmek bâbında ikdâm eylesin. İnşallah mezbûrun hakkından gelündükde envâ' inâyet-i şâhâneme mazhar olmaları mukarrerdir. Ana göre mukayyed olasın ve eğer mezbûr çavuşlar kethüdasının takrîr üzere mahbûs olan karındaşları

24/47

Trablus kadısına ve beğine hüküm ki:

Sen ki kadısın. Mektûb gönderüp halban dimekle ma‘ruf burc harâbe-yi müşrif olup ve Barsay ve İmiş nâm burcların dâhî deryâ elinden olup taş deyu kendüsüne ve ba‘zı meremmete muhtâc haylî yerleri vardır deyu mukaddemâ tahmîn olunan üç bin filoriden dâhî eksikle ta‘mîr olunmak mümkündür deyu bildirdiğin ecilden buyurdum ki:

Vardukda te’hîr etmeyüp lâzım taş ve kireci ve sâ’ir kerestesin elçi tarîkiyle bî-kusûr ihzâr ettirdüp dâhî bennâlar ve üstadlar gönderüp istihkâm üzere binâ ettüresin ve ücret-i bennâ için lâzım olan akçe Halep hazinesinden virilmek için defterdârına hükm-i şerîfim verilmiştir. Ol emr-i hümâyûnu müşârün-ileyhe irsâl idüp lâzım olan mikdârı akçe talep eylesin.

24/48

Mısır Çavuşlarından İbrahim’e virildi.

Fî 19 Şa‘bân sene 985

Habeş beğlerbeğisine hüküm ki

Mektûb gönderüp diyâr-ı Habeş mesâfe-yi bâide olmak ile beş altı aya değin te’hîr olunursa vilâyetin hıfz ve hırâset müteşekkil olur. Vilâyet-i Habeş’de olan ümerâ ve ağalardan ve sâ’irinin fesâdları ve şenâatleri vâkı‘ oldukda azle müstahikk olanlar mukaddem azl olunup ba‘de arz olunması husûsun bildirmişsin. Olbâbda her ne dimiş isen muaccelen ma‘lûm-ı şerîfim olmuştur. İmdi anun gibi serkeşlik idüp hıdmet itmişler mukaddem arz olunmak emr idüp buyurdum ki vusûl buldukda anun gibi serkeşlik idüp hıdmet itmişleri ve sâ’ir fesâd ve şenâatleri zâhir olanları mukaddemâ ahvâllerin arz eylesin. Hakkında emrim ne vech ile sudûr iderse mûcebi ile amel eylesin.

24/49

Kilis beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Sedd-i İslam kal‘ası emr-i şerîf mûcebince istihkâm üzere binâ olduğun ve Bağ nâm kal‘ayı seğirde olan kapudan dizdâra zabiti sulhe muhâlif zabt eylediklerin bildirmişsin ve irsâl olunan Uskoklar dâhî her ne dimişler ise ma‘lûm

olunmuştur. İmdi bu bâbda Nemçe kralına yazılan nâme-i hümâyûnun sûreti ayn ile sana gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Vardukda ol nâme-yi hümâyûn sûretine nazar idüp dâhî ol tarafdân mazmun-ı hümâyûnuyla amel olunup gerü kal'aya teslim idüp ve ol kapudanı ref' iderler ise sen dâhî şerâit-i sulh ve salâha gereği gibi riâyet eylesin ve sen dâhî ol cânibe haber gönderesin ki min-ba'd sulh ve salâha muhâlif bu makule evzâ' sudûr itmeyüp tarafeynden esas-ı ahd ve amân gereği gibi müşeyyed ve muhkem ola. Bu bâbda ahvâl yine müncer olup yazup arz eylesin.

25/50

Tezkere getüren Kayazâde Mehmed çavuşa virildi.

Fî 18 Şa'bân'ülmu'azzam sene 985

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Kadimü'l zamandan Mısır ve Şam mahalleri Cebel-i Arafat'dan mürâcaat ettiklerin Murâdlığa nâm mevzı'ya varıncaya değin birbirinden ayrılmayıp ve birisi ilerü gitmeyüp ale's-seviyye giderlerken birkaç yıldan berü Mısır Emîr-i Hâcc'ı olanlar mahmil-i şerîfi ilerüye sürüp hüccâca tevakkuf itmeyüp evvel gitmekle envâ' fitne ve fesâdlar olup fukarâ ve zuafâlar bâgî elinde pây-mâl olup nicesinin envâl ve esbâbı garet ve hasâret olunup envâ' fesâdlara bâis oldukları istimâ' olunmağın min-ba'd adet-i kadime'ye muhâlif mahmillerin birisi ilerüye gitmeyüp ale's-seviyye mürâcaat itmelerin emr idüp buyurdum ki:

Mehmed çavuş vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup Mısır Emîr-i-Hâcc'ına gereği gibi tenbîh ve te'kîd eylesin ki min-ba'd Arafat-ı Mübâreke'den hüccâc-ı zevî'l ibtihâc ile avdete müyesser oldukda adet-i kadime ve uslûb-ı sâbıka üzere Murâdlığa varıncaya değin mahmil-i şerîf birbirinden ilerü sürmeyüp ale's-seviyye yürüyüp fitne ve fesâdlara bâis olmaya. Şöyle ki badet-tenbîh mahmil-i şerîfin adet-i kadimededen muhâlif ilerü gidüp ahâlî-yi hüccâca zarar ve gezend irişdüğü istimâ' olunacak olursa emîr-i-Hâcc olanlar enva'-yı takviyete müstahikk olmaları mukarrerdir. Ana göre mukayyed olalar.

25/51

Bir sûreti

Şam beğlerbeğisine yazıldı.

Tekrar aşağıda geçmiştir.

Teke beğine ve kadısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin. Mektûb gönderüp livâ-yi mezbûrun cümle reâyası gelüp vilâyetimizin haramzâdesi gâh sûhte ve gâh sipahi ve gâh levend ve sûfi şekline girüp yalılarda durup gece ile gemimizi katl idüp ve evler basup mal ve metâ'mızı garet idüp oğlan ve kız gelüp vilâyetimiz kadılarına ve nâiblerine vardukda gece ile gezen ehl-i fesâda sübût olmaz deyu muîn olup hâlâs iderler. Vilâyet âyânı dâhî muîn olup ele virmezler. Şer' ile haramzâdeyi buldurmak lâzım olanlara basıldıkda bunlar kefilleri değillerdir deyu dahl ettirmezler ve birbirine kefil olmağa râzî değiller. Kanun üzere tutulup ikrâr ettirirse örfle olmuştur deyu sicil itmezler olduğu takdirce hakkından gelinüp örf ile oldı deyu fetvâ-yı şerîf ve emr-i şerîf gönderüp ehl-i örfde deyn tazmîn iderler. Ber vech ile fukarânın hakkı icrâ olunmayup vuku' üzere ahvâlimizi arz eyleye deyu ilhah eylediklerin bildirmişsin. İmdi buyurdum ki:

Vardukda bir def'a şer' ile fâsıl olmuş değil ise hak üzere teftîş idüp ehl-i fesâdlar gaybet iderler ise buldurması lâzım olanlara buldurup gönderüp sipahi olanları arz eyleyesin. Olmayânları muktezâ-yı şer'-i şerîf ne ise icrâ idüp yerine koyasın ve fesâd ve şenâatleri müseccel olduğu üzere sûret-i sicilleriyle yazup ve mezkûrları yarar âdemlere koyup gönderesin küreğe konula.

26/52

Tercüman Mehmed'e virildi

Fî 18 Şa'bân sene 985

Budun'da vezir Mustafa Paşa'ya hüküm ki:

Erdel voyvodası âdem gönderüp anun gibi eğer Nemçe tarafından ve eğer garpdan Vilâyet-i Erdel'e dahl olunup üzerlerine düşmen gelürse Budun askerinden kifâyet mikdârı asker ile muâvenet olunmak bâbında emr-i şerîf taleb eyledi. İmdi Vilâyet-i Erdel dâhî sâ'ir Memâlik-i Mahrûse'mden olup hıfz ve hırâset mühim ve lâzım olmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda mukayyed olup anun gibi ib‘aden billahi teâlâ bir yerden düşmen zuhûr idüp vilâyet-i mezbûrenin üzerüne gelüp zarar ve gezend kasdın iderler ise Erdel voyvodası tarafından âdem varup muâvenet talep olundukda te‘hîr itmeyüp kifâyet mikdârı asker gönderüp düşmen tarafından vilâyet-i mezbûreye zarar iriştirmeyesin.

Bu dâhî

Bir sûreti Temeşvar beğlerbeğine

26/53

Bu dâhî

Solnok beğine hüküm ki:

Erdel voyvodası âdem gönderüp livâ-yı mezbûrda Erdel vilâyetine tâbi ba‘zı karyeler olup defter-i hâkânîde yazılı köyler değil iken berü cânibden dahl olduğun bildirüp müteveffâ İstefan Kral ve Leh Kralı olan Batori İştivan Kral zamanlarından berü ne vech ile zabt oluna gelmiş ise ol vech ile zabt olunmak için emr-i şerîf verilmesin ricâ eyledüğü ecilden buyurdum ki: Vardukda bu bâbda mukayyed olup min-ba‘d livâ-yı mezbûrda Erdel vilâyetine tâbi olup defter-i hakanidâ mukayyed olmayân köyler fevt olan İstefan Kral ve Leh Kralı olan Batori İştivan Kral zamanlarında ne vech ile zabt olunu gelmiş hâlâ olan Erdel voyvodası tarafından dâhî ol vech ile zabt olunup berü cânibden bir ferdi dahl ettirmeyesin.

Bu dâhî

Bir sûreti Budun beğlerbeğine yazıldı.

Bu dâhî

Bir sûreti Temeşvar’a tâbi olan köylere yazıldı.

Bu dâhî

Bir sûreti Güle beğine yazıldı.

Bu dâhî

Bir sûreti ... beğine yazıldı.

27/54

Yevmü’s-sebt

Akkerman beğine hüküm ki

Mektûb gönderüp Bender Hisar Yenicesi binâsına hıdmet iden müselleme ve eşküncü emri mücebince yoklanup defterleri gönderildikde ve kal'anın ba'zı yerleri itmâma irişüp ammâ ekser yeri bi't-tamâm kalup sene-yi sâbika da Bender binâsına emr olunan müselleme ve eşküncü ve iki yüz binâ beş yüz araba evvel baherde gelüp taşra ve kürecileri getürmek lâzımdır deyu i'lâm eylemişsin. Ol bâbda her ne dimiş isen ma'lûm-ı şerîfim oldu. İmdi Silistre beğine hükm-i hümayûnum yazılıp binâ ahvâlin tedârik idüp muâvenet eylemek ve Boğdan voyvodası dâhî mümkün olduğu üzere muâvenet eylemek ve sene-yi sâbika da ihrâc olunan müselleme ve yörük tâifesi dâhî bi-kusûr ihrâc olunup sene 986 Muharrem'inin guresinde ihrâc olunup gönderilmek için ahkâm-ı şerîfe yazılıp irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda inşâllahu teâla Anun gibi binâ zamanı karîb oldukda müşârün-ileyhime âdem ve mektûblar gönderüp sene-yi sâbika üzere lâzım olan levâzımı ve âdemi getürdüp vakt ve mevsimi ile binâyâ mübâşeret idüp mübâşerete ve istihkâm üzere kal'anın binâsı itmâmını say eyleyesin.

27/55

Bir sûreti

Silistre beğine hüküm ki

Akkerman beği Rıdvan mektûb gönderüp ilâ-âhirihi i'lâm eylemiş idi. Sen dâhî bu bâbda müşârün-ileyh kal'a binâsında muâvenet etmen mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi binâ zamanı olup kal'a-yı mezbûrenin itmâmına muâvenet lâzım olup müşârün-ileyh sana mektûb ve âdem gönderdikten sonra vech ü münâsîp görüldüğü üzre mümkün olduğu eğer binâ ve araba eğer muâvenet lâzım olan husûslarda gereği gibi muâvenet eyleyüp ihmâlden hazer eyleyesin.

Bir sûreti Boğdan voyvodasına yazıldı.

28/56

Yayabaşı Süleyman çavuşa virildi.

Fî 19 Şa'bân sene 985

Halep beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Şeyhülharam olan Mevlana Sinan âdem gönderüp bundan akdem Hizâne-yi Âmire'm defterdârı iken fevt olan Murâd'ın Halep'de vâkı' olan evkafının bir hissesi evlâdına munkarız olduktan sonra Haremeyn-i Şerîfeyn fukarâsına vakf olup hâlâ munkarız olduğun bildirüp şart-ı vâkıf mücebince olan ta'yîn olunan hisse Haremeyn-i Şerîfeyn fukarâsı için Halep'de nâzır el-haremeyn olan kimesne mütevellîsiden tahsîl eylemek bâbında emr-i şerîfim taleb eylemeğin buyurdum ki:

Vusûl buldukda fi'l-vakı' vakfın bir hissesi evlâda ta'yîn idüp munkarız olduklarından sonra Haremeyn fukarâsına şart itmiş ise ve evlâdı munkarız olmuş ise Vâkıf-ı mezbûrun evlâdı munkarız olduğu zamandan berü evkafdan evlâdına ta'yîn olunan hissedân Haremeyn-i Şerîfeyn fukarâsına meşrût ne mikdâr nesne cem' olmuş ise bî-kusûr evkaf-ı mezbûre mütevellîsinden Haremeyn-i Şerîfeyn nâzırına taleb ve tahsîl ettirüp Medine-i Münevvere fukarâsı için müşârün-ileyh Şeyhülharama irsâl eylesin ve mütevellî-yi mezbûrdan ne mikdâr akçe tahsîl olunursa defter idüp bile gönderesin.

28/57

Arz-ı Hâl getüren zimmîye virildi.

Fi 20 Şa'bân sene 985

Yanya beğine ve Aydonât kadısına hüküm ki

Kazâ- yı mezbûra tâbi Ernase nâm karye halkı âdem gönderüp Şücah Nâm zaîm karyelerinde birkaç tarla almağla reâyânın bağların ve yerlerin ve değirmenlerin ve evlerin alup ve riba ve resm ile elli altmış hâne bu karyeyi harâb idüp eğer mezbûr karyelerinden kaldırılmaz ise cümlesi celâ-yı vatan eylemek mukarrerdir deyu bildirüp tazallüm eyledikleri ecilden buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezbûrun ahvâlin ber mücebi şer' teftiş eyleyüp göresin. Fi'l-vakı' reâyaya zulm ve te'addî var mıdır? Ne makule zulm ve te'addîsi vardır? Didiklerinin aslı var mıdır yok mudur nicedir? Mufasssal yazup arz eylesin.

29/58

Hüseyn çsvuşa virildi.

Fi 19 Şa'bân sene 985

Aher sûret yazılıp aşağıda geçmiştir.

Cizre ve Siird kadılarına hüküm ki:

Cizre beği Mehmed ağa mektûblar gönderüp Keyfer (?) Kal'ası mustahfizlarından Emir Şemseddin isyân üzere olup ayende ve revendenin yolların basup ve nice nefsi telef idüp ve fukarânın malların alup ve kendülerin mecrûh idüp fesâd ve şenâat üzere oldukların ba'zı kimesneler şikâyet ettükleri ve mezbûrun isyân ittüğü ve sâbika arz olunup ümerâ akrabâsından Berâidan nâm kimesne kefile virüp haylî vakit kal'a-yı mezbûrede oturup ba'zı ehl-i fesâd irişmiş Emir Şemseddin'e tâbi olup ve Emir Tacir dâhî Emri Şemseddin'e tâbi olup emir Abdal kal'a-yı mezbûrede yoğken seher vaktinde kal'ayı basup kal'a da olan âdemler ile cenk idüp mezbûr Emir Şemseddin mabeynlerinde maktûl bulunup mezbûr Tacir Keyfer nahiyesinin köylerin ve mezra'ların icâre idüp ve fukarânın malların garet idüp ve yigirmi iki pâre köyleri harâb idüp sâ'ir fukarâ dâhî perâkende olmak mukarrerdir deyu Emir Tacir'de fukarânın hakkı aliverilmek bâbında hüküm-i şerîfim verilmesin arz itmişsin. İmdi buyurdum ki:

Hüseyn çavuş vardukda bu bâbda ihzârı lâzım olanları ihzâr eyleyüp gaybet eyleyenleri şer' ile buldurması lâzım olanlara buldurup getürüp bir def'a fâsıl olmuş değil ise ber müceb-i şer' onât-ı vech ile hak üzere teftîş idüp göresin. Kazaya arz olduğu gibi ise sipahi olanları habs idüp arz eylesin. Değiller ise muktezâ-yı şer'-i kavim ne ise edâ idüp yerine koyasın. Eğer mezbûr tacirden ve eğer gayrıdan şer' ile sâbit olan hukûku ashâbına alıvirüp sâbit olan mevâddı yazup bildiresin.

29/59

Hassa tercümanlardan Hürrem beğe virildi.

Hersek beğine hüküm ki:

Duka-yı Firense elçisi Südde-i Saadet Meab'ıma gelmek murâd idinüp Dubrovnîğe geldükde Neve(?) Kal'a'sında muhâfaza hıdmetinde olan Dergâh-ı muâllam yayabaşlarından iki nefer yeniçeri ve kifâyet mikdârı yarar âdemler koşup emn ve sâlim irsâl eylemek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup anun gibi elçiyi mezbûr Dubrovnüğe geldiği gibi Neve (?) muhâfazasında olan Dergâh-ı muâllam yayabaşlarından iki nefer

yeniçeri ta'yîn idüp yanlarınca bile koşup ve kifâyet mikdârı yarar âdemler ta'yîn idüp emin ve sâlim gönderüp irsâl eylemek için bile koşub gönderesin.

30/60

Bu dâhî

Dubrovnik'den Südde-i sa'âdet'üme gelince yol üzerinde vâkı' olan sancakbeğlerine ve zikr olunan sancaklarda vâkı olan kadılarına hüküm ki:

Hâliyâ Duka-i Firense elçisi Bâb-1 Sa'âdet'üme gelmek üzere olup yolda ve izde mühim olan zâd ve zevâdeleri tedârik olunmak lâzım olmağın buyurdum ki elçi-yi mezbûr her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa kendüye ve yanlarınca gelen âdemlerine ve davarlarına lâzım olan zâd ve zevâdelerini ve sâ'ir levâzım ve mühimmâtlarını bulunan yerlerden akçeleriyle tedârik idüp bi't-tamâm ihzâr etmek bâbında dakika fetv etmeyesin.

30/61

Rık'a sunan Ahmed'e virildi.

Şam beğlerbeğine Şam ve Trablus kadılarına hüküm ki:

Beyrut sancağında Kervan nâm dağın başında sâkin olan Mensur nâm asî Arap Yigirmi yıldan ziyâde ol mahalde mekân tutup etraf ve cevânibden hırsuz ve harâmî ve kutta ü tarîk olanlar yanına cem' olup tüfenk ile alî mülvir ilyâs gezüp yollara ve billere inüp kârban basup âdemler katl idüp emvâl ve esbâb garet ettiğî ve bunun emsâli fesâd ve şenâatine nihâyet olmadıgı ecilden rikâb-ı hümayûnuma muaccelen rık'a sunulup şekvâ olunmamağın sunulan rık'anın sûreti ayn ile ihrâc olunup yerlü yerinden teftîş olunmağičün hükm-i hümayûnum içine konulup size gönderilmiştir.

Buyurdum ki: Vardukda gönderilen sûret-i rık'aya nazar idüp mezkûr Mansur'ı her ne vech ile mümkün olursa meclis-i şer'-i şerîfe gönderüp husemâları ile beraber idüp rık'ada mestûr olan mevâddan bir def'a fâsıl olunmayup üzerine on beş yıl mürûr etmeyan da'vâların muktezâ-yı şer' üzere teftîş idüp göresin. Fi'l-vakı' vech-i meşrûh üzere fesâd ve şenâat üzere olduğu sâbit olursa ashâb-ı hukuka hakların alıverdikten sonra ne makule mübâşir bâis olmuş ise yazup arz eyleyesin.

31/62

Kethüdası Rüstem'e virildi.

Fi 25 Şa'bân sene 985

Van beğlerbeğisine hüküm ki:

Bundan akdem emr-i şerîfîm gönderilüp beğlerbeğiliğine tâbi olan kal'a neferlerinin esâmîleri her sene defter olunup gönderüldükde içlerinden tımara çıkanların ulûfeleri tatbîk olunup avk olunmaya deyu emrim olmuş idi. Hâlâ ol cânibden defter gelmemenin mukaddemâ tımara hükm-i şerîf virilüp mahlûlden tımar alanların tezkereleri berât olmağıçün Dergâh-ı Muallâma geldükde defter olmamakla ulûfesinin sıhhat ma'lûm olmamağın tezkereleri avk ve te'hîr olunup bu bâbda muâteb olmuşundur. Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda bi'zzat mukayyed olup her kal'ada ulûfe tasarruf ider ne mikdâr mevcûd kul tâifesi var ise bölükleri ve ulûfeleri ile ne kadardır? İsimleri ve iştiyhârları ile defter idüp her sene defterin mühürleyüp irsâl eyleyesin ki mürâcaât lâzım geldükde te'hîr olmalı olmaya. İhmâlden hazer eyleyesin.

31/63

Müşârün-ileyhin kapı kethüdasına virildi.

Fi 24 Şa'bân sene 985

Karahisar-ı sâhib beğine ve Karabiga kadısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin. Mektûb gönderüp hâlâ Afşar kadısı olan Muhiddin ve kazâ-yı Karabiga'ya tâbi Yasanlı karyeye bir saî seccâne on dokuz bin akçe esbâb göndermeğın bi'l-cümle serika olunup dâhî karye-yi mezbûrede sâkin beğlerbeği çavuşlarından Ahmed çavuş ve maiyetleri olup kendü ma'arifetiyle karyede mütemekkin olan cengiyân ve azebiyân tâifesinin üzerlerine sâbit ve müseccel olunup şer' ile talep olundukda şer'-i şerîfde mevâddı müşârün-ileyh mezbûr Ahmed çavuş nâ-meşrû' envâ'-yı ihale idüp kemâl-i müretteb şakî ve şerîr ve ehl-i fesâd olmağla sarf idüp kemâl-i mertebesine ve şerîr ve ehl-i fesâd olmağla â'yân-ı vilâyet şerrinden havf üzere olup bundan akdem otuz dört nefer kimesneler Südde-i sa'âdet'üme varup mezkûrun zulm ve te'addisinden şikâyet itmekle Dergâh-ı Muallâ çavuşlarından Kala-zâde Süleyman çavuş mübâşeretiyile ahvâli görülmek için emr-i şerîf vârid olmuş iken müşârün-ileyh çavuş ve sâ'ir fukarâ şerrinden

havf idüp münakaşayla ve da'vâya şuru olunmayup ve Mevlâna-yı muma-ileyhin serika oluna. Esbâbı için hissesine yüz sikke Altun virüp sulh idüp hüccet alup ahâli-yi vilâyet küllî te'addîsi vardır deyu i'lâm eyledüğün ecilden buyurdum ki: Vusûl buldukda mezkûr Ahmed çavuş ve maiyetleri olup anun emsâli ile kıdvet tekâmîl iden cengiyân ve azebiyân tâifesi ihzâr idüp ahvâllerin ayân ve vilâyetden hak üzere teftîş idüp göresin. Fi'l-vâkı' kazıyye mezkûr Ahmed çavuş kendü hâlînde olmayup yanına cengiyân ve azebiyân tâifesinden ba'zı eşkıyâyı cem' idüp fesâd ve şenâat üzere olduğu bi hasebi şer' sâbit ve zâhir olur ise Dergâh-ı Muallâma arz eylesin.

32/64

Kethüdası Rüstem'e virildi.

Fi 25 Şa'bân sene 985

Diyarbakir beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki:

Van beğlerbeğisi Hüsrev mektûb gönderüp Van kulları Diyarbakir'de istihdâm için yoklamada ve hıdmetlerinde mevcûd olmayânların mustahikkına gedikleri tevcîh olunmak için müşârün-ileyhe ahkâm-ı şerîfe irsâl olunduğundan gayrı size dâhî irsâl olup lâkin Van kullarının Diyarbakir'den alâkaları kat' olunmağa imkân olmayup ve nice mevâcibleri Diyarbakir'de ümenâ ve mültezimin borcuna sürülür ve nicelerin mevâcibleri salınmadın Amed'de peşin virilür. Her üç ayda kul mevâcibinden nice kerre yüz bin akçenin müşâhere defterin gönderirler. Mevâcib sâhibleri defterde mevcûd olup kendüler olmayup kimler idüğü ve kanda olduğu ma'lûm olmaz hatta Adil Cevaz'da iki yüz ve Erciş'de iki yüz elli mikdârı kul olup mevcûd yetmiş seksen nefere ulûfe virirüz. Mâ-adâsının mevâcibleri Diyarbakir'de virilür. Kendüler dâhî hıdmetlerine gelinmez deyu ağaları mektubu ile i'lam etmişlerdir. Bundan mâ-adâ hıdmetde ve yoklamada bulunmayup ve Diyarbakir'de kendü hevâsında olanların gedikleri eli emirliere tevcîh olup Diyarbakir'de hazine defterine kayd olunmak için virdüğümüz tezkereler kayd olunmayup muhâsebeci ve sâ'ir küttâb anun gibilere zuhûr olup gedik sâhiblerinin mâl-ı mîrî de alâkası olup ulûfesi borcuna sürülür gedikleri ahera virilmez deyu taallül idüp tezkereleri girü gönderirler Van'a müte'allık kul tâifesinin gediklerine Diyarbakir'de küttâb tâifesi idüp azl ve nasb anlara mahsûs olunmak serhad hıdmeti ve kul tâifesinin ... muhayyel olur deyu arz eylemağın min-ba'd Van kulları aher yerde istihdâm olunmayup Van kullarından her kimin ulûfesi var ise kat' olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl bulucak te'hîr eylemeyüp ol câniblerde olan Van kullarından her kimin ulûfesi var ise vâkı' olan ulûfelerin emrim üzere kat' idüp ve min-ba'd Van kulların ol câniblerde istihdâm eylemeyüp yerlü yerlerine götürdüp tenbîh eyleyesin ki her biri varup gediğin hıdmetinde buluna. Tâife-yi mezbûreye yoklama olmak emrim olmuştur. Mevcûd olmayânların gedikleri alınup ahere virilmek mukarrerdir. Ana göre her biri mütenebbih olup ale't-tacil yerlü yerine varup serhad hıdmetinde olalar.

32/65

Bu dâhî

Gönderildi

Bir sûreti

Van beğlerbeğisine yazıldı ki:

Mektûb gönderüp ilâ-âhirihi i'lâm eylemişsin. İmdi bu bâbda Diyarbekir beğlerbeğisi Osman ile mal defterdârı Mustafa'ya hükm yazılup Van kullarından Diyarbekir'de ulûfeleri olanların ulûfelerin kat' idüp min-ba'd ol câniblerde Van kulları istihdâm olunmayup yerlü yerlerine gönderile deyu tenbîh olunmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda sen dâhî müşârün-ileyha ile haberleşüp dâhî Diyarbekir'de olan kul tâifesin gönderdüp Van'da gedikli gediklerinde istihdâm ettirüp min-ba'd Diyarbekir'de Van kullarından kimesneyi göndermeyüp Van kulların ahher yerde istihdâm ettirmeyesin ve ba'det-tenbîh eslemeyüp yerlü yerlerine gelmeyenleri yoklayup anun gibi gelmeyenleri ale'l-esâmî ulûfeleri ve bölükleri ile defter eyleyüp arz eyleyesin ki gedikleri alınup ahher yarar Rum yiğitlerine verile.

33/66

Diyarbekir beğlerbeğine ve defterdârına

Vilâyet-i Van serhad olunmağla vâkı' olan umûr ve mühimmâtında mukayyed olmak lâzım olup ale'l-husûs bu zamanda ehemmm ve elzem iken Van'da ba'zı yoklamada mevcûd bulunmağın hıdmet edâsına mukayyed olmayânların dirlikleri beğlerbeğisi ahere tevcîh eyleyüp kayd için tezkeresin gönderdükde mukayyed olmayup ... olunduğu ve sâbika yevmi kırk akçe ile Van müteferrikalarından olan Melik Sofu fevt oldukda emri şerîf ile yigirmi akçesi Van'dan Yakup beğ oğlu Mirza'ya virilüp tezkeresi vardukda kayd

olunmaduğundan gayrı vilâyet-i Van'a tâbi olup ve beğlerbeği yigirmi akçe ile virmişken hilâf emr-i şerîf kırk akçe ile senki beğlerbeğisin ahire tevcîh eylediğın arz olundu. İmdi buyurdum ki:

Vardukda min-ba'd mukayyed olup gaflet itmeyüp Van'a müte'allık umûrda gereği gibi ihtimâm üzere olup dirlik husûsunda dâhî emr-i şerîfe muhâlif vazı'dan üzere olup Van'dan gelen dirlik tezkereleri anda mahallîne kayd eyleyüp bi'l-cümle emre muhâlif iş eylemekten hazer eyleyesin.

33/67

Diyarbakir çavuşlarından Kasım ve Çırac nâm kimesnelere virildi.

Diyarbakir beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Diyarbakir müteferrikalarından olup sâbıka Hani haslarının mültezimi ve halîya mîrîye küllî ulûfesi olan İbrahim tahvîlinden Mela Hasan ve Ömer ve Abdi ve Şah Hüseyin nâm kimesnelerin zimmetinde havâss-ı hümâyûn mahsûlünden ve değîrmen icaresinden Amed ve Hani kadılarının hüccetleri mücebince elli sekiz bin altı yüz kırk akçe olup taleb olundukda gaybet idüp Südde-i sa'âdet'e gitmemekle müyesser olmamıştır deyu bildirmişsin. İmdi mezbûr hâlâ ol cânibe irsâl olunup buyurdum ki:

Vardukda arz ettiğın üzere mezbûran zimmetinde ne miktar akçe olduğı vâ'kı ise bî-kusûr cem' ve tahsîl idüp mâl-ı mîrî telef olmakdan hazer idesin.

33/68

Kütahyalu Hüseyin çavuşa virildi.

Fî 22 Şa'bân sene 985

... Beğine ve ... kadısına hüküm ki:

Vilâyet-i mezbûrede ba'zı ehl-i fesâd ve haramzâde olup fesâd ve şenâat den halî olmayup ashâb-ı hukuka hakların taleb ettiğinden serkeşlik idüp ... olmadukları i'lâm olunmağın anun gibiler şer'-i şerîfe ihzâr olunup şer' ile haklarından gelinmesin emr idüp buyurdum ki: Vardukda bu bâbda mukayyed olup anun gibi fesâd ve şenâat idüp serkeşlik ettirip her ne vech ile mümkün ise şer'-i şerîfe ihzâr ve da'vâ-yı hak idenler ile beraber idüp bir def'a ile fesâd ve şenâatleri sâbit olanların şer' ile müteveccih olan hakların

ba‘de’s-sübût alıvirdükten sonra fesâdlarına göre şer‘ ile lâzım geldüğü üzere haklarından gelesin. Ammâ hîn-i teftîşde hak üzere olanları arz ve te‘addîden ve tezvîr ve telbîsden ve şühûd-ı müzevverden hazer idüp bu bahâne ile kendü hâlînde olanlara dahl ve tecâvüzden hazer idesin.

34/69

Müşârün-ileyhin kethüdası Mahmud’a virildi.

Fî 21 Şa‘bân sene 985

İznikmid kadısına hüküm ki:

Cezayir beğlerbeğisi kapudanım Hüseyin dâme ikbâlûhu akçesiyle bir baştarda yaptırmak murâd idinip kerestesi Gelmek husûsunda emr-i hümâyûnum taleb itmeğın buyurdum ki: Vardukda taht-ı kazândan bir baştardeye kifâyet mikdârı âdemin akçe ile kereste kestirmek istedikde mâni olmayup kesdüresin.

34/70

Bu hüküm mukaddemâ yazılıp lâkin beğlerbeğiye vâsıl olmadan zay‘ olup tekrar yazmak fermân olmağın tahrîr olunup kapu kethüdasına virildi.

Fî 22 Şa‘bân Sene 985

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Mahrûse-i Mısır’a tâbi İskenderiye ve Reşid ve Dimyat kal‘alarının mühimmât ve levâzımı görölüp her birinin ahvâli aslı ile ma‘lûm idinüp Dergâh-ı Muallâma arz olunmak mühimmatdan olduğun arz eyledüğün ecilden buyurdum ki:

Vusûl buldukda Mahrûse-yi Mısır muhâfazası için beruki yarar âdemin koyup şehri zabt ettirüp dâhîsin eğlenmeyüp kalkup bi’z-zât zıkr olunan kal‘alara varup her kal‘anın ahvâlin yazup görüp yoklayup her husûsların aslı ile ma‘lûm idinüp yazup arz eylesin.

34/71

Müşârün-ileyhin karındaşı Davud çavuşa virildi

Fî 25 Şa‘bân sene 985

Halep defterdârına hüküm ki:

Mektup gönderüp Trablus nevâhîsi mukataasına mültezim olan zaîm Maksud bundan akdem nevrüzde getirdülüp mâl-ı mîrî taleb olundukda taallül idüp virmeyüp hesabı görüldükde kırk bin altuna karip deyni zâhir olmağın bir mikdâr deyn alınup kal'aya çıkardılup kal'ada bir saat mikdârı firâr itmeyüp aşağı indirilüp ıtlâk olunmuşken kal'ada bir nice zaman habs olunup döğülüp enva' te'addî oldu deyu hilâf vâkî' rık'alar sunulduğun bildirmişsin. Olbâbda her ne dimiş isen ma'lûm-ı şerîfim oldı. İmdi mezbûrun zimmetinde olan emvâl-ı mîrî bî-kusûr tahsîl olunup Hizâne-yi Âmire'ye almak mühimmatdan olmağın buyurdum ki:

Vardukda aslâ te'hîr itmeyüp mezbûrun zimmetinde ne mikdâr mal var ise bî-kusûr tahsîl ettirüp Hizâne-yi Âmire'm için alup kabz eylesin.

35/72

Rık'a sunan zimmîye virildi.

Şam beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki

Ahâli-yi Trablus ve nevâhîsinin fukarâsı gelüp Dergâh-ı hümâyûnuma rık'a sunup bu dâhî mezbûre sâkinlerinden Hâce Nasreddin-i Kirame ve tevâbi' tezvîr ve telbîse sülûk idüp fukarâdan bir kimesne fevt ola mahkeme nâibi olan Şhabeddin kız karındaşı oğlu olup havâsına tâbi olmağla müteveffâ olanların bir tarîkiyle sûrete şer' koyup kendüye mülk kayd ettirüp ve ba'zılara kendü câniblerinden da'vâcî ve şâhidler nasb idüp tezvîr ve telbîs ile hüccetler peydâ idüp nice malların ekl idüp ve âdemlerin nevâhî-yi mezbûre üzerine gönderüp itâat etmeyenlerden birkaç kimesneyi katl idüp ve istediği mühür kazup nice kimesnelere mühürlü kâğıd ibrâz idüp içine istediği kadar akçe yazup tezkere ile nicesinin filorilerin alup zulm ve te'addîsinin nihâyeti yoktur deyu izhâr-ı tezallüm ettiklerin bildirdikleri ecilden mezkûrların ahvâli teftîş olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezkûr Nasreddin ve tevâbi' da'vâyı hak idenler ile beraber idüp bir def'a şer' ile fasl olmuş olmayup on beş yıl mürûr etmeyen husûs ise bihasebişer' sâbit olan hakların yazup bildiresin.

35/73

Anavar Erenlerinden Mehmed'e virildi.

Mora müfettişi Ebussuud'a hüküm ki:

Müfettişliğine müteâllik olan mukataalardan bu zamana değin hazine gelmeyüp ve ehl-i mevâcibleri dâhî virilmeyüp te'hîr olunduğu i'lâm olundu. Eyle olsa şimdîye değin ol cânibden hazine gelmeyüp ve ehl-i mevâcibin ulûfeleri virilmeyüp te'hîr olmağa sebep nedir? Bu bâbda muataeb olmuşundur.

Buyurdum ki: Varıcak bu bâbda tevakkuf itmeyüp hazine husûsuna mukayyed olup ve ehl-i mevâcibin dâhî lâzım olan mevâciblerin tedârik eyleyüp ihmâlden hazer eyleyesin.

35/74

Erzurum'un mal defterdârı âdemine virildi.

Fî 28 Şa'bân sene 985

Vilâyet-i Erzurum kadılarına hüküm ki:

Taht-ı kazânuzda olan mukataat ahvâliyle mukayyed olup müstakil müfettiş vardır deyu ihmâl ettiğın ecilden mâl-ı mîrî tahsîl olunmayup te'hîr olunduğu istimâ' olundu. İmdi mâl-ı mîrî husûsu cümle-i umûrdan ehemm olup her birinüz başka müfettiş vardır dimeyüp kadılığınızda olan mukataat ahvâline gereği gibi mukayyed olup ihtimâm itmek lâzımdır.

Buyurdum ki:

Vardukda min-ba'd her birinüz ihtimâm üzere olup taht-ı kazânuzda vâkı' olan mukataat ahvâlin müfettişe havâle itmeyüp görülmesi lâzım olan husûslarda gereği gibi mukayyed olup ihmâlden hazer eyleyesin.

36/75

Kütahyalu Hüseyin çavuşa virildi.

Fî 25 Şa'bân sene 985

Cizre ve Siird kadılarına hüküm ki

Cizre beği Mehmed ile mektûblar gönderüp Keyfer(?) Kal'ası mustahfizlarından Emir Şemseddin isyân ve tuğyân üzere olup ayende ve revendenin yolların basup ve nice nefsi telef idüp fukarânın malların alup ve kendülerin mecrûh idüp fesâd ve şenâat üzere oldukların ve ba'zı kimesmeler şikâyet ettiklerin ve mezbûr isyân ettiği sâbıka arz olunup emr ile akrabâsından Mir Abdal nâm kimesneye kefile virilüp haylî müddet kal'a-yı mezbûrede oturup ba'zı ehl-i fesâd Emir Şemseddin'e tâbi olup ve Emir Tacir dâhî Emir

Şemseddin'e tâbi olup Emir Abdal kal'a-yı mezbûre yolunda seher vaktinde kal'a-yı basup kal'ada olan âdemler ile cenk idüp mezbûr Şemseddin mabeynlerinde maktûl olunup ve mezbûr Nasreddin kendü nahiyesinin köylerin ve mezra'ların ihrâk idüp fukarânın malların garet idüp ve yigirmi iki pâre köyleri harâb idüp sâ'ir fukarâ dâhî perâkende olmak mukarrerdir deyu Emir Tacir'den fukarânın hakkı alıvırmek bâbında hük-m-i şerîfim virilmesin arz etmişsin. Mezkûrlar mukaddemâ ehl-i fesâd olanları virelim demişler idi. Fesâd kangısından olmuştur? Aslı nice-dir? Görilüp ehl-i fesâd olanların haklarından gelinmesin emr idüp buyurdum ki:

Hüseyin çavuş vusûl buldukda bu bâbda ihzârî lâzım olanları ihzâr eyleyüp gaybet idenleri şer' ile buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp dâhî bu husûsları ber mûcebi şer' onât-ı vech ile hak üzere teftiş idüp göresin. Arz olunan fesâd ve te'addî kimden olmuştur? Asıl fesâd bunların kangısından olmuştur? Aslı nice-dir? Sıhhat üzere yazup bildiresin. Sonra emrim ne vech ile olursa mûcebi ile amel eylesin.

Arz olunan fesâd ve te'addî kimlerden olmuştur? Cânibinin şer' ile fesâd ve şenâati sâbit olanların sipahi olanları habs idüp arz eylesin. Olmayânları fesâdlarına göre şer' ile haklarından gelesin.

36/76

Tepesi delik oğlu Piri Çavuşa virildi.

Fi 23 Şa'bân sene 985

Halep beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Sâbıka Eflak voyvodasının hatunu olan Toyna nâm zimmînin kethüdası Pervane nâm zimmî küreğe konulmak fermân olmuş iken bir tarikle gaybet itmeğin gerü ele getürmek için Hasan çavuş irsâl olunmuştur.

Buyurdum ki: Vusûl buldukda mezkûr her kanda ise hüsn-ü tedârikle ele getürüp kayd ü bend eyleyüp müşârün-ileyhe teslîm eylesin ki getürüp küreğe konula.

37/77

Mezkûr kal'ada hisar eri olan Mehmed'e virildi.

Mora beğine ve Modon kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Anavartas'da binâ olunan kal'a-yı cedîd dizdarları ve kethüdaları ve bölük başları ve sâ'ir neferâtı gelüp davarların ve bağ ve bahçe ve bostan ve zirâât edecek yerlerimiz olmayınca ziyâde usret çekilur etraf kala'da sınır ta'yîn olunmasına emr-i şerîf ricâ eylediklerin ve ayân-ı vilâyetden ne yerlerde sınır ta'yîn olunmak münâsibdir deyu suâl olundukda kal'a mustahfizlarına emr-i şerîf ile tevzi' için ta'yîn olunan Cacerde(?) Kurd Voyvoda'nın değirmen ardından .... yoluna ve Na'len çeşmesine ve eyü Nikolad Dimekle ma'rûf ...ve ... aşağı deryâya nihâyet bunca vâkı' olan hudûd ile mahdûd olan yerler kimesnenin tasaffurunda olmayup fethî hakanîden berü hâlî olup hâlâ zikr olunan hâlî yerler kal'a sana yine ta'yîn olunmak mühimmattandır deyu haber virdüklerin bildirüp zikr olunan kal'a tarafından dâhî arz-ı hâl sunulup zikr olunan hudûd ile mahdûd olan yerler feth hakanidân berü hâlî ve harâbe olup kimesne tasarrufunda değil iken kal'a binâsına mübâşeret olunmağla ba'zı kimesneler mahzâ hak tasarruf isbât eylemek için zirâât iden bunlara müzâyaka virdüklerin bildirdiler. Buyurdum ki göresin. Fi'l-vâkı' zikr olunan yerler kal'a binâ olunmazdan mukaddem ol nizâ' iden kimesnelerin ellerinde bulunup zirâât idegelmeyüp kal'a binâsına mübâşeret olunduktan sonra ol vech ile zirâât idüp hakk-ı tasarruf da'vâsı iderler ise yazup arz eylesin.

37/78

Bu dâhî

Mora beğine hüküm ki:

Anavaras Limanı'nda mahdûd binâ olunan kal'a-yı cedîd mustahfizları cânibinden arz-ı hâl sunulup mevâcibleri için ta'yîn olunan havâleleri Âstâne-i sa'âdet'den ancak dört beş ayda varup gelüp ve geldüğü takdirce ümenâ iki öşr ile ve çuka ile haklaşmak teklif eylemeğin mevâcibleri tamâm vâsıl olmayup gadr olduğun bildirdiler. İmdi kal'a-yı mezbûre yeniden ihdâs olunmuş gerekli kal'a olup vâcib olan mevâciblerin mâliye tarafından virilen mevâcib ahkâmı mücebince ümenâdan bî-kusûr isâl olunmak mühimmattandır. Sâ'ir kal'ada kıyâs olunmak münâsib değildir. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda dâimâ mukayyed olup kal'a-yı mezbûre mustahfizlarının vâcib olan mevâciblerin mâliye tarafından virilen ahkâm-ı şerîfe mücebince ümenâdan bî-kusûr alıvirüp vech-i meşrûh üzere gadr ve te'addî ettirmeyesin.

38/79

Mısır çavuşlarından İbrahim çavuşa virildi.

Fî 25 Şa‘bân sene 985

Şam beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Mısriyyun Evkafi’ndan Şam’da ve Halep’de vâkı‘ olan Evkaf-ı Mısır müteferrikalarından İbrahim nâm kimesne beş yıldan berü nâzır olup asla muhâsebesin ve evkaf mahsûlün Mısır’a getürmemek ile Mısır’da vâkı‘ olan evkaf harâbe müteveccih olup mukaddemâ mezbûr ol mikdâr zaman muhâsebeyi gönderdiği ecilden nezarete alınıp Seyyid Mehmed nâm kimesneye verilüp evkaf-ı mezbûreye müteâllik husûslar yerlü yerinden teftîş olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu husûsa mukayyed olup mezbûr İbrahim’i ihzâr idüp zaman-ı nezaretinden Mısriyyun Evkafi’ndan Şam’da vâkı‘ olan evkafa müteâllik muhâsebesinden bir def‘a şer‘ ile fâsıl olmayân muhâsebesin onât-ı vech ile vakt İle teftîş idüp göresin. Anun gibi evkaf mahsûlünden zimmetinde her ne miktar mal zuhûr iderse bî-kusûr vakf için tahsîl idüp dâhî yarar âdemler ile Mahrûse-i Mısır’a gönderesin ki anda olan evkaf masrafına sarf oluna ve ne mikdâr nesne zuhûr idüp alınıp gönderildiğin Mısır beğlerbeğisine i‘lâm idüp dâhî vâsıl olduğuna temessük alup dâhî üzerine sâbit olan mevâddı ile Südde-i sa‘âdet’üme gönderesin.

38/80

Bu dâhî

Bir sûreti

Halep beğlerbeğisine ve kadısına ayn ile yazıldı.

Kethüdasına virildi.

Fî 18 Şa‘bân sene 985

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Şimdiye değin her sene Mısır’dan Dergâh-ı Muallâma üçer dörder kantar bârûd gelürken hâlâ gelmemeğe sebep nedir? Buyurdum ki:

Vusûl buldukda te'hîr itmeyüp dâimâ bârûdun teksîr ve tevfirine mukayyed olup şimdiye değin irsâl oluna geldüğü üzere ol cânibden ve vâfir ve müstevfî bârûd tedârik ve irsâl eylesin.

38/81

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

... beği Uşşak mektûb gönderüp Hacc-ı Şerîfe'nin bâbında icâzet ricâ etmeğın hakkında icâzet-i hümâyûnum mukarin olmuştur. Buyurdum ki:

Vardukda müşârün-ileyhe tenbîh eylesin ki sancağı beği hıfz ve hırâsete bir yarar âdemin ta'yîn ettikten sonra hacc-ı mezbûru edâ eyleye.

39/82

Aher çavuşlarından İbrahim'e virildi.

Fî 25 Şa'bân sene 985

Mısır beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki:

Südde-i sa'âdet'üme mektûb gönderüp bundan akdem hükm-i hümâyûnum irsâl olunup Kâbe-yi Şerîfe'ye her sene gönderilegelen örtünün aşağısında âyet-i kerime yazılmayup nakş ettirilmek ve mahmiyye-yi Mısır'da ba'zı matrabazlar ticaret için zer endûd üzengü ve raht ettirüp ve hânelerin dört duvarlarına mübâlâğa altun sarf olunup zay' ve telef olmağın men' olunmak ve kâtib ve şâkirdlerinden Mehmed irsâl olunmak emrim olmağın emr-i şerîfim mücebince bu sene-yi mübârekede Medine-i Mükerreme ve Mekke-i Mu'azzama'ya gönderilecek örtü hükm-i hümâyûnum gelmeden mukaddem âdet-i kadıme üzere işlenüp tamâm olmuş bulunmamağla örtünün aşağısında nakş ettirilmek müyesser olmayup İnşâllahuteâla min-ba'd emr-i şerîf mücebince âyet-i kerime yazılmayup aşağısına nakş ettirilmek mukarrer olduğun ammâ yaldızlu raht iştimâli ve zer endûd dört duvar ve tavanlar husûsu Çerakise zamanından kalmış husûslar olup ve bu makule ahvâle mübâşeret idenler mîriye alâkaları olmayup herkes hâl-i hayatlarında kendü mallarına mâlik olup mahzâ eyyâm-ı hümâyûn adâlet makrunumda herkes asude olup zaman-ı hâl üzere erdiler umûr-u vusûlde erdiler ömr-ü halde imtidâdı ve hissetmem da'vâsına iştigalde olmağa bâis husûslar olup te'hîr olunduğın i'lâm eylemişsin. Ol bâbda her ne denilmiş ise alâ vech-i tacil paye-yi seriri meabıma padişahına arz ve takrîr olunup şerîfim muhatt olmuştur. İmdi üzengü sâ'ir raht ve hânelerin dört duvarlarına sarf olunan

yaldız ve altunun ve seraser kârhânelerinin ba'zı ibka olunup zevâidi izâle olmakdan murâd-ı hümâyûnum her zaman altunbâbında müzâyaka ve zarûret çekilüp altun-u hûd bu makule beyhude ve abes yerlere isrâf ve telef olduğu der-mükemmil üzenğü ve zer endûd hâneler ve dört duvar zaman ı evvelide isrâf nâme mahsûs idi. Hâlâ izâle isede herkes verenden tecâvüz idüp bu makule husûslara mübâşeret eylemekle altun efrat ile zay' ve telef olup altun husûsunda killet ve zarûret çekildiği ecilden men' olmak münâsib görülmüştür. Vech-i meşrûh üzere altunun Mısır ve Mekke-i Mükerreme'ye her sene irsâl olunagelen örtünün aşağısında âyet-i kerime yazılmayup nakş olunmak mühimmattandır. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda emr-i sâbıkım üzere amel eyleyüp min ba'd olur olmaz kimesnelere muttali üzenğü ve raht ve zer-endûd bâzan dört duvarına altun sarf ettirmeyüp abes ve beyhude yerlere altunı zay' ve isrâf ve telef ettirmeyesin ve Mekke-i Mükerreminin dâhî her sene gönderilegelen örtüsünün aşağısın nakş ettirüp âyet-i kerime yazdırmayasın.

39/83

Bu dâhî

Habeş beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp sâbık Habeş beğlerbeğisi Ahmed'e Sevin(?) Şirinhânesi'nden Habeş iskelelerde ve deryâ yüzünde istihdâm olunmak için yarağı ile mükemmel kalita virilüp müşârün-ileyh gittükde bile alup gitmeğin hâlâ muhâfaza için bir pâre kalita dâhî Sevin(?) Şirinhânesi'nden virilmek ricâsını arz eylemişsin. Habeş câniblerinden kalita yapılacak kereste bulunur deyu i'lâm olundu. Buyurdum ki:

Vardukda ol câniblerde bulunan yerlerden lâzım olduğu döğülür? kalita kerestesi tedârik eyleyüp binâ ettüresin.

40/84

Bu dâhî

Yemen beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâlâ Habeş beğlerbeğisi olan Ahmed mektûb gönderüp vilâyet-i mezbûrda ba'zı evkatda muâvenet için asker ve sâ'ir mühimmât ve cebehâneye ihtiyâc olup Yemen cânibinden taleb ettiği virilmek bâbında hüküm-i hümâyûnum taleb etmeğin buyurdum ki:

Vusûl buldukda mûmâ-ileyh vech-i meşrûh üzere askere ve sâ'ir mühimmâta ve cebehâneye ihtiyâc çeküp senden muâvenet taleb ettiği mümkün oldukça muâvenet etmek bâbında kusûr etmeyesin.

40/85

Bu dâhî

Habeş beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp mukaddemâ diyâr-ı Habeş'de beğlerbeği olanlar aşağı iskelelerde sâkin olmayup Yukaru Tavarna nâm mevzı'da olup aşağı iskelelere gelen gemilere ve sâ'ir tüccâra ve reâyaya zulm olundukda mezbûr Tavarna'ya mesâfe-yi bâide olmağın beğlerbeğiler mukayyed olmadıkları ecilden iskeleler ve vilâyet-i harâbe müteveccih olduğun istimâ' olunlağın varduğunda yukaru çıkılmayup aşağıda olman vilâyet ma'mûr olmasına küllî nef'î olmağın aşağıda sâkin olup vilâyet-i mezbûrda muhâfaza beğlerinden Süleyman olmasın bildirmişsin. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda arz ettiğın üzere kendün aşağıda hıfz ve hırâset üzere olup yukaru cânibde murâd ettüğün ümerâdan birini ta'yîn idüp muhâfaza hıdmetinde istihdâm idüp zabt-ı memleketde ihtimâm üzere olasın.

40/86

Kıbrıs çavuşlarından Mehmed çavuşa virildi.

Fi 25 Şa'bân sene 985

Kıbrıs beğlerbeğine Mamuriye ve Gülnar kadılarına hüküm ki:

Bundan akdem Mamuriye kazâsından emr-i şerîfle Sarı Yakub nâm kimesne ve Musa nâm oğlu ile Cezire-yi Kıbrıs'a sürgün olup Cezire-yi Kıbrıs'da mütemekkin ettirilmiş iken İç İl Sancağı sipahilerinden Ramazan nâm sipahi mezkûr Musa'nın rüşvetin alup hilâf vâkı' hıdmetkâr mıdır? Deyu berü cânibe geçürüp hile eyledüğü istimâ olunmağın mezkûr Ramazan'a vuku' üzere arz olunmadın emr idüp buyurdum ki:

Vak'a mezkûr Ramazan hilâf-ı emir berü yakaya âdem geçürmüş ise alup gittiği âdemi her kanda ise mezbûra buldurup yine Cezire-yi mezbûrede mütemekkin ettirdikten sonra mezkûr Ramazan ne tarikle hile idüp berü yakaya âdem geçirmiştür? Tamâm gavrine irişüp vuku' üzere yazup arz eylesin.

41/87

Sayda ve Beyrut beğinin âdemi Abdi'ye virildi.

Fî 25 Şa'bân sene 985

Diyarbakir beğlerbeğisine hüküm ki:

Zıkr olunan beğlerbeğilikde olan beğlere ve kadılara hüküm ki:

Sayda ve Beyrut beği Mehemmed mektûb gönderüp yanında olan üç kat' kadırgalara kürekçi lâzım olduğun bildirmeğın buyurdum ki:

Vardukda te'hîr etmeyüp min-ba'd taht-ı hükümetinizde fesâd ve şenâat sâbit ve sicil olup şer'a husûs lâzım gelmeyen mücrimleri ve bi'l-fi'l mahbus olanları kayd ve bend ile ale't-tevâbi' mîrî Müşârün-ileyhe irsâl ve teslîm eylesiz ki kadırgalarda küreğe koyup muhâfaza hıdmetinde olalar.

41/88

Bu dâhî

Trablus sancağıbeğine hüüm ki:

Mektûb gönderüp yanında olan üç kat' kadırganın topların bârûd lâzım olduğun bildirmeğın Trablus'dan virilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda te'hîr itmeyüp zıkr olunan toplara kifâyet mikdârı bârûd virüp müzâyaka çekdirmeyesin.

41/89

Bu dâhî

Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki

Sayda ve Beyrut beği Mehmed mektûb gönderüp yanında olan üç kat' kadırganın toplarına yuvalık lâzım olduğun bildirmeğın buyurdum ki:

Vardukda müşârün-ileyh gönderdüğü nümûneye göre Kıbrıs'dan talep ittüğü mikdârı top yuvalığı virüp ne mikdâr yuvalık virildügn defter idüp bir sûretin gönderesin.

41/90

Halep defterdârına hüküm ki:

Sayda ve Beyrut beği Mehmed mektûb gönderüp yanında olan üç kadırganın kürekçilerine ve reislerine ve sâ'ir hazinesine âdet-i kadıme üzere ulûfe me'kûlat ve sâ'ir masârifine akçe lâzımdır deyu bildirmeğin Trablus'da iskelesi mahsûlünden virilmesin emr idüp buyurdum ki: Vardukda zikr olunan kadırgaların yeniçerileri ile sâ'ir aher icâresin lâzımesin müşârün-ileyhe defter idüp gönderdiğün Trablus İskelesi'nden teftîş eylesin ve ne mikdâr nesne virilürse ana göre temessük viresin.

42/91

Sakız beği âdemi İbrahim'e virildi.

Fî 25 Şa'bân sene 985

Sakız beğine ve dizdarına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüp Rodos Boğazı'na muhâfaza için varmak emrim olmağın gemiyi bağlayup sen ki dizdarsın senden hisar eri taleb olundukda elimizde emrimiz vardır deyu hisar erlerin vermeyüp ve hisar erlerin Şekilli Hacı ve Bâba Acem nâm kimesneler iğvâ virüp mani' olduğun bildirmişsin. İmdi bu bâbda iğvâ virüp hisar erlerin ihtilâl eyleyenler kimler ise te'dîb olunmak için kapudânım Ali'ye hükm yazılıp gönderilmiştir.

Buyurdum ki: Vardukda min-ba'd gemiye muhâfaza için nevbet ile hisar erlerinden ellişer nefer kimesneyi ta'yîn idüp gemi alup istihdâm ettirüp bî taallül ettirmeyesin.

42/92

Bu dâhî

Cezair beğlerbeğine:

Sakız beği Sinan mektûb gönderüp Rodos Boğazı'na muhâfaza için varmak emrim olmağın gemiyi bağlayup dizdarından hisar eri taleb olundukda elimizde emrimiz vardır deyu hisar erlerin vermeyüp ve hisar erlerin Şekilli Hacı ve Bâba Acem nâm kimesneler iğvâ virüp mani' olduğun i'lâm eylemeğin livâ-yi mezbûrun mahsûli nakidden olup sancakbeği gemiyi yanından donâtmağa kudreti olmadığı ecilden nevbet ile ellişer hisar eri gemiye alınıp istihdâm olunmak için müşârün-ileyhe ve dizdarına hükm yazılıp irsâl olunmuştur. Ammâ hisar erlerine iğvâ virüp ihtilâl eyleyan kimesneler te'dîb olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda gemiler ile Sakız'a uğradığında vech-i meşrûh üzere hisar erlerin ihtilâl eyleyanlar gemiler ile zuhûra götürüp dâhî emrim mücebince te'dîb eylesin.

42/93

Aher çavuşlarından İbrahim'e virildi.

Habeş beğlerbeğisine hüküm ki:

Beğiliğine müteâllik olan kul tâifesinin mevâcibleri defteri muaccelen gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda onât-ı mukayyed olup bi'l-fi'l olan mevâciblerin ne mikdâr mevcûd kul var ise her birinin ulûfesi ne miktardır ve kangı bölüğündür? İsimleri ve resimleri ulûfe ve bölükleri ile ale'l-esâmi defter idüp gönderesin.

43/94

Sayda ve Beyrut beğinin âdemi Abdi'ye virildi.

Fî 25 Şa'bân sene 985

Trablus beğine ve kadısına Sayda ve Beyrut Beğine ve Sermin kazâsından munfâsıl olan Mevlana Ömer'e hüküm ki:

Mektûblar gönderüp livâ-yi mezbûre ile Trablus mâ-beyninde Cin Kesrevan nâm dağın başında sâkin olan Mensur nâm zâim haylî müddet dağda mütemekkin azalmağla nice eşkiyâ ve kuttâ-ı tarîk yanına cem' idüp ve reâyadan nice kimesneleri işkâr tutup kayd ve bend ile mezbûrun yanına iletüp kimin katl idüp ve kimisinin üzerine akçe kesüp murâdî üzere akçesin almayınca ıtlâk eylemeyüp âdemleri ve tevâbi' dâimâ katl-i nefsdan ve fitne ve fesâddan hâlî olmayup ve eli altında olan ba'zı ehl-i fesâdları nevâhîde vekîl nasb idüp fukarâya musallat eyleyüp fesâd eylediklerince kendü muâvenet idüp âdem virmekle memleketde envâ' fesâd ve şenâatleri sâdır olduğundan mâ-adâ aher harâmîlikden tahsîl eyledikleri malı emlâkın almak ile Trablus ve Beyrut sancaklarında yüz bin altunluk emlâka mutasarrıf olup ve mübâlâğa nakd akçesin olup mezbûrun tevâbi'nin şimdiye değin eyledikleri zulm ve te'addînin ve nâ hakk eyledikleri kanın teftîşine sen ki Trablus sancağibeği olan Mustafa'sın. Nâzır olup ve kazâ-yı Sermin'den munfâsıl olan Mir İ sazâde Mevlana Ömer müfettiş ve kendün mübâşir olmak şartıyla Trablus sipahilerinden karındaşı Ahmed ve erbâb-ı tımardan Mehemmed ve diğer

Mehemmed ve Cile(?) sipahilerinden Mehmed kırk bin altuna iltizâm idüp andan mâ-adâ mezkûrun tevâbi‘inden beş yüz tüfenk tahsîlini şart idüp ve mezbûr Mensur’un uhdesinde olan müzâyakanın dört sene teftîşine ve iyâdesine on bin altun dâhî ilhâk idüp cümle teftîşleri elli bin altun ve beş yüz tüfenk tahsîline iltizâm idüp vech-i meşrûh üzere iltizâmıların zuhûr ve edâsına mîrî müşârün ileyh ... ve mütekeffil olup ve sâileri mukabelesinde senki Trablus beğisin oğlun olup zeâmet tasarruf eden Hüseyin’e Mâ-Şam ve Halep’de ve yahûd Maraş’da ve Karaman’da defter kethüdası ve anun zeâmet karındaşı Muharrem ve mîrî Müşârün-ileyhin âdemlerine terakki ve kırk bin akçeye dek ibtidâ hükümleri virilüp ve mezbûr Mensur ve itâat üzere olup teştîşine hâzır olursa şer‘ ve kanun üzere görölüp isyân iderler ise üç yüz nefer Şam ve üç yüz nefer Kıbrıs yeniçerileri virilüp mîrî müşârün-ileyh deryâdan ve sen ki Trablus beğisin murâd üzerine varup ele getürüp ve eğer her biri tutulmaz ise baş kesüp cem‘ emlâk ve esbâb mîrîye zabt oluna ki yüz bin altundan ziyâde hâsıl olmak mukarrerdir deyu bildirdiğin ecilden mezkûrun ahvâlin görölmek emr idüp olbâbda Şam beğlerbeğisine ve Kıbrıs beğlerbeğisine lâzım gelürse mu‘avenet için ahkâm-ı şerîfe gönderilmiştir.

Buyurdum ki: Varıcak bu bâbda cem‘inüz bi’z-zât onât-ı vech ile mukayyed olup evvelâ mezkûra mektûb ve âdem gönderüp şer‘i şerîfe da‘vet idüp itâat-ı şer‘ idüp gelüp uhdesinde olan malın cevabın virüp mutî ve münkad olursa şer‘ ile görüp yine müncerr olursa yazup bildiresin. Anun gibi arz ettiğin üzere itâat itmeyüp isyân ve tuğyân sûretin gönderüp şer‘a gelmeyüp fesâda mübâşeret iderse beğlerbeğilerden emrim mücebince kifâyet mikdârı yeniçeri taleb idüp dâhî hüsn-ü tedârik ile üzerin varup ele getürüp dâhî uhdesinde olan mâl-ı mîrî tamâmın ahvâllerin hak üzere dikkat ve ihtimâm ile görüp üzerine ne mikdâr hak sâbit olub alındığın ve ne asl mevâdd sâbit olduğun ve sâ’ir fesâd ve te‘addî ve isyân ve tuğyâna müte‘allık sübût ve zuhûr bulan maddelerin ketm itmeyüp yazup bildiresin. Ammâ mezkûrun hakkında onât-ı mukayyed olup mücedded arz-ı nisbet ile tezvîrden ve şuhûd-ı zûrdan tamâm hazer idüp celle-i hakkdan udûl itmeyüp hilâf vâkı‘ nesne yazup hazer eyleyesin ki sonra neticesi âid olur.

44

Ana göre ihtimâm idüp şer‘i şerîfe ve fermân-ı hümayûnuma mugayir iş olmakdan ihtiyât eyleyesin. Anun gibi ahvâli arz ettiğün üzere olup cevabinâ kadir olursanız sıhhat üzere bildiresiz ki şartlarımız mücebince lâzım olan ahkâm-ı şerîfe virile. Ammâ

mezkûrun husûsunda onât-ı mukayyed olup hilâf vâkı‘ husûsa mübâşeret idüp telef-i nefis olmakdan hazer idesin.

Bu dâhî

Bir sûreti

...

Bu dâhî

Bir sûreti

...

44/95

Mezkûr Hızır çavuşa virildi.

Ereğli kadısına hüküm ki:

Merhûm ve mağfûrle Sultan Mehmed tâbe serâhunun Mahrûse-i İstanbul’da olan imâret-i evkafından kazâ-yı mezbûrda vâkı‘ olan evkafına mültezim olanların zimmetinde haylî bâkî olup tahsîl ve dâhil-i hazine olmak lâzım olmağın zimmetlerinde bâkî olanlar kimler ise bâkîleri ile defter olunup mâliye cânibinden tahsîl için hükm-i hümâyûnum ve hizâne-yi âmirem defterdârlarının imzaları ile mûmzî defter sana irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Hızır Çavuş vusûl buldukda gönderilen defterde mukayyed olanların üzerlerinde ne mikdâr bâkî yazılmışsa nazar eyleyüp dâhî mâliye tarafından gönderilen hükm-i hümâyûnum mücebince amel eyleyüp tahsîl eylemek bâbında envâ’sın ve ikdâm zuhûra getüresin ve ne mikdâr mal tahsîl olunursa kiselere koyup mühürleyüp dâhî mezbûr çavuşum ile irsâl eyleyesin.

45/96

İsmail kethüdaya virildi.

Avlonya ve Yanya beğlerine hükümki:

Delvine beği Ali mektûb gönderüp Delvine sancağında Feruş (?) âsîlerinin haklarından gelinmek için emr-i şerîfim vârid olup lâkin mezbûrun asîler ziyâde sa’b ve sengistân yerlere istinâd idüp cüzî askeri ile üzerlerine varılmak usr olmağın Avlonya ve Yanya

alaybeğileri zuamâ ve sipahileri ile ve küllîyyen kal'a tüfenkileri ve sâ'ir fukarâtı ve cebehorları ile mu'avenete gelmeleri lâzımdır deyu arz ettüğü ecilden Avlonya ve Yanya sancaklarında vakı' olan kal'a muhâfazası için kifâyet mikdârı mustahfiz alıkonulduktan sonra mezkûrun sancakların zumâ ve sipahileri ve kal'a neferleri ve cebehorları alaybeğilerine koşılup ve Delvine sancağibeği yanına mu'avenete gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup müşârün-ileyh Delvine beği muâvenet taleb eyledikde emrim mücebince sancağınızda vâkı' olan kal'aların muhâfazasında kifâyet edecek mikdârı mustahfiz alıkonduğunuzdan sonra sancağınızın zuamâ ve sipahilerini ve muhâfazaya alıkonulandan mâ-adâ hisar erenlerini ve cebehorları alaybeğilere koşub müşârün-ileyh Delvine beğinin yanına gönderesin ki varup asîler vakfından vech-i münâsib görüldüğü üzere hıdmetde bulunalar.

45/97

Beğın kethüdası Hüseyin'e virildi.

Fi 25 Şa'bân sene 985

Teke beğine ve Antalya kadısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğilere mektûb gönderüp livâ-yi mezbûrun cümle reâyası gelüp vilâyetimizin harâm-zâdesi gâh suhte ve gâh sipahi ve gâh levend ve sufi şekline girüp yalılarda durup gece ile günümüzi katl idüp ve evler basup mal ve menâl garet idüp ve ba'zı evler ihrâk idüp oğlan ve kız çeküp vilâyetimiz kadılarına ve nâiblerine vardukda gece ile gezen ehl-i fesâda sübût olmaz deyu yemin virüp hâlâs iderler vilâyet ayânı dâhî muîd olup ele virmezler şer' ile harâm-zâdeyi buldurmak lâzım olanlara başladıkda bunlar kefil değildir deyu dahl ettirmezler. Şer' ile harâm-zâdeyi buldurmak lâzım olanlara başladıkda bunlar kefil değillerdir deyu dahl ettirmezler ve birbirine kefil olmağa râzı değiller kanun üzere tutulup ikrâr ettirilse örfle olmuştur deyu sicil itmezler olduğu takdirce hakkından gelinüp arz? ile oldu deyu fetvâ-yı şerîf ve emr-i münîf getirüp ehl-i örfde deyn tazmîn iderler ber vech ile fukarânın hakkı icrâ olmayup vuku' üzere ahvâlimizi arz ile deyu ilhah ettükleri bildirmişsin. İmdi buyurdum ki:

Vardukda bir def'a şer' ile fasl olmayân husûsları şer' ile teftiş idüp göresin. Arz olunduğu gibi ise ki şer' ile sâbit ola ehl-i fesâd ve sipahi ise habs idüp arz idesin. Değil

ise şer‘ ile lâzım geleni icrâ idüp yerine koyasın ve şer‘a itâat etmeyen eşkıyânın dâhî ahvâllerin muktezâ-yı şer‘ üzere teftîş idüp sâbit olan cerîmeleri ve fesâdları ne ise yanınızda sübût olduğu üzere sicil ettirüp sûret-i sicilleri ile mezkûrları yarar âdemlere mukayyed ve mahbûs koşub gönderesin.

46/98

Müşârün-ileyh kethüdası Ahmed kethüdaya virildi.

Fî 26 Şa’bân sene 985

Budun’da vezir Mustafa’ya paşaya hüküm ki:

Bundan akdem Filek beği iken fevt olan Hasan beğin âdemlerinden Gazanfer voyvoda nâm âdemin hilâf ahd ve emân Kral cânibinden tuttıkları ecilden istihlâs için Kral-ı mezbûra nâme-i hümayûnum irsâl olunmuştur. Henüz cevabı gelmedi aslı ne olduğu ma’lûm olmak lâzım olmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda mukayyed olup mezbûr Gazanfer voyvoda hakkında Kral-ı mezbûrdam şimdiye değin ne haber gelmiştir ve geldiği takdirce arz olunmamağa bâis ne olmuştur ve eğer henüz size dâhî haber geldi ise hüsn-i tedârik idüp ne vech ile mümkün ise haber sahih alup vuku‘ üzere arz eyleyesin.

46/99

Solnok beği kethüdası Hüseyin kethüdaya virildi.

Fî 26 Şa’bân sene 985

Budun’da vezir Mustafa Paşa’ya ve defterdârına hüküm ki:

Budun serhadlerinde vâkı‘ olan muhârebelerde ele getirilüp esir olan yarar kâfirler kadımden Südde-i sa’âdet’ime küreğe gönderilegelmiş hâlâ anda alıkonulduğu ve Solnok beği iken fevt olan Mahmud beğin vâkı‘ olan esirleri alınup zulm olduğu istimâ‘ olunmağın eğer muharâbede tutulan esirlerdir ve eğer müteveffâ müşârün-ileyhin esirleridir cümlesi Südde-i sa’âdet’ime gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda emrim üzere zıkr olunan kâfirlerin cümlesin yarar âdemlere koşub gönderesin ve kaç nefer irsâl olunduğun yazup bildiresin.

47/100

Beğın kethüdası Çardak'lı nâm zimmîye virildi.

Fî 26 Sene 985

Boğdan voyvodası Petri Voyvodaya hüküm ki:

Mektûb gönderüp Yuvan nâm müfsidin kardındaşdır deyu bir müfsid zuhûr idüp reâyayı ihtilâl idüp fesâd ve te'addiden hâlî olmadıkların ve Buhasıl nâm mahalden geçüp etrafında olan köylerin davârın sürüp küllî ziyân ettüklerin bildirmişsin. Mektûbunda Leh Kralı'na müteâllik ve sâ'ir her ne dimiş isen cümlesi ma'lûm-ı şerîfim oldı. Eyle olsa bu husûs için Leh Kralı'na nâme-i hümayûnum gönderilüp memleket ve vilâyetin zabt ve siyânetde mücedded ve mukaddem olup zuhûr iden eşkıyânın hakkından gelesin deyu fermân-ı şerîfim sâdır olmuştur. Buyurdum ki:

Varıcak sen dâhî vilâyet-i Boğdan'a tâbî olan bolarlara onât-ı tenbîh idüp hâricden kimesneyi memlekete kodurmayup hıfz ve hirâsetde ikdâm ittirüp eğer Leh eşkıyâsından ve gayrıdan ve reâya ve berâyâ zarar ve te'addî ettirilmek bâbında sa'y idesin.

47/101

Hisar erenlerinden Hacı Şabân'a virildi.

Fî 25 Şa'bân sene 985

Gelibolu kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Menemen'de Bekir nâm müderrisin evin basup her bâbda garet iden harâmîlerin serdârı olan Deli Ali beş altı nefer yoldaşları ile Gelibolu'da tutulup habs olduğun arz eylediğin ecilden mezbûr Deli Ali yoldaşlar ile irsâl olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûrı ve yoldaşların kayd ve bend ile ve sûreti sicilleri ile yarar âdemlere koşup gönderesin ve koşup gönderdiğin kimesnelere tenbîh idesin ki getirürken gaybet ettirmekten hazer ideler.

47/102

Hızır çavuşa virildi.

Fî 25 Şa'bân sene 985

Ereğli kadısına hüküm ki:

Ereğli kazâsından Sarı Kasâb nâm kimesne sâbika Ereğli'de kadı olup ba'zı nâ-meşrû kelimât eylediğinden gayrı ba'zı ehl-i fesâd olan hırsuzlar ile fesâdlarda bile olup zimmetinde mâl-ı mîrî olduğu i'lâm olunmağın mezkûrun ahvâli teftîş olunup arz olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda hırsuzı ihzâr eyleyüp müşârün-ileyh kadı ile murâfaa idüp dâhî eğer müşârün-ileyh kadı ile olan husûsların ve eğer sa'ir fesâd ve şenâatin ve eğer zimmetinde olan mâl-ı mîrî husûsun ber mûceb-i onât-ı vech ile teftîş eyleyüp dâhî zimmetinde mâl-ı mîrîden nesne sâbit olursa tahsîl ettirüp hizâne-yi âmirem için zabt ettiresin ve sâ'ir ahvâlin yanınızda sübût bulduğu üzere mufassal yazup bildiresin.

48/103

Virildi.

Ganye(?) müderrislerinden olup merhûm Sultan Mehmed evkafı tahrîrine me'mûr olan Mevlana Nasuh ve Ereğli kadısına hüküm ki:

Hâlâ Ereğli kazâsında ba'zı ehl-i fesâd levend tâifesi olup evler basup ve yollara inüp fesâd ve şenâatden hâlî olmadıkları i'lâm olmağın teftîş olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda bi'zzât mukayyed olup zikr olunan kazâda bulunan ehl-i fesâd ve şenâati ele getürüp dâhî da'vâ-yı hak idenler ile beraber idüp bir def'a şer ile fasl olmayup üzerinden on beş yıl terk olmayân husûsların ber mûceb-i şer'-i şerîf teftîş eyleyüp göresin. Fi'l-vâkı' fesâd ve şenâatleri sâbit olanlardan sipahi olmayânları şer' ile lâzım geleni icrâ idüp yerine koyup anun gibi zede ceraîmi sâbit olup küreğe konulmak îcâb idenleri müşârün-ileyh çavuşuma koşup mukayyed ve mahbus üzerleinde sâbit olan cerîmelerinin sûret-i sicilleriyle gönderesin ki küreğe konula ve levend olup fesâd ve şenâat ihtimâli olanları kefile virüp kefâlet akçesi deyu kimesneden akçe aldırmayup bu bahâne ile kendü hallerinde olanlara celb ve ahz ile rencide ettirmekten hazer ideler.

49/104

Yevmü's-sebt

Fi 27 Şa'bân'ül mu'azzam sene 985

Leh Kralı'na nâme-i hümayûn ki

Boğdan beğinin kapu kethüdası Hartaklı nâm zimmîye beraber yarar kise ve altun kozalak ile bağlanup mezkûr zimmîye virildi.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

Hâlâ Boğdan voyvodası Petri Voyvoda Südde-i seniyye-i sa'âdet medâr ve atebe-i aliyyeme ... .. mektûb gönderüp vilâyet emn ve emân üzere olup lâkin Leh''de Bir hıdmetde olan Baru ve Limhe ve Bırasla ve Timure nâm mezbûrlar krallarına itâat üzere olmayup krallarının haberi yoğken Boğdan voyvodasının karındaşıdır deyu bir müfsidi kaldırup reâyaya kâğıdlar gönderüp harâc-güzardan ve resümlerizden ferâgat ettim. Hemân vilâyete girmeğe muâvenet eyle deyu ihtilâl idüp mukaddemâ dâhî zikr olunan beğlerin tahriki ile Boğdan'a te'addî ettükleri arz olunup ol zamanda serhadlere yarar âdemler koşup muhâfaza üzere iken hâlâ haber gelüp asî kal'aların beğleri ile müfsid-i mezbûr ittifâk idüp Bender'e karib Nogayın nâm yirden geçüp olcânibde olan köylerin davarların sürüp te'addî ve tecâvüz ittüklerin bildirdi. İmdi vilâyet-i mezbûreye Petri kral nasb itmekden murâd-ı hümâyûnumuz vilâyet-i Kemah'ı zabt ve hıfz idüp reâya ve berâyâyı refâhiyet ve istirâhatde olup zuhûr iden eşkıyânın ele götürüp hakkından gelmekdir. Boğdan voyvodası meşhûr Medâr beğ-zâde olup dâhî ... ve ... sâbit ve zâhir olmuş kimesne olmayup yarar beş kâfiri idüğü ma'lûmdur. Anun gibi sâbit alınıp olmayân ma'lûmun karındaşı ne makule mukayyed olmak gerekdir bu asl hayinin yanına ba'zı eşkıyâ cem' olup dâhî fesâdlara mübâşeret eyleyeler siz ol cânibden mukayyed olmayup ele götürüp hakkından gelmeğe mübâşeret itmeyüp ihmâl ve müsâhelenüz sebab ile ehl-i fesaâdlar memâlîk-i mahrûsemde tecâvüz ettiklerinde tatar tâifesi dâhî durmayup sizin memleketinize dahl ve te'addî ettiklerinde Südde-i sa'âdet'imize nâmeniz gelüp tatar askerinden nasb itmenüzün aslı olmaz. Gerekdir ki:

Vusûl buldukda krallığınıza müteâllik olan vilâyetin ahvâline onât-ı mukayyed olup zuhûr iden ehl-i fesâd ve şenâate ruhsat vermeyüp ele götürüp Her birinin cezâ ve sezâsın virüp mukaddemâ haklarından gelmek bâbında ikdâm ve ihtimâmınız yerine getirüle ve müfsid-i mezbûrun ahvâle ne vech ile mukayyed olup bu bâbda cevabınız ne idüğün ol cânibde hıdmet ile varan Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Ahmed çavuş ile atebe-i ulyâmız cânibine bildiresiz.

50/105

Karye halkı cânibinden gelen Hasan nâm kimesneye virildi.

Fi 28 Şa‘bân sene 985

Manastır ve Horpişte ve Kesriye kadılarına ve Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından olup ol câniblerde mehâyif teftîşinde olan Mustafa’ya hüküm ki:

Zıkr olunan kadılıklar halkı âdem gönderüp ol vilâyetin kefereden ve gayrıdan ehl-i fesâd ve şenâat cem‘ olup Müslümanların ayende ve revendenin yolların basup kendüleri katl malların garet ettüklerinden mâ-adâ gece ile çıralar ve zeyt mumları ile kasabât ve kurâda evler basup ve nefsi-i Manastır’dan çavuş beğ nâzırı olan Mehmed’in gece ile evlerin basup cem‘ esbâb ve emvâlin yağma ve garet idüp ve Yalı köye ... katl idüp te‘addî ettüklerin arz eylemeğin buyurdum ki:

Varduklarında ehl-i fesâd ve şenâat ele götürüp da‘vâ-yı hak ider var ise şer‘ ile fasl olunmaya ber müceb-i şer‘-i kavim onât-ı vech ile teftîş idüp göresin. Ba‘de’s-sübût ashâb-ı hukuka hakların alıvirdükten sonra sipahisi habs idüp arz eyleyesin değil ise şer‘ ile lâzım geleni icrâ idesin.

.....

50/106

Mektûb getüren sipahiye virildi.

Yanya beğine ve kadısına hüküm ki:

Sen ki kadısın. Mektûb gönderüp Daronmarende ve Tomazo nâm nasriddinlerin ellerinde emr-i şerîf olup İspanya Kralı tarafından Südde-i sa‘âdet’üme gelmek için deryâdan ve Delvine sancağına tâbi Baste (?) iskelesine çıkup gelirler iken ba‘zı ehl-i fesâd mezkûrların yolların basup mezbûr Tomazo mecrûh olmağın sal ile mahkemeye getürdilüp suâl olundukda mezbûr iskeleden gelürken Delvine sancağında Livin nâm karyede mütemekkin Deli Ömer nâm kimesnenin Mehmed ve İskender nâm âdemleri orman içünden yolumuza gelüp ben ilerüde bulunmağın üzerine kılıç havâle idüp iki elim ve başım çalup mecrûh eyledi deyu cevap virdüğün bildirdiğin ecilden zıkr olunan ehl-i fesâd ele getirülmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda te’hîr itmeyüp mezkûrların yollarına gelüp bu makule fesâd ve şenâat eyleyen eğer mezkûrân Mehmed ve İskenderdir eğer aher yoldaşlarıdır ele götürüp bunlara teslim ettirüp fesâd ve şenâat sâbit ve zâhir olanları habs idüp ahvâllerin yazup

eyleyesin. Sonra anlar hakkında emrim ne vech ile sudûr iderse mûcebi ile amel idesin. Husûs-ı mezbûrda ihmâlden hazer idüp ehl-i fesâdı ele getürmeyince olmayasın.

51/107

Celayir-zâdeye virildi.

Fî 25 Şa'bân sene 985

Haslar kadısına hüküm ki:

Hâlâ haslara tâbi Kum nâm karyede ev basılıp birkaç kimesne kulağuzlarıyla müceddeden maktûl olduğu i'lâm olunmağın bu fesâdları idenler kimler olduğu zuhûra getirilmek için Celayir oğlu Bali çavuş mübâşir ta'yîn olup irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Vardukda bu husûsa mukayyed olup bir yarar nâibin ta'yîn idüp mahallî hâdisenin üzerine gönderüp dâhî ol etrafda olan mazanne ve müttehemm ve sâ'ir ... sâbıkaları olup fesâd ve şenâatleri müseccel olanları ve bi'l-cümle şer' ile ihzârı lâzım olanları ihzâr eyleyüp anun gibi ehl-i fesâd bir yerde cem'iyet ile olup üzerlerine varup cem'iyet ile üzerine varılmak lâzım olursa ehl-i karyeden ve sipahi ve yeniçeri ve gayrın ehl-i cem'iyet ile üzerlerine varup ele getirmekde müşârün-ileyh çavuşuma mu'avenet idüp ele getürüp maktûllerin ve ... muvâcehelerinde ahvâllerin ber mûceb-i şer'-i şerîf onât-ı vech ile hak üzere teftiş eyleyüp göresin. Zikr olunan maktûlleri kimler katl eylemişlerdir? Katil hırsuz ve kuttâ u tarîk midir? Yohsa bir husumetleri olmağla mı katl eylemişlerdir? Aslı nedir? Tamâm ma'lûm idinüp dâhî ehl-i fesâdlar kimler olduğu sıhhat ile ma'lûm olduktan sonra katilleri kayd ve bend idüp yanınızda sübût bulduğu üzere emvâllerin mufassal yazup mezkûr çavuşumla Südde-i sa'âdet'ime irsâl eyleyesin. Husûs-ı mezbûr umûr-ı mühimdir. ... emr bilmeyesin.

52/108

Divan'da Kapucılar kethüdası Ateş'e Virildi.

Fî 25 Şa'bân sene 985

Ohri beğine ve İlbasan ve Dıraç ve İşim kadılarına hüküm ki:

Hâlâ sen ki İlbasan beğisin. Dıraç kadısı ile mektûb ve sûret-i sicil gönderüp kazâ-yı mezbûra tâbi Tasno(?) nâm kal'a mustahfizlarından olup elleri mecrûh olan Yusuf ve

Yunus ve Balderen'e sırik ile ve avk ile mecrûh olan Hızır nâm karındaşlar meclis-i şer'â hâzır olup sipahi oğlanları zümresinden yigirmi dört akçe ulûfesi olan Sinan nâm kimesne altı nefer tevâbi' ile âlet-i harb ile yolumuz basup yerimizi mecrûh edüp esbâbımız ile yüklü iki bargirimiz alup ellerinde güçle hâlâs olduktan sonra evimiz kurbinde dâhî yolumuza gelüp sırik ile ve kılıç ile üzerimize hücum idüp bizi mecrûh ve atlarımızı helâk eylediler şer' ile ahvâlimiz görölüp hakkımız alıvirilmek taleb ideriz didiklerinde mezbûr Sinan ihzâr olunup mecrûhların beyyine taleb olundukda şâhidleri gelince sipahi mezbûrdan kefil taleb olunup kefile iktidârım yoktur ammâ şâhidleri ihzâr ettiklerinde ben dâhî hâzır olayım. Eğer hâzır olmaz isem yolumuz basup mecrûh idididikleri vâkı' mıdır? Ben eyledim bu ikrârım sicil olunup hüccet virsün diyüp kavli üzere sicil olunduktan sonra mecrûhlar şâhidlerin meclis-i şer'â getirüp mezbûr sipahi kulu üzere hâzır olmayup üç gün dâhî tevakkuf olunup gelüp itâat-i şer' itmedüğü sicil olunup arz olundu. Bundan akdem ba'zı kimesneler kâfirler ile cenk iderken sırik ile deretse gelüp yigirmi yıldan mukaddem Bozacı Oğulları nâm kimesneler âdemler katl itmekle siyâset olundukları ecilden herkes kendü hâlînde olup mabeynde mukatele vâkı' olmayup mürûr zaman ile siyâset havkı içlerinden çıkup gerü mukateleğe mübâşeret idüp haklarından gelinmemekle mukaddemâ olan ümerâ zamanında on dört nefer âdem katl olunup ve nice kimesnenin ehl-ü iyâli kapılıp esir nâmına bey' olunmuş mezbûr Sinan dâhî Dıraç kazâsında ve Deruspan(?) kal'a kurbinde sâkin Memi nâm bir hisar erinin oğlu olup bir tarîkiyle Saray-ı Hümâyûn'a dâhil olup sipahi olup yerlü olmağla mukaddemâ babasıyla yollar ve evler basup âdemler katl idüp evlâd-ı müslimin satup nice fesâd eylemekle bir def'a küreğe konulmak ve bir def'a Rodos'a sürülmek için emr-i şerîf vârid olmuş iken bir tarîkla hâlâs olup kadîmi ehl-i fesâd şakîlerdir deyu memleket halkı haber virmişlerdir: Hâlâ dâhî mezkûrların yolları basup ve atları pâre mecrûh idüp ve atların pâre ettikleri şâyiadır. Şöyle ki müceb-i ibret için mezkûr Sinan'ın ulûfesi kat' olunup siyâset olunup yahud Kıbrıs'a sürülmeye min-ba'd vilâyet halkı zabt olunmaktan kalup muttasıl yollar basup âdemler katl olunup fukarânın evlâdı esir nâmına satılmaktan hâlî olunmaz bu makule ehl-i fesâdların hakkından gelinmek memlekete ve fukarâyâ infaktır deyu bildirmişsin ve Dıraç kadısının ve nâibinin dâhî dört kat' sûret-i sicille olup mezbûr sinan Muhsine nâm hatunun yolun basup esbâb ve akçesin alup ve her ne kimesnenin yolun basup kılıç ile çalup ve kendü dâhî hisar eri oğlu olduğun sicil idüp ve Özi beği Mustafa dâhî mektûb gönderüp İşim kazâsından Kara Yusuf ve karındaşları ve yoldaşı ve Kara

Hızır nâm kimesneler yolum basup kendüsi ve dâhî mecrûh eyledikleri ecilden kadı tarafından âdem varup meclis-i şer‘a da‘vet ettüklerinde

53

itâat-ı şer‘ itmediler deyu tezallüm idüp fi‘l-vakı‘ da‘vâsına mutâbık elinde sûret-i sicili olup mezkûrlar İlbasan sancağına karib yerde olmağla ele getürmek müyesser olmamıştır deyu arz idüp ve İşim kadısı dâhî sûret-i sicil gönderüp mezkûr Sinan meclis-i şer‘a gelüp ben kendü hâlîmde yoluma giderken mezkûrlar âlet-i harb ile yolum basup kılıç ve muştanca ile urup mecrûh eylediler şâhidlerim vardır dimeğın âdem gönderülüp meclis-i şer‘a da‘vet olunduklarında biz bunda meclis-i şer‘a varmazız kazâ-yı İlbasan’a varuruz deyu taallül idüp itâat itmediler deyu bildirüp pâye-yi serîr-i i‘lâma arz olundukda Kıbrıs’a sürülmek emrim olmuş iken ve mezkûr Sinan Harem-i Hümayûn’um ağalarından Hafız Ahmed’in eniştesi olmağla hâlâ Südde-i sa‘âdet’ime gelüp benim hakkımda gelen arzlarda ve sûret-i sicillerde mastûr olan husûsların bir maddesi sahih değıldir iftirâ ve buhtandır. Mezkûrlar benim yolum basup mecrûh etmişlerdir. Meclis-i şer‘a gelmeyüp aher sancakda olan İlbasan’a gitmişlerdir. Toprağımız kadısı Özi sancağında İşim kazâsı iken İlbasan beğı ve Dıraç kadısı hilâf vakı‘ mücedded garaz ve nisbet ile arz etmişlerdir. Bu bâbda bana hayf olur ahvâlim tekrar görölüp sıhhat üzere arz olunsun deyu bildirmeğın bu husûs tekrar görölüp hak kangı cânibin elindedir? Ehl-i fesâd ve şenâat kimlerdir? Sıhhat üzere i‘lâm olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Varıcak fermân-ı şerîfim mücebince husûs-u mezbûr içün cümledenüz biryere gelüp dâhî tarafının cümlesin meclis-i şer‘a ihzâr idüp ve ol vilâyetin ehl-i vukuf ve dindar müteşerri‘ mu‘temedün-aleyh kimesnelerin dâhî getürdüp mezkûrların ahvâllerin hak üzere onât-ı vech ile dikkat ve ihtimâm ile tefîş idüp göresin. Arz olunan husûsların tefîşi sahih midir? Hak ne cânibdedir Müslümanlar ne vech ile şehâdet iderler? Bihasebişer‘ nice sâbit ve zâhir olur hiçbir cânibe meyl ü muhâbâ ve garaz nisbet itmeyüp celle-i hakdan udül itmeyüp hakk-ı harime tâbi olup dâhî şer‘-i şerîf mücebince sübût ve zuhûr bulduğı üzere cümledenin ahvâlin yazup Südde-i sa‘âdet’ime bildiresin. Tezvîr ve şühûd-ı zûrdan ve hilâf vâkı‘ nesne arz itmekden hazer eyleyesin. Sonra emrim ne vech ile olursa mücebi ile amel eyleyesin. Ammâ onât-ı mukayyed olup hilâf vâkı‘ nesne arz etmekten hazer eyleyesin. Sonra sab hilâf zuhûr ettükde özrünüz makbûl olmaz. Neticesi size âid olur.

54/109

Hassa çavuşlarından Kara Yakub'a virildi.

Fî Gurre-i Ramazan sene 985

Rum beğlerbeğine hüküm ki:

Sivas sancağında Sulu Saray nâm karyede mütemekkin il başı oğlu Aytod nâm kimesne yukarı cânibe tâbi olan hâlife nâmına ba'zı müfsidlerin ehl-i vukûfi olup ve onların cem' ettikleri malın mezbûr alup gidüp ve bu cânibden ne haber olursa ol tarafa ulaştırmağla Şah ... tarafından yüz akçe ulûfesi olduğu istima' olundu. İmdi bu makule halk nâmına olan müfsidlerin her biri bir tarîkiyle ele götürölmek için muaccelen emr-i şerîfim gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Çavuş Kara Yakub hükm-i şerîfimle vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup müfsid mezbûri dâhi ol emr-i şerîf mücebince merkum Kara Yakub ma'arifetiyle gayrı husûs isnâd idüp hüsn-i tedbîr ve tedârikle ele götürüp dâhî ahvâlin vâkıf ü matla' olduğun üzere yazup arz eylesin sonra emrim ne vech ile sudûr iderse mücebi ile amel eylesin.

54/110

Bölükbaşı Mahmud'a virildi.

Fî 29 Şa'bân sene 985

Aydın ve Saruhan beğlerine ve zikr olunan sancakların nâzırlarına hüküm ki:

Rodos kal'ası mustahfızlarının mevâcibleri kadımden Aydın ve Saruhan sancaklarında olan havâss-ı hümayûnum mahsûlâtından virilügelüp hâlen dokuz kat' ulûfeleri virilmeyüp avk olunduğu istima' olundu. İmdi bu bâbda gereği gibi mes'ûl olmuşuzdur.

Buyurdum ki: Vardukda mezbûrların ol mikdâr ulûfeleri virilmemeğe sebep nedir? Bu def'a ne mikdâr istenilmiş? Ulûfeleri virilmemeğe sebep nedir? Bu def'a ne mikdâr istenilmiş ulûfeleri var ise bî-kusûr varan havaleye teslim idüp min-ba'd mezbûrların ulûfelerin avk ve te'hîr itmeyüp vakt ile virüp mezbûrun mustahfızlara müzâyaka virilmekten hazer idesin. Bu def'a dâhî virilmeyüp taallül olunursa mu'ateb olursun bilmiş olasın.

55/111

Bağdad beğlerbeğinin kapu kethüdasına virildi.

Fî gurre-i Şa‘bân sene 985

Bağdad kadısına hüküm ki:

Mirza ve Bayram ve Nasuriddin nâm kimesneler gelüp arz-ı hâl sunup Hassan Bedre sancağibeği Mehmed ile Bedre kadısı olandan şekvâ idüp bundan akdem Ali nâm kimesnenin evinden birkaç boncuk ile bir gümüş bilezik zayi‘ olmuştur siz almışsızdır deyu üzerlerine şer‘ ile nesne sâbit olmadın tutup işkence idüp ve mezbûr Ali‘ye işkence idüp ale‘t-tenbîh (?) bunların birin mecrûh eyleye deyu ikdâm idüp ve Allahvirdi nâm kimesneyi katl idüp bunun emsâli nice mehâyif isnâd eyledikleri ecilden sunulan arz-ı hâlin sûreti ayn ile aslından ihrâc olunup ahvâlleri şer‘ ile teftîş olunmak için sana gönderildi.

Buyurdum ki: Vusûl buldukda bu bâbda gönderilen arz-ı hâl sûretinde mastûr olan husûsları birbirinden onât-ı vech ile husâma muvâcehesinde ber mûcebi şer‘ teftîş teftîş idüp göresin. Fi‘l-vakı‘ arz-ı hâlde mastûr olduğu üzere eğer müşârün-ileyhenin ve eğer kadı te‘addî eyledikleri vâkı‘ midir nicedir yoksa isnâd eylediği husûslar gayrı vâkı‘ midir aslı nedir? Şöyle ki didikleri üzere ol midar akçeleri alınup zulm ve te‘addî eyledikleri bi hasebi şer‘-i şerîf sâbit olursa sübût bulan hakların şer‘ ile müteveccih olanlardan bî-kusûr alıvirdükten sonra vâkı‘ olan zulm ve te‘addîleri her ne ise yanında sâbit olduğu üzere mufassal yazup bildiresin. Ammâ hak üzere olup garaz ve nisbet ile ve kimesneye meyl ü muhâba eylemekle hilâf vâkı‘ kazıyye arz eylemekten ve bi‘l-cümle şer‘-i şerîfe muhâlif iş olmaktan ziyâde hazer idüp celle-i hakdan udûl etmeyesin.

55/112

Fî 29 Şa‘bân sene 985

Haleb beğlerbeğine hüküm ki:

Hâlâ kış eyyâmı irişüp taşrada âdem ve davar durmağa imkân olmamağın ol cânibde Ebu Riş oğlu için Dernek‘de (?) olan zuamâ ve erbâb-ı tımara icâzet virilmek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bi'l-fi'l cemiyet üzere olan zuamâ ve sipahileri defter ettikten sonra emrim mûcebince icâzet viresin. Ammâ tebih eylesin ki icâzet virildi deyu yat ve yarakların dağıtup aher vilâyete perâkende olmayup her biri mekânlarında müheyyâ ve hâzır müfsid-i mezbûrun dirliğine müterakkıb olup anun gibi düşmen zâhir olursa gerü ale'l-fevr hâzır olalar ve sen dâhî gaflet üzere olmayup dâimâ müfsid-i mezbûrun evzâ-yı etvârın tettebbu' idüp anun gibi bir hareket olursa müddetince tedârik ettirüp tedârik üzere olasin.

55/113

Bu dâhî

Mezkûr kethüdaya virildi.

... hüküm ki:

Hâlâ eyyâm-ı şitâ cemiyet olmasına davar tahammül etmemenin sancağına varmak emr idüp buyurdum ki:

Varıcak te'hîr itmeyüp kalkup sancağına varup dâhî düşmen tarafından dâimâ nâzır olasin. Anun gibi düşmen cânibinden bir hareket olursa muaccelen Diyarbekir ve Şam ve Halep beğlerbeğlerine bildiresin. İmdi dâhî mukayyed olup tedârîğin göresiz.

56/114

Bağdad Beğlebeğinin kapu kethüdasınavirildi

Fî Gurrei Şa'bân sene 985

Bağdad beğlerbeğine ve kadısına ve defterdârına hüküm ki:

Sen ki beğlerbeğisin. Mektûb gönderüp vilâyetin emn ve emânına ve mâl-ı mîrînin ezdiyad tahsiline ve ... teksîr ve tevfirine ve şehirlerin ... mute'allık husûslarda ve sâ'ir din ve devlete müteferrih umûrda bezl ü maddûr eyledüğün ve iltizâm şartıyla Rumahiyye Sancağı inâyet olan Abdullatif umûmen Bağdad'ın mukataatda ve ummâl ve sâbika bakayâsın ve Şehrizol beğlerbeğisine ve ba'zı sancakbeğlerinin hasların ve zeâmet ve tımarlar ve cümle evkaf karye-i şerîf ve ashâb-ı emlak mülklerinin mahsûlleri ve zevâidin zabt eylemek ve Hizâne-yi Bağdad kâtibleri ref' olunup kendü istediklerine tevcîh olunmak ve bir kadılıkda olan da'vâ-yı aher kadılara istimâ' ettirmek ve bunların emsâli olagelmemiş nicedir? Bu şartlar ile mesârifden sonra hizâne-yi âmireye üç seneye değin her sene elli bin altun virmesin kabul ve iltizâm itmekle berât-ı hümâyûn ve ahkâm-ı

şerîfe virilmiş lâkin Ahşamat, Karaulus ve Rumahiyye mukataatı iltizâmından muhâsebe defterleri mücebince mûmâ-ileyhin zimmetinde küllî mâl-ı mîrî bâkî olduğu mukaddemâ arz olundukda zimmetinde olan mâl-ı mîrîyi defter mücebince bî-kusûr cem‘ ve tahsîl idüp bir akçe bakî komadıktan sonra iltizâm idüğü husûslara mübâşeret idersiz deyu emr-i şerîf vârid olmağın mîrî müşârün-ileyhin muvâcehesinde emr-i şerîf mücebince Bağdad divânında bâkîsi yoklandukda cümle yigirmi dört kerre yüz bin ve kırk bin dokuz yüz otuz beş akçe ve yüz seksen re’s camus ve kara sığır zâhir olmağın talep olundukda gâh hazinede olan defterlere bahâne bulup ve gâh reâyadan alınmış iken reâya zimmetindedir deyüp ve gâh mücedded te’hîr komamak için kendüsü ba‘zı aklâm sattığı bir akçe yetmez müflis ayağı âmillerindedir deyu cevab virdüğün bildirmişsin. Bu bâbda her ne i‘lâm ve isnâd itmişisen ale’t-tafsil ma‘lûm-ı şerîfim olmuştur. İmdi reâyana ve dâfi hilâf berâyâdır eyyâm-ı adâletimde bir ferde zulm olduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur. Buyurdum ki:

Vardukda bu husûslara bi’zzât mukayyed olup evvela mîrî müşârün-ileyhin zimmetinde olan mâl-ı mîrî reâya üzerinde olmayup reâya mûmâ-ileyhe veya âmillerine virmişler ise ki zâhir ve muhakkak ola reâyadan tekrar talep ettirmeyüp bî-kusûr mûmâ-ileyheden alup dâhil -i hazine ettikten sonra arz eyleyeler ki şart ve iltizâmı mücebince işe mübâşeret itmek için emrî şerîfim gönderile. Anun gibi mûmâ-ileyhin zimmetinde olmayup reâya üzerinde ise rıfkla ve suhuvetle reâyadan alup şer‘ ile tahsîl idesin bu husûs yine müncer olursa yazup bildiresin.

57/115

Müşârün-ileyhin kethüdası Hüseyin’e virildi.

Fî 27 Şa‘bân sene 985

Bağdad beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Ramahiyye sancağı ile Allah Kulu(?) beği şart ve iltizâmı mücebince fermân olunan yüz bin akçe terakki hâlâ Ramahiyye sancağıbeği olan Abdullatif dâme izzihuya olmak üzere livâ-yi mezbûrda vâkî‘ olan mukataatı her sene otuz dokuz yük akçeye ve mübâşirin sâbikan ... .. on bin altuna kabul ve iltizâm eyledükde mukaddemâ Bağdad beğlerbeğisi olan Ali arz eyledükde livâ-yi Ramahiyye’de zikr olunan yüz bin akçe terakki ile şart-ı mezbûr üzere tevcîh olunmağıçün emr-i şerîf virilüp ba‘de müşârün-ileyh Abdullatif Südde-i sa‘âdet’ime gelüp zikr olunan mukataatı şart iltizâmı üzere bi’t-tamâm haklaşırım

dimekle livâ-yi mezbûr girü tevcîh olunmuştur. Hâlâ zikr olunan mukataatı şart-ı iltizâmı mûcebince haklaşmamışken Yüz bin akçe terakkisin Bağdad hazidesinden taleb eylediği istimâ' olundu. İmdi uhdesinde olan mukataatı haklaşmadın terakkisi virilmeğin aslı yoktur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda zikr olunan şart-i iltizâm mûcebince bi't-tamâm haklaşdıktan sonra müstahik olduğu terakkisi berâtı mûcebince Bağdad hazinesinden salyanesiyle viresin. Ammâ madam ki haklaşmaya emr-i şerîfe muhâlif ve şartına mugayir terakkisin virmekten ihzâr eylesin.

57/116

Bağdad beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp mukaddemâ olan beğlerbeğler ve senin zamanında ne mikdâr bârûd işlendiği mufassalan defter idüp Dergâh-ı Muallâma irsâl ve bârûdun teksîr ü tevkîdinde bezl ü makdûr ettüğün arz eylemişsin. Bârûda müte'allık her ne i'lâm ve iş'ar eylemiş isen ma'lûm-ı şerîfim olmuştur. Eyü tedârik eylemişsin. Buyurdum ki:

Vardukda min-ba'd dâhî leyl ü nehâr ve bârûdhânelerin işlenmesinde ve güherçile toprağının vakt ile tedârik olunmasına enva' ve ihtimâmın vücûda getüresin.

58/117

Divanda koyun eminine virildi.

Fî Gurre-i Şa'bân'ül muazzam sene 985

Mora sancağıbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp mukaddemâ emr-i şerîfim vârid olup düstûr-u ekrem vezir-i azam âdem Allahû teâla iclâlehû Mora'da vâkı' olan haslarında mütemekkin olan Harladi nâm zimmî mâl-dâr olup kırk bin filoriye mâlik olduğu i'lâm olunmağın İstanbul'da kassâb olmak için gönderilmek fermân olunup lâkin sen at ve arpa limanında binâsı fermân olunan kal'a üzerinde olmağla mahall-i mezbûra varılmayup hâlâ tevcîh olduğun bildirmişsiz. İmdi mezbûrun gınâsı ve kudreti olduğu mukarrer olmağın emr-i sâbık mûcebince irsâl olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Mezbûr-ı emr-i sâbık mûcebince İstanbul kassâblık için südde-i sa'âdet'ime irsâl eylesin.

58/118

Bu dâhî

Yanya sancağibeği ve Yanya kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp emr-i şerîf vârid olup Yanya sâkinlerinden Güti Otmalnikival nâm zimmî kassâblığa kadir kimesne olmayup ol yirden alâkasın kat' idüp mal ve menâlleriyle mahrûse-yi İstanbul'a kassâb olmak için gönderesin deyu emr olunmağın zimmî-yi mezbûrun evi üzerine varılup mâ-melek defter olunup ve kendü dâhî pîr ü nâtüvân olmağın şirret ü şekâ irişmezden mukaddem irsâl olundu. Mâ-meleğinden hasıl olan dâhî irsâl olunmak üzere dir deyu bildirmişsiz. Buyurdum ki:

Vardukda mezkûrun mâ-meleğin dâhî bey' idüp o yerden alâkasın kat' idüp hâsıl olan akçeyi virgili idüp mühürleyüp dâhî oğulları ile Südde-i sa'âdet'ime gönderesin.

58/119

Kethüdasına virildi.

Fî 29 Şa'bân seme 985

Canik beğine ve Satılmış kadısına hüküm ki:

Kazâ-yı mezbûrun karye-yi Merir de sâkin olan Kara Veli nâm kimesne şirret ve şekâvet ile meşhûr olup gece ile Müslümanlar'ın davarların serika idüp ve ehl-i iyâllerinin ... ve ... boyunlarından çeküp ve Mirza nâm emred oğlanı gece ile alup giderken gördükleri sicil olup ve mezbûr Kara Veli Südde-i sa'adet'imde ele gelmeğın sen ki sancak beğisin âdemin Bali ile mahallinde teftîş olunmak için irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezbûru da'vâ-yı hakk idenler ile beraber idüp bir def'a şer' ile fasl olunmuş da'vâ değilse ber müceb-i şer' onât-ı vech ile teftîş edüp göresin. Fi'l-vâkı' Müslümanlar'a ol vech ile zulm ve te'addîsi zâhir olursa ashâb-ı hukuka hakların alıvirdükden sonra ahvâllerin yazup arz eylesin.

59/120

Mezbûr sipahiye virildi.

Fî 29 Şa'bân sene 985

Vize ve Çatalca kadılarına hüküm ki:

Sol ulûfecilerden Artod Hüsrev nâm kimesne gelüp nefsi-i Vize’de sâkin olup kendü evinde değil iken sen ki Vize kadısının ba’zı husûs için evine mahzar gönderüp meclis-i şer’ a da’vet idttüğünde mezbûr mahzar gelüp buni evde bulmayınca hizmetkârlarına enva’ dilâzârlık iderken merkum Hüsrev gelüp mezbûr mahzarı havâs içinde bulunmağın birkaç değnek urmağla şer’-i şerîfe şetm idüp enva’ emânet etti ve mecâl zimmînin karnına yigirmi değnek ve arkasına kırk beş değnek vurup enva’ te’addî etmiştir deyu i’lâm olunmağla ulûfesi tutulup bundan akdem ahvâl-i görülmek için emr-i şerîf virildiğın bildirüp kendünün ahvâli mahall-i hâdisede hak üzere Evren çavuş mübâşeretiyle görülmessin ricâ etmeğın Buyurdum ki:

Vardukda merkum Hüsrev’in ahvâlin hak üzere mûmâ-ileyh çavuşum mübâşeretiyle teftîş ve tefahhus idüp göresiz. Vech-i meşrûh üzere merkum mahzarı ve zimmî-yi mezbûrî hilâf-ı şer’a döküp ve şer’-i şerîfe şetm-i galiz ittüğü vakı’ midir? Yohsa mücedded ehl-i örf sözü ile mi olmuştur ve bi’l-cümle bu bâbda hakk-ı sarîh nedir? Bi’t-tamâm hakikat ile ma’lûm idinüp yazup arz eyleyesin.

59/121

Davud çavuşa virildi.

Fî 29 Şa’bân sene 985

Haleb defterdârına hüküm ki:

Mektûb gönderüp hâlâ ... sancağibeği olan Mehmed beğın zimmetinde Birecik iskelesinden küllî bâkî olup müşârün-ileyhin dâhî kazâ-yı Sirmen’de İzzeddin kendüye üç bin altun ikrâr idüp tahsîl olunmak sadedinde iken mezbûr İzzeddin Haleb beğlerbeğisi ile Haleb kadısına başka bir emr-i şerîf gönderüp ol emr-i şerîfde mîrîye müteâllik husûs zikr olunmamağın görülmesi için Haleb beğlerbeğisi ile kadısı âdemlerle mektûb gönderdükde tahsilde olan havâle Halep’e varup gelince akçe tahsîl olunmadığından gayrı te’hîr olmağla mîrîye zarar müterettib olmak mukarrerdir deyu bildirdiğün mâliye tarafından vârid olan emr-i şerîf mücebince mâl-ı mîrî tahsîl olunup ba’de da’vaları var ise görülsün deyu tezkere gönderilüp bu bâbda niza’ vâkı’ olmağın vârid olan emr-i şerîf mücebince mâl-ı mîrî tahsîl olmak fermân olunursa evvelâ mâl-ı mîrî alınup ba’de aher da’vâsı görüle deyu bildirdiğın ecilden arz ettiğün üzere evvelâ zimmetinde olan mâl-ı mîrî alınup ba’de aher da’vâsı görülmek emr idüp buyurdum ki: Vardukda bu bâbda

gereği gibi mukayyed olup müşârün-ileyhin zimmetinde olan bâkîsi bî-kusûr teleb ve tahsîl eyleyüp müşârün-ileyhin mîrîye olan deyn için mahsub idüp bakâyâyı takdim idüp ol vech ile kendü da'vâsı için elinde emr-i şerîf vardır deyu taallül ettirmeyüp bi't-tamâm zimmetinde olan mâl-ı mîrîyi aldıktan sonra kendü da'vâsı dâhî elinde olan emr-i şerîf mûcebince görülmek için salıvirile.

60/122

Alaiye'li Nebi'ye virildi.

Fî Gurrei Ramazan sene 985

Alaiye beğine Düşenbe kadısına hüküm ki:

Rikâb-ı hümayûnuma rık'a sunulup Karadere nâm karyede Abdullah Sufi oğlu Mustafa nâm müderrisden şikâyet olunup kadılara niyâbet idüp hilâf-ı şer'a mevâdd hükm idüp ve celb ü ahz ittüğü tarafa meyl ve mu'avenet idüp ve irtişâ idüp min-ba'd niyâbet itmesün deyu emr-i şerîf virilmiş iken bedel-i mâl itmekle emri zuhûra getürtmeyüp ve nice bî-günâh kimesneleri mücedded celb ü ahz için tahvîf ve ehl-i örfe arz ittirmekle malların alup enva' te'addî itmeğin bir def'a emr-i şerîf vârid olup min-ba'd vâlâ ve hükkâm nâiblerine varmayup medh ile olmayân mevâdda munkarız olmaya deyu fermân olunmuş iken emr-i şerîfe inkıyâd itmeyüp emirle varanlara akçe virmek ile emri ellerinden alup fukarâyâ te'addî ve tecâvüz terakki ve tezâyüd olduğu i'âm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezbûrun bir def'a şer' ile fasl olmayân husûsların hak üzere teftîş idüp göresin. Fî'l-vakı' kazıyye arz olunduğu gibi ise olbâbda muktezâ-yı şer' ile âmil olup şer' ile lâzım geleni hükm idüp yerine koyasın. Hilâf-ı şer' iş ettirmeyesin.

60/123

Mezbûr Seydi Han'a virildi.

Fî 2 Ramazan sene 985

Anadolu beğlerbeğisine hüküm ki:

Cil kadısı mektûb gönderüp kazâ-yı mezbûra tâbî Ta'rılar nâm karyede Seydi Han nâm kimesne karye-yi mezbûre sipahisi olan Murâd nâm sipahinin zulmen def' için mîrâsıyla getirüp şer'-i şerîfe da'vet eyledükde cümlesi zarar idüp ve min-ba'd muhakemeye

varmayasın deyu şart idüp ve karye-yi mezbûre halkından nice Müslümanlar dâhî mezkûr Murâd için vech-i meşrûh üzere ve muhalefet üzere olduğun haber virüp ve nice def'a şer'-i şerîfe da'vet olundukda itâat etmemiştir deyu arz itmeğin buyurdum ki göresin. Fi'l-vâkı' sipahi mezbûrun vech-i meşrûh üzere şer'-i şerîfe itâat eylemediği sahih midir? Bî-garez Müslümanlar hufyeten ne vech ile şehâdet iderler anun beği fukarâya zulm ve te'addiyi şer'-i şerîfe itâat itmediği vâkı' ise arz eyleyesin.

61/124

Yevmü'l-isneyn

Fî gurre-i Ramazanü'l Mübârek sene 985

Kite'li Hüseyin çavuşa virildi.

Fî 2 Ramazan sene 985

Cizre hâkimi Mehmed'e hüküm ki:

Diyarbakir beğlerbeğisi Osman mektûb gönderüp Arabî şeyhi olan Mirilh nâm şakî Ebu Reş oğluna bu cânibe gelesin ki sana mütâbaat idüp keyl virerüz deyu haber göndermeğin Ebu Reş oğlu dâhî gelüp sancar(?) yanlarında mülâkî olup oğlu ve kendü hil'at giyüp keyl virmek üzere iken beğler ve kethüdası üzerlerine varup mâni' olup alan mezkûr Mirilh'in yanında Ebu Reş'in tereke için alıkonulmuş altı yüz mehâr mikdârı dört ve beş nefer mevâlîsi olduğu muhakkak olduğundan gayrı ibade(?) tâifesinin üzerinde seksen bin akçe maktu' olup iki yıldır ki isyân ve şekâvetlerinden edâ itmeyüp üzerlerinde bâkî olunmağın mebla-ğî mezbûrun tahsîli ve zikr olunan haklar mevâlînin taleb için çavuşlar kethüdasının üzerine hücum idüp birkaç âdemisin mecrûh eyleyüp ve üzerlerinde olan mâl-ı mîrîyi ve hakları ve mevâlîyi virmeyüp senün olmekâna girüp tahsîl itmen müşârün-ileyh tarafından sana mektûb ve âdem gelüp talep eylediklerinde tegafül ve ihmâlden gelüp şimdiki halde perâkende olmuşlardır deyu taallül ve bahâne idüp ele virmediğin ve bi'l-fi'l kendü köylerinde sâkin olup girü üzerlerine âdem gönderilüp taleb oluna senin olmekâna varup tahsîl etmeleri mukarrerdir deyu bildirmişsin. İmdi ol makule eşkıyâ himâyet olunup ele virilmemeğe bâis nedir? Buyurdum ki:

Vardukda min-ba'd eğer mezbûrlar ve eğer sâ'ir eşkıyâ olmekâna dahl olduklarında ele getirüp müşârün-ileyhe bilâ tevakuf gönderüp teslîm eyleyesin ki ehl-i fesâdların şer' ile haklarından geline. Bu bâbda ihmâl ve musaheleden ihzâr eyleyesin.

61/125

Gelibolu'lu Mustafa çavuşa virildi.

Fî 5 Ramazan sene 985

Südde-i sa'âdet'imden Mağlakara'ya varınca kadılarına hüküm ki:

Hâlâ vezir iken vefât iden Mahmud Paşa'nın Mağlakara'da da vâkı' olan ahurdaki atların Mahrûse-yi İstanbul'da bey' olunmak için getürmeğe âdemlerinden irsâl olunan zikr olunan atları binmek için kifâyet mikdârı âdem ihrâc itmenüz emr idüp buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle kangınızın taht-ı kazâsına dahl olur ise binecek için kifâyet mikdârı âdem tedârik idüp birbirinize ulaştırınız.

62/126

Suyolu nâzırına virildi.

Şam Emr-i Hacc'ına hüküm ki:

Medine-i Münevvere beği olan Emir Mânî ve Benderisüveys beği mevsim-i Hacc-ı şerîfde mahfel-i mintıkaya gelüp istinyâle çıktıklarında emîr-i hacc olanlar elimizde emrimiz var ve inüp mahfel-i şerîfde senin ayağın alup hil'at giyesin deyu cebr ile halk mabeyninde zamanın ayağın uyuvirdirüp mezkûrlar sâdâtdan olup ve hâkim tavz olmağla münâsib olduğu i'lâm olunmağınbu husûs ref' olunup min-ba'd ol vech ile cebr olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Varıcak min-ba'd husûs-ı mezbûrı men' idüp zikr olunan beğlere ol vech ile teklif ettirmeyüp evvelden virilügelen hil'atların virüp fermân-ı şerîfime muhâlif iş olmaktan hazer idesin.

62/127

Bu dâhî

Medine-i Münevvere Su yolu nâzırını Mustafa'ya hüküm ki:

Medine-i Münevvere kadısı mektûb gönderüp zikr olunan suya hıdmet idenleri kendü hıdmetine kullanup Su Yolu'na hıdmet itmemekle Su yolu harâb olup küllî mal harç olur deyu bildirmeğin min-ba'd kendü hıdmetine istihdâm itmeyüp zikr olunan suya hıdmet itmek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda mukayyed olup anun gibi suya hıdmet için ta'yîn olunan kimesneleri suya lâzım ve mühim olan hıdmete istihdâm eyleyüp min-ba'd hilâf emr kendü maslahatına istihdâm eylesin.

62/128

Bağdad beğlerbeğine, Cevariz kadısına hüküm ki:

Sen ki kadısın mektûb gönderüp âtil ve bâtıldan tımara mutasarrıf olan Şah Veled'in Bağdad feth olunduğu zamanda dedesi Süleyman paşa kızılbaşlık ismiyle iştiâr olduğu için katl idüp ve mezbûr Şah Veled'in dâhî defe'atle fesâd ve şenâati zâhir olup ve Ali nâm kimesneyi bilâ sebep katl idüp ikrârı sicil olunup sâ'irlerine mûcebi ibret olmak için hakkından gelinmek bâbında arz eylediği ecilden buyurdum ki:

Vardukda mezkûr-ı da'vâ-yı hak idenler ile beraber idüp bir def'a şer' ile fasl olmayân husûsların tamâm-ı hak üzere teftiş idüp göresin kazıyye arz olunduğu gibi olup mezbûr Ali'yi katl idüp ehl-i fesâd idüğü şer' ile sâbit ve zâhir olursa olbâbda muktezâ-yı şer' ile amel olup bi hasebi şer' lâzım geleni icrâ idüp yerine koyasın.

63/129

Anavarza Kal'ası hisar erenlerinden Mehmed nâm kimesneye virildi.

Fî 2 Ramazan sene 985

Mora beğine hüküm ki:

Hâlâ Anvarza kal'ası mustahfizları tarafından arz-ı hâl sunulup iki yıldan mütecâvizdir ki bir mesken edinmeğe kudretleri olmayup mesken müzâyakasından niceleri hasta olup Mirna ormanından ev kerestesi kesilmek için Arkadya kazâsından neccar ve tahtacı ihrâc olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki:

Vusûl buldukda zikr olunan Mirna ormanından Arkadya kazâsı reâyasına elçi tarîkiyle kifâyet mikdârı ev kerestesi muaccelen gönderesin. Dokuz yüz seksen altı senesi nevruzundan sonra kal'a-yı mezbûreye hıdmete elçi tarîkiyle istihdâm emr olunup ihrâc

olunmalar gerek idi. Ol hizmete yedek zikr olunan ormandan elçi tarikiyle kifâyet mikdârı ev kerestesi kestirüp aher hıdmet teklif ettirmeyesin.

63/130

Bu dâhî

Mora beğine ve Mora sancağı kadılarına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüp Anavarza limanında binâ olunan kal'anın itmâmı mümkün olmayup vilâyet-i mezbûre reâyası dört beş yıldan berü istihdâm olunmağla bî-tâkat olup lalama muhtâc olmağın evvel baherda hıdmet-i mezbûreye İnebâhtı sancağından cebehor gelmek için hük-m-i şerîfim virilmesin bildirmişsin. İmdi Selanik yörükleri evvel baherda varmak emrim olup ol bâbda subaşlarına hüküm yazılıp gönderilmiştir. Cebehorı dâhî Mora Sancağı'ndan ihrâc eylemek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda sâbıka kal'a-yı mezbûre mühimmi için her kazâdan ne mikdâr Cebehor ihrâc olunmuş ise üslûb-ı sâbık üzere her kazâdan girü ol mikdâr cebehor ihrâc ittirüp kal'a-yı mezbûreye evvel baherda gönderesin.

63/131

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâlâ Sivas'da binâ olunmak fermân olunan kadırgalar mühimmi için beş kat' kadırgaların ... ve dirlikleri ve sâ'ir keresteleri kesilüp mükemmel irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda zikr olunan keresteyi develere tahmîl idüp kadırgalar binâ olunan mahalle ulaştırırup fermân olunan kadırgalar binâsına mübâşeret ittirüp emr-i sâbıkım üzere itmâmına say ve ihtimâm eyleyesin.

64/132

Rık'a sunan ekraddan Hâlîl ve Hüdavirdi ve Kobakaç Kerdeş'e

Virildi.

Fî 5 Ramazan sene 985

Haleb beğlerbeğine ve kadısına hüküm ki:

Sâbika Ruha sancağıbeği olan Melik Ahmed'den ve âdemlerinden bundan akdem Rikâb-ı Hümâyün'uma rık'alar sunulup şikâyet olunmağla teftîş için size müekked ahkâm-ı şerîfe gönderilmiş idi. Hâliyâ iki def'a dâhî Rikâb-ı Hümâyün'uma rık'a sunulup mûmâ-ileyhden ve âdemlerinden şikâyet olunmağın sunulan rık'aların sûreti ayn ile ihrâc ve irsâl olunup emr-i sâbık mûcebince teftîş olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda te'hîr etmeyüp müşârün-ileyh ve âdemlerini ve subaşılarını ihzâr idüp evvelâ zimmetinde olan mâl-ı mîrîyi bî-kusûr cem' ve tahsîl ettikten sonra ve da'vâ-yı hak idenler ile beraber idüp eğer sûret-i rık'alarında mastûr olandır ve eğer aher maddelerdir bir def'a şer' ile fasl olmuş değilse emr-i sâbık mûcebince hak üzere teftîş idüp göresin. Şer ile sâbit ve müteveccih olan hakların hükm idüp alıvirdükten sonra rık'alarında mastûr olduğu üzere müşârün-ileyhin ve âdemlerinin ve subaşılarının zulm ve te'addîleri sâbit ve zâhir olursa muaccelen yazup arz eyleyesin.

64/133

Divan kâtiblerinden kâtib Mahmud'a virildi.

Fî 3 Ramazan sene 985

Vişegrad ve Çelebipazar kadılarına hüküm ki:

Taht-ı kazânuzda vâkı' olan kasabat ve kurâ ahâlîsinden ba'zıların koyunları olup dışı koyunlarından yaşayup tahammül etmemek ihtimâli olan koca koyunların kassâba satub ve yahud kendüleri boğazlanmak istedikde dışı koyun boğazlanmayup ve satılmamak için o emri şerîfe vârid olmuştur deyu mâni'olup fukarâ ta'cîz ve tazyik olunduğu istimâ' olunmağın imdi size koyunu boğazlanmayasız deyu te'kîd olunduğu genç ve dışı koyun boğazlanmak için idi. Koca koyun hûd İstanbul'a ... dâhî yaramaz. Ol takdirce fukarâ koca koyunu beslesünler husûsen fukarâdan biri koca koyun boğazladığı için üç yüz akçe cerîmesi alınmış ... havfınız yok mudur?

Buyurdum ki:

Vardukda husûs-ı mezbûra min-ba'd mukayyed olup mücerred koyun boğazlanmak için emr-i şerîf vârid olmuştur deyu vech-i meşrûh üzere yaşayup kışa tahammül itmek ihtimâli olan koca koyunları sahipleri satup ve yahud boğazladıklarında hilâf-ş şer'i şerîf Müslümanları rencîde ettirmeyüp şer'i şerîfe muhâlif ve emr-i şerîfe mugayir ahz ve celb olmaktan hazer idesin ve bu bahâne ile genç ve dışı koyunları ve bıçağa yarar erkek

koyunları İstanbul zahîresi için celeb tâifesi satın almadın hilâf-ı emr ahere bey' ettirmekten hazer eyleyesin.

65/134

Mezkûrlara virildi.

Fî 3 Ramazan Sene 985

Diyarbakir beğlerbeğine ve Kabur kadısına hüküm ki:

Livâ-yı Hama ahâlisi tarafından Darendegân Süleyman ve Tahir ve İdris nâm kimesneler gelüp sâbıka Çamasa beği Hâlîl için nâ-hakk yire hilâf-ı şer sekiz nefer âdemlerin katl ve cem'-i mâl ve manâllerin garet idüp ve nice reâyanın karz tarikiyle haylî buğday ve darıların ve sâ'ir terekelerin alup ma'zûl olup gitmekle hakların virmeüyüp üzerinde kalup şikâyete gelen kimesnelerin ardlarınca âdem gönderüp yolda katl itmek kasd eylediklerinde Erzurum beğlerbeğinin kapu kethüdası rast gelmekle ellerinden güçle hâlâs idüp ve nice reâyanın dâhî cem' mâ-meleklerini ve evlerini ve esbâb ve rızklarını cebren ellerinden alup şikâyete gitmek isteyeniy öldürmek kasd idüp havklarından kimesne havk taleb itmeğe kadir olmayup bu makule zulm ve te'addisine nihâyet yoktur deyu şekvâ ettikleri ecilden şer' ile teftîş olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda müşârün-ileyh sancakbeğiyi hüsamasıyla meclis-i şer'a mürafa idüp bir def'a şer' ile fasl olmuş değilse hak üzere teftîş idüp göresin. Fi'l-vâkı' arz olunduğu üzere mîrî müşârün-ileyh livâ-i mezbûr ahâlisinden nâ-hakk yire hilâf-ı şer' ol mikdâr âdem katl eyleyüp mal ve menâllerin alup ve karz aldıklarını edâ itmeyüp vech-i meşrûh üzere zimmetinde hukuk-ı reâya olduğu bi hasebi şer' mevâdd sâbit olup ve ne mikdâr kimesnenin hakkı alınduğun sicil-i mahfûza kayd ittikten sonra sûret-i sicilleri ile yazup arz eyleyesin.

65/135

Yenice kadısına hüküm ki:

Hâlâ kazâ-yı mezbûrda vâkı' olan köprüye karib yerde hâricden ba'zı reâya gelüp temekkün eylemekde ba'zı kimesneler rencîde ve te'addî eyledikleri istimâ' olunmağın rencîde ettirilmemek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda ol makule hâricden gelüp kimesnenin yazılı raiyyeti olmayup mezbûr köprü kurbinde temekkûn iden reâyayı kimesneye hilâf-ı şer'î şerîf rencîde ettirmeyesin. Bi'zzât olan dağın ormanın kırup zirâât ve hirâset eyleyeler böyle bilesin.

66/136

Kapucı Mustafa'ya virildi.

Fî 8 Ramazan sene 985

Mısır beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Bundan akdem sene sebâ ve sittîn ve tis'a-mi'e tarihinde Mahrûse-yi Mısır irsâliyyenin tekâmîli için Hacı kethüda ... Mısır kal'asında emânet konulan akçesinden ber vech-i karz dört yüz iki altun alınup divan-ı Mısır'da olan rûz-nâmçe defterine işâret olunup Südde-i sa'âdet'ime gönderilen hazine defterine dâhî işâret olunup irsâl olunmağın müteveffâ-yı mezbûrun vârislerine teslim olunmak için mirâren ahkâm-ı şerîfe gönderilmiş iken mukaddemâ olan beğlerbeğiler bizim zamanımızda olmamıştır deyu edâsında taallül itmekle bu zamana dek virilmedüğü i'lâm olunmağın Südde-i sa'âdet'imde olan rûznâme defterine nazar olundukda Mahmud paşa zamanında tarih-i mezbûrda gönderilen hazine tekâmîl için zikr olunan yüz kırk altı bin sekiz yüz doksan altı pâre bir def'a karz olunduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın müteveffâ-yı mezbûrun vârislerine virilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda müteveffâ-yı mezbûrun bi'l-fi'l vârisleri olup esbâb verâset iderler ise emrim mücebince taallül itmeyüp meblağ-ı mezbûrî irsâl olunacak hazineden ihrâc idüp ve muhâsebe defterine işâret edüp mühürleyüp Südde-i sa'âdet'ime gönderesin ki bunda olan zimmet dâhî işâret oluna. Emr-i şerîfimin icrâsında dakika fevt itmeyüp mazmun-ı hümâyûmı ile amel eyleyüp tekrar şikâyet olunmalu eylemeyesin.

66/137

Şeytan oğlu Ahmed çavuşa virildi.

Fî 7 Ramazan sene 985

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Erdel voyvodasının Südde-i sa'âdet'ime gelen elçisi yüzer re's yarar at ve beş yüz mikdârı kılıç ve hançer ve şiş ve sâ'ir güzide esbâb alup gittikleri i'lâm olundu. Buyurdum

ki: Varıcak bu bâbda mukayyed olup mezkûr elçinin yanında olan âdemlerinin bindikleri davarlarından gayrı yedek atları ve yanlarında olan kılıçdan gayrı zâid kılıç ve hançer ve şiş ve sâ'ir memnu' olan metâ'dan nesne alup gitmişlerse cümlesin defter idüp dâhî hilâf emr-i şerîf alup gittiklerin mezkûr çavuşuma teslim idüp yazup bildiresin.

67/138

Yevmü's-sebt

Fî 6 Ramazan sene 985

Saruhan beğine Timurcu ve Adala kadılarına hüküm ki:

Arz-ı hâl sunulup Timurcu kazâsından Davud nâm sipahiye Veli Hoca nâm kimesne on yedi re's koyun virüp bana Seydi oğlu Ahmed'in kız karındaşın aliver diyüp mezbûr Davud dâhî mezkûr Ahmed'i getürdüp kız karındaşın Veli'ye vir didikde virmeyüp inâd itmeğin kolundan asup döğerken feryadından nice Müslümanlar gelüp elinden hâlâs idüp kaçırmışlardır ve yigirmi nefer hıdmetkârı vardır. Muttasıl Müslümanların koyunun ve sığırın ve tavuğun kaçırıp ve avretlerinin yoluna gelüp ve ba'zı Müslümanların arabaların ihtilâl idüp yanlarına alup ve mîrî cânibinden arpa ve buğday salındıkda mezbûr sipahi dâhî fukarâya arpa ve buğday ve üzüm ve koyun ve bal salup getürmeyenleri döğüp subaşı eline virür ve fukarâyı kendü hıdmetine istihdâm ider ve bir ayvanı veya bağı olanların üzerine bir nesne isnâd idüp at ve katır ve bağların alur ve kırk hânenin avâriz akçesin kendü ekl idüp mîrîye yedi hânenin akçesin virmiştir deyu i'lâm olunmağın mezbûr teftiş olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûri ihzâr idüp zikr olunan husûslar bundan akdem bir def'a şer ile fasl olunmuş değilse husûsları muvacehesinde hak üzere şer' ile teftiş idüp göresin. Fi'l-vâkı' arz olunduğu gibi ise vech-i meşrûh üzere mastûr olan mevâddan bi hasebi şer' üzerine sâbit olup sicil olanı sûret-i sicilleri ile arz eylesin. Şöyle bilesin.

67/139

Bakır-âbâd kadısına hüküm ki:

Bundan akdem kazâ-yı mezbûrda binâ olunan çeşme harâbe müşrif olmağla sulı mintika olup Müslümanlara su bâbında müzâyaka üzere oldukları i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda zikr olunan çeşmenin üzerine bi'zzât varup göresin. Fi'l-vâkı' çeşme harâb olmağla bu sulı mıntıka olmuştur yohsa sulı yolu mu bozulmuştur aslı nedir? Sahih bozulduğı takdirce ta'mir olunmalu olmadıkda ne mikdâr akçe ile ta'mir olunur tahmîn-i sahih ile tahmîn ettirüp sıhhat ile ma'lûm idinüp vuku' üzere yazup bildiresin.

68/140

Şeytan Oğlu Ahmed çavuşa virildi.

Fî 3 Ramazan sene 985

İstanbul'dan Erdel'e varınca yol üzerinde vâkı' olan kadılara hüküm ki:

Rikâb-ı hümâyûnuma rık'a sunulup Erdel harâcı ile Südde-i sa'âdetime gelüp icâzet-i hümâyûnla girü Erdel'e giden kâfirler bindikleri atlarından gayrı yüzden ziyâde at alup ve beş yüz mikdârı ala kılıç ve hançer ve şiş ve sâ'ir güzide esbâbdan küllî esbâb alup gittükleri i'lâm olunmağın sıhhat ma'lûm olup vâkı' ise hilâf emr alup gittükleri atlar ve yarak için Ahmed çavuş mübâşir ta'yîn olunup buyurdum ki:

Vardukda zikr olunan Erdel elçisi her kangınızın taht-ı kazâsında bulunursa mezbûr çavuşum ma'rifeti ile bi'zzât yoklayup göresin. Fi'l-vâkı' kendülere kifâyet mikdârı bindükleri atlardan gayrı yedek atları var ise ve hilâf-ı emr-i şerîf yarar kılıç ve hançer ve şiş ve sâ'ir yarağı alup gitmişlerse cümlesin ellerinden alup defter idüp dâhî mezbûr çavuşumla gönderesin. Ammâ bu bahâne ile mücedded celb ü ahz için kendü bindikleri davarlarına ve billerin olan yaraklarına dahl olunmaktan hazer eyleyesin.

68/141

Şikâyete gelenlerden Süleyman nâm kimesneye virildi.

Fî 4 Ramazan Sene 985

Diyarbakir beğlerbeğine ve Kabur kadısına hüküm ki:

Livâ-yi Çamasa ahâlisi âdem gönderüp Çamasa ve Deyr-i Rahbe kadılığından munfâsıl olan Mardin'lü Mehmed için livâ-i mezbûr reâyasın bi-gayri hakk akçelerin ve esbâbların alup ve müft ü meccânen ve yemeklerin ve terekelerin alup ma'zûl olup gitmekle hukuk-ı kuzza alınmayup zimmetinde kallâb te'addî eylediğın bildirüp şer' ile teftîş olmak bâbında hükm-i şerîfim taleb itmeğın buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle varduklarında Mevlâna-yı mezbûrî meclis-i şer‘a getirtüp da‘vâyı hak iden hüsamasıyla murâfaa eyleyüp bir def‘a şer‘ ile fasl olmayup üzerinden on beş yıl mürûr etmeyen kazıyyelerin muktezâ-yı şer‘ üzere teftîş eyleyüp göresin. Fi‘l-vâkı‘ kazıyye arz olunduğu gibi olup Mevlâna-yı mezbûrın zimmetinde ol vech ile hukuk-ı kuzza olduğu bi hasebi şer‘ sâbit olursa taallül ve niza‘ ettirmeyüp üzerine sâbit olan hukukî ashâbına hükm idüp bî-kusûr alıvirüp zimmetinde bâkî hak komayup dâhî ne mikdâr kimesnenin hakkı alıvirilüp ve üzerine ne makule mevâdd sâbit olup sicil olunmuş ise sûret-i sicilleriyle vuku‘ bulan ahvâlin yazup arz eyleyesin.

69/142

Hamza Çelebi Efendi’ye virildi.

Sâhiblerine teslîm için Fî 6 Ramazan sene 985

Midilli beğine ve kadısına hüküm ki:

Hâlâ Midilli kal‘ası dizdarı Yusuf mektûb gönderüp mukaddemâ olan dizdar zamanında kal‘ada olan yaraklar görölmek için hükm-i şerîf vârid olup dizdar olan Yusuf nâm kimesne ihmâl itmekle nice müddet hazine açılmamağla yarağa küllî zarar olmuştur deyu bildirmeğin buyurdum ki:

Varıcak bi’zzât kal‘a-yı mezbûrenin hazinesi üzerine varup dâhî bi‘l-fi‘l ne mikdâr mevcûd yaraklar vardır her birin cebelü hesâpla defter idüp anun gibi ihmâl ve musahele olunmağla zarar olmuş yarak var ise kimin zamanında olmuştur ve zararları ne vech iledir ne mikdâr nesne ile hâsıl olur şer‘an kimesneye tazmîn lâzım gelür mi aslı nicedir? Ma‘lûm idinüp dâhî sıhhat üzere yazup bildüresin.

69/143

Yeniçeriler mahzarına virildi.

Fî 7 Ramazan sene 985

Yeniçeri ağasına hüküm ki:

Bu def‘a emr-i şerîfim üzere Dârü’s Saade-yi Atik ve At Meydanı ve Galata Saray’ında hizmet iden Baltacı oğlanlarından ve hassa fırınlarda ve simitçilerde ve Çatalca Bağçasında ve anbarlarda ve hasırcılarda ve sepetçilerde ve kasablarda ve yoğurtçularda ve mandıralarda ve gemilerde ve sâ‘ir ocaklarda olan acemi oğlanlardan kapuya çıkarılan

oğlanların yerlerine hizmet için acemi oğlanı lâzım olmağın yüzün üzerinde hıdmet iden oğlanlardan zıkr olunan saraylarda ve odalarda kifâyet mikdârı oğlan ulûfeye yazılmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda zıkr olunan saraylardan ve gayrıdan kapuya çıkan acemi oğlanların yerine yüzün üzerinde olan acemi oğlanlardan ulûfeye oğlan yazup tevzi' eylesin.

69/144

Rum beğlerbeğinin kapu kethüdasına kapu kethüdasına virildi.

Fi 8 Ramazan sene 985

Rum beğlerbeğine ve Sivas ve Divriği kadılarına hüküm ki:

Sen ki Divriği kadısının mektûb gönderüp Divriği kal'ası dizdarı olan Abdullatif fevt oldukda dizdarlığı kal'a-yı mezbûrede bin altı yüz akçe tımar ile bölük başı olup mukaddemâ kızılbaşdır deyu arz olunmağla hakkında emr-i şerîf vârid olan Mehmed'e sancağibeği arz idüp lâkin ayân-ı vilâyetden ba'zı kimesne gelüp mezbûr Kara Mehmed'in teftîşine me'mûr olan Mustafa nâm kadı akçesin almağla ... deyu arz idüp hâlâs olup mezbûr Mehmed kızılbaş nâmıyla meşhûr olup yukaru cânib ile muâmelesin olduğu sahih olup bu makule kimesne kal'ada olmak zarar olup ezânsız merdandır deyu şehâdet ettiklerin arz eylediğın ecilden mezbûrun ahvâli teftîş olunup vuku' üzere arz olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezbûrun ahvâli ayân-ı vilâyet ehl-i vukûf bî-garez Müslümanlardan hak üzere teftîş idüp göresin. Fi'l-vakı' Kara Mehmed emin olup yukaru cânib ile muâmelesi olduğu sahih midir yohsa garaz Müslümanlar şehâdetiyle ma'lûm idinüp arz eylesin.

70/145

Yeni Gine kal'ası ... ağası Abdi'ye virildi.

Fi 7 Ramazan sene 985

Erzurum beğlerbeğine ve Kara Hisarı Şarkı kadısına hüküm ki:

Hâlâ Bayburd nâm kazıyye ahâlisi rikâb-ı hümâyunuma rık'a sunup bi'l-fi'l Bayburd kadısı olan Sâid bunlara enva' zulm ve te'ddî idüp cümleden bir mülk debbağhânesin kadımü'l-eyyâmdan içinde olan suyun celb ü ahz sebeble idüp aher kimesnelerin

hamamına icrâ irişüp sâhib çeküp da'vâ da'vâ ettüğü için debbağhâne sâhibi on üç yaşında bir emret oğlanında aşğa alup bi-günah ta'zîr ettiğinden mâ-adâ ev-bâş habsine virdükde mezbûr oğlanın validesi varup oğluma niçin zulm edersin dedüğü için validesin dâhi ta'zîr idüp te'addî ittüğü ve elli altmış yıldan berü bir hamam yeri cânibinden satılup ba'de han binâ olunup otuz yıldan ziyâde sâhibinin tasarrufunda olup defter-i atîk ve cedîdde vakf-ı muteber değıl iken anı dâhî hilâf-ı şer' ve kanun defter ba'zı evkafa hükm idüp ve avârız akçesin fukarâ ve reâyadan ziyâde alup defter noksan üzere kayd idüp madasın bel' ve ketm idüp ve on beş yıl mürûr etmiş nice şer' da'vâlar celb ü ahz sebeb ile bilâ-emr istima' idüp ve mukaddemâ Bayburd kal'ası meremmatı için mîrîden akçe geldüğün ba'zı köyleri siz harmancı ta'yîn olunmuşsuz deyu müft ü meccânen istihdâm idüp ücretlerin virmeyüp kendüler ekl idüp vilâyet halkına kunfuz salup ol vech ile dâhî haylî akçe bel' ve ketm idüp ve güherçile ma'denlerinden işlenüp gelüp Bayburd'da dermahzen olan güherçileyi iskeleye indirmek için her yüküne mîrî cânibinden kırk dörder akçe hesabı üzere akçe alup bunlara ve her yüke dörder akçesin virüp mâ-adâsın bel' murâd ettüğü ve güherçile husûsunda bunlara müft ü meccânen istihdâm idüp ücretlerin cânib-i mîrîden kendüsi alup bunlara bir akçe ve bir habbe virmeyüp ve zikr olunanlardan gayrı nice kimesnelerin emlâk ve çayırklarını ve tarlalarını hilâf-ı şer' ve kanun aher kimesnelere virüp hüccet virmeyüp ve bi'l-cümle reâya ve fukarâya bunun emsâli nice zulm ve te'addî ettüğü i'lâm olunmağın zikr olunan husûslar görülmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda gereğı gibi mukayyed olup Mevlâna-yı mûmâ-ileyhin ahvâlin hak üzere teftîş ve tefahhus idüp göresin. Arz olunduğı üzere zikr olunan maddelerde fukarâ ve reâyanın akçesin bel' ve ketm idüp zulm ve te'ddî ettüğü ve hilâf-ı şer' ve kanun ol makule ef'âli olduğı vâkı' mıdır nicedir? Bi'l-cümle Mevlâna-yı mezbûrun ahvâli hakikat ile ma'lûm idinüp vuku' üzere yazup bildiresin.

71/146

Yevm'ül ...

Fî 7 Ramazan'ül-Mübârek sene 985

Bu hükm tashih olunup aşğıda tekrar geçmiştir.

Kapucı Hacı Mustafa'ya virildi.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Haseki sultan merhûmenin Mısır'da olan evkafı nâzırı olan Ferhad Ağa Südde-i sa'âdet'ime âdem gönderüp merhûmenin Medine-i Münevvere'ye giden buğdayı Sevin iskelesinden tahmîl olunmalı oldukda gemicileri geminin tahammülü mikdârı yüklenmeyüp ziyâde tereke tahmîl itmekle deryâda rüzgâr muhâlif olduğu zamanda gemi deryâyâya dönmeyüp helâk olduğu i'lâm eyledi. İmdi her gemiye tahammülünden ziyâde kereste tahmîl itmek câiz değildir. Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda onât-ı mukayyed olup zikr olunan iskele eminine mektûb ve âdem gönderüp muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyesin ki min-ba'd müşârün-ileyhin Medine-i Münevvere'ye gitmek için tereke tahmîl olunan gemisine tahammülü mikdârı tereke kodurdup tahmîlinden ziyâde bir habbe tereke kodurmayup men' ve def' eyleyesin. Bu husûsda onât-ı mukayyed olup hilâf emr-i şerîf iş olmaktan hazer eyleyesin.

71/147

Mandıra ustası Mehmed'e virildi.

Fî 21 Ramazan sene 985

Südde-i sa'âdet'imde yeniçeri ağası olan Sinan dâme ulüvvuhuya hüküm ki:

Hâlâ mîrî mandırada hıdmet üzere olan acemi oğlanları noksan üzere virilmeğin hıfz ve hırâset husûsunda ihmâl olunduğu istima' olunmağın buyurdum ki:

Vardukda zikr olunan mandırada matekad-ı müddet ne mikdâr acemi oğlanı kullanılagelmiş ise ol mikdâr olup noksan üzere olmayup ve deftere dâhî mîri mandıra hıdmetinde olalar deyu kayd ettirüp zikr olunan oğlanlara İstanbul Ağası'ndan ve gayrıdan hıdmet-i mezbûrede oldukça hâricden kimesneyi dahl ettirmeyüp ve içlerinde büryân çokları ve yigirmi beş aded telmî'in te'aadis virilügeldüğü üzere virdirüp noksan üzere virdirmeyüp ve mandıra mühimmatı için içlerinden dört nefer oğlan dölegi olup ve dâimâ lâzım olan yerlerin mühimmat ta'mir idüp vech-i meşrûh üzere ol oğlanlara dahl olunmayup mandıra zarar müterettib olunmaktan hazer idesin.

72/148

Taşcı-zâde Ömer çavuşa virildi.

Fî 9 Ramazan sene 985

Sâbika Amed kadısı olan Mevlâna Hüsâm'a hüküm ki:

Ashâb-ı hayratdan ba'zıları Mahrûse-yi İstanbul'da süknâsı ulemâ ve sulehâ ve fukarâyâ şart u vâkîf eyledikleri evlerin ekserin hilâf şart vâkî' aġniyâ vech ile vakfiyede her biri birer tarîkle zabt ve tasarruf idüp ve ba'zıları kendü evlerinin mülk evleri var iken yine vakf evler tasarruf idüp ve nicesi dâhî iki üç yerde vakf olur. Tutup birinde kendü sâkin olup mâ-adâsın kiraya ve yahud kendü münalâkatından bir kimesneyi içine koyup vaî ve sâ'ir erbâb-ı vezâyif kendülere süknâsı meşrût olan evlerde sâkin olmayup hâlân şart-ı vâkîf aher vakf evde ve yahud kendü mülkünde sâkin olup ol vakf evi kiraya virüp ve ba'zı ehl-i cihâda icâresi şart olunan evlerin harâbe-yi müşrif olanları ta'mir olunmamaġla bi'l-küllîyen münhezim olmak mertebesine varup ve ba'zı kimesne sâkin olduġu on evlâdına bade'l inkıraz ulemâ ve sulehâyâ ve sâ'ir sâdâta ve sâliha-yı muhallâta vakf idüp evlâdı munkarız olmaġla vakfiyesi aher kimesne eline düşdükdde vakfın vakfın ismin ve ba'zı şartın hak düp kendü ve ebâ ve ecdâddan yazmaġla babamızdan ve dedemizden kalmış vakf evlâdımızdır deyu mâlikane tasarruf ettikleri i'lâm olundu. İmdi evkafın imâret binâsı ehemmmi mühimmatdan olunmaġın teftîş olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Sinan çavuş vardukda te'hîr etmeyüp her mahallenin üzerine bi'zzât varup evvelâ vakfiyeleri taleb idüp getürdüp vakfiyesi mahkûk olan evkafı dikkat ve ihtimâmla mûmâ-ileyh çavuşum mübâşeretiyile ahâlî-yi mahallenin ayânından ve mutemedün aleyh kimesnelere hak üzere teftîş ve tefahhus idüp göresin. Anun gibi vakfiyesi mahkûk olup vakfın evlâdından deġil iken tezvîr ve telbîs eyledikleri şer' ile sâbit ve zâhir olanların ellerinden vakfiyeleri alup dâhî evleri şart-ı vâkîf mücebince ve mustahik olanlara virmek için vakfiyesin ahâlî-yi mahalleden bir mutemedün aleyh kimesneye teslim idesin ki müzevver zamanla zay' olmak ihtimâli olmaya ve ulemâ ve sâliha ve sâdâta meşrût olan evlerden şart-ı vâkîfa muhâlif mustahik kimesnelere tasarrufunda bulunursa ... arz eylesin ki meşrût olduġu üzere müstahik olanlara viresin. Ammâ tenbîh eylesin ki dâimâ ta'mir ve termîmine mukayyed olalar. Şöyle ki; sâkin olanlar ta'mirine mukayyed olmamaġla harâbe-yi müşrif olmuş olan ol asl evleri ihmâl idenlerin ellerinden alup ta'mirine müteahhid olan aher mustahiklara virilür ana göre mukayyed olalar ve icâresi şart olunan evlerden harâbe müteveccih olmuş var ise şart-ı vâkîf

mûcebince ta'mir ettikten sonra inâd ve muhâlefet üzere olanları her kim olur ise ismi ve resmi ile yazup arz eylesin ve icâresi ehl-i vezâyife ta'yîn olunup bi'l-fi'l harâbe müteveccih olmuş ve nukadı alınup ulemâ ve sulehâdan ba'zıları gelüp isimleri alınup izin virilmemek şartı ile hem ta'mir idüp hem icâresin virirüz diyenlere vireler ki ale'l esami yazup arz eylesin ki mâd-aâmki kayd-ı sûret olalar. İçinde sâkin olup ta'yîn olunan icâresin virüp ta'mir ve termîm etmek şartı ile sâkin için vireler. Mahrûse-yi mezbûrda ne mikdâr ev var ise müfredâtıyla defter idüp ve kangı mahallede olduğun hudûdun ve tevâbi'n ve vakfiyesinden lâzım olan yerlere icmâlen zeylinde kayd ve işaret idüp ol defterin bir sûreti imzalayup gönderesin ve sûreti kadı mahkemesinde tettebbu' eylesin.

73/149

Köse Behram çavuşa virildi.

Fî 18 Ramazan sene 985

Serberniçe kadısına hüküm ki:

Harâcı cem'ine gönderilen sipahi oğlanlarından Mehmed'in zimmetinde bâkî kalan yüz yigirmi bin akçeden doksan bin çil akçe gönderüp sayıldıkda cümlesi kalb çıkup kendüye suâl olundukda Serberniçe ma'deninde kesilmiştir ... kesen kimesneler Serberniçe kazâsına tâbi Zalzerye nâm karyede mütemekkin Memi nâm kimesne ile Mazlınce nâm karyeden Medluş Avman ve Dragaş nâm zimmîleriz deyu takrîr eylemeğin ma'den ahvâli görmek için Südde-i sa'âdet'im çavuşlarından ta'yîn olunup irsâl olunmuştur.

Buyurdum ki:

Vusûl buldukda asla te'hîr ve terâhî eylemeyüp bi'z-zât mezbûr çavuşumla ale'l-gafle ma'den üzerine varup dâhî mevcûd bulunan gümüşden eğer meşkûk eğer henüz kesilmeyen kehele ve ... gümüş cinsinden ve altun kısmından ne bulunursa cümlesin alup cem eyleyüp dâhî bir kiseye koyup mühürleyüp mezbûr çavuşumla Südde-i sa'âdet'ime irsâl eylesin ve mezkûrları her kanda ise ele getirüp mukayyed ve mahbus mezbûr çavuşuma koşup Dergâh-ı Muallâma ve mezbûr mûmâ-ileyh mezkûr kallâb ve zimmîler dâhî her kanda ele yer veririse tutup mezbûr çavuşuma teslim idüp ve yanınca hisar arenlerinden ve kadımden kifâyet mikdârı yarar âdemler koşup Südde-i sa'âdet'ime irsâl idesiz ve koşduğun âdemlere onât-ı mukayyed eylesiz ki ol bâbda gaflet ile

kaçurmaktan hazer eyleyeler. Husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâl ve müsaheleden hazer eyleyesiz.

73/150

Divan'da kapıcılar kethüdasına virildi.

Fî 8 Ramazansene 985

Balkesri kadısına hüküm ki:

Karesi sancağıbeği ile nakvzır-ı emvâl Ahmed mektûb gönderüp Mahrûse-yi Burusa'da asude olan Emir Sultan Kudüs-ü Şerîf'in halkından Mevlâna Şeyh Ahmed zîde kadrühû tarîk-i âmmdan tekâüd idüp ve Az ve Tazhin (?) semtine sâkin olup her vech ile salih ve mütedeyyin olup hâlâ sâkin olduğu müzekkere bir cânib esbâbım baĝhânesi olmak için vakf idüp merhûm ve maĝfûrle ceddım Sultan Yıldırım Han aleyhi'i rahmeti ve'l gufranın nefs-i Balıkesri'de vâkı' olan Câmî-yi Şerîf'inin ta'mîr ve termîme ihtiyacı vardır deyu icaresinden yevmi iki akçesi Câmî-yi mezbûrun ta'mîrine sarf olunmak şart idüp baĝhâne işlenmek için izn-i hümâyûnum talep ittüğün ve ol câniblerde iltizâmıyla baĝhâne olmayup ve işlendiği takdirce kimseye zarar müterettib olmaz deyu arz eyledüğünüz ecilden zıkr olunan baĝhâne binâ olunmağa icâzet-i hümâyûnum virilüp buyurdum ki:

İcâresinden yevmi iki akçeye Câmî-yi mezbûrun ta'mîrine sarf olunmak üzere müşârün-ileyh akçesiyle mahall-i mezbûrda baĝhâne binâ etmek istedükde hilâf-ı şer' kimesne mânî olmaya.

74/151

Müşârün-ileyhin kethüdası Kaytas'a virildi.

Şam beğlerbeğine hüküm ki:

Şam yeniçerileri tarafından arz-ı hâl sunulup şimdiye değin çavuşları üç iken hâlâ aşağı olduğun i'lâm ettikleri ecilden buyurdum ki:

Vardukda kadımden olageldiği üzere üç çavuşun olup ikisine dirlik tevcîh muharriz idüp ref' eyleyesin.

74/152

Bu dâhî

Şam beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp bundan akdem dürüzi tâifesine tüfenk bey' olunmak emr-i şerîfime men' olunmuşken memnu' olmayup hâlâ zuamâ ve sipahi ve yeniçeri tâifesi bir tüfengi ednâ bahâ ile alup yigirmişer ve otuz filoriye satup bu vech ile isâbet haylî tüfenk olup ve mukaddemâ olan beğlerbeğiler ol makule âsîlere mukataa iltizâma virmekle her birinin üzerinde dörder beşer yıllık mâl-ı mîrî kalup taleb olundukda taalül idüp fesâd ittüklerinden gayrı mâl-ı mîrî bahânesiyle memleket harâb idüp ekserinin reâyası perâkende olmağla ol mukataasın aherden kimesneye taleb olmaduğun bildirmişsin. Bu bâbda dâhî her ne i'lâm etmiş isen ma'lûm olmuştur. İmdi sâbıka dâhî defaâtle hükm-i hümâyunum gönderilüp dürüzi tâifesine tüfenk bey' idenler eğer zuamâ ve sipah ve yeniçeri ve gayrıdır badet tenbîh olmayânların dirlikleri alınup ahere virilüp kendülerin haklarından gelinmek emrim olmuştur. Ol emrim kemakân mukarrerdir. Buyurdum ki:

Vardukda muhkem tenbîh idesinki min-ba'd bir ferd emrime muhâlif tâife-yi mezbûreye tüfenk bey' itmeyeler. Anun gibi emrime mugayir âsîlere tüfenk bey' idenler her kim ise tevakkuf itmeyüp dirlikleirn mustahik olanlara tevcîh ettikten sonra vuku' üzere yazup arz eylesesin ve min-ba'd bu makule âsîlere iltizâma mukataa virdürmeyüp zimmetlerinde olan mâl-ı mîrînin cem' ve tahsîl bâbında ikdâm eylesesin.

75/153

Müşârün-ileyhin âdemi Kaytas'a virildi.

Fî 9 Ramazan sene 985

Şam beğlerbeğine hüküm ki:

Mühimmat mîri hıdmetle Mısır'a giden Mustafa çavuş bu def'a gelüp Şam'dan Mısır'a varınca yollarda menzil bargirleri olmayup ve Gazze'den Katabe'ye varınca yollarda ve nevâhîde olunan bargirler sâhiblerine on güne değin vâsıl olmayup ve nicesi zay' olup ahâli-yi vilâyete ebnâ-yı sebile küllî zulm ve te'addî olmağın zikr olunan mahallerde dâhî ulak ve menzil bargirleri ta'yîn olunması münâsib idüğün arz eylemişsin. İmdi Hanlaköy Ve Kantra ve Hirekofî ve Mînye ve Aclun ve Kamon ve Beğlerbaşı ve Remle ve Gazze ve Garaş nâm mahallerde kırk beşer hâne üzere vech ü münâsib görüldüğü üzere meznîl bargirleri konulmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim üzere zikr olunan mahallerde kırk beşer hâne üzere avâriz divaniye ve tekâlif-i örfiyyeden muâf olmak şartı ile menzil bargirlerin aldırup dâimâ besledüp mühimmat mîri için irsâl olunan ulaklara virdüresin ki yollarda ebnâ-yı sebilin ve sâ'ir reâyanın davarlarına dahl olunmalu olmaya. Hudûd-ı mezbûr mühimmatı umûrdandır. Mukayyed olmaktan hâlî olmayasın ve ne vech ile tedârik olunduğun her mahalde ne kadar bargir konulmuştur yazup bildiresin.

75/154

Bu dâhî

Şam'da yeniçeri ağası Ferhad'a hüküm ki:

Mektûb gönderüp bıyıklı Mustafa çavuşun akrabâsından olup Şam yeniçerilerinden olan Mehemmed bin Keyvan nâm yeniçeri kendüsi Şam'da olup Nablus Sancağında tahsile emr olunan mâl-ı mîrî tahsiline ta'yîn olunan yeniçeriler ile yazılup gittüğünden gayrı bir tarikle Kâbe-i Şerîf yolunda şukka başılığa emr-i şerîf gönderüp Emr-i Hacc olan Kansu Hacc-ı Şerîf yolunda vâkı' olan emür cümle kendüye tefvîz olunduğuna emr-i şerîf virilmeğin hıdmetlerinin uhdesinden gelmeğe kudretleri olanları istihdâm idüp ana göre ale'l esami her birin defter eyleyüp mühürleyüp sana virdüğün bildirüp ol bâbda her ne dimiş isen ma'lûm-ı şerîfim olmuştur. Buyurdum ki:

Vardukda yeniçeri husûsunda Hacc-ı Şerîf yoluna ta'yîn olanlardır ve eğer gayrıdır Şam beğlerbeğisi Hasan ma'rifetiyle görüp Hacc-ı Şerîf yoluna ta'yîn olanları Emr-i Hacc defteri mücebince âmel idüp kadımden olagelene muhâlif iş olmaktan hazer eyleyesin.

76/155

Pir Ahmed nâm kimesneye virildi.

Fî 9 Ramazan sene 985

İlci beğine Larende ve Sinanlu ve Mamuriye ve Gülnar kadılarına hüküm ki:

Gülнар kazâsından Şeyh Umûr nâm karyede ba'zı müteseyyidler sâbıka nakîb olan Bağdadı-zâde'de hüccetlerimiz vardır deyu siyâdet da'vâsın idüp ve ba'zı kimesnelerin akçelerin alup mesâlihine karışıp şirret üzere oldukları istima' olunmakla nakîbü'l-eşrâf fevt olan Mehemmedden temessükleri olmayânların hüccetlerin ve ... alup hâlâ nakîbü'l-eşrâfa gönderesin deyu Gülнар kadısına Emr-i şerîf gönderilmişken ol emr-i

şerîf mûcebince âmel olunmayup ihmâl ve musahele olunduğu i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda sâbika virilen hükm-i şerîfimle âmel olunmamağa sebep nedir? Cevabınız ne ise yazup bildiresin.

76/156

Akkerman kal'asında Mehmed Ali'ye virildi.

Akkerman beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp hükm-i şerîfim gönderilüp tatar tâifesine tenbîh oluna ki min-ba'd vilâyetine akın eylemeyeler deyu emrim olmağın muhkem tenbîh olunup lâkin tatar tâifesi vilâyet-i mezbûreye akın idüp getürdükleri esirleri hufyeten esircilere bey' ettüklerin bildirmişsin. İmdi anun gibi hilâf emir olunan esirleri bulunduğu yerden alınıp sahiplerine virilmek emr düp buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi emrime muhâlif Leh vilâyetinden ihrâc olunan esirleri hufyeten satun alan esirciler eğer makul ve kudretlü olup kassâblık hıdmetine kadir ise anun gibilerün ol yerlerden alâkaların kat' idüp ehl ü iyâl ve malı ile yarar âdemlere koşup İstanbul'a gönderesin ki kassâblık hıdmetinde olalar ve kassâblık hıdmetine kudretleri olmayânları ne mikdâr koyuna tahammüleri var ise ol mikdâr koyuna celeb yazup defterleri irsâl eylesin.

77/157

Arz getüren Hamza'ya virildi.

Fî 8 Ramazan sene 985

İçil beğine Mud kadısına hüküm ki:

Sen ki kadısın mektûb gönderüp kazâ-yı Mud muzâfâtından karye-i Ebuvi'den Çoban oğlu Ali şerir ve şakî kimesne olmağın umûmen teftîş olunup hukûk-u ... şer' ile sâbit olup yerinden ve yurdundan kat'-ı alâka olunup ehl-i iyâliyle Kıbrıs'a sürülmesi için sâbika İçil beği Veli'ye ve Mud ve Silifke ve Sinanlı kadılarına hitâben üç def'a müekked ahkâm-ı şerîfe vârid olup müşârün-ileyhin mezbûr Ali'yi tutup zikr olunan kadılar gelüp cem' olmak için Mud kal'asında habs idüp mezbûr Ali gece ile kal'a-yı mezbûre yedinden kendüye urgan ile sarkıdup cemâat-i ... ve gayrılar yedlerinden sâbika mirlivâ

olan Veli'ye ve Konya efendisiyle hitâb tekrar hükm-i şerîf vârid olup müşârün-ileyhin mezbûr Ali'yi ber mûceb-i emr-i şerîf teftîş olmağa mübâşeret için Konya efendisi gelmesine tevakkuf olundukda mezbûr Ali gerü gaybet ettüğün bildirmişsin.

Buyurdum ki: Vardukda mezbûru şer' ile buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp hüsamasıyla beraber idüp bir def'a fasl olmuş ve ... vekîle şer' lâzım geleni edâ idesin.

77/158

Divânda Çavuşbaşına virildi.

Fî 8 Ramazan sene 985

Ohri beğine hüküm ki:

Asbalu nâm zimmîye gelüp ... Mustafa nâm kimesne oğlu bıçak ile urup katl eyleyüp şer' ile teftîş için kadısına hükm-i şerîf virilüp mezkûr Mustafa İstanbul'da bulunup ele girmeyüp gaybet idüp gerü ol cânibe gittiğün bildirdi. İmdi mezbûr Mustafa'yı her kanda ise ele getirüp mezkûre hatun varınca habs olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim mûcebince mezkûru ele getürüp mezkûre zimmîye varıncaya değin habs eylesin. Vardukda teftîş için hükm-i şerîf mûcebince şer' ile görölüp lâzım gelen icrâ oluna. Bu husûs için mezkûreyi tekrar şikâyet ettirmeyesin.

78/159

Müşârün-ileyhin kethüdası Kaytas'a virildi.

Fî 9 Ramazan sene 985

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Bundan akdem hükm-i hümâyunum gönderilüp beğlerbeğiliğine tâbî olan kal'a neferlerinin esâmîsi her sene defter olunup Südde-i sa'âdet'ime gönderile ki içlerinden tımara çıkanların ulûfeleri tatbik olunup avk olunmaya deyu emr-i şerîfim sâdır olmuştu. Hâlâ ol cânibden defter gelmemekle mukaddemâ tımara hükm-i şerîf virilüp mahlûlden tımar olan kimesnelerin tezkereleri berât olunmağičün Dergâh-ı Muallâma geldükde defter olunmamağla ulûfesinin sıhhat ma'lûm olunmağın tezkereleri berât olmayup avk ve te'hîr olunmağın bu bâbda muâteb olmuşsundur.

Buyurdum ki: Vardukda bu bâbda bi'zzât mukayyed olup her kal'ada ulûfe tasarruf ider mevcûd ne mikdâr kul tâifesi var ise bölüklerin ve ulûfelerin ne kadardır? İsimleri ve iştiârlarıyla defter idüp her sene defterin mühürleyüp gönderesin ki lâzım geldükde te'hîr lâzım husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâlden hazer eylesin.

79/160

Müşârün-ileyhin kethüdası Kaytas'a virildi.

Fî 9 Ramazan sene 985

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp hâlâ Emr-i Hacc olan Kansu Sana gelüp her senede Cebel-i Arafat'da üç mahmil cem' olunur. biri Şam'dan ve biri Mısır'dan ve ... tarafından yedi iklimde' olan Hüccâc ile Cebel-i Arafat'da vakfe durup ve herkes ol menzil-i mübârekden avdet ettüklerinde Müzdalife'ye varınca zikr olunan mahmiller ale's-seva birbirinden ayrılmayup akibetlerince hüccâc umûmen gidüp mahmiller birbirinden ayrılmazlar idi ve bir ferde zarar ve gezend eriştirilmeyüp Müzdalife'ye varduklarında hüccâc ile Emr-i Hacc ikâmet iderler idi. İki üç yıldır ki Mısır Emr-i Hacc'ı adet-i kadimeye muhâlefet idüp Arafat'dan müracaat olundukda mahmilleri ileriye sürüp tevakkuf eylememekle Hüccâc ve asâkir-i mevkunin birbirine karışup fukarâdan ve gayrıdan nice kimesneler ayağı altında pây-mâl olup ve nicesinin esbâbı zay' olup ana binâen müşârün-ileyh Kansu dâhi Şam mahallinde gerüye çeküp ardlarından gelürüm ve Mısır Emr-i Hacc'cı Şamludan altı gün mukaddem Kâbe-yi Şerîf'e dahl olurdu. Hâlâ altı gün tevakkuf ettirdüp gece gitmekle yolda rast gelüp Medine-i Münevvere' ye varınca iki asker birbirine karışup zahîreden ve sudan küllî ızdırab çeküp Medine-i Münevvere dâhi kadımden mahat üzere olup ve etraftan gelen zahîre vefâ eylemeyüp Hüccâc ve sâ'ir fakr mahat ve alâdan küllî usret çektüklerin ve muhâfaza-yı Hüccâc için her sene iki yüz nefer yeniçeri ta'yîn olunup anların dâhi altmış neferi kal'a mühimmâtına ve kırk neferi top ve araba hıdmetine ta'yîn olunur yigirmi nefer yerine Şam ve Halep mustahfizlarından ta'yîn olunurp Hüccâc mühimmatına ancak altmış yetmiş nefer kalır ve Südde-i saâdet'imden her sene yigirmi nefer ve dâhi ziyâde yeniçeriler gelür. Anlar dâhi Şam yeniçerileri bir def'a yazılır. Yola çıktıklarında Dergâh-ı Ali kullarıyuz deyu hıdmet eylemeyüp ve tüfenklerin sâhibin alıkoyup Emr-i Hacc'a ve serdara itâat eylemezler. Anların bahânesiyle Şam yeniçerileri dâhi kenar yerden gelürler bâ husûs tüfeng-endâz yeniçeriler

kafileden ayrılmayup ardlarından ve önlerinden gitmeyüp leyl ü nehâr sıyânet idüp bu sene-yi mübâreke de yüz nefer yeniçeri gelmek üzere iken yigirmi neferden hançer gelürken yüz neferin ellerinden ne mîrîye müsavi çeküldüğü zâhirdir deyu bildirmişsin. Ol bâbda dâhî her ne dimiş isen ma'lûm-ı şerîfim olmuştur. İmdi Şam ve Mısır Emr-i Hacc'larına ahkâm-ı şerîfe yazılıp uslûb-ı sâbık üzere Cebel-i Arafat'a birer birer çıkup ve girü Müzdalife'ye dâhî bir bir gelüp asla birbirinden ayrılmayup ve Mısır Emr-i Hacc'ı kadımden olageldüğü üzere mukaddem kalkup gitmek tenbîh olunup uslûb-ı sâbık riâyet olunmağıçün Südde-i sa'âdet'im çavuşlarından ta'yîn olunup irsâl olunmuştur ve Dergâh-ı Muallâm yeniçerilerinden olup Hacc-ı şerîfe gidenler için bundan akdem hükm-i şerîfim gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda sen dâhî müşârün-ileyh Şam Emr-i Hacc'ına tenbîh eylesin ki vech-i meşrûh üzere Cebel-i Arafat'a Mısır Emr-i Hacc'ı ile beraber çıkup ve gerü Müzdalife'ye dâhî beraber varup asla birbirinden ayrılmayup ve Mısır Emr-i Hacc'ı uslûb-ı sâbık üzere mukaddem kalkup gidince Şam Emr-i Hacc'ı bir mikdâr tevakkuf idüp uslûb-ı sâbık kemayenbeği riâyet edüp emrim üzere Şam ve Mısır mahmilleri beraber duracak mahallerde görüp gözetmek için ta'yîn olunan çavuş mahmiller önüne durup kimesneyi tecâvüz ettirmeye deyu tenbîh olmuştur. Ana göre Şam Emr-i Hacc'ına mezbûr çavuşa kimesne muhâlefet eylememek bâbında muhkem tenbîh eylesin ve yeniçeri ahvâlin dâhî uslûb-ı sâbık üzere

80

görüp üslûb-ı sâbığa muhâlif iş ettirmeyesin. Şöyle bilesin.

80/161

Bu dâhî

Bir sûreti Şam Emr-i Hacc'ına yazıldı ki:

Şam beğlerbeğisi Hasan mektûb gönderüp hâlâ sen müşârün-ileyhe varup her senede Cebel-i Arafat'da üç mahmil cem' olunur. İlä-âhirihi küllî usret çeküldüğün i'lâm eylediğin arz eylemeğin bu bâbda müşârün-ileyh ve Mısır Emr-i Hacc'ına ahkâm-ı şerîfe yazılıp zikr olunan mahmiller ... beraberce Cebel-i Arafat'a çıkup ve girü Müzdalife'ye dâhî beraber gelüp asla birbirinden ayrılmaya ve Mısır Emr-i Hacc'ı uslûb-ı sâbık üzere mukaddem Mekke-i Mükerrreme'ye dahl olmak bâbında tenbîh olunup bu bâbda

mahmiller birbirine tecâvüz eylemeyüp mahmiller önüne durmak için Südde-i sa‘âdet’im çavuşlarından çavuş ta‘yîn olunup irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda sen dâhî Mısır Emr-i Hacc’cı ile haberleşüp uslûb-ı sâbık üzere beraber Cebel-i Arafat’a çıkup ve gerü Müzdalife’ye dâhî beraber varup birbirinizden ayrılmayup ve Mısır Emr-i Hacc’cı kadımden olageldüğü üzere mukaddem Mükerreme’ye dahl olup ve girü mukaddem vaz‘-ı kadım tagyîl ve tebdîl ettirmeyüp ve gönderilen çavuş mahmiller önüne durgurup mahmiller beraberce yüricek mahallerde beraber yürüdüp birbirinden tecâvüz ettirmeyüp kanun-ı kadım ve emr-i şerîfe mugayir iş olmakdan ihzâr eylesin.

Bu dâhî

Bir sûreti

Mısır Emr-i Hacc’cına yazıldı.

80/162

Şam beğlerbeğine, Şam’da merhûm Sultan Süleyman Evkafı mütevellîsine hüküm ki:

Sâbıka Şam defterdârı mektûb gönderüp mukaddemâ emr-i şerîfim vârid olup merhûm müşârün-ileyhin evkaf-ı şerîfleri zevâidinden sulehâ ve fukarâya yevmi yüz akçe vazîfe ta‘yîn olunmuşken hâlâ yüz otuz akçe olup yüz akçeye irişmeyince min-ba‘d kimesne tevcîh olunmaya deyu fermân olmağın zikr olunan emr-i şerîf sicil-i mahfûz kayd olunup mütevellîye tenbîh olunmuştur deyu bildirmeğın min-ba‘d dâhî emr-i sâbık üzere amel olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda zikr olunan vazîfe yüz akçeye irişince min-ba‘d vâkı‘ olan mahlûlat kimesneye tevcîh olunmayup emr-i şerîfime muhâlif iş olmakdan hazer eylesin.

81/163

Kapucı Mustafa’ya virildi.

Fî 8 Ramazan sene 985

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Haseki sultan merhûmenin Mısır’da olan evkafı nâzırı Ferhad âdem gönderüp merhûmenin Medine-i Münevvere’ye giden vakıf buğday gemisi Seriyeye iskelesinden yüklenüp gitmelü oldukda iskele emini olanlar iskeleyi ben iltizâm ettim deyu tahmîl

olunan terekeden gümrük talep idüp rencîde ettüğün bildirdi. İmdi Medine-i Münevvere'ye giden terekeden gümrük isnâd câiz değildir. Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda mukayyed olup zikr olunan iskele eminine mektûb ve âdem gönderüp tenbîh eylesin ki min-ba'd müşârün-ileyhin Medine-i Münevvere'ye gitmek için tereke tahmîl olunan vakıf gemisinden gümrük talep itmeyüp rencîde itmeye. Şöyle ki; hilâf-ı emr ol asl vakfa müteâllik olan gemilerden gümrük talep idüp memnu' olmaya yazup bildiresin.

81/164

Sipahi oğlanlarından Çaka Edirne'lü İbrahim çavuşa virildi.

Fî 14 Ramazan Sene 985

Edirne kadısına hüküm ki:

Rikâb-ı hümayûnuma rık'a sunulup Edirne'den Pir ve Mahmud Paşa Hasgölü kazâsından Şamhâner(?) nâm karyede Mehmed nâm kimesne Er Oğlu nâmı ile illere iştihâr virdirüp evin zevâde deyu alıkoyup İstanbul ve Edirne ve gayrı yerlerden gelen halka gerçek erdir deyu fermân ettirüp dâhî kanın bir nâibe koyup ve baş ve ayakların ve ciğerin ve kemüğün etinden ayırup alıkoyup ve kanın ve ciğerin ve baş ve ayakların ve ciğerin ve yere defin iderler. Ba'de gece ile etin pişirüp karye halkı ile kurban iden cem' olup hastalar arasına saz ... .. istima' idüp hastaları kaldırırlar sıhhat buldu deyu i'tikad virdirüp şer'-i şerîfe muhâlif evzâ' ettikleri bu husûsları niçün böyle idersin? Deyu suâl olundukda bize hakdan virilmiştir ata ve dede böyle ideriz deyu cevap virdükleri i'lâm olunmağın zikr olunan meşrûa evzâ' vâkı'mıdır? Sıhhat ile ma'lûm olmak lâzm olduğu ecilden buyurdum ki:

Vusûl buldukda:

Bu husûsa mukayyed olup bir mu'temedün-aleyh nâib-i mezbûr çavuşuma koşub dâhî karye-yi mezbûreye gönderesin ve tenbîh eylesin ki bir kurban olup dâhî mezkûrlara alınup vech-i meşrûh üzere şer'-i şerîfe muhâlif vaz'ları var mıdır nicedir? Didiklerinin bir aslı var mıdır? Yohsa hilâf vâkı'mıdır? Sıhhat ile ma'lûm idinüp vuku' üzere yazup arz eylesin.

82/165

Kethüdâsıya virildi.

Fî 8 Ramazan sene 985

Rodos beğine ve kadısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüp livâ-i mezbûra tâbî kala-yı Navice'den Mehmed nâm kimesne şirret ve şekâvet ile meşhûr ehl-i telbîs olduğundan gayrı kal'a-yı mezbûre sâkinlerinden Sola nâm kimesneyi harb idüp yedi günden sonra ol harbden fevt olup şer'-i şerîfe da'vet olundukda gaybet idüp bi'l-cümle hisar erenleri mezkûrun elinden âciz kaldukların i'lâm eylemişsin. İmdi mezkûr ele gönderilüp ahvâli teftîş olunup küreğe gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûr bir def'a ihzâr hüsamasıyla beraber idüp şer' ile fasl olmuş da'vâ-yı vekîl muktezâ-yı şer' üzere teftîş idüp göresin. Vech-i meşrûh üzere şirret ve şekâveti ve telef ettiği bi hasebi şer' sâbit olursa ashâb-ı hukuka şer' ile müteveccih olan hakların alıvirdükten sonra sipahi ise habs idüp arz eylesin. Değilse şer' ile lâzım geleni icrâ eylesin. Kısas îcâb ider cerimi ... küreğe koyasın.

82/166

Mezkûr bölüğün çavuşuna virildi.

Hezargrad kadısına hüküm ki:

Hâlâ sağ gurebâ bölüğünden Mehemmed ve Nasuh'un Südde-i Sa'âdet'imde ihzârı lâzım olmağın zümre-yi mezbûreden nâm kulum irsâl olundu.

Buyurdum ki:

Vusûl buldukda te'hîr itmeyüp mezkûrları ele getirüp mezbûra koşup irsâl eylesin ve erbâb-ı tımardan itâat-i şer' eylemeyen Ali nâm kimesneyi bile koşup irsâl eylesin.

82/167

Müşârün-ileyhin kethüdası Rüstem beğ virildi.

Fî 11 Ramazan sene 985

Van beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp gaybet üzere olan Hasan ulemâ ve sulehâsın sancağında idüğü istima' olunmağın livâ-yi mezbûr beği Zeyneddin dâme izzühuya Van çavuşlarından Kubad mektubuyla irsâl olundukda miri müşârün-ileyh mezbûrı ele götürüp bir kızın kendü oğluna alup merkum çavuşa elli altun aldırup kethüdası dâhi otuz altınun alup itlâk ittiklerin bildirmişsin. Bu bâbda dâhî her ne dimiş isen ma'lûm-ı şerîfim olmuştur. Buyurdum ki: Vardukda te'hîr itmeyüp mezbûr çavuşun bir tarîkiyle hakkından gelüp şimdiki halde her mûmâ-ileyh munkarız olmayup müdârâ üzere olasın.

83/168

Diyarbakir beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Van beğlerbeğisi Hüsrev mektûb gönderüp bundan akdem Van'a tâbî kal'an yat ve yarakları ve zahîresi Diyarbakir'den tedârik olunmak fermân olunmuşken bu zamana değin ancak on altı bin kile buğday gönderilüp ve zahîre hıfzı için binâsı fermân olunan kârgir anbara dâhî akçe gönderilmemekle binâ mevsimi geçüp tamir olunmaduğın ve kulun mevâcibi tamâm gönderilmemekle yılda bir kat mevâcibleri ancak vâsıl olup zendigânına kemâl-i mertebe âdem-i kudretleri olup kulun mevâcibi ve terekenin bâkî kalanı gönderilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledi. İmdi vilâyet-i Van serhadde olup her vech ile hıfz ve hırâset ziyâde mühimdir. Sâbıka gönderilen o emr-i şerîfe mûcebince amel olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup mukaddemâ gönderilen o emr-i şerîfe mûcebince bâkî kalan terekeyi dâhî ale't-tafsil vech-i münâsib görüldüğü üzere vakt ile tahsîl ettirüp her üç ayda bir irsâl eylemek bâbında ikdâm eylesin ki mevâcibleri vâsıl olmağla zarûretleri def' ola bu husûslar ehemmdir ihtimâm eylesin.

83/169

Bu dâhî

Van beğlerbeğine hüküm ki:

Van'a tâbî kala'an yat ve yarakları noksan üzere olmağın Diyarbakir'den tedârik olunmak için ve anbar binâ olunmak bâbında Diyarbakir'den akçe gönderilmek için emr-i şerîf gönderilmiş iken bu zamana değin ancak on altı bin kile tereke gönderilüp ve akçe gönderilmemekle binâ mevsimi geçüp anbar binâ olmayup ve kulun mevâcibi vâsıl olmamağın zindegânîye âdem-i kudretleri olduğun bildirdüğün ecilden bu bâbda emr-i

şerîfe sâbika mücebince amel eylesin deyu Diyarbekir beğlerbeğine emr-i şerîfim gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Vardukda zikr olunan on altı bin kile terekeyi Ahlat kal'asında mı olur yohsa aher yerde mi olur vech-i münâsib gördüğün mahalde der-anbar idüp hıfz ettiresin ve kulun mevâcibi geldükde te'hîr itmeyüp her üç ayda bir ulûfelerin kendülere isâl eyleyüp gereği gibi tenbih eylesin ki her biri beyanda olmayup gediklerinde mevcûd bulunalar ve min-ba'd Diyarbekir'den gelinecek terekeyi dâhî mübâşir olan mahallerde der-anbar idüp gereği gibi hıfz ettüresin.

83/170

Mezbûr çavuşa virildi.

Fî 8 Ramazan sene 985

Bosna beğine hüküm ki:

Bosna sancağında kalb akçe kullanur kimesneler ve kalb akçe keser kallâblar olduğu istima' olunup anun gibi kallâblar tetebbu' olunup ele getirülmek mühim olmağın buyurdum ki: İbrahim çavuş vardukda gereği gibi mukayyed olup livâ-yı mezbûrda kalb akçe kullanup ve kallâblık ettükleri hufyeten tetebbu' idüp dâhî anun gibi ellerinde kalb akçe bulunan kimesneler kalb akçeyi kimden almışlardır? Aldıkları kimesneleri gösterildiklerinden sonra ol asl kimesnelerin yanlarında bulunan sikkeleri ve ulûfelerin der kîse idüp mühürleyüp müşârün-ileyh çavuşuma teslim idüp ve kaç nefer kimesne bulunursa sûret-i sicilleri ile yazup arz eylesin ve ele getirilen kallâbları teslîm idüp dâhî yarar âdemlere koşup gönderesin.

84/171

Mezkûr Behram çavuşa virildi.

Üsküb kadısına hüküm ki:

Hâlâ Üsküb kazâsında olan ma'denlerde kalb akçe kesilüp ve Üsküb'de ekser kalb akçe isti'mâl olduğu istima' olunmağın buyurdum ki:

Behram çavuş vardukda bu bâbda mukayyed olup ol şehirde kullanılan akçeyi hafiyeten görüp dâhî andan sonra ma'denleri ale'l-gafle basup mevcûd bulunan gümüş eğer meşkûk ve eğer kehle ve gayrıdır gümüş ve altın kısmından ne bulunursa her

birinden bir mikdâr alup bir kîseye mühürleyüp muaccelen mezbûr çavuşumla Südde-i sa'âdet'ime gönderesin ve eğer şehirde ve etrafda kallâb olup yanlarında sikke ve alâyimden nesne bulunursa alup kîseye koyup mezbûr çavuşuma gönderesinve kendileri habs idüp bu cânibe irsâl eylesin.

84/172

Evren çavuşa virildi.

Fî 13 Ramazan sene 985

Ağriboz beğine hüküm ki:

Hâlâ kadirganda olan mücrimlerden Memi oğlu Kara Mustafa nâm mücrim itlâk olunmak fermânım olup vech-i meşru' üzere Dergâh-ı Muallâmda olan mücrim defterine kayd olunmuştur. Buyurdum ki:

Vardukda mezbûrî fermânım üzere itlâk eylesin.

84/173

Aher hükümler yazılıp aşağıda geçmiştir.

Anadolu beğlerbeğine hüküm ki:

Ba'zı eşkıyâ yukaru cânib ile muâmeleleri ve akvâm ve akrabâ olmakla memâlik-i mahrûseden ba'zı melânetden nüzûr ve sadâkat cem' idüp ol bahâne ile ticaret taş idüp yukaru cânibe çekilüp gitmekden hâlî olmadukları i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda bi'z-zât mukayyed olup anun gibi yukaru cânible muâmelesi olup rafz ve ilhâd ile mütearif olanların ahvâlleri toprak kadıları ma'rifeti ile hufyeten teftîş eyleyüp göresin. Fi'l-vâkı' yukaru cânib ile muâmeleleri ve yukaru cânibde akvâm ve akrabâsı olmağla yukaruya meyl idüp vech-i meşrûh üzere nüzûr ve sadâkat cem' idüp ticaret bahanesiyle yukaruya gitmek tedâriğinde olan eşkıyâ ve revâfiz ve melânet hüsn-ü tedârikle ele götürüp dâhî aher fesâd ve şenâat nâmı ile haklarından gelüp şer ve şura'ndan ol cevânib tathîr ve pak ettiresin. Ammâ bu bahâne ile kendü hallerinde seyr'ül muhan bilmeyen kimesnelere mücedded garaz ve niyet ile ve yahud celb ü ahz için dahl ve taarruz olunmaktan ve bi'l-cümle şer'-i şerîfe muhâlif iş olmakdan ve ehl-i fesâda himâyet olunmaktan ziyâde ihtiyât eylesin.

85/174

Haznedâr-zâde Hüseyin çavuşa virildi.

Fî 10 Ramazan Sene 985

Akyazı kadısına hüküm ki:

Akyazı kadısı Dergâh-ı Muallâma âdem gönderüp her ... için âdem başına ellîşer kantar odun ve yigirmişer tüfenk kundağı viregelüp henüz bu hıdmet edâ olmadın İznikmid kadısı gemi kerestesin âdemleredir deyu mektûb gönderüp elinde çift olanlara ve olmayânlara beraber tevzi' idüp cümle doksan dört bin akçe ile ancak hâsıl olur edâsına Kadir değıllertüz deyu bildirdiğın ecilden buyurdum ki:

Vardukda kadımden olagelene muhâlif ve mugayir emr-i şerîf ol bâbda mezkûrlara ziyâde nesne teklif ettirmeyesin.

85/175

Bu dâhî

İznik-mid ve Karamürsel kadılarına hüküm ki:

Hâliyâ İznik-mid'in Hacı Hüseyin ve Açe oğlu nâm kimesneler dörder beşer bin filoriye mâlik olup yukaru câniblerden varup koyun cem' idüp gönderüp boğazlamak üzere oldukları istima' olunup kassâblığa lâyük kimesne oldukları ecilden mahrûse-yi İstanbul'a kassâb yazılup getürdükleri koyunlar ile nâiblerinize koşulup muaccelen irsâl olunmaların emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda bi'z-zât mukayyed olup mezkûrların cem' idüp gönderdikleri koyunların birin zay' ve telef ettirmeyüp ve hâric yerde bir koyun boğazlatturmayup zuamâ ve sipahilerden ve yeniçerileri ve acemi oğlanlarından ve sâ'ir kapum kullarından bir ferde mezkûr koyunlardan bir re's koyun aldırılmayup cümlesi ne mikdâr ise mufassal ve meşrûh defter idüp mezkûrları gönderdikleri koyunları ile nâiblerinize koşup ve koyun defterinin bir sûreti mühürleyüp bile koşup gönderdüğünüz nâiblerin ellerine virüp muaccelen gönderüp teslim eyleyeler ki oldukda koyunları talep olunup ve mezkûrlar dâhî ehemmi üzere kassâblık hıdmetine istihdâm oluna.

85/176

Kefe beğinin kethüdası Hüseyin'e virildi.

Soğdak kadısına hüküm ki:

Kefe sancağıbeği Kasım dâme izzühu mektûb gönderüp bundan akdem Galata sâkinlerinden olup hâliyâ kazâ-yı mezbûra tâbî Aşte nâm karyede mütemekkin olan Nikola nâm zimmî dâimâ isyân üzere olup emr-i şerîf ile vâkî' olan kifâyeti edâ itmeyüp ve emr-i şerîfe dâhî itâat itmeyüp ve şer'-i şerîfe müracaat itmeyüp dâimâ kendü akrânı birkaç nefer eşkiyâ ile ittifâk idüp Levendzen Dağı'na gidüp gece oldukda köylere inüp kiminin evin garet idüp kiminin avret ve oğlanına el uzatup dâimâ reâyaya rencîde ve remîde ettüğünden gayrı dokuz yıldan mütecâviz haraç ve ispençe virmeyüp tuğyân üzere olduğun mûmâ-ileyh dâme izzühuya i'lâm ettüğün arz etmeğin buyurdum ki:

Vardukda mezbûr dâhî her kanda ise ele getirüp vech-i meşrûh üzere fesâd ve şenâat olduğu vâkî' ise şer' ile sâbit ve zâhir ola habs idüp ahvâlin yazup eylesin. Sonrası ne vechle sâdır olursa mûcebi ile âmel idesin.

86/177

Behram çavuşa virildi

Fî 11 Ramazan sene 985

Azurnik beğine:

Hâliyâ Serberniçe ma'deninde akçe kesenlerden dörtt nefer kallâb zâhir olup ele gönderilüp Südde-i sa'âdet'ime gönderilmek için Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Behram ile Serberniçe kadısına hüküm-i şerîfim yazılıp gönderilmiştir.

Anlar dâhî mâ-adâ kallâb nâmına olanlar dâhî ele getirilüp Südde-i sa'âdet'ime gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda bi'z-zât mukayyed olup ma'den-i mezbûr ahvâlin ma'den eminden ve mübaşirlerinden ve sâ'ir ehl-i vukuf ve mu'temedün-aleyh kimesneler dâhî teftîş ve tefahhus eyleyüp göresin. Mezkûrdan dört nefer kallâbları ve dâhî kallâb nâmına olup kallâblığı zuhûr idenleri her kimler ise hüsn-ü tedârik ile ele getirüp ve ellerinde bulunan kalb akçesinin alayın mühürleyüp mezbûr çavuşum ile Südde-i sa'âdet'ime gönderesin ve tutulan kalpazanları dâhî hisar erenleri ve yarar mu'temedün-aleyh âdemlere koşup muaccelen irsâl eylesin.

86/178

Bağdad beğlerbeğine hüküm ki:

Sancağında sâkin olan tâife-i Kelhûr ... Mensur ve Gazanfer kethüda nâm kimesneler yukarı cânibe tâbî olmağla yollar kesüp âdemi katl idüp esbâb garet eyleyüp muttasıl fesâd ve te'addî üzere oldukları istma' olunur. Eyle olsa mezkûrlar hüsn-ü tedbîr ve tedârikle ele getirülüp dâhî habs olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Varıca mezkûrların ahvâline mukayyed olup hafıyyeten tetebbu' ve tecessüs eyleyüp dâhî fil'-vâkı' yukarı cânib ile alâkaları olup yol kesüp âdem katl idüp fesâd ettükleri vâkı' ise emrim mücebince hüsn-ü tedbîr ve tedârikle ele getirüb dâhî habs idüp ahvâlların sıhhat üzere yazup bildiresin. Ammâ onât-ı bâsîret üzere olup ele gelmeleri husûsunda onât-ı tedârik idüp vasfından agâh olup dâhî yukarı cânibe gaybet itmekden ve bir fesâda mübâşeret eyleyüp ihtilâle bâis olmakdan hazer eyleyesin. Ve ne vech ile tedârik idüp ne vech ile ele getürdüğün yazup bildiresin.

86/179

... ya virildi

Fî 12 Ramazan ene 985

İnebâhtı beğine hüküm ki:

Filibe kazâsında sâkin Hayal nâm hatunun oğlu olup bi'l-fi'l yanında kürekde olan Kurd bin Mehmed nâm mücrimin Südde-i sa'âdet'ime irsâl olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mücrim-i mezbûru emrim üzere yarar âdemlere koşup Dergâh-ı Muallâma gönderesin.

87/180

Yevmü's-sebt

Fî 12 Ramazan sene 985

Trabzon beği Ömer beğe hüküm ki:

Mektûb gönderüp emr-i şerîfim vârid olup ba'zı kimesneler ticaret tarîkiyle Karadeniz semtlerine varup tah-ı hükümetinizde olan iskelelerden meşin ve yarak ve tuz alup

Kefe'ye gideriz deyu isyân üzere olan Ayare(?) ve Mekrin(?) vilâyetlerine gidüp küffâra yarak ve kabza ile takviye virdükleri istima' olunmağın anun gibi taht-ı hükümetinizde olan iskelelerden Kefe beği Kasım beğin sahih Kefe mühimmatı için bu mikdâr meşin ve tuz ve yarak lâzımdır deyu yarar ... alup ellerinde mühürlü temessükleri olmayınca bir ferde nesne virmeyüp men' idesin deyu emrim olmağın Trabzon'da olan iskele ve sâ'ir limanlardan min-ba'd Kefe beğinden temessük gelmeyince memnu' olan metâ'dan nesne virilmeye deyu tenbîh oldu. Ammâ Trabzon'dan Kefe'ye gemi gitmek ez vâkı' olur. Eğer Samsun iskelesinden giderler küffâra giden gemilerin ekserî Kefe ve Rum İli cânibinden Batum sancağında kırk mikdârı gemiler vardır. Gemilerinde ne olduğı ma'lûm olmamak için Trabzon iskelesin basup iki gümrük vermeğe râzı olup Umman'dan doğru Gönye'ye giderler. İskele eminleri iskeleye götürmek istediklerinde bu dâhî iskeledir gümrüğünüz alın deyu gemiyi Trabzon'a getürmeğe mani' olurlar. Tuz ve zahîre ve gayrı reisler Batum'dan ticaret için göndermek vardır deyu bildirmişsin. İmdi buyurdum ki:

Vardukda min-ba'd dâhi bu bâbda mukayyed olup livâ-yi mezbûrda olan iskeleler zabitlerime muhkem tenbîh ve te'kid eylesesin ki emr-i şerîf sâbık mücebince tüccâr ve gayrıdan bir ferde memnu olan metâ'dan nesne virilmeyüp gereği gibi men' ve def' oluna. Ba'det-tenbîh mütenebbih olmayânları yazup bildiresin.

88/181

Halep defterdârının karındaşı Davud çavuşa virildi.

Fî 12 Ramazan sene 985

Vilâyet-i Halep'de vâkı' olan beğlere ve kadılara hüküm ki:

Hâlâ taht-ı hükümetinize tahsîl lâzım olan mâl-ı mîrî cem' ve tahsîl etmek bâbında Hizâne-yi Halep'de defterdâr olan Hâlîl'den tezkere ve âdem geldükde nev'an ihmâl ve musahelenüz sebebi ile mâl-ı mîrî cem' olunmayup avk olunduğı i'lâm olunmağın bu bâbda mes'ûl ve muâteb olmuşsuzdur. Buyurdum ki:

Vardukda min-ba'd her biriniz bi'z-zât mâl-ı mîrî husûsuna gereği gibi mukayyed olup anun gibi müşârün-ileyh ümenâ ve mültezimin ve sâ'ir mâl-ı mîrîye alâkası olanların zimmetlerinde olan malın tahsîl için tezkere ve âdem geldükde müşârün-ileyhin tezkeresi mücebince âmel idüp dâhî her kimin zimmetinde mâl-ı mîrî var ise emrim üzere bi-kusûr

cem ve tahsîl itmek bâbında dikkat ve ihtimâm eylesin. Mâl-ı mîrî husûsu mühimmâtandır. İhmalden hazer eylesin.

88/182

Bozok Beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp bundan akdem emr-i şerîfimle vilâyet-i Karaman'da işlenen güherçile mîri haklara tahmîl eylemek üzere iken Arab Mirza Çavuş ile Dulkadirlülere mabeynlerinde iltizâm olunan filori husûsun Haleb ve Maraş ve Akdağ kadıları ile teftîş idüp kangı cânibden zuhûr iderse tahsîl idüp hizâne-yi âmireme irsâl eylesin deyu hüküm-i hümayûnum gönderilmek mahall-i me'mûra gitmek üzere olduğun bildirmişsin. İmdi zikr olunan altun tahsîli mühimmâtın olup ammâ güherçile dâhî avk olunmak câiz olmağın buyurdum ki: Vusûl buldukda güherçile tahmîl husûsu için yarar âdemin ta'yîn idüp gönderüp vilâyet-i Karaman'da işlenen hassa güherçile mîri haklara tahmîl ettirüp emr-i sâbık üzere mahall-i me'mûra isâl idüp ve sen dâhî sâbık gönderilen emr-i şerîfim mücebince zikr olunan tahsîline bi'z-zât mübâşeret idüp müşârün-ileyhim kadılar ile emr-i sâbık mücebince teftîş eyleyüp iltizâm olunan altun her kangı cânibden zuhûr iderse taallül ettirmeyüp bî-kusûr hizâne-yi âmireme irsâl ve isâli bâbında ikdâm ve ihtimâm eylesin ve ne vech ile tedârik eylediğün yazup bildüresin.

89/183

Anadolu beğlerbeğinin muhızırbaşı Ali'ye virildi.

Fi 12 Ramazan sene 985

Menteşe beğine Mazun ve Barla ve İrle kadılarına hüküm ki:

Anadolu beğlerbeğisi mektûb gönderüp hasları subaşısı olan Abdi Mazun kazâsına tâbî Çullar nâm mahalde sâkin Ali Fakih cemâat dimekle ma'rûf tâife rüsum-ı ... ceminde iken Hacı Ali Durak ve Hâlîl ve Ser Mahmud ve Hasan Bali ve ... beği ve Ordu Oğlu Nurullah ve Hacı Sani Ve Mehmed ve Çırac nâm eşkıyâ cümle yigirmi beşer nefer atlu olup garet kaskına mezbûrun üzerine gelüp mavzen basup âdemlerinin kimisin döğüp on beş bin akçe ve üç re's atın alup te'addî eyledikleri kadısı mahallî hâdiseye varup şer' ile görüp sicil idüp sûretin müşârün-ileyhe vuku' üzere i'lâm ettiğün ve re'yanın dâhî ekserî şirret üzere olmağla şer' üzere müteveccih olan hakkı virmeğün taallül idüp subaşılardan ser virmeyüp bu makule ehl-i fesâd zuhûr ettükçe ihmâl ve musahele olunmağla ruhsat

olup fesâd ve şenâat ziyâde olmuştur deyu bildirüp ol bâbda emr-i şerîfim taleb etmeğin buyurdum ki:

Vardukda ehl-i fesâdı ihzâr idüp vech-i meşrûh üzere hakları sâbit olursa şer‘ ile müşârün-ileyhe müteveccih olan hakkın alıvirdükten sonra sipahileri habs idüp arz eylesin. Eslemeyenleri şer‘ ile lâzım geleni icrâ eylesin.

89/184

Zağarcı Mustafa Çavuşa virildi.

Fî 10 Şa‘bân sene 985

Halep beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Şam beğlerbeğisi Hasan mektûb gönderüp nice kimesneler kendüye tazallüm idüp hıdmet lâzımelerin her vech ile mukaddem olup azl icâb ider husûsları yoğken sâhib-i arz olanlardan ba‘zıları mâl-ı mîrî bahânesi ile tımara arz idüp gedüklerin istedikleri kimesnelere aldirup ba‘de tımarları emri geldükde her birisi ahvâlin istimâ itmeyüp bu makul üzere nice fukarâya tazallüm ve hayf idüp dirlikleri kat‘ma sebep olurlar şöyle ki: Bu husûs men‘ olunmaz ise herkes bu makule husûs istediği yat ve azeb ve ba‘zı aslıya arz itmeğin mufassal dirlik dâhî eşkiyâ eline düşüp serhad-ı memâlikde küllî fesâdlar olmak mukarrerdir deyu i‘ilâm eylemiş idi. Mâl-ı mîrin istihdâmda olup hıdmet mukabelesinde tımara arz olmak lâzım olanlardan kendülerin rızâları olduğuna temessük olmayınca kimesne tımara arz olunmak Emr idüp buyurdum ki:

Vardukda min-ba‘d bu bâbda gereği gibi mukayyed olup anun gibi gedik tasarruf idenlerden mâl-ı mîrin istihdâmda olup say‘ zuhûr iden kimesneler tımara arz olunmak lâzım geldükde vech-i meşrûh üzere kendülerin temessükleri olmadın min-ba‘d kimesnenin haberi yoğken tımara arz olunup zulm ve hayf olmakdan ve hilâf emr-i şerîf iş olmak ihtimâli olmaya. Şöyle ki min-ba‘d emr-i hümâyunuma muhâlif kimesnenin murâdı değil iken tımara arz olunmağla gelüp izhâr tazallüm eyleye mes’ûl ve muâteb olmanız mukarrerdir. Ana göre mukayyed olasız.

90/185

Müşârün-ileyhim kethüdâsı Mahmud’a virildi.

Fî 12 Ramazan Sene 985

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Bundan akdem İskenderiye’de âmil olan Şemvâl Gömin Nâm yahudinin te‘addisi i‘lâm olunmağın mîrîye olan alâkası kat’ olunup ref’ olunmak emrim olmuş iken henüz ref’ olunmadığından mâ-adâ te‘addisi dâhî ziyâde olduğu i‘lâm olunmağın bu bâbda mes’ûl olmuşundur. Bu def’a beher mal alâkası kat’ olunup ref’ olunmasın emr idüp buyurdum ki: Vusûl buldukda asla te’hîr eylemeyüp be-her mal bu def’a mîrîye olan alâkasın kat’ ettirüp emr-i şerîfim üzere ref’ eylemeyince olmayasın.

90/186

Beğlerbeğinin kethüdası Mahmud’a virildi.

Fî 12 Ramazan sene 985

Dulkadriye beğlerbeğine Maraş ve Güvercinlik kadılarına hüküm ki:

Mektûb ve sûret-i sicil gönderüp Lek ekrâdı dimekle ma‘rûf tâifeden ba‘zı ehl-i fesâd yaylaklarına giderken uğradıkları köylerin terekelerin ve bağ ve bahçelerin ve bostanların çekinüp davarlarına yedirüp ve reâyanın davarların sürüp ve evlerin basup katl-i nefis eyleyüp ve yollarda rast geldikleri tüccârın ve gayrının emvâl ve esbâbın garet idüp âdem gönderilüp şer‘-i şerîfe da‘vet olundukda itâat etmeyüp alât-ı harb ile koşup çıkup cenge mübâşeret idüp bir def’a dâhî zulm ve te‘addileri görülmek için kadıdan ve voyvodadan âdem vardukda itâat itmeyüp subaşı ile kadı bi’z-zât üzerlerine vardukda subaşının bir atın helâk idüp ve bir âdemin mecrûh eyleyüp vech-i meşrûh üzere birkaç def’a fesâd ve şenâatleri sicil olunup ve yanlarında gaybet ile ba‘zı kimesnenin esbâbı bulunmuştur deyu bildirdiğın ecilden buyurdum ki:

Vardukda mezkûrların haklarında olan sûret-i siciller mücebince da‘vâ-yı hak iden Müslümanlar ile meclis-i şer‘-i şerîfe ihzâr idüp gaybet idenleri şer‘ ile buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp bir def’a şer‘ ile fasl olmuş da‘vâ-yı vekîli hak üzere teftîş idüp göresin. Vech-i meşrûh üzere fesâd ve şenâatleri ve zikr olunan sûret-i sicillerin mazmunı muvaffak şer‘ ve kanun olup alâ-vechi’l hasm sâbit olursa mukarrer tutup ashâb-ı hukukun şer‘ ile sâbit olan hakların bî-kusûr alıvirdükten sonra ol bâbda muktezâ-yı şer‘ icrâ idüp vâkı‘ olan mevâddı yazup arz eyleyesin.

91/187

Şehrizol çavuşlarından Ahmed çavuşa virildi.

Fî 13 Ramazan sene 985

Şehrizol beğlerbeğine hüküm ki:

Merkâve beği mektûb gönderüp vilâyet-i Şehrizol'da çavuşlar kethüdası olan İvaz her vech ile ehl ü şakî kimesne olmağla beğlerbeğiler ve ümerâ ve sâ'ir kimesneler mabeynine dâimâ fitne bırakmağa sebep olup hile ve hud'a asl kimesne olduğundan mâ-adâ hilâf-ı şer' Müslümanlar'ın mal ve menâllerin hile ile ekl idüp te'addî itmekle cem' ehl-i divan-ı mezbûrun kul ve ... râzı ve şâkir olmağla bundan akdem ahvâli arz olundukda kethüdalıktan ref' olunup cümle reâya ref' olunmaya cümlesi celâ-yı vatan itmek mukarrerdir deyu bildirmeğin mezbûrun ahvâli teftîş olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûrun ahvâlin hak üzere teftîş idüp göresin. Arz olduğu üzere reâya ve sâ'ir ahâlî-yi vilâyete zulm te'addîsi vâkı' ise kethüdalıktan ref' idüp min-ba'd kethüdalık hıdmetinde istihdâm itmeyüp vuku' üzere ahvâlin arz eylesin.

91/188

Bu dâhî

Şehrizol beğlerbeğine hüküm ki:

Kerkük kadısı mektûb gönderüp nahiye-yi Dırakoma'ya tâbî Arap Kendi nâm karyede sâkin Ferruc ve Nasuriddin bin Abdul-Habib ve Ali bin Abdul-Gal ve Receb bin Şahab ve Hüseyin nâm kimesneler için kızılbaşlık Şah İsmail ve Şah Evvel'den er ve avret ve kız ile bir yerde mahlût el ele alup alâmat ... zâhir ve peydâ eylemişlerdir deyu haklarından gelinmek ricâsını arz etmeğin şer' ile teftîş ve tefahhus olunmasın emr diüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda mukayyed olup mezkûrların ahvâllerini şer' ile teftîş eyleyüp göresin. Fi'l-vâkı' arz olduğu gibi ise ki vech-i meşrûh üzere fesâd ve şenâatleri hilâf-ı şer' ve hakları sâbit ola şer' ile sâbit olan nâ-meşrû' etvarların yazup ve sicil-i mahfûz kayd ettirüp vuku' üzere arz eylesin.

92/189

Mektûb getüren Mehmed nâm sipahiye virildi.

Fî 15 Ramazan sene 985

Berkofça kadısına hüküm ki:

Vidin kadısı ve Havâss-ı Hümâyûn nâzırı Hüseyin mektûb gönderüp Berkofça kazâsına tâbî kamance(?) yörüklerinden mîri çeltük mîri reîsleri ve bâki çeltükçiler izhâr-ı tazallüm idüp tâife-yi mezbûre fesâdlardan hâlî olmadıklarından gayrı davarların zabt itmeyüp mîri çekltüke zarar idüp şöyle ki mezbûrlar ol mahalden ref olunmazlar ise çeltük zirââtinden küllîyen feragat iderüz didiklerinde fi'l-vâkı' mezbûrlar celâ-yı vatan iderler ise mâl-ı mîriye küllî zarar olup ve mezbûr yörük tâifesinden Berkofça ve Şehriköy ve İvrace kadılıklarından cümle yigirmi pâre karyeler halkı dâhî ve havâss-ı hümâyûnda nice karyeler halkı şikâyet idüp kadımden sâkin olmuş tâife değildir deyu ref olmaları bâbında hükm-i şerîfim ricâ etmeğin buyurdum ki:

Vusûl buldukda göresin. Fi'l-vâkı' tâife-yi mezbûre kadımden mahall-i mezbûrda mütemekkinler olmayup sonradan gelüp sâkin olup ol vech ile zarar ve ziyân idüp te'addî iderler ise sonradan gelüp sâkin olanlar gerü kadımî yerlerine gide. Şöyle ki; mezbûrlar kadımü'l-eyyâmdan eben an cedd mahall-i merkumede sâkinler ise gereği gibi tenbîh ve te'kîd eylesin ki davarların ve koyunların onât-ı zabt idüp eğer mîri çeltükdür ve eğer sâ'ir Müslümanlar'ın terekelerine zarar ve ziyân itmeyeler. Ba'de't-tenbîh eslemeler ise vâkı' olan zararları şer' ile tazmîn ettiresin.

93/190

Edirne'li İbrahim çavuşa virildi.

Fî 14 Ramazan sene 985

Karaman beğlerbeğine hüküm ki:

Vilâyet-i mezbûreden ba'zı eşkiyâ ve levendâtın ba'zıları yukaru cânibe çekilüp gidüp ve ba'zıları dâhî gitmek tedâriğinde oldukları istima' olundu. İmdi ol makuleler eğer ele getirilüp habs olunmaların emr idüp buyurdum ki:

Vardukda dâimâ bu husûsa bi'z-zât mukayyed olup umûr-ı din ve maslahatgüzar âdemlerine etraf ve cevânibi hufyeten tetebbu' ve tecessüs ettirüp fi'l-vâkı' şimdiye değin yukaru cânibe gitmiş kimesnelere var ise sâkin oldukları karyelerine kadılığadır ve tevâbi' inden kimler kalmıştır ve anlar dâhi kat'-ı alâka idüp gitmek üzere midir nicedir? Ahvâllerin hufyeten yazup ale'l-esami defter idüp ve bi'l-fi'l yukaru cânibe gitmek üzere olan eşkiyâ ve levendleri her birer tarikle ele getirüp habs idüp muaccelen Südde-i sa'âdet'ime arz eylesin ve beğlerbeğiliğine müteâllik olan sancakbeğlerine müekked

mektûblar ve âdemler gönderüp muhkem tenbîh ve te'kîd eylesin ki her biri bu bâbda gereği gibi mukayyed olup ol makuleleri ele getirüp habs ve arz eylesin. Bu husûs ehemmi umûrdandır. İhmâl ve musahedem ziyâde hazer idüp dâimâ bâsîret ve intibâh üzere olasin. Ammâ bu bahâne ile kendü hâlînde olanları rencîde olunmaktam ziyâde ihtiyât eylesin.

Bu dâhî

Bir sûreti

Rum beğlerbeğine

Bu dâhî

Bir sûreti

Anadolu beğlerbeğine

Bu dâhî

Bir sûreti

Dulkadriye beğlerbeğine

Bu dâhî

Bir sûreti

Teke beğlerbeğine

93/191

Bu dâhî

Bu hükm tevcîh olmak için çavuş başı haber getirüp yazıldıktan sonra Hâkim Efendi hazretleri sâhib-i saadet hazretlerine okuyup ba'de çavuşa virilmiştir.

Rum beğlerbeğine hüküm ki:

Bundan akdem zahîre husûsu için gönderilen hükm-i hümayûnum mücebince ba'zı kimesnenin terekesi der-anbar olup mühürlendiği i'lâm olundu. İmdi mahrûse-yi İstanbul'da mühimmat şimdiki halde terekeye ihtiyaç olmamağın ol cânibden tereke husûsuna mukayyed olmayup sâhibleri zabt etmesin emr idüp buyurdum ki:

Varıcak şimdilik ol taraftan zahîre husûsuna mukayyed olmayân anun gibi mühürlenem zahîreleri sahiplerine teslim ettiresin.

94/192

Bu dâhî

Sultanönü sancağibeğine ve Seydi Gazi kadısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüp Seydi Gazi medresesinde müderris olan Taciddin âdemallahü teâla müceddeden maktûl bulunduğın bildirmişsiz. İmdi mezbûru ve danışmentleri katl itmiştir deyu istima‘ olunmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda bi’z-zât mukayyed olup mezbûrun danışmentlerin ve hizmetkârların ve sâ’ir ihzârı lâzım olanları ihzâr idüp dâhî dikkat ve ihtimâmla onât-ı vech ile ber mûcebi şer‘-i şerîf teftîş eyleyüp göresin. Mezkûru kimler katl eylemişlerdir ve katl olunmağa sebep ne olmuştur? Hizmetkârlarının bu husûsta haberleri var mıdır? Maktûl bulunduğu evde kendü ile bile kimler var idi hizmetkârları katil bilmez mi? Kimesneler ile adâveti var mıydı? Aslı ne idüğün tamâm ma‘lûm idinüp dâhî katil be-her hal zuhûra getirüp dâhî katl idüğü şer‘ ile sâbit olduktan sonra mecâl virmeyüp habs eyleyüp ahvâlleri yanınızda sübût bulduğı üzere yazup bildiresiz. Sonra emrim ne vech ile olursa mûcebi ile amel eyleyesiz.

94/193

Bu dâhî

Anadolu beğlerbeğine hüküm ki:

Hâlâ erbâb-ı tımar ve zuamâlardan ba‘zı tımarlarından ve zeâmetinden feragat idüp bir mikdâr zaman geçmeyince mahlûl ve zeâmet ve tımarlar alup eskiden tımar ve zeâmete mülâzemet eyleyenlere müzahâme müzâyaka virdükleri i‘lâm olunmağın anun gibi zeâmet ve tımarlarından feragat eyleyenlere iki yıl mikdârı zaman geçmeyince zeâmet ve tımar virilmeyüp men‘ olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda vilâyet-i Anadolu’da zuamâ ve erbâb-ı tımar dan feragat tarîkiyle zeâmet ve tımarları ahire min-ba’d iki yıl mikdârı zaman geçmeyince zeâmet ve tımar vermeyesin ve bu makulelere zeâmet ve tımar virmelü olduğunda feragatlerin ve müddet-

i mülâzemetleri tezkerelerin bile kayd ettiresin ki tezkereleri berât için Astâne-i Sa'âdet'ime geldükde ana göre görülüp berât oluna.

95/194

Divân'da kapıcılar kethüdasına virildi.

Fî 15 Ramazan sene 985

Bağdad beğlerbeğine ve kadısına ve defterdârına hüküm ki:

Sen ki beğlerbeğisin. Mukaddemâ muaccelen mektûb gönderüp Ramahiye sancağıbeği olan Abdullâtif umûmen Bağdad'ın mukataatın ummâl sâbika bakâyâsın ve beğlerbeği ve sancakbeğileri hasların ve zeâmet ve tımarlar ve cümle vakf karyelerin ve ashâb-ı emlâk mülk yerlerinin mahsûlleri zevâidin zabt eylemek ve Hizâne-yi Bağdad kâtipleri ref' olunup kendü istediklerine tevcih olunmak ve bir kadılıkda olan da'vâcı aher kazâda istima' ettirmek ve bunların emsâli olagelmemiş nice dürlü şartları ile masraftan sonra hizâne-yi âmireye üç seneye değin her sene elli bin altun vermesin kabul ve iltizâm etmekle berât-ı hümayun ve ahkâm-ı şerîfe virilmiş lâkin Ahşamat ve Kara Ulus ve Ramahiye mukataatı iltizâmından muhâsebe defterleri mücebince mûmâ-ileyhin zimmetinde küllî mâl-ı mîriyi defter mücebince bî-kusûr cem' ve tahsîl idüp bir akçe bâkî komaduktan sonra iltizâm ettiği husûslara mübâşeret ettüresin deyu emr-i şerîf vârid olmağın miri müşârün-ileyhin muvacehesinde emr-i şerîf mücebince bâkîsi bulundukda cümle yigirmi dört kerre yüz bin ve kırk bin dokuz yüz otuz beş akçe ve yüz seksen re's camus ve kara sığır zâhir olmağın taleb olundukda gâh hâzinede olan defterlere bahâne bulup ve gâh reâyadan alınmış iken reâya zimmetindedir deyüp ve gâh mücerred te'hîre komak için kendüsi ba'zı aklâm sanduğı bir akçe yetmez müflis ayak âmillerindedir deyu cevabım verdüğün arz eyledükde miri müşârün-ileyhin zimmetinde olan mâl-ı mîrî reâya üzerinde olmayup reâya müşârün-ileyh veya âmillerine virmişler ise zâhir ve muhakkak ola. Reâyadan tekrar talep ettirmeyüp bî-kusûr mûmâ-ileyhden alup dahl-i hâzine ettikten sonra arz eylesiz ki şart-ı iltizâmı mücebince işine mübâşeret etmek için emr-i şerîfim gönderile. Anun gibi mûmâ-ileyhin zimmetinde olmayup reâya üzerinde ne rıfkla ve sühûletle reâyadan alup şer' ile tahsîl ettiresiz deyu size hükmi hümayûnum gönderilmişti. Ol emr-i şerîfim âli mekân mukarrerdir ve hâlâ müşârün-ileyh Abdullâtif dâme izzühu dâhî Dergâh-ı Muallâma mektûb gönderüp Bağdad'a geldüğümde bi'l-fi'l mukataacı olan Mehmed ve rûz-nâmecî olan Haşim ki şart-ı iltizâmım mücebince on bin

altun belâyâtlarından alınmak lâzım gelmiştir. Sâ'ir mâl-ı mîrî alınacak kimesneler ile müttefik olup mukaddemâ Âstâne-i Sa'âdet'e arzıyla gönderilen bâkî defterine göre emr-i şerîf getürdüp üç senede irsâl ide. Hükm yüz elli bin altını baturmak için çalışırlar deyu bildirmeğin müşârün-ileyhin mektubu ayn ile size irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda sâbıka irsâl olunan emr-i hümâyûna ve müşârün-ileyhin mektubuna nazar idüp dâhî her husûs hak üzere yerlü yerinden görüp arz ve nisbetden ziyâde ihtiyât idüp emr-i sâbıkda fermân olunan husûsları ol hükm-i hümâyûn mücebinece ve mûmâ-ileyhin dâhî mektûbunda olan mevâddı adâlet üzere görüp meşkûk ve mübhem bir nesne komaduktan sonra bu husûsları yine müncerr olursa mufassal yazup arz eylesin. Sonra ol bâbda emr-i şerîfim ne vech ile sâdır olursa mücebi ile amel eylesin.

96/195

Kocaili beğine Yalak-abâd kadısına hüküm ki:

Sen ki Yalak-abâd kadısısın. Sûret-i sicil gönderüp kazâ-yı mezbûrda vakf değirmenlerin kurbinde olan mahzenlerden üç nefer kimesne kayığla yigirmi sekiz çuval buğday serika idüp mahzenciler duyduklarında iki neferi kaçup İlyas nâm çingâne ele girüp suâl olundukda kayığın reisi Osman ve yoldaşı Hüsrev ile mahzenlere geldük mezbûrlar taşra çıkup on sekiz çuval buğday getürüp ben kayığa koyarken duyulup mezbûrlar kaçup ben ele girdim deyu ikrâr etüğün kayd-ı sicil eyledüğün arz ettüğün ecilden mezkûr çingânenin gaybet iden iki nefer yoldaşları dâhî ele getirilüp cümlesi küreğe gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup mezkûr çingânenin gaybet iden iki nefer yoldaşlarını her kanda ise hüsn-i tedârikle ele getürüp mezbûr çingâne ile üç neferin dâhî maan gönderesin ki küreğe küreğe konulalar.

96/196

Bozok sancağıbeğine hüküm ki:

Hâlâ Südde-i sa'âdet'ime mektûb gönderüp bundan akdem emr-i şerîfle vilâyet-i Karaman'da işlenen güherçile mîri haklar tahmîl eylemek üzere iken Arap Mirza çavuş ile Dulkadirlülerin mabeynlerinde iltizâm olunan filori husûsun Halep ve Maraş ve Akdağ kadılarıyla teftîş idüp kangı cânibden zuhûr iderse tahsîl idüp hizâne-yi âmireme irsâl eylesin deyu hükm-i hümâyûn gönderilmeğin mahallî me'mûra gitmek üzere olduğun

bildirmişsin. İmdi zikr olunan altun tahsîli mühimmatdan olup ammâ güherçile dâhî avk olunmak câiz olmağın buyurdum ki: Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından İbrahim zîde kadrühû vusûl buldukda güherçile tahmîli husûsu için yarar âdemin ta'yîn idüp gönderüp vilâyet-i Karaman'da işlenen güherçileyi mîri haklara tahmîl idüp emr-i sâbık üzere mahallî me'mûra isâl idüp sen dâhî sâbıka gönderilen emr-i şerîfim mücebince zikr olunan güherçile tahsiline bi'z-zât mübâşeret idüp müşârün-ileyhim kadılar ile emr-i sâbık mücebince teftîş eyleyüp iltizâm olunan altun her kangı cânibden zuhûr iderse taallül ettirmeyüp bî-kusûr tahsîl idüp hizâne-yi âmireme irsâl ve isâl bâbında enva' say' ve ihtimâm eylesin.

97/197

Mezbûr mübâşir Evren çavuşa virildi.

Fî 17 Ramazan sene 985

Rodoscuk kadısına hüküm ki:

Malkara ahâlisi âdem gönderüp bil'l-fi'l kadıları olan Mevlâna Veledân'dan şekvâ idüp adâletnâme-yi hümâyûn vârid olup kurâ ve nevâhiye nâibler vâfir âdemler çıkup reâyanın üzerine konup müft ü meccânen kimesnenin yem ve yemeklerin almayalar deyu fermân olunmuş iken Mevlâna-yı mezbûr emr-i şerîfe muhâlif nâiblerin ve mahkemesi eminlerin vâfir atlu ile karye be karye gezdirüp cebr ile fukarânın üzerlerine konup müft ü meccânen yem ve yemeklerin ve koyun ve kuzuların alup ve atların ... virmeyenleri ehl-i örf eline virüp hilâf vâkı' mevâddı isnâd idüp bir mikdâr akçelerin kendüleri ve bir mikdâr akçelerinin ehl-i örf aldırup ve mahzarların gönderüp a'mâ tarîkıyla birer araba odunların alup ve etmekçilerin kassâbların satdıkları etin ve etmeğin asla narhın yoklamayup ve Müslümanlara nâ-meşrû şetm idüp ve nâibleri ettükleri kimesneler Mevlâna-yı mezbûra şekvâyaya varduklarında ittifal itmeyüp ve Hasan nâm kimesnenin babası ve karındaşı fevt olup muhalledâf deynine vefâ itmez iken nâib yüz yigirmi akçesin alup kendüsi dâhî mahzar gönderüp zulmen yüz akçesin alup te'addî ettiğın bildirüp ve kasabanda keçi etinden gayrı davar boğazlanmayup koyun mahrûse-yi İstanbul'a gönderilmek fermân olunmuş iken mahrûsey-i İstanbul zahîresi için olan koyunu boğazladup kassâblara bey' ittürdüğü istima' olunmağın Mevlâna-yı mezbûrun ahvâli görölüp kendünün ve yanında olan nâiblerin ve mahzarların ve gayrının Müslümanlar'dan

cebren ve zulmen aldıkları ashâbına aliverildikten sonra keyfiyet te‘addîsi arz olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Evren çavuş vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup Mevlâna-yı mezbûru ve nâiblerin ve mahzarların vilâyetlerin meclis-i şer‘-i şerîfe ihzâr idüp nâiblerinden ve âdemlerinden fukarâyı vech-i meşrûh üzere rencîde idüp akçelerin alanlardan gaybet eyleyenleri Mevlâna-yı mezbûrdan taleb idüp getürdüp da‘vâ-yı hak eyleyenler ile beraber idüp hak üzere ahvâllerin dikkat ve ihtimâm üzere teftîş idüp göresiz. Fi’l-vâkı‘ arz olunduğu gibi ise fukarâdan vech-i merkum üzere hilâf-ı şer‘ eğer Mevlâna-yı mezbûr kendisidir ve eğer âdemleri ve nâibleridir her kim zulm idüp fukarâdan bi-gayri hakk akçe almış ise ba‘de’s-sübût hükm idüp ashâbına alıverdikten sonra kimden ne almışlardır ve kime ne verilmiştir ve reâya üzerine nâibleri ve mahzar ve âdemleri mübâlâğa atlu ile çıkup cebren evlerine konup müft ü meccânen yem ve yemeklerin almayalar deyu fermân olunmuş iken hilâf emr-i şerîf nâibleri ve mahzar ve âdemleri mübâlâğa atlu ile reâyanın cebren evlerine konup müft ü meccânen yem ve yemeklerin almışlar mıdır ve kasabanda keçiden gayrı nesne boğazlanmak emr-i hümâyûnum ile memnu‘ iken koyun boğazlanmış mıdır ve sâ’ir zulm ve te‘aadîsi nedir? Ale’l-infirâd mufassal yazup Südde-i sa‘âdetime bildiresin.

98/198

Bu dâhî

Evren çavuşa

Rodoscuk kadısına hüküm ki:

Hâlâ (müreккеpli) mütevellîsi olan Mahmud gelüp evkaf-ı mezbûreden Mağlakara kazâsına tâbi Esendik ve Bulgur nâm karyelerinde vâkı‘ olan vakfiyede Meymude Ormanı demekle ma‘rûf orman fethî hakanîden berü halî ve mu‘attal olup kimesne tasarrufunda olmayup açılıp zirâate kabiliyyet olup ve ihyâ olup vakf için zirâate virilmesi elzem olduğuna fetvâ-yı şerîfe verilmeğın gerü vakfin Merâsîn ve Esirine nâm karyelerinden yazılı vakf reâyası mahall-i mezbûru ihyâ itmeğe rağbet olup beş yüz akçe resm-i tapuları alınup her senede dört yüz doksan beş harâc-ı muvazzafların virmek üzere ormanı ihyâ itmeğe fetvâ-yı şerîf mücebince icâzet ve ol hal üzere Mağlakara kadısından ellerine hüccet-i şeriyye virilüp virdükleri resm-i tapu ve bir sene harâc-ı muvazzafları vakfin zevâidi ile hizâne-yi âmireme teslîm olunup mezbûrlar varup mahallî mezbûrda ol

vatanlar binâ idüp ol mahallî tamâm ma‘mûr u abâdân idüp vakfa nice baîdi var iken bi'l-fi'l Malkara kadısı olan Mevlâna Veledân varup fuzûlî evlerin cem‘an ateşe ihrâk idüp ve reâyayı perâkende idüp fukarâyaya küllî ziyân ve hasaret ve bir def‘a ziyâde gadr eylediğın bildirüp geri reâya-yı mezbûre yerlü yerinde temlik ettirmek bâbında emr-i şerîfim talep etmeğın buyurdum ki:

Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Evren çavuş vardukda bu bâbda onât-ı mukayyed olup hak üzere teftiş idüp göresn. Fi'l-vâkı‘ arz olunduğu gibi olup mahallî mezbûrda vakf yerlerden olup halî ve mu‘attal olup vech-i meşrûh üzere mezbûr Ahmed fetvâ-yı şerîf mücebince icâzet ile evler binâ etmişler iken Mevlâna-yı mezbûr fuzulî varup vakf reâyasının evlerin vatanların yakıp yıkup te‘addî etmiş ise olbâbda muktezâ-yı şer‘-i kavim her ne ise istekle âmil olup ba‘de’s-sübût şer‘ ile vâkı‘ olan zarar virenlerin ziyân ve zarar eyleyenlere tazmîn ettirüp kimesneye şer‘-i şerîfe mugayir iş ettirmeyesin ve reâyayı temkîn ettüresin.

98/199

Sehl çavuşa virildi.

Fî 17 Ramazan sene 985

Çirmen sancağibeğine hüküm ki:

Hâlâ Silistre sancağibeği Davud mektûb gönderüp bundan akdem Sefer nâm kimesne ehl-i fesâd olup üzerine ba‘zı mevâdd zuhûr idüp fesâd ve şenâat sâbit olup sicil olunup ve bi'l-cümle fesâdının nihâyet yoktur. Sâbika olan fesâdının ve hâlâ olan şenâatinin sûret-i sicilleri ile ahvâli arz olundukda görülüp fasl olmadın gaybet idüp senin yanına varmıştır deyu arz etmeğın buyurdum ki:

Vardukda fi'l-vâkı‘ mezbûr Sefer senin yanında ise yarar âdemlere koşup müşârün-ileyhe gönderesiz ki varup anda toprak kadıları mahzarlarında ahvâli şer‘ ile görülüp fasl ola. Ammâ gönderdüğün âdemlere tenbîh eyleyesin ki yolda gaybet itmekden hazer eyleyeler.

99/200

Arz getüren İlyas’a virildi.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

Karlılı sancağıbeğine hüküm ki:

Hâlâ Ayamavra kal'asının dizdarları zelzele ile ... küllî tazmîn muhtâc olmağın emr-i sâbık görülüp lâkin Karlılı sipahileri mu'avenet etmeleri lâzım olduğu i'lâm olunmağın sancağı askeri kal'a-yı mezbûrenin mürettebine mu'avenet etmelerin emr idüp buyurdum ki:

Varıcak te'hîr etmeyüp sancağın askerine muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyüp hâzır ve müheyâ eylesiz ki binâ zamanı geldükde kal'a-yı mezbûrenin üzerine varup cem' olup dâhî mu'avenet ve müzaheret eyleyüp itmama iriştirmek bâbında ikdâm ve ihtimâm eyleyeler. Husûs-ı mezbûr mühimmattandır. Onât-ı mukayyed olup ihmâlden hazer eylesiz ve ne mikdâr sipahi gönderüp ve ne zamanda varup mu'avenet ve mübâşeret ider hallerin yazup bildiresiz.

99/201

Müşârün-ileyhin hassa harcın âdemi Osman'a virildi.

Gelibolu hassa harç emini Abdurrahman'a hüküm ki:

Bundan akdem İstanbul'a gelüp gerü yerlerine giden Venedik ve Françe gemileri ve gayrı gemiler Gelibolu Boğazı'nda yoklanagelüp memnu' olan nesnelere elçilerinden ihrâc olunmak ile memnu' olan metâ'ğî ve gayrı nesnelere alup gitmekden ihtirâz üzere olurlar idi. Hâlâ yoklanup görülmek ile ba'zı gemiler mes'ûl ve gayrı memnu' olan nesnelere alup gittikleri i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda eğer Venedik gemileridir ve eğer Françe gemileridir ve gayrıdır kadımden ne mahalde yoklanugelmiş ise adet-i kadime üzere ol mahalde yoklanup memnu' olan metâ'ğî ve gayrı nesneyi alup gitmekden hazer eylesin. Bu bâbda sâbık verilen hüküm-i hümayûnum mücebince amel eylesin.

99/202

Bu dâhî

Boğaz Hisarlar'ının dizdarlarına hüküm ki:

Sâbık Gelibolu emini Cafer mektûb gönderüp içerüden taşra çıkan gemiler Gelibolu'da olagelen adet ve kanun üzere yoklanup kapudanem dâme ikbâlühudan ve Gelibolu eminden tarihle ellerinde ellerinde tezkereleri olmayân gemileri taşra

salıvermeyesiz deyu size defaâtle ahkâm-ı şerîfe gönderilmiş iken siz ana muhâlif gelen gemileri taşra salıvermekle Gelibolu'da mîrîye küllî gadr olduğun bildirmiş. İmdi buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda tamâm mukayyed olup min-ba'd kapudan ve emin tezkeresi olmadın gemileri olagelen adet ve kanun üzere yoklamadın kimesnenin gemilerin taşra salıvermeyesiz. Salıverdiğiniz istima' olunursa muâteb ve muâkab olmanız mukarrerdir. Ana göre mukayyed olasız. Bu bâbda mukaddemâ virilen emr-i hümâyûn mücebince âmel idesiz.

100/203

Bu dâhî

Gelibolu hassa harç emini Abdurrahman'a hüküm ki:

Gelibolu'da olan reîsler ve azepler ve kalafatçılar ve tüccârlar ve gayrı anda mîrî hıdmet vâkı' oldukda her biri inâd ve muhâlefet ittükleri istima' olundu. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi zıkr olunan tâife-yi mîrî hıdmet düştükde senin cânibinden hıdmet teklif olundukda inâd ve muhâlefet iderlerse ihmâl ve musahele ve inâd ve muhâlefet eyleyenlere gereği gibi tenbîh ve te'kîd eyleyesiz ki vâkı' olan mîrî hıdmet ihmâl itmeyüp varup icrâ eyleyeler. Ba'de't-tenbîh eslemeyüp inâd eyleyenleri ale'l esâmi yazup bildiresiz. Bu bâbda sâbıka virilen emr-i hümâyûn mücebince âmel eyleyesiz.

100/204

Bağdad beğlerbeğinin kapı kethüdası Hüseyin'e virildi.

Fî 18 Ramazan sene 985

Baba kadısına hüküm ki:

Hâlâ mektûb gönderüp kazâ-yı mezbûra tâbi Kasımca nâm karyeden Sarı Ali nâm kimesne sana gelüp oğlum Mehmed'i ve köylüm Davud'u bir husûs için kazâ-yı Karasu'ya göndermiş idim. Çirmen sancağbeği Mehmed dâme izzühunun voyvodası Habib ve şahinciler zümresinden Hüsrev ve sipah tâifesinden Mehmed ve Herseklü köyünden Sefer bin Kılıç yolların basup mezbûran Mehmed'i ve Davud'u kayd ve bend idüp alıp gittiler didükde Azınca ve Herseklü köyünden ba'zı Müslümanlar dâhî gelüp

didiler ki mezkûran Habib ve Hüsrev ve Mehmed ve Sefer hâliyâ alât-ı harb ile karyemize gelüp ehl-i karyeden Hasan ve oğlu Eyne beğinin evin basup ehl-ü iyâli üzerine giddüklerinde mezbûr Eyne beği mezkûr sipahi Mehmed'i şiş ile urup katl eyledi ve Fıralhe Veli(?) köyünden Memi ve Umûr ve Durak nâm kimesneleri dâhî habs eyleyeler. Üzerine varup görölmesin taleb ideriz didiklerinde etrafda olan kurâdan bî-garez Müslümanlar ile mahallî hâdisenin üzerine varılup görüldükde mezbûr Mehmed şiş ile arkasından urulmuş maan maktûl bulunup mezbûr Memi ve Dumûr ve Durak dâhî Habib voyvodanın habsinde olup kazıyye Eyne beği den suâl olundukda cevap virüp mezbûrlardan Mehmed ve Sefer evim basup ehl ü iyâlim üzerine gelüp mezkûr Sefer bıçak ile evimin alt eşiğin kesüp kılıç ile Mehmed ehl-i beytim üzerine gidüp karındaşım avretin Mehmed'in urdu benim avretime dâhî el uzattı. Ol hâli görüp mezkûr Mehmed'i şiş ile urup helâk eyledim didükde husûs-ı mezbûr merkuman Habib ve Hüsrev'den tefahhus olmağın bunları niçün habs ettüğü ve gitmek mevzı ile olsanız denildikde dedilerki mezbûran Mehmed ve Kılıçoğlu Sefer'in zâim Mustafa ile bir husûsları olup Çirmen beği Kul ve Ruscuk kadısı kadı alup ben dâhî mektûb sûret hükm ile yine kadiya göndermiş idi. Gelürken mezkûran Mehmed ve Kılıçoğlu Sefer didiler ki evvelâ köye varup sonra kadiya varalum. Anların sözü ile köye gelürken yolda Sarı Ali Mehmed'i ve köylüsü Davud'u tuttuk. Andan Mehmed ile Sefer ileri köye gittiler. Mezbûr Eyne beğinin evin basup ehl-i beytin üzerine gidmişler. Ol halde Mehmed mecrûh olmuş. Bir dâhî köye gelüp Mehmed'i mecrûh bulduk. Size kim zarar eyledi deyu suâl eyledik. Eyne beği urdu didi. Mezbûrun Mehmed ve Davud ve Memi ve Dumûr'u ve Durağ'ı kimesne temessük ile habs idik. Ancak mezbûr sefer ve maktûl Mehmed hasmımızdır. Ana binâen habs eyledik. Elimizden yekden ve kadıdan temessük yoktur didiklerin i'lâm eylemişsin. İmdi mezbûrlar ma'arifet-i kadı olmadın habs olunmanın aslı nedir? Ne vech ile habs olunmuştur? Buyurdum ki:

Vardukda husûs-ı mezbûra gereği gibi mukayyed olup mezbûrlar ma'arifet-i kadı olmadın ne vech ile habs olunmuşlardır ve habs idenler ne vech ile habs etmişlerdir cevapları nedir? Vuku' üzere Dergâh-ı Muallâma muaccelen arz eyleyesin.

101/205

... . hükm yazılup nişanlanup sâhib-i saadet paşa hazretlerine virildi.

Fî 17 Ramazan Sene 985

Şam beğlerbeğine hüküm ki:

Şam hazinesi muaccelen Südde-i Sa'âdet'e göndermek lâzım olmağın buyurdum ki:

Vardukda eğer henüz irsâl olunmamış ise te'hîr etmeyüp muaccelen ihrâc ve irsâl eylesin ve âdemlerinden Ramazan nâm kimesneden ba'zı kimesneler hukuk taleb eylemeğın kayd ve bend ile ol cânibe gönderilmiştir. Vardukda kadı maârifeti ahvâli şer' ile görülüp hukuka bi hasebi şer' müteveccih olan hakların alıviresin ve Şam-ı şerîfde bâki kalan avârız akçesin dâhî muaccelen cem' ve tahsîl eyleyüp ve Dergâh-ı Muallâma gönderesin.

101/206

Bu dâhî

Südde-i Sa'âdet'imden Şam'a varınca yol üzerinde vâkı' olan kadılara hüküm ki

Ramazan nâm kimesne kayd ve bend ile dört nefer kimesneye teslim olunup Şam'a gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Her kangınızın taht-ı kazâsına dahl olurlar ise zıkr olunan mahbûsun gereği gibi hıfz ve hırâset ettirdüp gece ile beklettirüp gaybet ettirmekten hazer idüp birbirinize ulaştırıp mahfûf ve muhatab olasız. Derbendlerde âdem koşup geçüresiz ve taht-ı kazânızda menzil bargiri olan yerlerde menzil bargiri olmayân yerlerde her birine birer ulak bargiri tedârik ettirdüp ber vech-i isti'câl gönderüp te'hîrden hazer eylesiniz.

101/207

Müşârün-ileyhin âdemi Hasan'a virildi.

Fî 20 Ramazan sene 985

Trablusgarp beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp levend ve korsan gemileri muttasıl fesâd ve te'addî eyleyüp gemiler alup rençber tâifesinin malın garet idüp ve esir eylemekden hâli değildir. Hıfz ve hırâset için bir iki pâre gemi ta'yîn olunmak lâzımdır deyu bildirmişsin.

Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda mukayyed olup arz ettiğün üzere bir iki pâre gemi ta'yîn olunduğu takdirce kürekçi ne yerden tedârik olunur? Ne vech ile mümkündür? Yazup bildiresin ki ana göre tedârik oluna.

102/208

Yevmü'l-isneyn

Fî 20 Ramazan sene 985

Kıbrıs beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Kıbrıs yeniçerileri sâkin olmak için odalar binâ oluna deyu ibrâm ettükleri içlerinden bir nice müfsidin tahrik ile olduğu ma'lûm olunmağın fesâdlara müeddî olmayalar deyu arz idüp odalar binâ olsun deyu cevap verdük. Lâkin zikr olunan tâife hâlâ sâkin oldukları uslûb üzere ibkâ olunmak evlâdır. Odalar binâ olunup bir yerde sâkin olurlar ise zabt olunmadıkları gayrı fesâdlardan hâli olmayup avret ve oğlan geçürmeyüp cebren çekmeleri mukarrerdir. Eyle olsa tâife-yi mezbûreden iki yüz nefer atlu Limoson muhâfazası hıdmetine ve iki yüz nefer atlusı dâhî Baf kal'asında muhâfaza hıdmetinde olurlar ise zabtları müyesser olur deyu emr-i şerîf verilmek ricâsını i'lâm ettiğın vech-i meşrûh üzere mezbûrlardan ol mikdârı kal'a-yı mezbûrede muhâfaza hıdmetine ta'yîn olunmak emr idüp buyurdum ki: Vardukda arz ettiğün üzere tâife-yi mezbûrenin iki yüz nefer atlusı Limoson muhâfazasına ve iki yüz nefer atlusı dâhi Baf kal'ası muhâfazasına ve Magosa gönüllülerinden elli neferi Limoson kal'asına ve Lefkoşa gönüllü neferinden elli neferin Baf kal'ası muhâfazasına ta'yîn ve tevzî' idüp kemâgenbagi muhâfaza hıdmetinde olalar. İnâd ve muhâlefet idüp hıdmetine varmayânları isim ve resimleri ile yazup arz eylesin.

103/209

Sâbıka Delvine beği Alaüddevle beğe hüküm ki

Mektûb gönderüp Delvine'de sâkin Uğur nâm sipahi deryâya tereke virdüğü sâbit olup ve Sinan nâm sipahi dört âdem katl idüp ve nice kimesnenin bargirin alup zulm ittüğü kadı arz idüp ve Koçi nâm kimesne Ergiri Kasrı'da Mustafa nâm kimesnenin avretin ayardup ve on bin akçesin alup asî olan karyeye varup Hâlâ Delvine'de sâkindir deyu sâbıka Delvine beği Bayezid beğe arz etmeğın emr-i şerîf gönderilüp ahvâlleri görülmek fermân olunup teftîşine mübâşeret eyledüğün tımarlarınız alındı deyu haber aldıkları

ecilden Oğuz Beray ve Sinan on gündürki tımarları mukarrer ettirmeğe gidüp ve Mustafa Alan asî olan karyede sâkindir deyu Müslümanlar'dan cemm-i gafîr haber virdüklerin arz eyledüğün ecilden mezbûr Mustafa ele götürülmek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûr Mustafa'yı sâkin olduğu asî karyeden hüsn ü tedbîr ve tedârikle ele getirüp dâhî habs idüp ahvâlin arz eylesin.

103/210

Diyarbakir beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Mahmud bin Hasan mektûb gönderüp bundan akdem yukarı cânibe sulh ve salâh üzere iken kendünün ve gayrının otuz bin mikdârı koyunları ol cânibe varup gelüp idi. Şimdiki halde ol taraftan sulhe mugayir ba'zı evza' sâdır olmak ile koyunlar için ol cânibe gitmesun Beriyye taraflarına gitmek lâzım gelüp köprülerde çoban beğ taleb olmayup ... olmak bâbında emr-i şerîfim ricâ etmeğin buyurdum ki:

Vardukda anun gibi müşârün-ileyhin arz olduğu üzere ol mikdâr koyunları Beriyye cânibine gitmelü oldukda köprülerde ve ne'îrlerde (?) olan ümenâ ve mültezimine ve sâ'ir mübaşirlerine tenbîh eylesin ki çoban beğ talep olmayup muâf olalar. Ammâ bu bahâ ile mûmâ-ileyhe nâmına aher kimesnenin koyunu muâf olmak ihtimâli olmaya.

103/211

Müşârün-ileyhin kethüdâsı Mahmud kethüdaya virildi.

Fî 20 Ramazan sene 985

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp ulemâ ve sulehâdan ba'zılarına Mısır'da boğazlanan derilerden birer deri virilmek için ba'zısına hükm ve ba'zısına berât virilmekle birer deri talebi derler. Sığır derisi ise Çerakise zamanından berü müstakil iltizâmda olmağla deri virildükde mültezim olan kimesne gelüp bana zarar müteretteb olur didüğün bilirmişsin. İmdi emr-i hümâyûnla virilenler men' olunmak câiz değildir.

Buyurdum ki:

Vusûl buldukda taallül etmeyüp emr-i şerîfimle varanlara verip ellerinde ahkâm-ı şerîfe ve berât-ı hümâyûn olmayânlara virmeysin.

104/212

Bu dâhî

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

... şeyhi olan ... mîrîye olan deyn için vekîl Abdulkerim maârifeti ile mevcudâtı zabt olundukda Mısır müteferrikalarından olup beytü'l-mâl kâtibi olan İbrahim mezbûr ... .. ulu bir Arap kulun fevt olmuştur deyu deftere kayd ettirüp sonra divân-ı Mısır'da suâl olundukta yine fevt olmuştur deyu cevap virdükten sonra evine âdem gönderilüp mezbûr Arap sıyânet olmağla ayn ile getirüp kizb ve sıyânet zâhir olmağın sıyânet ve sakamet sicil olunup Mısır kal'ası burcunda habs olunduğın bildirdüğün ecilden alâkası kat' olunup anda olan gemilerde küreğe konulmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda emrim üzere mezbûrun ulûfesin kat' ettükten sonra anda olan gemilerde küreğe koyup emrim yerine varduğun yazup bildiresin.

104/213

Bu dâhî

Müşârün-ileyhe hüküm ki:

Mektûb gönderüp mukaddemâ Sayda Muhâfazası'nda olan Süleyman Paşa'ya Vilâyet-i Habeş emr olundukda tâife-yi urbân isyân üzere olmağla müşârün-ileyh üzerlerine varup yüz elliden muhâlefet idüp vilâyet-i mezbûrenin mâl ve gallelere ber vech-i iltizâm alup tâife-yi urban isyân üzere olmağla müşârün-ileyh üzerlerine varup yüz elliden ziyâde baş kesilüp Arablar itâat etmişlerdri. Vilâyet-i mezbûreden anbar hassına henüz ... hûbûbat gelmeyüp lâkin yüz bin ardıdan ziyâde hûbûbat vardır deyu gemiler talep etmeğın yüz elli pâre gemi gönderildi deyu bildirmişsin. İmdi müşârün-ileyh tarafından şimdiye değın anbara ne mikdâr tereke gelmiştir ayn ile bildirimişsin. Buyurdum ki:

Varıcağ müşârün-ileyh bu zamana değın ol vilâyetden anbar hassaya ne mikdâr şeker gönderilmiştir? Sıhhat üzere yazup bildiresin.

105/214

Bu dâhî

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp deryâ yüzünde Antalya ile Rodos ve İskenderiye Boğazları mabeyninde dâimâ ehl-i islâma küffâr ve haksar zarar ve gezend irişdirmekten hâli olmamağla Hüccâc ve tüccâr tâifesi belâ ve meşakkatden hâli olmayup husûsen bu def‘a ulak kalitalarının birisi Antalya‘dan İskenderiye‘ye geldükde kâfirlere esir oldular yohsa deryâya mı avk oldılar? Nâm ve nişânları zuhûra gelmeyüp ammâ dokuz pâre kâfir korsanı göründüğün arz ettüğün ecilden İskenderiye‘de olan muhâfaza gemileri zamanı ve mevsimi ile donâdup deryâya ihrâc olunup ve mahrûse-i Mısır‘da ele getirilüp şer‘ ile siyâset lâzım gelmeyen ehl-i fesâd mücrimler küreğе konulmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup anun gibi İskenderiye‘de vâkı‘ olan muhâfaza gemilerin vakt ve zamanı ile ber vech-i isti‘câl donadup deryâya ihrâc eyleyüp ve mahmiyye-yi mezbûrede ele getirilüp şer‘ ile siyâset lâzım gelmeyi ehl-i fesâdları dâhî mezkûr kadırgalara kürekçi gönderüp bi‘l-cümle mezkûr kadırgaların levâzım ve mühimmâtın mevsimi ile ihzâr idüp deryâya çıkardup eğer tüccâr ve rençber gemilerin ve eğer hüccâc gereği gibi hıfz ve hırâset ettirüp küffâr ve haksardan ve korsan ve levend gemilerinden kimesneye zarar iriştirmek bâbında ikdâm zuhûra getüresin.

105/215

Bu dâhî

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderip bir subaşı oğlu olup Mısır‘da muhâfaza hıdmetinde iken hâlâ fevt olan Mustafa beğın hocası yanında olan Osman nâm kimesne ba‘zı kulları için âzâd istemiştir ve ba‘zı eczâ tilâveti için ve aher hayrat için vâsıyyet nâmesi vardır deyu şehâdet idüp lâkin kethüdası gayrı vâkı‘dir deyu cevap virdüğün bildirmişsin. Mezkûrun niza‘ olunan kulları Südde-i sa‘âdet‘ime gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Varıcak müteveffâ-yı mezbûrun niza‘ ettikleri kulların emrim mücebince Dergâh-ı Muallâma gönderesin ki gelüp ahvâlleri şer‘ ile bunda görüle şöyle bilesin.

106/216

Müşârün-ileyhin kethüdası Pervane kethüdaya virildi.

Fî 20 Ramazan sene 985

Kıbrıs beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Kıbrıs yeniçerilerinin mevâcibi sâ'ir kul tâifesiinden yigirmi gün mukaddem ağaları Ahmed Ağa'ya divanda teslîm olunup ol dâhî kethüda ve yayabaşlarına gelüp ulûfe alsunlar deyu haber gönderdükte asla sözinde gelmeyüp bundan akdem dâhî mevâcib virildükde bir kimesneye kusûr üzere virilüp ağaları kapusunda sayılıp tevzi' olundukda ol kusûr kimesneye kifâyet mikdârı akçe ile kethüdalarına virilüp bir aydan sonra gelüp zikr olunan kusûr kimesneye sayılmamışdı. On bin akçe kesîr geldi deyu tâleb idüp zaman-ı fetihden berü kesîr mevâcib gelmeyüp ve bir akçe virilmemiştir. Husûsen bir kimesneden on bin akçe kesîr gelmek baîd olmağın virilmez deyu cevap virilmişdi. Mezbûr kethüdalar yeniçeri tâifesini ihtilâl itmekle cümlesi tuğyân semtine sâkin olup kal'adan taşra İncirlü nâm mevzı'ında cem' olup defterdâr olan Derviş'in evin basup cebren evinden çıkarup enva' hakaretle ağaları evine alup gittüklerinden haber alındıkda fesâda bâis olanlar kimler idüğü ma'lûm olmağışün mezbûrlara ağalarıyla defterdâr ve Lefkoşa'da azebler ağası Mehmed ağa gönderilüp da'vet olundukda itâat etmediklerinden gayrı mezbûr Mehmed ağayı bir nice yerde mecrûh idüp katl itmek sadedinde iken kaçup kurtulup ve fukarânın dükkânların yağma idüp isyân ettiklerinden mâ-adâyı oda yapun deyu ikdâm idüp bir küllî fesâda müeddî olmasun deyu oda için yüz altuna bir mikdâr yer alınap eğer mezbûrların haklarından gelinmez ise küllî ihtilâl olmak mukarrerdir deyu bildirdiğın ecilden mezbûr kethüda Rodos'a sürülmek emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezbûr kethüdanın ol yerden alâkasın kat' idüp Rodos'a sürgün idesin ve ne vech ile tedârik olunduğın yazup bildüresin ve Rodos kal'asına varup teslîm olunduğuna dizdarından temessük alup gönderesin.

106/217

Mehmed nâm kimesneye virildi.

Rodos beğine, İstanköy kadısına hüküm ki:

İstanköy kal'asının topçubaşı olan kimesne bir demürciden mîrî bârûd mühimmâtı için bin iki yüz vukiyye Girit taşın alup cümleden vukiyye Girit hasl olunmayup mâ-adâsı inşâ' kabl olmayup ve ondan mâ-adâ iki aded top demürün olmağla dâimâ nemnâk olup ... .. kadimden her sene de iki def'a tathîr olunup ve katlanugelmiş iken mezbûr mukayyed olmayup küffâr sebebiyle harâbe ve amel-mânde olmuştur deyu i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vardukda mukayyed olup ahvâlin tefiş idüp vuku‘ üzere arz eyleyesin.

107/218

Sâbıka mütevellisi Keyran’a virildi.

Fî 21 Ramazan ene 985

Pravadi kadısına hüküm ki:

Genivize’de vâkı‘ olan Mustafa Paşa İmâreti Evkafı’ndan taht-ı kazânda olan kârbansarayın ta‘miri lâzım olan yerlerin sâbıka mütevellisi Keyvan Emirle ta‘mir idüp hâlâ harç olunan meblağın tahmîlin görmeğe mütevellî-yi cedîd ile gittüğü hassa me‘murlardan Cafer ve Ahmed nâm me‘murlar irsâl olunmuştur.

Buyurdum ki:

Vusûl buldukda zıkr olunan kârbansarayın üzerine varup mezbûrlara tahmîn-i sahîh ile tahmîn ettirüp harç olunan akçenin binâ tahmîlin görüp ma‘lûm idinüp vuku‘ üzere defter idüp imzalayup arz eyleyesin.

107/219

İstanbul’da Abdülhâlîm Medresesi’nden munfasıl Mevlâna Mahmud’a virildi.

Fî 21 Ramazan sene 985

Şam beğlerbeğine hüküm ki:

Sâbıka hizâne-yi âmirem defterdârı olup fevt olan Mustafa’nın vakfiyesin zuamâdan Hürrem nâm kimesne müderrisi Mevlâna Mahmud’dan bir tarîk ile alup ba‘zı yerin tebdîl ve tagyîr idüp aher vakfiye yazup imza ettirdiği i‘lâm olunmağın asl vakfiye ile sonradan yazdurup imza ettirdiği vakfiye alnup irsâl olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûru getürdüp Mevlâna’yı müşârün-ileyhden aldun vakfiyeyi ve sonra kendü tebdîl idüp yazdurup imza ettürdüğü vakfiyeyi taleb idüp alup mühürleyüp gönderesiz. Eğer zıkr olunan vakfiyelerin ikisin dâhî virmeyüp inâd ettüğü arz idesin ki zeâmet alınup ahere virile.

107/220

Koyun eminine virildi.

Fî 20 Ramazan sene 985

Çirmen kadısına hüküm ki:

Çirmen'de mütemekkin Baki nâm zimmî için on bin altuna mâlik ve İstanbul'da kassâb olmağa kadirdir deyu i'lâm olunmağın mezbûrun ahvâli görülüp sıhhat üzere arz olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Varıcaz mezbûran zimmînin ahvâlin hufyeten ve alâtına bî gazez kimesnelerden onât-ı vech ile teftîş idüp mezkûr zimmî ol mikdâr mala mâlik midir? Ahvâli nicedir? Sıhhat üzere ma'lûm idinüp dâhî hakikat üzere yazup bildiresin. Hilâf vâkı' nesne arz etmekten hazer eylesin. hilâfi zuhûr idüğü neticesi sana âid olur ana göre mukayyed olasın.

108/221

Bağdad Beğlerbeğinin kethüdası Hayr'a virildi.

Fî 21 Ramazan sene 985

Silistre beğine ve Baba kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp kazâ-yı mezbûra tâbi Kasımca nâm karyeden Sarı Ali nâm kimesne sana gelüp oğlum Mehmed'i ve köylüm Davud'u bir husûs için kazâ-yı Karasu'ya göndermiş idim. Çirmen sancağıbeği Mehmed'in voyvodası Habib ve şahinciler zümresinden Hüsrev ve sipah tâifesinden Mehemmed ve Herseklü köyünden Sefer bin Kılıç yolların basup mezbûran Mehemmed'i ve Davud'u kayd ve bend idüp alup gittiler didüğün Akıncı Herseklü köyünden ba'zı Müslümanlar dâhî gelüp didiler ki mezkûran Habib ve Hüsrev ve Mehemmed ve Sefer hâliyâ alât-ı harb ile karyemize gelüp ehl-i karyede Hasan oğlu Eyne beğinin evin basup ehl-i iyâli üzerine girdüklerinden mezbûr Eyne beği mezkûr sipahi Mehemmed'i şiş ile urup katl eyledi ve Kızılca Veli köyünden Memi ve Timur ve Durak nâm kimesneleri dâhî habs eylediler. Üzerine varılp görülmesin taleb ideriz dediklerinde etrafda olan kurâdan bî gazez Müslümanlar ile mahallî hâdisenin üzerine varılp görüldükde mezbûr Mehemmed şiş ile arkasından urulmuş müceddeden maktûl bulunup ve Timur ve Durak dâhi Habib voyvodanın habsinde olup kazıyye Eyne beğinden suâl olundukda cevab virüp mezbûrlardan Mehmed ve Sefer âdem basup ehl ü iyâlim üzerine gelüp mezbûr Sefer bıçak ile evimin alt eşîğın kesüp kılıç ile Mehemmed ehl-i beytim üzerine girdi. Karındaşım avretin yere urdu. Benim avretime dâhî el uzattı. Ol hâli görüp mezkûr Mehemmed'i şiş ile urup helâk eyledim didükde husûs-ı mezbûr merkuman Habib ve Hüsrev'den tefahhus olunup

bunları niçün habs idünüz ve kimin maârifeti ile ev basdunuz denildükde didiler ki mezbûran Mehemmed ve Kılıçoğlu Sefer'in zâim Mustafa ile bir husûsları olup Çirmen beği Kul ve Rodoscuk kadısı olup ben dâhî mektûb ve sûret-i sicil ile ben kazıyye göndermiş idi. Gelürken mezkûran Mehmed ve Kılıçoğlu Sefer didiler ki evvelâ köye varup sonra kazıyye varalım. Anların sözü ile köye gelür iken yolda Sarı Ali oğlu Mehemmed'i ve köylüsü Davud'u tuttuk. Andan Mehemmed ile Sefer ilerü köye gittiler. Gelüp mezbûr Eyne beğinin evin basup ehl-i beytim üzerine girmişlerdir. Ol halde Mehemmed mecrûh olmuş. Biz dâhî köye gelüp Mehemmed'i mecrûh bulduk. Sizi kim harb eyledi deyu suâl eyledik. Eyne beği urdu didi. Mezkûran Mehemmed ve Davud ve Memi ve Timur'u ve Durağ'ı kimesne temessük ile habs itmedik. Ancak mezbûr Sefer ve maktûl Mehmed hasmımızdır didiler. Ana binâen habs eyledik. Elimizde yekden ve kadıdan temessük yoktur. Didiklerin i'âm eylemişsin ve hâlâ Dergâh-ı Muallâma sûret-i sicil sunulup Hersek kazâsına tâbi Ali kazıye nâm karyeden Rahmet nâm kimesne Herseklü nâm karyeden Kılıçoğlu Sefer ve Abdul-Gani nâm kimesneleri ihzâr idüp ben seferde iken mezkûrlar âdem üzerine gelüp kızımı çekmek kaskına koluna yapışup alup gitmek üzerine iken köyümüzden Müslümanlar yetişüp kız feryad idüp kız ellerinden hâlâs olup mezkûrlar gaybet idüp akıbetlerince varup ele getürmeğe kadir olandan mezkûrlar ehl-i fesâdlardır deyu şehâdet idüp sicil olunmağın zıkr olunan kimesnelerin ahvâlleri onât-1

109

vech ile görölüp arz olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezkûrları ihzâr idüp gaybet iderler ise şer' ile buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp onât-1 vech ile teftiş idüp görsin. Arz olunduğu üzere olup sicillere mastûr olan mevâddı bi hasebi şer' sâbit olursa habs idüp ahvâllerin yazup arz eylesin. Say' eylesin.

109/222

Rık'a sunan Hacı Mehmed'e virildi.

Fî (mürekkepli) Ramazan sene 985

Halep beğlerbeğine ve kadısına hüküm ki: Rikâb-ı hümâyûnuma rık'a sunulup Derküş kazâsı dimekle ma'rûf kadılığının bi'l-fi'l kadısı olan kadı taht-1 kazâsında vâkı' olan

kasabat ve kurâya âdem gönderüp ahâli-yi vilâyete avâriz emr olunmuştur bana akçe gönderin ve yahud hânelerinizi ziyâde yazdırırım deyu her kazıyye ve karyeden üz on beşer altun rüşvet alup ve hatipleri ve imamları ve müezzinleri yanına getürdüp mücedded ahz ü celb için istihkakınız yoktur hüccetleriniz ahera arz iderim deyu kimin habs ve kimin mahzara imzalayup ta‘ciz itmekle altunların ve akçelerin alup ve bundan akdem vefât idenlerin muhallefâtların zabt iden veresenin hüccetlerin ve sâ‘ir temessükâtların taleb idüp gönderdikten sonra ben bu husûsları tekrar görürüm deyu hüccetlerin ve temessüklerin hıfz idüp her birinden küllî rüşvet olmayınca hüccetlerin ve sâ‘ir temessüklerin kendülere virmeyüp ve ahâli-yi karyeye her ayda tavuk salgın idüp üzerlerine mahzar gönderüp müft ü meccânen birer tavukların alup benim Âstâne-i sa‘âdet’de kuvve-yi senedlerim vardır deyu bunların emsâli dâhî enva‘ zulm ve te‘addîden hâli değildir. Zulmünden perâkende olmanız mukarrerdir deyu ahâli-i vilâyet izhâr tazallüm eyledikleri ecilden imdi Memâlik-i Mahrûse’nde hilâf-ı şer‘-i şerîf bir ferde zulm ve te‘addî olduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur. Buyurdum ki:

Vardukda kadı-yı mesfûrun ahvâlin ayân-ı vilâyetden ve bî gazez mutemedün-aleyh Müslümanlardan tamâm-ı müddet(?) ile onât-ı vech ile hak üzere teftiş idüp göresin. Şöyle ki kadı-yı mesfûrun ahâli-yi vilâyete vech-i meşrûh üzere zulm ve te‘addî olduğu vakı‘ ise vâkı‘ olan zulm ve te‘addîsin vâkıf olduğunuz üzere yazup arz eyleyesiz ki sonradan hakkında emrim ne vech ile sâdır olursa ana göre amel oluna. Bu bâbda tamâm-ı hak üzere olup hilâf-ı emr-i şerîf iş olmakdan hazer idesiz.

110/223

Sicil getüren Mustafa nâm kimesneye virildi.

Fî 21 Ramazan sene 985

Budun’da vezir Mustafa Paşa’ya hüküm ki:

Vidin ve Segedin kadıları sûret-i sicil gönderüp Budun’a tâbi Vac mukataasına üç yıla yüz yetmiş yük akçeye iltizam ile emin olan Abdurrahman ve şerîki Osman mukataa-yı mezbûrenin ekser mahsûlü istimâlet kâğıtları ile Peç cânibinden Erdel’e giden tâcirlerin kumaşları gümrüğünden ve Gelt ve Sipa ve Laeşe gümrüğünden ve bâc sipahiden ve resm-i ubûrundan olup ve Maki Subutiyan tacirlerinden olup ellerinde istimâlet nâmeleri olmağla her yıl mâl-ı mîrîye iki yüz bin akçe dâhî ziyâde mahsûli hasıl olan tacirlere Dar Ağacı’ndan bakır getürmek için virdüğümüz elli yedi bin akçe ile ve üç kat’ı araba ve

hıdmetkârlarıyla giderken Hatvan beği Mahmud mallarına cem‘ eylemekle yolların basdurup kendülerin girift ve esbâbların garet ettirüp bir mikdârın farisler virüp ve bâkî esbâbların ve arabaların ve mîrî cânibden virdüğümüz elli yedi bin akçeyi kendü alup mâl-ı mîrîye gadr eyledi didikleri husûslar görölmek için huzurunda akd-i meclis olunup her mezbûrdan suâl olundukda Hatvan sancağında bir mühim husûs için dil alınmak lâzım olmağın otuz nefer fârisin gönderilüp on iki nefer kâfir ve araba ve bir mikdâr ticaret esbâbı gönderilüp zikr olunan kâfirlerden birinin elinde istimâlet kâğıdı bulunup sana irsâl eyledükde ve üç re’s bargirleri arabalar ile kendüde olup ticaret esbâbı farisanlara virilmiştir deyu ikrâr eyledükde vech-i meşrûh üzere olduğunda tâcir ve gayrı müddeîler tasdik eylediklerin arz eylemişler idi. Çünkü mezkûrların ellerinde ol vech ile istimâlet kâğıdları var iken sulh ve salâha mugayir akçelerin ve gayrı esbâb ve davarları müşârün-ileyh Mahmud tarafından alınmış. Müşârün-ileyhden talep olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda göresin. Arz olunduğu gibi ise te’hîr eyleyüp ahd ve emâna muhâlif mezbûrların alınan akçelerin ve gayrı esbâbların talep idüp eminlere ve gayrı şer‘ ile edâsı lâzım olanlara teslîm idesin.

111/224

Horpişte kadısına hüküm ki:

Manastır ve Pirlepe ve Filorina kadılıklarının halkı âdem gönderüp Manastır kazâsında Çavuş Beğ evkafından Bugâni nâm karyede ol yerlerin kefereden ve gayrıdan ehl-i fesâd ve şenâat cem‘ olup Müslümanların ve ayende ve revendenin yolların basup kendülerin katl malların garet ettüklerinden gayrı gece ile çırallar ve zeyt mumlarıyla kasabada ve kurâda evler basup ve nefis-i Manastır’da çavuş beğ nâzırı olan Mehmed’in dâhî gece ile evlerin basup cem-i mâl ve menâlin ve esbâbın garet idüp ve Bali nâm köye kôs meyl idüp te’addî ettiklerin arz ettiğın Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Mustafa çavuş mübâşereti ile toprak kadılarına hüküm-i şerîf virilüp bu bâbda seninden müfettiş olman ricâ etmişken buyurdum ki:

Varduklarında müşârün-ileyh çavuşum mübâşeretiyle zikr olunan kadılıklara bi’z-zât varup toprak kadısı ile cem‘ olup dâhî ehl-i fesâd ele getirüp gaybet iderler ise şer‘ ile buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp müteveccih olan hakların ashâbinâ bî kusûr

hakların alıvirüp ehl-i fesâd sipahi ile habs idüp arz eylesin değilse şer‘ ile lâzım geleni icrâ eylesin.

111/225

Kefe kadısına hüküm ki:

Ba‘zı reîsler Mahmiyye-yi İstanbul zahîresi için gelen pirinç gemilerine tahmîl taht-ı kazânda satup ticaret iderler imiş. Mahruse-i mezbûre zahîresi aher yere gitmek câiz değildir. Kayıkların girift olmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda emürsüz pirinç alup giden reîslerin kayıkların girift içinde olan pirinç dâhî anda satılmayup ne mikdâr ise keyl idüp kayığı ile Mahmiyye-yi İstanbul’a gönderesin.

111/226

Mukaddemâ Kırkkilise beği Ali beğe hüküm ki:

Ergene kadısı Abdurrahman mektûb gönderüp Kırkkavak nâm mevzı‘da vâkı‘ mütevellî olduğun Câmî-yi Şerîf ve müderrisi ve imâretin mürtezika ve huddâmına vazîfelerin virmeyüp taâm bişürtmedün mukaddemâ arz olundukda teftîş olunman için Edirne kadısı Mevlâna-yı mezbûra hüküm-i şerîf gönderilmeğın defaâtle sen meclis-i şer‘ e davet eylediklerinde varmayup inâd ve muhâlefet üzere olduğun mezalim ve muhâlîfîn i‘lâm etmeğın buyurdum ki:

Vardukda te’hîr itmeyüp meclis-i şer‘a varup şer‘-i şerîf üzere ahvâlin teftîş ettiresin. Şerikle bu def‘a dâhî varmayup inâd ve muhâlefet eylemeyesin. Gereği gibi mes’ûl olursun. Ana göre mukayyed olasın.

112/227

Bu hüküm çizilmiştir.

112/228

Nebi kethüdaya virildi

Fî 22 Ramazan sene 985

Akdeniz yalılarında olan beğlere ve kadılara hüküm ki:

Sıgacık beği İbrahim mektûb gönderüp kendü kimesne ve yedeğine zahîre ve peksimad lâzım olduğu zamanda tereke virilmekde ve peksimad pişürdölmekde taallül ve niza‘ olunduğun bildirmeğin buyurdum ki:

Vardukda müşârün-ileyhin gemilerine zahîre ve peksimad lâzım olup taleb eyledüği zamanda asla taallül olunmayup akçesiyle kifâyet mikdârı zahîre virdirüp ve lâzım olan mahalde (mürekkepli)

112/229

Avlonya beğine hüküm ki:

Ergiri Kasrı kadısı Mehmed mektûb gönderüp kırk beş âsîlerinden olan nâm karye halkı fethî hakanîden berü isyân üzere olup ve nice karyeler eşkıyâsı cem‘ idüp sa‘b yerlere çıkup her zamanda karyeler garet ve nicesin katl ve ehl-i iyâllerin esir ve frengi bey‘ iderler deyu kazâ-yı mezbûrda vâkı‘ olan zuamâ ve sipahi ve hisar erenleri şikâyet ettiklerin bildirmeğin buyurdum ki:

Vardukda te’hîr etmeyüp sancağın zuamâ ve sipahileri ile lâzım olursa il eriyle dâhî üzerlerine varup hüsn-i tedbîr ile düz yerlere indirüp temkîn ettirüp her vech ile ... ettüresin

113/230

Hüseyn çavuşa virildi.

Fi 22 Ramazan sene 985

Silistre beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Boğdan voyvodası sana mektûb gönderüp bundan akdem vilâyet-i Boğdan’a hücum iden Leh eşkıyâsı ile yek dil olup voyvoda nâmın olan haramzâde mâh-ı ramazanın on birinci günü Boğdan sınırında türlü suyun geçüp vilâyete girdüğün muhâfâzâda olan âdemleri karşı varup cenk idüp asla fırsat bulunmayup cenk iderik. Baş bazarına karib Pirot suyuna gelüp umûmen asâkiri yaya tüfengi kızaklar olup ziyâde cenk olup kendüye haber olundukda karşı varup muhkem cenk olup ahşam olup feragat olunup yine ale’s-seher Baş bazarı kurbinde küllî cenk idüp asla nesne idemeyüp aher merkum voyvoda gerüye püskürüp varup baş bazarına girüp mezbûr voyvoda dâhî Eflak sınıрыyla Boğdan sınırının ortasında oturup firar ettüğün bildirmişsin. İmdi senin hüsn-i ferâset ve

farz-ı sancağına itimâdım olmağın sen serdar nasb olunup müretteb ve mükemmel sancağın askeri ile Niğbolu ve Bender ve Vidin sancakları beğleri ve Eflak voyvodası bile muaccelen üzerlerine varup irişüp haklarından gelinmek emr idüp müşârün-ileyhim beğlerin her birine müstakil hükm yazılup irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Vardukda asla te'hîr eylemeyüp muaccelen sancağına müteâllik alaybeği ve zuamâ ve erbâbı tımarı ve livâ-yı mezbûrda olan akıncıları taviçalarıyla topçular ile müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla ve gâzâdan sefalu gönüllüleri ihrâc idüp Bender beği ile Esenhâlîh iskelesinden ubûr idüp malli me'mûra varup irişüp müşârün-ileyhim beğler ile voyvoda ile yek dil olup melâîn hâsirînin üzerlerine varup haklarından gelinüp memleket ve vilâyetden mazarrat ve fesâdların def' eyleyüp sıyânet ırz ve nâmus din ve devlete müteâllik umûrda enva' mesâ-i cemîle vucuda getüresin.

Nâme yazılup bir sûreti aşağıda geçmiştir.

Bir sûreti

Erdel voyvodasına ol cânibden muâvenet ide deyu yazıldı.

113/231

Ahmed çavuşa virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Niğbolu beğine hüküm ki:

Silistre beği mektûb gönderüp ilâ-âhirihi İmdi bu bâbda Silistre beği serdar ta'yîn olunup müşârün-ileyh ve Vidin ve Vulçitrın beğlerine ve Eflak voyvodasına müekked ahkâm-ı şerîfe yazılup irsâl olunmuştur. Sen dâhî müretteb ve mükemmel sancağın asâkiriyle Bolca iskelesinden gelüp mûma-ileyh Silistre beğın yanına varup müşârün-ileyh ile

114

melâîn-i mezbûrının üzelerine ermen emr idüp buyurdum ki:

Vardukda asla te'hîr eylemeyüp sancağına müteâllik umûmen alaybeği ve zuamâ ve erbâb-ı tımarı ve çeribaşlarıyla müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla muaccelen ihrâc idüp Hırsova iskelesinden ubûr idüp mahallî me'mûrda müşârün-ileyh Silistre beğının yanına varup yekdil olup melâîn hâsirînin üzerlerine varup bi-inâyetillah

haklarından gelüp memleket ve vilâyetden mazarrat ve fesâdların def' ve ref' eyleyüp sıyânet ırz ve nâmus ve din ve devlete müteâllik umûrda bezl ü makdur eylesiz.

Ahmed çavuşa

Bir sûreti Vidin beğine yazıldı.

Hüseyin çavuşa virildi

Fî 22 Ramazan sene 985

Bir sûreti Bender beğine yazıldı.

Vâfir mezbûr hatun cânibine gitmek ihtimâli vardır. Yarar tûfengendaz ve darbzen uydurup dâhî çavuş mezbûr ile bile varup o cânib sırr eyleyüp yol vermeyesin.

114/232

Ahmed çavuşa virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Silistre beği mektûb gönderüp ilâ-âhirihi İmdi müşârün-ileyh ve Niğbolu ve Vidin ve Vulçitrın beğlerine müekked ahkâm-ı şerîfe gönderilüp sancakları asâkiri ile muaccelen varup yetişüp melâîn hâsirînin haklarından gelinmek emrim olmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda eğer münâsib ise vilâyet-i Eflak muhâfazasından yarar ve mu'temedün-aleyh âdemler ta'yîn idüp dâhî bi'z-zât sen dâhî darbzen bile uydurup Eflak asâkiriyle varup yetişüp hımdetde bulunasin. Eğer sen bi'z-zât varmak münâsib değilse Eflak asâkirinin bir umûrdın dilâver kimesneyi serdar ta'yîn eyleyüp ve birkaç darbzenle varup ber vech-i ist'câl Boğdan'a gönderüp inâyet-i hakla â'dâ-yı bedray hakkından gelinmeğe enva' say' ve ihtimâm vücûda getüresin.

114/233

Kapıcı Hüseyin çavuşa virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Silistre beğine hüküm ki:

Hâlâ Boğdan üzerine müstevlî olan eşkıyânın def' ve ref' husûsu için berüde olan tatar tâifesi dâhî tekmîl emr idüp buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda te'hîr ve tevakkuf itmeyüp inşâllah fermân-ı şerîfim mücebince ol cânibe müteveccih ettüğünde emrim muktezâsınca ve ber vech-i tatarları dâhî yanınca bile alup gidüp hıdmetde ve yoldaşlıkda bulunmak bâbında ikdâm ve ihtimâm eylesin.

Ahmed çavuşa virildi.

Akıncı beği olup ve Vulçitrın sancağıbeği olan dâme izzühûya hüküm ki:

Silistre sancağında olan akıncılar livâ-yi mezbûr beği Davud dâme izzühû ile Boğdan'a varmak emrim olmuştur. Buyurdum ki:

Vardukda asla te'hîr ve tevakkuf itmeyüp livâ-yi mezbûra bir yarar âdemin gönderesin ki livâ-yi Silistre'de sâkin olan akıncıları muaccelen ihrâc idüp topçuları ile müşârün-ileyhe teslim eylesin ki Boğdan'a alup gidüp vech ü münâsib gördüğü üzere istihdâm eyleye.

115/234

Kuyucu Hüseyin çavuşa virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Boğdan vilâyetinin bolarlarına ve ayânına hüküm ki:

Vilâyet-i Leh eşkıyâsına serdar olan Pirinhit(?) hâlâ bir mikdâr kızaklar ile vilâyet-i Boğdan'a duhûl idüp enva' fesâd eylediğinden gayrı baş bazarında oturup memlekete dahl ve tecâvüz ettiği i'lâm olunmağın bu bâbda Silistre sancağıbeği Davud dâme izzühû serdar nasb olunup ve Vidin ve Bender beğlerine ve Eflak voyvodasına dâhî müekked ahkâm-ı şerîfe yazılup ber vech-i isti'câl melâ'in hâsirîn üzerlerine varup haklarından gelinmek emrim olmuştur. İmdi zikr olunan eşkıyâya siz yol virmesenüz vilâyet-i Boğdan'a duhûl idüp bu makule fesâd itmeğe kadir olabilirdi bu bâbda gereği gibi mesûl ve muâteb olmuşsuzdur ve hâlâ müşârün-ileyhim beğler melâ'in hâsirîn üzerlerine varduğu gibi şöyle ki: Bir taraftan yol verip kaçurasız sizin hakkınızdan gelinmek mukarrerdir. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda zikr olunan eşkıyânın Lehye kaçacak yolların gereği gibi sırr idüp muhkem hıfz eyleyinki mûmâ-ileyh beğler üzerine hücum ettikleri gibi bir taraftan kaçup

vilâyet-i Lehye gitmek ihtimâli olmaya ve siz dâhî bir taraftan hücum idüp zikr olunan eşkiyâyı ele getürmeğe say‘ ve ihtimâm eylesiniz. Şöyle ki; Emr-i celîlü’l-kadrime muhâlif müfsid-i mezbûr yol virüp kaçurasız tatar hânına nâme-i hümâyûnum gönderilmiştir. Evvelkiden ziyâde vilâyet-i Boğdan’a varup sizi kılıçdan geçürüp evlâd ve ezvâcın esir ve esbâb ve davarların nehb u garet etmeleri mukarrerdir. Ana göre mukayyed olup müfsid-i mezbura yol virmekden hazer eylesiniz.

115/235

Bu dâhî

Ahmed çavuşa bu dâhî

Yergöğü ve Çernovi kadılarına hüküm ki:

Ahmed çavuşa yedinden hüküm-i şerîf vârid olup Erdel voyvodasının elçisi İstanbul’dan yüzden ziyâde yarar at ve beş yüz kılıç ve hançer ve şiş ve kabza bu makule nice yarar ve güzide esbâblar alup vilâyet-i Erdel’e tevcîh etmişlerdir. Halen yetiştiği mahalde kendülere lâzım olan atlar ve esbâblardan ziyâde bulunursa ellerinden alasin deyu fermân olunmağın vilâyet-i Eflak’a tâbi Bükreş(?) nâm kazıyyede sâkin olduğu istima‘ olunmağla müşârün-ileyh çavuşuma yarar âdemler koşulup kazıyye-yi mezbûrede elçiye yetişüp atların ve esbâbların yokladukda beş re’s at vilâyet-i Harran’a baş tavuğu yollanup ziyâde nesne yollanmayup anlar dâhî çevuş mezbûr Bekir ... nâm kazıyyede emânet konulduğu arz ettüğün ecilden zikr olunan beş re’s at vilâyet-i Harran’a baş tavuğunu girü Erdellü’ye virilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda müşârün-ileyh Ahmed çavuş kazıyye-i mezbûrede emânet koduğu beş re’s atları vilâyet-i Harran’a tâbi Tavgirin Ahmed çavuş ile Erdel’e gönderüp fermân-ı hümâyûnuma muhâlif kimesneye taallül ve niza‘ ettirmeyesin.

116/236

Bu dâhî

Hüseyin çavuşa virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Bender Beğine hüküm ki:

Bundan akdem sana defaâtle ahkâm-ı şerîfe gönderilüp Boğdan cânibine nâzır olup vâkıf olduğun ahbâr-ı sahîheyi i'lâm etmekden hâli olmayasız deyu emrim olmuştu. Bu zamana değin ol cânibe müteâllik bir haberin vâsıl olmadı. Leh eşkıyâsına serdar olan Pirinhit(?) bir mikdâr kızaklarıyla Boğdan'a duhûl idüp baş bazarında oturup küllî cenk ve cidal olduğun Silistre sancağıbeği dâme izzühû arz ve i'lâm eyledi. İmdi senin sancağın Boğdan'a dâhî karib iken sen ol cânibin ahvâline mukayyed olmayup ihmâl ve musahele eylediğün ecilden mu'avenet ve mu'akab olmuşsundur. Eyle olsa müşârün-ileyh Silistre beği serdar olup Niğbolu ve Vidin beğleri sancakları askeri ile müfsid-i mezbûrun üzerine varup hakkından gelinmek bâbında fermân-ı şerîfim sâdır olup her birine müstakil hükmi hümayûnum gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Sen dâhî ol cânibden sancağına tâbi olan tatar tâifesi ile ve sâ'ir asker halkı ile hâzır ve müheyyâ olup dâhî müşârün-ileyh ile haberleşüp ne mahalde mülâki olmak münâsib ise bilâ tevakkuf ol mahalle varup vech ü münâsib görüldüğü üzere a'dânın def' ve ref' husûsunda enva' ikdâm ve ihtimâm zuhûra getüresin. Zikr olunan eşkıyâya Boğdan'ın bolarları yol virmeyüp mu'avenet etmeyeler. Eşkıyâ gelüp Boğdan içine girüp husûsen baş bazarında oturup fesâda mübâşeret itmezler idi. Bu bâbda mezkûr eşkıyâya yol virmeyüp asâkir-i hümayûn varınca avk idüp firar idecek yolların setr idüp anun gibi yol virilürse sâbika olduğundan dâhî ziyâde tatar asâkirine icâzet virilüp üzerlerine müstevlî olup garet ve hasaret ve yağma ve talan ve tarac olmaları mukarrerdir deyu Boğdan bolarlarına ve ayânına hükmi hümayûnum gönderilüp tenbîh ve te'kîd olunmuştur. Sen dâhî Boğdan bolarlarına ve ayânına mektûb gönderüp bu bâbda başlarına geleceğün mukaddem bildirüp âgâh eylesin ki müfsid-i mezkûrun etraf ve cevânibde onât-ı ihâta idüp gaflet ile gaybet ettirmekden hazer eyleyeler. Şöyle ki ihmâl ve musahele idüp müfsid-i mezbûr bir tarafa gaybet ettireler veya vebâlleri akd ve yemünleri almış olalar ve sancağında olan kal'adan kifâyet mikdârı tüfenk ve darbzen ihrâc idüp bey ittüresin ve müfsid-i mezbûr gerü çektiği yerden var iken ihtimâli var ol için onât-ı hıfz idüp ardına alasin ve şöyle ki; Te'addî ile mukayyed olup ele göndermeyüp kaçup tatar hanına nâme-i hümayunum gönderilmiştir. Evvelkiden ziyâde vilâyet-i Boğdan'ı urup mezkûrânı ele getirüp evlâd ve ezvâclarını esir ve esbâb ve davarları gaybet ve garet etmek mukarrerdir. Bu husûs Boğdan'ın ayânına ve bolarlarına i'lâm ve ilân eylesin ki ana göre mukayyed olup müfsid-i mezbûra yol virmekten ziyâde ihtiyât ideler.

117/237

Erdel voyvodasına nâme-i hümâyûn ki

Ahmed çavuşa virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Silistre beği Davud mektûb gönderüp Boğdan voyvodası kendüye mektûb gönderüp bundan akdem vilâyet-i Boğdan'a hücum iden mel'ûn eşkiyâsıyla müttetik olup mâh-ı ramazanın on birinci günü Boğdan sınırında türlü suyun geçüp vilâyete girdükde muhâfâzâda olan âdemleri karşı varup cenk iderek baş bazarına karib Pirod suyuna gelüp umûmen asâkir-i yaya tüfenkçi kızaklar olup ziyâde cenk olup ahşam olunmağın feragat olunup ale's-seher baş bazarı kurbinde küllî cenk idüp asla nesneye kadir olmayup aher merkum voyvoda gerüye püskürüp varup baş bazarına girüp mezbûr voyvoda dâhî Eflak sınıрыyla Boğdan sınırının ortasında firar etmek üzere olduğun i'lâm eylediği ecilden müşârûn-ileyh Silistre beği serdar olup Niğbolu ve Vidin ve Bender sancakları sipahileri ve Eflak askeri yanına cem' idüp fırsat el virdüğüne göre a'dânin mazarrat ve ifsâdlarını def' eylesiz deyu her birine müstakil ahkâm-ı şerife yazılıp irsâl olup sen dâhî temkîn olduğu üzere mu'avenet ve müzâheret iken mühim ve lâzım olmağın gerekdir ki nâme-i hümâyûn vusûl buldukda bu bâbda Âstâne-i Sa'âdet Âşyâne'me olan sadâkat ve ihlâsın mücebince gayret ve hamiyetin vücûda getürüp zikr olunan melâ'in hâsirînin vilâyet-i Boğdan'dan mazarrat ve ifsâdlarını def' ve ref' etmek bâbında kifâyet mikdârı âdemin göndermek lâzım gelür yohsa gayrı tarîkiyle mi mu'avenet olunur? Bi'l-cümle müşârûn-ileyhim sancakbeğleri ile haberleşüp yek dil ve yek cihet olup fırsat el virdüğüne göre mu'avenet ve müzâheret itmek bâbında enva' ikdâm ve say' ve ihtimâmın zuhûra getüresin ve ne vech ile olduğu yazup bildüresiz ve âdemleriniz için yarar atlar ve beş yüz kılıç ve cebe ve cevşen alup gittiği arz olundukda kadımden at ve yarak alıp gitmek evânîyle memnu' olmuş girift idesiz deyu hükm-i şerîfim gönderilmiştir. Hâlâ beş re's at vilâyet-i Harran'a baş tavuğu olduğu arz olunmağın müşârûn-ileyh çavuşuma virmek için Yergöğü ve Çernovi kadılarına emr-i şerîfim gönderilmiştir. Zikr olunan atları ve tavuğları mûmâ-ileyh çavuşum alup vardukda zabt ve kabz eyleyüp rikazât-ı kazâdan muktezâsına ma mürûr olduğunuz umûrda bezl-i makdur ve say'î nâ-mahsur eylesiz.

118/238

Ahmed çavuşa virildi.

Fi 22 Ramazan sene 985

Boğdan voyvodası Petri voyvodaya hüküm ki:

Silistre beği Davud mektûb gönderüp müşârün-ileyh mektûb âdem irsâl idüp bundan akdem vilâyet-i Boğdan'a hücûm iden Leh eşkiyâsıyla yek dil olup voyvoda nâmına olan bedbaht mâh-ı ramazanın on birinci günü türlü suyun geçüp vilâyet-i Boğdan'a girdükde muhâfâzâda olan âdemlerin karşı varup cenk idüp asla fırsat bulunmayup cenk iderek baş bazarna karib bir yerde suyuna gelüp umûmen asâkir-i yaya tüfenkçi kızaklar olup ziyâde cenk olup sana haber olundukda karşı varup muhkem harb ü kıtâl olup ahşam olmağın feragat olunup aher'ül emr sen gerüye püskürüp varup bazasına girdüğün i'lâm ettüğün arz etmeğın müşârün-ileyh serdar nasb olunup Bender ve Niğbolu ve Vidin beğlerine müekked ahkâm-ı şerîfe gönderilüp sancaklarının alaybeğileri ve zuamâ ve erbâb-ı tımarları ile ve Dobruca tatarları ve akıncıları ve tavıçalarıyla ve gâzâdan sâfalu gönüllüleri ile her biri bi'z-zât ber vech-i isti'câl varup emr-i şerîf hüsn ü ittifâk ile bi inâyetillahi teâla haklarından gelinmek emrim olup ve Eflak voyvodasına bi'z-zât varup mu'avenet idüp ve yahud Eflak asâkirinin yararlarından gönderüp darbzen bile viresin deyu ve Erdel voyvodasına dâhî kifâyet mikdârı asâkir gönderüp her vech ile mu'avenet idesin deyu vilâyet-i Boğdan'ın bolarlarına ve sâ'ir ayânına dâhî söyle ki melâ'in hâsirînin üzerine hücûm eyledüklerinde siz Leh vilâyetine yol virüp kaçırasız gereği gibi hakkınızdan gelinür deyu müekked o emr aliyye irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Vardukda sen dâhî müşârün-ileyhim beğler vârid ve Eflak voyvodalarıyla haberleşüp yek dil olup her birinüz bir taraftan men' olur yohsa cümleünüz bir yerden men' olur ve bi'l-cümle vech-i münâsib gürüldüğü üzere melâ'in hâsirînin üzerlerine yürüyüp inâyet ile ele götürüp gereği gibi haklarından gelinmek bâbında enva' cidd ü ikdâm vücûda getüresiz.

118/239

Edirne beği İbrahim beğe hüküm ki:

Âdem gönderüp Adana sancağı sipahilerine ... cemiyet fermân cemiyet olunup lâkin ba'zı sipahileri sen me'mûr olduğun kal'a-yı Payas binâsı için alıkoduğun i'lâm eyledüğün ecilden müstakil defter olunup arz olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda emrim mûcebince kal‘a-yı mezbûre binâsı için istihdâma alıkoduğun sipahileri müstakil defter idüp mühürleyüp arz eylesin.

119/240

Çirmen beğine hüküm ki:

Silistre beği Davud mektûb gönderüp bundan akdem Sefer nâm kimesne ehl-i fesâd olup üzerinde ba‘zı mevâdd zuhûr idüp fesâd ve şenâat sâbit olup sicil olunup ve bi‘i-cümle fesâdının nihâyeti yoktur. Sâbika olan fesâdının ve hâliyâ olan şenâatinin sûreti sicilleri ile ahvâli arz oldukda görülüp fasl olmadın gaybet idüp senin yanına varmıştır deyu arz etmeğin buyurdum ki:

Vardukda fi‘l-vâkı‘ mezbûr Sefer senin yanında ise yarar âdemlere koşup mîri müşârün-ileyhe gönderesin ki varup anda toprak kadıları mahzarlarında ahvâli şer‘ ile görülüp fasl oluna. Gönderdüğün âdemlere tenbîh idesin ki yolda ve izde gaybet ettirmekden hazer idesin.

119/241

Müşârün-ileyhin kethüdası Rüstem’e virildi.

Fî 2 Ramazan sene 985

Van beğlerbeğine hüküm ki:

Bundan akdem hükm-i hümâyûnum gönderilüp beğlerbeğiliğine tâbi olan kılâ‘ neferlerinin esâmisi her sene defter olunup Südde-i Sa‘âdet’ime gönderile ki içlerinden tımara çıkanların ulûfeleri tatbîk olunup avk olunmaya deyu emr-i şerîfim sâdir olmuştu. Hâlâ ol cânibden defter gelmemekle mukaddemâ tımara hükm-i şerîf virilüp mahlûlden tımar alup kimesnelerin tezkereleri berât olmağičün Dergâh-ı Muallâma geldükde defter olmamağla ulûfesinin sıhhat ma‘lûm olmamağın tezkereleri berât olmayup avk ve te’hîr olunmağın bu bâbda mu‘ateb olmuşundur.

Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda bi‘z-zât mukayyed olup her kal‘ada ulûfe tasarruf ider mevcûd ne mikdâr kul tâifesi avrdır? Bölükleri ve ulûfeleri ne kadardır? İsimleri ve iştihârları ile defter idüp her sene defterin mühürleyüp Dergâh-ı Muallâma gönderesin ki müracaat

lâzım geldükde te'hîr lâzım gelmeye. Husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâlden hazer eylesin.

Sâhib-i Sa'âdet kapıcılarından Mehmed'e virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Bir sûreti Diyarbekir beğlerbeğine yazıldı.

Hüseyin kethüdaya virildi.

Fî 11 Ramazan sene 985

Bir sûreti Bağdad beğlerbeğine yazıldı.

Müşârün-ileyhin kapı kethüdası olan Mehmed'e virildi.

Bir sûreti Şehrizol beğlerbeğine yazıldı.

Müşârün-ileyhin kethüdasına virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Bir sûreti Erzurum beğlerbeğine yazıldı.

Bir sûreti Haleb beğlerbeğine yazıldı.

Bir sûreti Şam beğlerbeğine yazıldı.

Bir sûreti Basra'ya yazıldı.

120/242

Divân'da Hamza Çelebi Efendiye virildi.

Fî 23 Ramazan sene 985

Ankara beğine ve kadısına hüküm ki:

Vezirim iken fevt olan Mahmud paşa haslarından taht-ı hükümetinizde olan haslarının der anbar olan ve reâya üzerinde bâki kalan mahsûlünün tahsîli husûsu için Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Semi beğ-âde Mehmed çavuş mübâşir ta'yîn olunmuştur. Siz dâhî mu'avenet etmenüz emr idüp buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda mezbûr çavuşuma siz dâhî mu‘avenet idüp müteveffâ-yı müşârün-ileyhin reâya üzerinde olan bâkîn ve der anbar olan terekesin narh-ı rûzî üzere bey‘ idüp akçesinin tahsîli husûsunda ihtimâm eyleyesin.

120/243

Bu dâhî

Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Mehmed çavuşa hüküm ki:

Vezirim iken fevt olan Mahmud paşanın Ankara sancağında vâkî‘ olan hasları mahsûlünün tahsîli için mukaddemâ hükmi-şerîf gönderilmişti. Hâlâ sen dâhî bile mübâşir olman emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda asla te‘hîr itmeyüp müteveffâ-yı müşârün-ileyhin eğer der anbar olan terekesidir ve reâya üzerinde bâkî kalan mahsûlidir toprak kadısı voyvadaları maârifeti ile onât-ı vech ile mukayyed olup cümlesin cem‘ ve tahsîl eyleyüp fûrûht idüp ne mikdâr nesnesi tahsîl olunursa defter idüp mühürleyüp tahsîl olunan akçe ile Südde-i sa‘âdet’ime gönderesin. Husûs-ı mezbûr mühimdir. Sana itimâdım olmuştur. Dikkat ile mukayyed olup ihmâlden hazer eyleyesin.

120/244

Herlile nâm hatuna virildi.

Fî 23 Ramazan sene 985

Kıbrıs beğlerbeğine hüküm ki:

Ahmed oğlu Mustafa için ferace serika eylemiştir deyu mukaddemâ Mahrûse-yi İstanbul subaşısı olan Evren çavuş tutup küreğe virilmişti. Bi‘l-fi‘l senin yanında olan kadırgada olup iki yıl mikdârı kürek çekmeğin ıtlâk olmasın emr idüp buyurdum ki:

Hükmi-şerîfimle validesi Herlile nâm hatun vardukda mezbûru kürekden ıtlâk idüp validesiyle berü yakaya geçüresin.

121/245

Kırmızı atlas kise ve gümüş kozalak ile Sâhib-i Sa‘âdet hazretlerine verildi.

Sa‘âdet uslûbunuz vârid olup

Fî 22 Ramazan sene 985

Han hazretlerine yazılan nâme-i hümâyûn sûretidir.

Südde-i Sa'âdet Medâr ve Atebe-i Aliyye-i Gerdun İktidar'a ki Gerdun Melâz-ı Selâtin-i Alimikdâr Mektûb-ı Mazmun-ı Sa'adet-i ... beğе vârid olup âbâ ve ecdâdımız zamanlarından berü vilâyet-i Leh kralı ve sâ'ir keferesi nukud ve çuka ve kumaşdan her sene otuz bin filori maktu' viregelmişler iken on iki yıldan berü virmeyüp vâkı' olan virgüleriniz alasız deyu emr-i şerif vârid olmağın tevakkuf olunup hâlâ zikr olunan maktu' taleb olundukda kral nasb olunduktan sonra bi't-tamâm virürüz deyu küffârın beğleri kâğıdları ile cevab gönderüp ve bi'l-fi'l Leh kralı olan Batori İştivan kral merhûm hana âdem gönderüp virgünüzü virüp barışalum didikde on iki yıllık virgüyü virmeğe kadir olmazsız üç yıllık virgüyle yigirmi bin filori harçlık virünüz deyu cevab virildükde kral kabul ider deyu elçi üzerine alup hâliyâ kral-ı mezbûr bu cânibe elçi gönderüp mürd olan kral zamanından kalan ve sonra mabeyn olan ve kendü zamanında olan virgülerin mukabelesinde üç bin guruş ve üç gümüş kadeh göndermekle reâya ve berâyâ dâhî barışıklık oldu deyu gaflet üzere iken Leyhlü'den bin mikdârı tüfenkçi ba'zı atlular ile nehr-i Özi'den gelüp serhaddimizde nice tatarı şehid ve garet idüp ulemâ ve sulehâdan ve avret ve oğlanlardan iki bin nefer âdem esir idüp ve serhad beği Mustafa'yı mecrûh ve nice âdemlerin şehid idüp garet itmekden hâlî olmayıp ve davarları kışlarına varılmağla nice davar helâk olup ve sırada gezen tatar tâifesi celâ-yı vatan idüp ve Akkerman yolundan kârban mıntıka' olup ehl-i nicesi esir oldular ve kralın bu cânibe gelen elçisine ve tercümanına bu fesâdın aslı nedir? Deyu suâl olundukda kralın izni ile deyu cevab virdükleri ecilden gönderdiğin üç bin guruş ve üç kadeh yine elçiye redd olunup ve Leyhelü'den ehl-i islâma zarar müterettib olmak değil maktu'ların bir yıl te'hîr etmeyeler vilâyetlerinde garet etmek ecdâdımızın âdetleri olmağla firdevs mekân Süleyman Han'ı Cenâb-ı Hilâfet Penahilerinden hükm-i şerif vârid olup Leh kralı ettüğü fesâd ve mukabelesinde eksik yer komayasız deyu âbâ ve ecdâdın tenbîh-i hümâyûnları olmuştur ve hâlâ garet ettikleri fakir ile gitmeyüp nehr-i Özi'de oturup gerisin gerü gibi gitmek tedâriğinde oldukların ve esir olan fukarâ-yı Müslimin istigase idüp bizi hâlâs eyleyünüz deyu feryad ettüklerinde vilâyet-i Leh'e varup Müslümanlar'ı hâlâs idüp keferenin haklarından gelmek bâbında icâzet-i hümâyûnumuz taleb eylemişsiz. Bu bâbda her ne i'lâm ve iş'ar olunmuş ise pây-e-i serîre arz olunup ilm-i şerîfim muhatt olmuştur. İmdi Leh eşkiyâsı dâimâ Memâlik-i Mahrûse'nde dâhî bu makule dahl ve tecâvüz idüp karye ve nevâhî urup katl-i nüfus ve garet-i emvâl ve esbâb eylemekden hâlî olmadıklarından

mâ-adâ hâlâ dâhî Leyhlü'den voyvoda nâmına bir bed baht vilâyet-i Leh eşkıyâsına serdar olup Boğdan voyvodası üzerine kızaklarla hücum idüp memleket vilâyete dahl ve te'addî ettikleri ecilden asâkir-i tatar nusret şi'âr ile vilâyet-i Leh üzerine akın idüp gereği gibi küşmal olunması bâbında icâzet-i âlî nihmetim kılınmıştır. Gerektir ki vusûl bulukda cibiliyetünüzde merkûz olan şecâat ve fart-ı celâdet ve şehamet muktezâsınca vilâyet-i Leh üzerine asâkir-i tatar bile

122

akın idüp ol esirleri hâlâs ve alınan esbâb ve emvâl alıvirildikten sonra melâîn hâsirîn memleket ve vilâyetlerin nehib ve garet ve etfâl ve ezvâcların esir ve mukabele ve muâtebeleye mübâşeret idenleri tu'me-i şimşîr eyleyüp hakk-ı sübhânenin sıyâneti ile haklarından geline ki müceb-i ibret olup min-ba'd hilâf ahd vaz'a mübâşeret etmeyeler.

122/246

Mehemmed çavuşa virildi.

Fî 23 Ramazan sene 985

Avlonya beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp livâ-yi Delvine'nin nevyaftesi tahrîri ve mürdeleri ihraç fermân olunup ol zamanda Delvine asâkiri Novice(?) kal'ası ta'miri için mahallî mezbûrda ... bulunmağın zuamâ ve sipahi ve sâ'ir ehl-i vukufu getirülüp tefahhus olundukda mürdesi ziyâde olup nevyafte mürdesin ... itmez deyu haber virdüklerin bildirdüğün ecilden buyurdum ki:

Vardukda te'hîr itmeyüp mevcûdun dikkat ve ihtimâm ile görüp emr-i sâbık mücebince defter eylesesiz. Ammâ bu bahâne ile mevcûd olan haymânesi ve nevyaftesi himâyet olunup yazılmaktan ziyâde ihtiyât eylesesiz.

123/247

Vefâ nâm kimesneye virildi.

Fî 23 Ramazan sene 985

Anadolu beğlerbeğine hüküm ki:

Pırnaz kadısı mektûb gönderüp emr ile ba'zı husûs için Mekri'ye vardukda Durmuş ve Hüseyin ve Mehmed ve gayrılar Üzümlü kadılığından Bazegân Hasan ve Vefâ kethüda

ve diğler Hasan cem'-i kesîr hâzır olup kazâ-yı Üzümlü sâkinlerinden şirret ve şekâ ile meşhûr olan İbn oğlu Mustafa nice müddet fesâd ve şirretten hâlî olmayup tezvîr ve telbîs zâhir olmağın emr-i şerîf ile üç def'a küreğe konulmuş iken ber vech ile hâlâs olup yine vilâyetine varup fukarâyı rencîde etmekden hâlî değıldir deyu tazallüm ettiklerin bildirdi. İmdi mezbûr İbn oğlu Mustafa her kanda bulunursa te'hîr olunmayup ele getirilüp emr-i sâbık üzere Südde-i Sa'âdet'ime irsâl olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûru emr-i sâbık üzere te'hîr etmeyüp her kanda bulunursa ele getirüp mukayyed yarar âdemlere koşup gönderesin.

123/248

Mehmed çavuşa virildi.

Fî 23 Ramazan sene 985

Avlonya beğine hüküm ki:

Ergiri Kasrı kadısı mektûb gönderüp kırk beş asîlerinden Jolare nâm karye halkı fethî hakanîden berü isyân üzere olup ve nice karyeler eşkiyâsı cem' idüp sa'b yerlere çıkup her zamanda karyeler garet nicesin katl ve ehl-i iyâllerin esir ve frengi bey' iderler deyu kazâ-yı mezbûrda vakı' olan zuamâ ve sipahi ve hisar erenleri şikâyet ettüklerin bildirmeğın buyurdum ki: Mehmed çavuş vusûl buldukda te'hîr etmeyüp sancağının zuamâ ve sipahileri ile lâzım olursa il eri ile dâhî üzerlerine varup hüsn-i tedbîr ve tedârikle düz yerlere indirüp temkin ettirüp her vech ile teb'îd ve itâat ettüresin.

123/249

Bu dâhî

Keşan ve Hayrabolu ve Rodoscuk kadılarına hüküm ki:

Taht-ı kazânızda terekesi olanlara terekelerin aher yere bey' itmeyüp muhkem hıfz idüp İstanbul zahîresi için emr-i şerîfimle varanlara virdirüp ve bi'l-fi'l terekenin silk ve kalan ne vech iledir narh-ı cârî nenin üzerinedir? Sicil-i mahfûza kayd olunup sûreti muaccelen gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Mehmed çavuş vardukda emrim mücebince taht-ı kazânızda terekesi olanlara tenbîh eylesin ki emr-i şerîfim vârid olmadın terekelerinden bir habbesin aher yerlere bey' ve telef ettirmeyüp gereği gibi hıfz ettirüp İstanbul zahîresi için o emr-i şerîfe ile varanlara

narh-ı rûzî üzere akçeleri ile virdirüp ve şimdiki halde terekenin narhı ne mikdâr ise yazup bildiresin.

124/250

Çatalca kadısına hüküm ki:

Bundan akdem hükm-i hümâyûnum gönderilüp taht-ı hükümetinizde bulunan terekeyi hârice ve deryâyaya virmeyüp birer münâsib mahallerde der mahzen ettirüp emr-i şerîfimle İstanbul zahîresi için varan rençber gemilerine narh-ı cârî üzere bey' ettiresin ki haslarına ticaret ve İstanbul'da zahîre bâbında olan müzâyaka ve zarûret def' olunup ba'de hâsıl ola ve terekenin narhı bi'l-fi'l ne kadardır? İ'lâm eylesin deyu emrim olmağın Südde-i sa'âdet'ime mektûb ve sûret-i sicil gönderüp buğdayın kilesi on sekizere olduğun bildirmişsin. İmdi İstanbul'da tereke bâbında müzâyaka olmağın taht-ı hükümetinizde olan buğdayı emr-i sâbık mücebince birer münâsib mahalde der mahzen ettirüp mühürleyüp hârice ve deryâyaya virilmeyüp anun gibi emr-i şerîfimle İstanbul zahîresi için rençber gemileri vardukda semtinize karib olan iskelelere indirüp narh-ı cârî üzere emr ile varup gemilere bey' ettirmek emr idüp buyurdum ki:

Mehmed çavuş vardukda emr-i sâbıkım üzere taht-ı hükümetinizde bulunan buğdayı bir münâsib mahalde der mahzen ettirüp mühürleyüp dâhî anun gibi İstanbul zahîresi için emr ile rençber gemileri vardukda mümkün olduğu üzere der mahzen olan terekeyi ashâbı ve yahud vekîlleri ile semtinize karib olan Karluz(?) iskelesine indirüp narh-ı cârî üzere emr ile varan gemilere bey' ettiresin ki ashâbına ticaret ve İstanbul'da olan zarûret def' olup ba'de hâsıl ola. Ammâ bu bahâne ile ellerinde emr olmayup hârice varan gemilere ve deryâyaya küffâra tereke virilmekten hazer eylesin. Şöyle ki emr-i şerîfime muhâlif küffâra ve yahud ellerinde emirleri olmayân gemilere tereke virildüğü istima' oluna asla beyân olunan öZRünüz makbul olmaz. Ana bâsîret üzere olan ve emr ile varan rençber gemilerinden kimin gemisi varmıştır? Reîsi kimdir? Ve her gemiye ne mikdâr tereke konulmuştur ve ne tarihte tahmîl olunmuştur? Ve narhı nedir? Ve ellerinde emirleri var mıdır? Nicedir? Yazup bildiresin.

125/251

Mehmed çavuşa virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Delvine beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Delvine’de sâkin Oğuz nâm sipahi deryâyâ tereke virdüğü sâbit olup ve Sinan nâm sipahi dört âdem katl idüp ve nice kimesnenin bargirlerin alup zulm ettüğün kadı arz idüp ve Koçi nâm kimesne Ergiri Kasrı’nda Mustafa nâm kimesnenin avretin ayardup ve on bin akçesin alup asî olan karyeye varup hâlâ Delvine’de sâkindir deyu sâbika Delvine beği Bayezid dâme izzühû arz etmeğin emr-i şerîf gönderilüp ahvâleri fermân olunup teftîşine mübâşeret eyledükde tımarlarınız alındı deyu haber aldıkları ecilden Oğuz Beray ve Sinan on gündür ki ki tımarları mukarrer ettirmeğe gidüp ve Mustafa Alan asî olan karyede sâkindir deyu Müslüman’lardan cem-i gafîr haber virdüklerin arz eyledüğün ecilden mezbûr Mustafa ele götürülmek emr idüp buyurdum ki:

Mehmed çavuş vardukda mezbûr Mustafa’yı sâkin olduğu asî karyeden hüsn-i tedbîr ile ele götürüp dâhî muhkem habs idüp ahvâlin arz eylesin.

125/252

Bu dâhî

İnebahtı beğine hüküm ki:

Livâ-yi mezbûr sipahileri arz-ı hâl sunup kadımden sefer-i hümayûn vâkı’ oldukta hıdmetimiz edâ ettükten sonra aher hıdmet teklif olunmayup kendü hâlîmizde olurduk. Sâbika livâ-yı mezbûr beği olan Mustafa beğ gemiler kışladığı sipahilerden ba’zı muhâfaza hıdmetinde olalar deyu arz etmekle vech-i meşrûh üzere emr-i şerîf vârid olup lâkin yazın sefer seferleyüp kışın muhâfâzâda olmak sipahilere emr-i asîr ve te’addîdir deyu inâyet ricâ eyledükleri ecilden buyurdum ki:

Mehmed çavuş vardukda min-ba’d kendün bindiğin bir vazîfe gemisinin levâzımın sen tedârik idüp muhâfaza zamanında kendü âdemlerinle hıfz ettirüp ammâ yedek olan gemiye sipah tâifesinden ve hisar erenlerinden münâvebe tarîkiyle kadımden olageldiği üzere vakt ile hıfz ettirüp yedekden gayrı gemiler sipah tâifesi teklif olunmakdan ve hilâf-ı emr kimesneye teklif ve te’addîden hazer eylemeyesin.

125/253

Hayr nâm kimesneye virildi.

Fi 22 Ramzan sene 985

Rodos beğine hüküm ki:

Erzurum'lu Veli nâm kimesne mecrûh olup bi'l-fi'l senin yanında olan kadırgada kürekde imiş. Mezid-i merhametinden ıtlâk olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezkûru kürekden ıtlâk idüp vilâyetine gönderesin ki varup kendü hâlînde ola.

126/254

Divan kâtiblerinden Abdi Çelebi'ye sâhibe teslim için virildi.

Fi 25 Ramazan sene 985

Bozok sancağıbeğine Amasya ve Çorum kadılarına hüküm ki:

Yüzdepâre kadısı Mevlâna Bayezid mektûb gönderüp kazâ-yı mezbûrdan Baher ve Memişah ve Uğurlu ve Şeyh Minnet ve Deli Sabancı ve Dede Bali ve Canik şeyhi Şeyh Minnet ve Balım Kulu ve Hüseyin oğulları şirret ve şekâ üzere olup nice def'a katl-i nüfus idüp evler basup esbâblar garet ettüklerinden gayrı Müslümanlar'ı nâ-hakk yere ehl-i örfe gamz idüp rencîde ettirüp tezvîr ve telbîsden hâlî olmayup ve muktezâlarınca olmayân ehl-i hükme nice mühimman idüp ümerâ çıkarup hevâlarına tâbi müfettiş ve mübâşir alup şühûd-ı zûr ile nice evler ve karyeler harâb idüp ve mezbûr Yüzdepâre kadı oldukda telbîs ve da'vâların istima' itmeyüp hufyeten virmemek ile Yüzdepâre ahâlisi tarafından telbîs arz-ı hâl sunup mezbûrun ve nâibi Osman'ın ve âdemlerinin ta'yînine emr-i ihrâc idüp elli nefer kimesne ile girüp nice kimesnenin ehl ü iyâli üzere konup ve kendü havalesine tâbi olanların da'vâların muktezâ emr-i hükm idüp ve avârız cem'inde on beş âdemine denlü hıdmet akçesi aldırup zulm etti deyu da'vâ idüp imdi mîrî hıdmet iken nâib Osman'ı tutup habs idüp da'vâ-yı hak ider kimesne olmayup nâib-i mezbûr mahbus iken üç yerde muâmele-yi mecrûh idüp ber-mûcebi-şerîf ve sadru's-şeria der iyâli vermiştir ve on beş altun malın ve iki yüz altın dâhî mahkeme-yi meculünden garet olmağın zulm etmişlerdir deyu şer ile görülmek için emr-i şerîf taleb eyledikleri ecilden buyurdum ki:

Vardukda mezbûran ahvâllerinin bir def'a şer' ile fasl olmayup on beş yıl geçmiş değil ise hüsama muvacehesinde teftîş idüp göresiz. Fi'l-vâkı' kazıyye arz olduğu üzere olup mezbûran zulm ve te'addîleri ve fesâd ve şenâatleri olup bi hasebi şer'-i şerîf sâbit olursa olbâbda muktezâ-yı şer'-i kavîm ne ise icrâ idüp yerine koyasız. Ammâ bu bâbda gereği

gibi hak üzere olup bir cânibe meyl ü muhâba zâlimi ve ehl-i fesâd ve şenâat olanı hayin idüp hak say‘ hıdmet ise husûsa irişüp dâhî vuku‘ üzere arz eylesin. Edeb ve bâsîret ve hilâf-ı vâkı‘ kazâ arz olunmaktan hazer idesiz.

127/255

Yevmü’s-sebt

Fî 27 Ramazan sene 985

Çavuşbaşı

Divan’da Ağa’yaya virildi.

Fî (mürekkepli) Ramazan sene 985

Vidin beğine Vidin ve Berkofça kadılarına hüküm ki:

Rum ili çavuşlarından olup kazıyye-i Berkofça’da mütemekkin olan Mahmud çavuş kendü hâlînde olmayup ve çavuşluğu hıdmetine dâhî gelmeyüp ehl-i fesâd ve haramzâde levendât sağlayup yola ve bile aşub kazıyye-yi Vidin’den mahrûse-yi ve Edirne’ye ve Sofya câniblerine ticaret iden tüccârın kimin katl ve kimisinin erzak ve esbâbların nehb ve garet idüp kışda ve yazda ebnâi sebile enva‘ zulm ve te‘addî eylediği memnu‘-yu şerîfim olmağın imdi Eyyâm-ı Sa‘âdet’imde bir kimesneye zulm ve te‘addî olduğuna rızâ-yı şerîfim yoktur. Buyurdum ki: Vardukda mezbûr Mahmud çavuş her kanda ise ele götürüp dâhî da‘vâyı hak idenler ile mürafaa-i şer‘-i şerîf idüp bir def‘a şer‘ ile fasl olunmuş da‘vâyı vekîle ber mûcebi şer‘-i şerîfe onât-ı vech ile teftîş idüp göresiz. Şöyle ki kazıyye istima‘ olunduğu gibi ise üzerine muktezâ-yı şer‘-i şerîf üzere bi’l-muvâcehe subût bulan sıhhat ve hakikat ile sicil-i mahfûz kayd idüp dâhî kendüyi habs eyleyüp sûret-i sicillerin üçünüz dâhî maan imzalayup Dergâh-ı Muallâma isâl eylesiz. Sonra emr ne vech ile sâdır olur ise mûcebi ile âmel eylesiz.

127/256

Arz getüren Cafer nâm kimesneye virildi.

Fî 27 Ramazan sene 985

Çirmen beği Mehemmed beğe Hezargrad ve Pravadi kadılarına hüküm ki:

Pravadi kazâsına tâbi Madırla nâm karyede mütemekkin olup erbâb-ı tımardan olan Ekşi Sinan dimekle ma‘rûf nâm sipahinin Balaban ve Rıdvan nâm iki nefer kulların

mesfûr Ekşi Sinan Mesalihi Ali nâm âdeminin ve Baltalı Ali nâm kimesne ile katl idüp müteseyyidlerin saklayup ve bir re's öküzün ve üç re's atların ve bir re's koyunun ve iki re's kara sığır ineklerin ve iki re's danaların serika idüp da'vâ etmek istediğün iki damı ile bir odasın ihrâk idüp ve Cafer nâm kimesnenin dâhî odasın ihrâk idüp Rum İli çavuşlarından Emrah çavuşun Kurd ve Musa ve Zülfe nâm şerîkler ile birer re's atın ve iki re's öküzlerin serika idüp ve kendü tımarı reâyasın ve etraf karyelerde olan reâyadan nice kimesneleri cebren ... tutup istihdâm eyleyüp etmek istemeyenleri başa aşağı habs idüp dâhî bana muhâlefet idersin deyu eyleyüp bunların emsâli enva' zulm ve te'addî olduğu i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vardukda ihzâr hüsama kalup gaybet idenleri şer' ile buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp bir defa şer' ile fasl olunmuş da'vâ-yı vekîle müteveccih olan hukuku ashâbına hükm idüp alıvirdükten sonra mezkûrlar ve sipahi olanları habs idüp arz eylesin olmayâna şer' ile lâzım geleni icrâ eylesin.

128/257

Müşârün-ileyhin kapı kethüdssı Ali çavuşa virildi.

Fî 28 Ramazan sene 985

Anadolu beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Kütahya sancağında zahîre ihrâcî için Hamza çavuş mübâşeretiyile hükm vârid olup üç kadılık yerden İstanbul mevtiyle yüz dokuz müd tereke irsâl olundu. Ammâ bu yerde tereke hâsıl olmadı. Ziyâde bahâya çıkup ve kirası dâhî ziyâde olup reâyaya küllî te'addî olmağın sâ'iri gönderilmedi deyu arz etmişsin. İmdi buyurdum ki:

Vardukda reâya tâifesine tevzi ve ta'yîn olunan zahîreden feragat idüp reâyaya ta'ciz etmeyesiz. Ol yerlerde mîrî tereke vardır. Ne mikdâr ise mîrî terekeyi me'mûr olan mahalle vakt ve mevsimi ile irsâl eylesiz. Sâbıka gönderdiğün tereke dâhî toz ve toprak olup saf olmamış. Gönderdiğün terekeyi kalburladup pak idüp gönderesiz ki husûsı mühimdir. İhmâlden hazer eylesiz.

128/258

Beğın kethüdası Rıdvan'a virildi.

Fî 28 Ramazan sene 985

Karahisar-1 Şarki beğine ve kadısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin. Mektûb gönderüp livâ-yı mezbûra tâbî kazalarda olan ekrâdın ba‘zı kızılbaş mezheb olup rafz ve ilhâd semtine sâkin olup ve karyelerde cemiyetler idüp şer‘-i şerîfe muhâlif nice ef‘âl-i şenâ ve evza‘-ı kabîha olup mera-i mezbûrenin ekserî serbest olmak ile haklarından gelinmeyüp ol sebebdan hırsızlık ve harâmîlik idüp ve ekserî yatak olup reâya ve berâyâ ellerinden aciz ve fûrumande olmuşlardır deyu bildirmeğın ahvâlleri görölüp bî mezheb olanların haklarından gelinmek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup anun gibi rafz ve ilhâd ve şirret ve fesâd üzere olup serbest kurâda sâkin olanları serbest sâhiblerinden talep idüp gönderdüp ahvâllerin tamâm-ı hak üzere bî gazez ehl-i vukuf ayân-ı vilâyetden teftîş idüp göresin. Arz olunduğu gibi olup bî mezheb ve kızılbaş oldukları sâbit olanların hakların şer‘ ile âmîl olup şer‘ ile lâzım geleni icrâ idüp yerine koyasın. Anun gibi serbest sâhiblerinden ehl-i fesâd olanlar talep olundukda inâd idüp virmezler ise yazup arz eylesin.

129/259

Arz getüren Mustafa nâm kimesneye virildi.

Fi 27 Ramazan sene 985

Menteşe beğine Üzümlü kadısına hüküm ki:

Sen ki Üzümlü kadısısın. Mektûb gönderüp Emin oğlu dimekle ma‘rûf Mustafa nâm kimesnenin şirret ve şekâvet hakkında mirâren o emr-i şerîfe vârid olup üç def‘a küreğe konulup birer tarîkla hâlâs olup gelüp levend suhtelere reîs olup bilâ sebep nice kimesneleri katl idüp ve nicesinin evlerin garet idüp ve ba‘zı kimesnelerin cebren malların alup enva‘ fesâddan hâlî değıldir deyu arz ettüğün ecilden buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup arz olunduğu üzere mezkûr Mustafa'nın fesâd ve şenâati sâbit olursa hüsn-i tedbîr ve tedârikle ele gönderüp yarar âdemlere koşup irsâl eylesin.

129/260

Arz getüren kimesneye virildi.

Anadolu ve Levendaz kadılarına hüküm ki:

Anadolu ve Katl-i Efranç(?) kal'aları dizdarları Hasan ve Mahmud nâm kimesneler mektûb gönderüp sâbika kal'a-yı Katl-i Efranç(?) dizdarı olan Hamza kal'a-yı mezbûrda hazine kurbinde deryâ cânibinde vâkı' Gözcüler Tophânesi'ne çıkup ağaçların ve kiremidlerin alup Müslümanlar'dan mültezim oldukları bârûd sipahi ve erzeni ayn ile almayup akçelerin alup teslîm-i hazine tenbîh etmedin ellerine teslîm temessüklerin virüp emânet eyledüklerin bildirmeğin buyurdum ki:

Vardukda mezbûru meclis-i şer' a ihzâr idüp ahvâlin kal'a-yı mezbûre mustahfizlarından tefiş idüp göresin. Arz olunduğu üzere mezbûr dizdar zikr olunan tophâneyi yakup ağacın ve kiremidin alup ve ol Müslümanlar'dan dâhî yazup sipah ile erzeni ayn ile almayup akçelerin alup teslîm-i hazine etmedin ellerine teslîm temessüklerin virüp emânet ettüğü vâkı' midir? Nicedir? Aslı ve hakikati ile ma'lûm idinüp vuku' üzere arz idesin.

130/261

Tekrar aşağıda geçmiştir.

Ağraz ve Kilis beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp sancağının zuamâ ve erbâb-ı tımarı ancak seksen nefer olup otuz neferden ziyâdesi iki yıldır ki vâkı' olan cemiyete gelmeyüp istihdâmda ve kimi Haleb çavuşlarından olmak bahâne idüp hıdmetde bulunmadıklarından gayrı şimdiye dek bulunanlar dâhî anları bahâne idüp hıdmetlerinde ihmâl üzere olub alan biri bir mültezimden icâre ile hamam tutup hıdmete gelmemiştir deyu bildirmişsin. Buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda mukayyed olup anun gibi sancağında dirlik tasarruf idenlerden aher yerde istihdâmda olup sancağı sipahileri ile hıdmet etmedi deyu dirliklerine dahl olunmamak için mutasarrıfı emr-i şerîf olmayânlar mücedded hıdmet vâkı' oldukda hıdmet vâkı' oldukda her biri bir bahâne ile bilâ emr fuzûlî kendü hevâlarında gezüp me'mûr oldukları cemiyet mevcûd bulunmayup varmayânları kaç nefer ise isimleri ile ve baş karyeleri ile yazup bildiresin.

130/262

Sâhib-i Sa'âdet hazretlerine gönderildi.

Fî 23 Ramazan sene 985

Boğdan voyvodasına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Yuvan nâm lâinin karındaşı nâmına olan ehl-i fesâd baş bazarına çeküp sen dâhî üzerine varup cenk idüp müfsid-i mezbûr baş bazarında olduğun ve sen Boğdan ile Eflak sınırında olduğun ve mezbûr-ı müfside müteâllik tedârik üzere idüğün bildirmişsin. Mektûbunda her ne ki demiş isen cümle ma'lûm-ı şerîfim oldu. Eyle olsa müfsid-i mezbûrun ele gelmesi hûsusu tatar askerine ve ümerâya emr olmuştur. Lâkin anlar varup memleket garet ve hasaret itmedin sen tedârik idüp Boğdan bevadirleri? ve ayânı ile ittifâk eyleyüp şakî-yi mezkûrun olduğu yeri kuşadup etraftan zahîre verdirmeyüp ele getirülmesin emr idüp buyurdum ki:

Varıcak mezkûrun husûsuna mukayyed olup tatar tâifesi ve ümerâ kullarım irişmedin Boğdan'ın ayânı ve ... ile haberleşüp dâhî hüsn-i ittifâk ile müfsid-i mezbûrun etraf ve cevanibin ihâta eyleyüp etraftan zahîre virdirmeyüp dikkat ve ihtimâm ile diri ele getürmesine say eyleyesin. Onât-ı tedârik idüp şakî mezbûru ihmâl ve musahale olunmakla gaybet ettirmekten hazer eyleyesiz. Şöyle ki Boğdan ... ve ayânı mezkûrun husûsunda ihmâl idüp ele getürmesine ikdâm etmeyeler gaybet ettireler. Garet ve hasaret olmaları mukarrerdir. Ana göre tedârik eyleyeler. Kendü oğulları ve kızları esir olur ana göre mukayyed olalar.

131/263

Yevmü's-sebt

Fî 4 Şevval sene 985

Fi't-tarih'il mezbûr

Toyran oğlu Sefer çavuşa virildi.

Köstendil beğine hüküm ki:

Hâlâ Yehlodan(?) voyvoda nâmına bedbaht eşkıyâdan bir nice kızaklara serdar olup vilâyet-i Boğdan üzerine müstevlî olmağın def'-i mazarratları için Silistre sancağıbeği Davud dâme izzühû serdar ta'yîn olunup Bender ve Niğbolu ve Vidin beğlerine ve Erdel ve Eflak ve Boğdan voyvodalarına müekked ahkâm-ı şerîfe gönderilmişti. Hâlâ Vulçitrın ve Alacahisar ve Vidin beğlerine dâhî Boğdan'a varmak için ahkâm-ı şerîfe yazılıp sen dâhî muaccelen varup irişüp hıdmetde bulunman emr idüp buyurdum ki:

Vardukda asla te'hîr ve terâhî itmeyüp umumen sancağının alaybeğisi ve zuamâ ve erbâb-1 tımarı ile müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla mûmâ-ileyh Davudd âme izzühûya varup mülâkî olup vech ü münâsib görüldüğü üzere hıdmetlerde ve yoldaşlıklarda bulunup cümleliz yek dil ve yek cihet olup hüsn-i ittifâk ve ittihâd ile biinâyetillahiteâla melâîn hâsirîn ele getirüp haklarından gelinmek bâbında bezl ü makdur eyleyüp enva' yüz aklıklarına say eylesin.

Bu dâhî

Bir sûreti

Alacahisar beğine

Bu dâhî

Bir sûreti

Vulçıtrın beği sancağibeği ve zuamâ ve erbâb-1 tımarı ve Alaybeğisi ve cümle akıncılarıyla

131/264

Bu dâhî

Çirmen beğine hüküm ki:

Mukaddemân ol cânibde teftîşde olmağla Boğdan'a bile varup hıdmetde bulunasın deyu hükm-i şerîfim gönderilmişti. Hâliyâ sancağın zuamâ ve sipahileri dâhî muaccelen varup irişüp sana mülâkî olmak için alaybeğine emr-i hümayûnum gönderilmişti.. Buyurdum ki:

Vardukda yanında olan âdemlerinle hâzır ve müheyyâ olup sancağın zuamâ ve sipahileri ile alaybeğisi sana mülâkî olduklarında bilâ tevakkuf bu husûsa serdar ta'yîn olunan Silistre beği Davud dâme izzühûnun yanına varup vech ü münâsib gördüğü üzere hıdmetde ve yoldaşlıkda bulunasın ve hâlâ Köstendil ve Alacahisar ve Vulçıtrın beğlerine dâhî sancaklarının alaybeğileri ve umumen zuamâ ve sipahileri ile muaccelen varup irişüp hıdmetde bulunmaları için her birine müstakil müekked ahkâm-1 şerîfe gönderilmiştir. Varduklarında müşârün-ileyhim beğler ile ve sâ'ir bu husûsa me'mûr?olan emr ile yek dil ve yek cihet olup hüsn-i ittihâd ve ittifâk ile biinâyetillahiteâla melâîn haklarından gelinmeğe say'eylesin.

132/265

Hüdavirdi beğın kethüdası Şeyhi Nâm kimesneye virildi.

Fî 2 Şevval sene 985

Şehrizol beğlerbeğine hüküm ki:

Karadağ sancağıbeği Hüdavirdi mektûb gönderüp kendüden sancakbeği olanlar livâ-yi mezbûrun hırsuz ve harâmîlerin ele getirüp haklarından gelinmekle ehl-i fesâd def' olagelinmişti. Hâlâ sarılı tâifesinden ba'zı hırsuz ve ehl-i fesâd zuhûr idüp ele getirülmek murâd olundukda livâ-i mezbûrun zuamâ ve sipahileri ve gayrı sâhibleri tavâif-i şerîfenin cürm ve cinâyetine ve sâ'ir siyâsetine sancakbeğleri karışmayalar deyu ellerinde hükmi şerîf vardır deyu hırsuz ve harâmîlerin ele virmekte inâd ve muhâlefet eyledüklerin arz idüp ol bâbda hükmi şerîf ricâ etmeğın min-ba'd zuhûr iden hırsuz ve harâmîleri ele getürmeğın istediğın kimesneyi dahl etmemesın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mukayyed olup anun gibi tâife-yi mezbûreden ve gayrıdan hırsuz ve harâmî ve sâhib-i aşâyır ve gayrıdan bir ferdi ehl-i fesâda himâyet ettirmeyüp mukaddemâ olan sancakbeğleri ve harâmîleri ele getirüp şer' ile lâzım geleni icrâ edesın.

132/266

İbrahim nâm kimesneye virildi.

Teke beğine Antalya ve Karahisar-ı Teke ve Düşenbe kadılarına hüküm ki:

Abdi Fakih nâm kimesnenin mukaddemâ nice def'a fesâd ve şenâati sicil olmağla cezire-yi Kıbrıs'a sürgün olmak için ahkâm-ı şerîfe virilüp cezire-yi mezbûreye sûret-i sicilleri ile gönderilmişken hâlâ mezkûrun ahvâli şer' ile teftîş olunmağı için hükmi şerîfim olmağın bir tarık ile berü yakaya geçüp girü şirret ve şekâvetden hâli olmadığı i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vardukda göresiz. Sâbıka vech-i meşrûh üzere şirret ve şekâveti sâbit ve sicil olmağla cezire-i mezbûreye gönderilmek için ahkâm-ı şerîfe virilüp sürgün olmuşken hâlâ girü geçüp şekâvetden hâli olmayup fesâd ve şenâati sâbit olursa o emr-i sâbıka mûcebince yarar âdemlere koşup cezire-yi mezbûra gönderesın.

132/267

Oltu kullarından Mustafa'ya virildi.

Oltu beğine hüküm ki:

Erzurum defterdârı mektûb gönderüp Oltu kadısı olan Muslihiddin bârûdhânenin üzerine nâzır olup say‘ ve kifâyesi zâhir olmuştur deyu arz edüp senin dâhî muâvenetin lâzımdır deyu arz etmeğin buyurdum ki:

Vardukda sen dâhî mukayyed olup bârûdhânenin lâzım olan mühimmatın görüp muâvenet etmeden dakika fevt etmeyesin.

133/268

Derviş çavuşa virildi.

Fî 2 Şevval sene 985

Teke beğine livâ-yi mezbûrda vakı‘ olan kadılara hüküm ki:

Taht-ı hükümetinizde ehl-i fesâd suhte tâifesi cem‘ olup fesâd ve şenâat üzere oldukları i‘lâm olunmağın buyurdum ki:

Vardukda Anadolu kadılarından Derviş çavuş ol makule ehl-i fesâdı ale’l-gafle basup cemiyetlerin dağıtıp fesâdı sâbit olanları habs eylemek istediğün kimesneye mâni olmayup her birinüz gereği gibi muâvenet eyleyüp ehl-i fesâda ruhsat vermeyesiz.

133/269

Cafer beğın kethüdası Mehmed’e virildi.

Fî 4 Şevval sene 985

Ağraz ve Kilis beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp sancağbeği ve zuamâ ve erbâb-ı tımarı ancak seksen nefer olup otuz neferden ziyâde iki yıldır ki vâkı‘ olan cemiyete gelmeyüp kimisin istihdâmda ve kimi Haleb çavuşlarından olmak bahâne idüp hıdmetde bulunmadıklarından gayrı şimdiye dek (mürekkepli) dâhî anları bahâne idüp hıdmetlerinde ihmâl üzere olup alan biri mültezimdir. İcâre ile hamam tutup hıdmete gelmemiştir deyu bildirmişsin. Buyurdum ki:

Vardukda mukayyed olup anun gibi sancağında dirlik tasarruf idenlerden aher yerde istihdâmda olup sancağı sipahileri ile itdi/itmedi deyu dirliklerine dahl olunmamak için mutasarrıfı emri olmayânları mucedded hıdmet vâkı‘ oldukda her biri bir bahâne ile bilâ

emr fuzûli kendü hevâlarında gezüp me'mûr oldukları cemiyet mevcûd bulunmayup ve isimleri defter eyleyüp gönderesin.

134/270

Cafer beğın kethüdası Mehmed'e virildi.

Fî 4 Şevval sene 985

Kilis beğine hüküm ki:

Âdem gönderüp Okçu Arabalı Bilu dimekle şakî levend tâifesi kadımı yerlerinden kalkup suk dağ dimekle meşhûr bir sa'b yerde kal'a idinüp Hücâc ve tüccâra ve sâ'ir ayende ve revendeye zarar ve ziyân hâlî olmayup mezbûrlardan da'vâ-yı hakk idüp şer'a dâ'vet ettiklerinde itâat itmeyüp elde cerb ile karşı varurlar deyu şikâyet oldunduğu arz olundukda merhûm baba zamanında mezbûrları kaldırup gerü kadımı yerlerine koyasın deyu hükmi-şerîf verildiğin bildirip tecdîd olunmasın taleb etmeğin buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere ol makule hükmi-şerîf verilmiş ise mazmûnu ile âmel idüp ol emri-hümâyûna muhâlif kimesneye iş ettirmeyesin.

135/271

Kapuculukdan çıkan Behram çavuşa virildi.

Fî 4 Şevval sene 985

Boğdan beğine hüküm ki:

Vilâyet-i Boğdan'a müstevlî olan eşkıyanın def' mazarratları için Silistre beği Davud serdar olup mu'avenet için sana ve Vidin ve Niğbolu beğlerine ve Çirmen beği dâhî ol canîbde teftîş olunmağla müşârün-ileyh ve Erdel ve Eflak ve Boğdan voyvodalarına müekked ahkâm-ı şerîfe yazılup Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından üç yüz nefer yeniçeri irsâl olunmuştu. Hâlâ Boğdan voyvodası Südde-i Sa'âdet'ime mektûb gönderüp zikr olunan eşkıyâ ile iki gün gece muhkem cenk olup def' ve ref'ine çare olmadı deyu i'lâm etmeğin Dergâh-ı Muallâmda zağarcılarım başı olan Ali ile bin nefer yeniçeri dâhî gönderilüp ve hâlâ Köstendil ve Alacahisar beğlerine ve Çirmen alaybeğisine sancaklarının umumen zuamâ ve erbâb-ı tımarıyla ve Vulçitrın beği dâhî cümle akıncıları ile İsakcı iskelesinden geçüp serdar olan mûmâ-ileyh Davud'un yanına ale't-ta'cil varup mülâki olup hıdmetde bulunmaları için müekked ahkâm-ı şerîfe yazılup gönderilmiştir

ve Boğdan voyvodasına dâhî beğler varup irişince Boğdan'ın bolarları ve ayânı ile haberleşüp melâ'in hâsirîne zahîre ve bir taraftan kaçmağa yol virdirmeyesin deyu mu'avenet idesin deyu evâmîr-i alîye gönderilmiştir. Buyudum ki

vardukda sancağının zuamâ ve sipahileri ve alaybeğisi ile hâzır ve müheyyâ olup müşârün-ileyhim emr ile yekdil olup ve voyvodaları ile haberleşüp dâhî mukaddemâ ve hâlâ irsâl olunan yeniçeri kulların ile melâin hâsirîn üzerine hücum idüp ortaya alup bir taraftan kaçırmayup inâyet-i hakla ele götürüp haklarından gelinmek bâbında enva' say ve ihtimâm vücûda getüresin ve bi'l-cümle mûmâ-ileyh serdar vech ü münâsib gördüğü üzere din ve devlete müteâllik umûrda bezl ü makdur eylemeyesin.

Bu dâhî

Bir sûreti

Vidin beğine yazıldı.

Bu dâhî

Bir sûreti

Niğbolu beğine yazıldı.

135/272

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Boğdan'a müstevlî olan ilâ ve bir taraftan kaçmağa yol virdirmeyesin deyu emr-i hümâyûnum gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Vardukda te'hîr itmeyüp yanında ne mikdâr darbzen bulunursa bile uydurup vilâyet-i Eflak'ın yarar ve tevânâ asâkiri ile ve Boğdan voyvodasıyla hâzır ve müheyyâ olup mûmâ-ileyh serdar ile haberleşüp dâhî her taraftan melâ'in hâsirînin üzerine hücum idüp hüsn-i ittifâk ile ortaya alup bir taraftan kaçırmayup inâyet-i hakla ele götürüp haklarından gelinmek bâbında gereği gibi mu'avenet eyleyesin.

136/273

Toyran oğlu Sefer çavuşa virildi.

Fî 4 Şevval sene 985

Çirmen alaybeğisine hüküm ki:

Livâ-yı mezbûr beği Silistre ve Bender câniblerinde teftîşde bulunmağın Boğdan'a varub hıdmetde bulunasın deyu mukaddemâ mîri müşârün-ileyhe emr-i hümâyûnum gönderilmiştir. Hâliyâ livâ-yı mezbûrun zuamâ ve erbâb-ı tımarı dâhî ber vech-i isti'câl ihrâc olunup senünle mûmâ-ileyhin yanına varup hıdmetde bulunmanız emr idüp buyurdum ki:

Vardukda te'hîr itmeyüp livâ-yı Çirmen'in zuamâ ve erbâb-ı tımarın muaccelen icrâ idüp yanına cem' eyledikten sonra müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla mûmâ-ileyhin yanına varup hıdmetde bulunasın.

136/274

Behram çavuşa virildi.

Fî 4 Şevval sene 985

Silistre beğine hüküm ki:

Vilâyet-i Boğdan'a müstevlî olan eşkıyânın def'-i mazarratları için sen serdar ta'yîn olunup muâteb için Bender ve Vidin ve Niğbolu beğlerine ve Çirmen beği dâhî ol cânibde teftîşde olmağla müşârün-ileyh Erdel ve Eflak hâlâ Boğdan voyvodası mektûb gönderüp zikr olunan eşkıyâ ile iki gün ile gece muhkem cenk olup def' ve ref'ine çare olmadı deyu i'lâm etmeğın Dergâh-ı Muallâmda zağarcılarım başı olan Ali ile bin nefer yeniçeri dâhî gönderilüp ve hâlâ Köstendil ve Alacahisar beğlerine ve Çirmen alaybeğisine sancaklarının zuamâ ve erbâb-ı tımarı ve alaybeğileri ve Vulçıtrın beği dâhî cümle akıncıları ile ve sancağın umumen zuamâ sipahileri ve alaybeğisi ile İsakcı iskelesinden geçüp ale't-ta'cil sana mülâki olup hıdmetde bulunmaları için müekked ahkâm-ı şerîfe gönderilmiştir ve sen kemakân cümleye serdar olmak emr idüp ve Boğdan voyvodasına dâhî beğler varup irişince Boğdan'ın kulavuzları ve ayânı ile haberleşüp melâ'în hâsirîne zahîre ve bir taraftan kaçmağa yol verdirmeyesin deyu Eflak voyvodasına dâhî yanında ne mikdâr darbzen bulunursa bile uydurupgereği gibi muâvenet idesin deyu o emrimle gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Vardukda cibillinde merkûz olan gayret ve himmet muktezâsınca var kuvveti yazuya getirüp müşârün-ileyhim emr ile yek dil olup voyvodaları ile haberleşüp dâhî mukaddemâ ve hâlâ irsâl olunan yeniçeri kullarım ile melâ'în hâsirînin üzerine hücum idüp ortaya alup

bir taraftan kaçırmayup inâyet-i hakla ele götürüp haklarından gelinmek bâbında enva‘ mesâî-yi cemîlenüz vücûda getüresiz.

137/275

Behram çavuşa virildi.

Fî 4 Şevval sene 985

Boğdan voyvodasına hüküm ki:

Mektûb gönderüp vilâyet-i Boğdan’a müstevlî olan eşkıyâ ile iki gün iki gece cenk olup def‘ ve ref‘ine çare olmayup Boğdan ile Eflak sınırı mabeyninde sâkin olduğun i‘lâm eylemişsin. İmdi bundan akdem Silitre beği serdar ta‘yîn olunup muâvenet için Niğbolu ve Vidin ve Bender beğlerine ve Erdel ve Eflak voyvodasına ahkâm-ı şerîfe gönderilüp Dergâh-ı Muallâmdan üç yüz nefer yeniçeri irsâl olunmuştu. Hâlâ bu vech ile arz ve i‘lâm eylediğün ecilden zağarcı başıyla bin nefer yeniçeri dâhî irsâl olunup ve sâbıkâ ta‘yîn olunan ümerâdan mâ-adâ hâlâ Köstendil ve Alacahisar ve Vidin beğlerine ve zuamâ ve sipahileri ile ve Vulçitrın beğine dâhî cümle akıncıları ile ve sancağının umumen zuamâ ve erbâb-ı tımarı ile ale’t-ta‘cil varup irişüp gereği gibi muâvenet ve müzâheret eylemek emr olunmuştur. Buyurdum ki:

Vardukda sen dâhî bâsîret ve intibâh üzere üzere olup zikr olunan beğler varup yetişince vilâyet-i Boğdan’ın kulavuzlarına ve ayânı ile haberleşüp müfsid-i mezbûra zahîre ve bir tarafa kaçmağa yol virdirmeyüp serdar ile beğler varup hücum eylediklerinde sen dâhî Eflak voyvodası ile bir taraftan yürüyüp melâ‘în hâsirîn ortaya alup ele götürüp haklarından gelinmek bâbında enva‘ say ve ihtimâmın vücûda getüresin ve Eflak voyvodasına dâhî müekked hükm-i şerîf gönderilüp yanında ne mikdâr darbzen bulunursa uydurup gereği gibi muâvenet eyleyesin deyu emr olunmuştur. Müşârün-ileyhle ve sâ‘ir emr ile yek dil olup hüsn-i ittifâk ile zikr olunan eşkıyâyı ele götürmeğe ihtimâm eyleyesin.

137/276

Yeniçeriler mahzarına virildi.

Südde-i Sa‘âdet’imden Boğdan’a varınca yol üzerinde olan kadılara hüküm ki:

Vilâyet-i Boğdan'a müstevlî olan eşkiyânın def' için zağarcılarım başı Ali bin nefer yeniçeri ile irsâl olunmuştur. Her kangınızın taht-ı kazâsına dahl olursa zahîrelerin tedârik idüp müzâyaka çektirmeyesin.

138/277

Filibe ve Tatar Bazarı kadılarına hüküm ki:

Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Hüseyin çavuş mektûb gönderüp ba'zı kimesneler müşârün-ileyh mübâşeretü ile emr-i şerîf ihrâc idüp ehl-i fesâd olanlar ihzâr olunup anun gibi cürm-i galiz sâdır olup salb ve siyâsete müstahik olanlar bade's-subût siyâsete me'mûr olanlara siyâset ettirilüp katl icâb itmeyenler voyvoda habsine virildükde anlar dâhî malların alup itlâk itmekle ehl-i fesâd hâlâs bulup bu makulelerin dâhî cezaları ne ise icrâ olunmak lâzımdır deyu bildirdi. İmdi ol makule fesâd ve şenâatleri sâbit olup salb ve siyâsete müstahik olanlar küreğe konulmak bâbında defe'atle fermân-ı şerîfim sâdır olmuştur. Anun gibi himâyet idüp celb ve ahz sebebi ile itlâka bâis olanlar dâhî eşeddi ikab ile mu'âtab olmak mukarrerdir. Buyurdum ki: Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup taht-ı kazânızda vech-i meşrûh üzere cürm-i galizleri sâdır olup salb ve siyâsete müstahik olanlar şer' ile haklarından gelindikten sonra anun gibi hırsuz ve ehl-i fesâd ve mücrim olanlar ki şer' ile siyâset olunmak lâzım gelmeye ol makuleleri her kanda ise ele getirüp dâhî ahvâlleri şer'-i kavîm üzere teftîş idüp hırsuz ve ehl-i fesâd ve şenâat olduğu şer' ile sâbit olanları asla te'hîr itmeyüp sâbit olan mevâddın sûret-i sicilleri ile yarar âdemlere koşup irsâl eyleyesin. Celb ve ahz sebebi ile ehl-i fesâdı itlâk idenleri yazup arz eyleyesin.

139/278

Siyavuş paşa kethüdası Sinan çavuşa virildi.

Sağkol'da vâkı' olan beğlere hüküm ki:

Hâlâ Rumili beğlerbeğis Siyavuş paşa Boğdan seferine fermân olunup siz dâhî şimdiden sancağınıza müteâllik alaybeği ve zuamâ ve erbâb-ı tımarı ile yat ve yarağınız ile hâzır ve müheyyâ olmak lâzım. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda asla te'hîr eylemeyüp sancağınıza müteâllik olan alaybeği ve zuamâ ve erbâb-ı tımar ve çeribaşılarım cebe ve cevşen ve cebelüleri ve alât-ı harb ü kıtâl ve edevât-ı ve ceng ü cidalleri ile ve bi'l-cümle düşmen yarağı ile müretteb ve mükemmel

hâzır ve âmâde ve sen dâhî cebe ve cevşen ve cebelülerinle ve sâ'ir yat ve yarağınla hâzır olup müşârün-ileyhe nâzır olasın ki müşârün-ileyh (mürekkepli) çıkup tevcîh iderse siz dâhî sancağınıza müteâllik asâkir ile müşârün-ileyhin yanına varup vech ü münâsib görüldüğü üzere bezl ü makdur eyleyüp hıdmetde bulunasız husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâlden hazer eylesiz ve bu hükm-i şerîfim size ne gün vâsıl olup her birinizne vech ile tedârik eyledüğünüz yazup bildiresiz.

Bu dâhî

Bir sûreti

Solkol'da olan beğlere yazıldı.

Bu dâhî

Bir sûreti

Selânik alaybeğisine yazıldı.

139/279

Mezkûr zâime virildi.

Modava ve Lipova ve Pankota ve Göle ve Solnok beğlerine zikr olunan sancaklarda vâkı' olan kadılara hüküm ki:

Hâliyâ tuz emânet zuamâdan Mehmed ağa nâzır olmak şartıyla iltizâm ile Hasan ve Mustafa nâm kimesneye virilmiştir. Mahallî emininden gayrı yerde tuz bey' olunmamasın emr idüp buyurdum ki: Vardukda bu bâbda mukayyed olup taht-ı hükümetinize tenbîh ve te'kîd ettiresiz ki anun gibi tuz almak istediklerinde mahallî emininden alup aher yerden almayalar. Şöyle ki badettenbîh memnu' olmayup girü hâric-i kimesneden tuz aldıkları zâhir ola bey' idenler ve alanlar muâteb olmak mukarrerdir. Ana göre mukayyed olalar.

140/280

Cafer beğın kethüdası Mehmed'e virildi.

Maraş ve Haleb beğlerbeğine ve zikr olunan beğlerbeğiliklerde vâkı' olan beğlere ve kadılara hüküm ki:

Ağraz ve Kilis beği âdem gönderüp bundan akdem ekrâdun Okçu İzzettinli ve Maskelü ve Hobkâllu ve Karaca Alili ve Mamusa ve Kulaksuzlu ve Kılğallu Beğlü ve Şeyhlü ve

Kılıçlı ve Ziyânlı ve Ramazanlı ve Berü Yru ve Mihirkânlu ve İsâgânlu ve Süleymanlı ve Şirevi Hâlidlü ve Ömerlü nâm cemaatler defter-i cedîd-i hakanîde kendüye raiyyet yazılıp ba'zıları göçüp taht-ı hükümetinize varup sâkin oldukları ecilden zikr olunan cemaatler Çum nâhiyesine gönderilüp koyunu olan kîl evle oturup olmayânlar dam yapup zirâât etmeleri için merkum dedem zamanında hükm-i şerîf virilüp müceddeden hükm-i şerîfim ricâsına arz ettüğüecilden buyurdum ki göresin. Müşârün-ileyhe mukaddemâ ol makule hükm-i şerîf virilmiş ise emr-i şerîf sâbıka mücebince âmel idüp emrûme mugayir kimesneye taallül ettirmeyesin.

Bu dâhî

Bir sûreti

Ayn ile beğlerbeğilere ve beğlere ve kadılara yazıldı.

141/281

Lipova beğine hüküm ki:

Saray-ı Âmire'm kethüdası Osman tarafından arz olundu ki: Lipova'da sâkine Salihe nâm sagîre hemşiresin Seydi nâm sipahi oğullarından Gazi nâm kimesne tezvîr ile menkûhamdır deyu evine alup bi'l-fi'l tasarrufunda olmağın şer' ile ahvâli teftîş olunmağıçün Bozok beğine Temeşvar ve Lipova kadılarına hükm yazılıp Sa'âdet'im kapıcılarından Keyvan vekîl ta'yîn olunup irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Mezbûr varup vusûl buldukda müşârün-ileyhin hemşiresin mezkûr Gazi'den alup bir mutemedün-aleyh kimesnede emânet koyup dâhî mezbûr Gazi'yi sâ'ir mübâşir olan karındaşları ve şuhûd ve mübâşirleri ile âdemlere koşup Temeşvar'a gönderesin.

141/282

Dergâh-ı Muallâ kapıcılarından Keyvan kapıcıya virildi.

Fi 8 Şevval sene 985

Moda'vâ beğine ve Temeşvar ve Lipova kadılarına:

Hâlâ Saray-ı Âmire'm kethüdası Osman tarafından şöyle arz olundu ki: Lipova'da sâkine Salihe nâm hemşiresinin bi hasebi şer'-i şerîf vilâyet kendüye münhasır iken müşârün-ileyhin ... .. yoğ iken Seydi nâm sipahi ile sipahi oğullarından Gazi nâm kimesne hile ve hud'a ile validesi bana nikâhı ile vermiştir deyu validesinin ... ve şer' ile

vilâyetin iskât ider ba‘zı husûs olduğuna fetvâ-yı şerîfe var iken tezvîre sâlik olup sagîre ... kızı kendü nefesine tezvîc ettirüp evinden alup kendü evine atup bi‘l-fi‘l tasarrufunda olup bu bâbda nikâhı sahih olmayup fâsid olduğuna fetvâ-yı şerîfe olup şer‘ ile hükm-i şerîfim taleb eylemeğin Südde-i Sa‘âdet’im kapıcılarından Keyvan vekîl ta‘yîn idüp ve mezkûr Gazi ve sâ’ir bu husûsa mübâşir olan karındaşları ve muavin ve şuhûd’u Temeşvar’da şer‘ ile teftîş olunmaları için Lipova beğine hükm irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi mezkûrlar Temeşvar’a gönderülmelü oldukda sen dâhî kalkup Temeşvar’a varup ihzârı lâzım olanları ihzâr eyleyüp dâhî bu husûs ber muktezâ-yı şer‘ teftîş eyleyüp bu bâbda olan fetvâ-yı şerîfeye nazar eyleyüp göresin. Fi‘l-vâkı‘ kazıyye arz olunduğu gibi olup mezkûr Gazi müşârün-ileyhin mezbûre sagîre hemşiresin hilâf-ı şer‘ nikâh eylemiş ise mezkûr Gazi’yi ve sâ’ir mübâşirlerin habs eyleyüp ve mezkûreyi tefrik ettirüp mezbûru habs idüp dâhî ahvâli yanınızda subût bulduğu üzere yazup arz eylesin ki sonra anlar hakkında emrim ne vech ile olursa mücebi ile amel oluna.

142/283

Rodos beği kethüdası Nebi’ye virildi.

Fi 7 Şevval sene 985

Sığacık beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Sığla sancağında olan nahiyeler levendât ve eşirrâ yatakları olup nice harâc güzâr reâyayı levendlerden alup esir idüp ve ekserînin ellerinden tüfenkleri olup dâimâ yol basup fesâd itmekden hâli değillerdir deyu ol makuleler teftîşe alunup Etrak tâifesinin ellerinden tüfenkleri alınmak için emr-i şerîf virilmek ricâsına arz ettiğin ecilden buyurdum ki: Vardukda arz ettiğün üzere ol makule tüfenk ile yol basup fesâd ve şenâat üzere olan levendâtı teftîş idüp idüp dâhî her kanda ele girerler ise tüfenklerin ellerinden alup muhkem tenbîh eylesin ki min-ba‘d Etrak tâifesinden kimesneye tüfenk kullandırmayup eslemeyüp emrime muhâlif tüfenk kullanup yollar basup ehl-i fesâdı yazup arz eylesin.

142/284

Bu dâhî

Rodos beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Rodos gemilerine mart zamanında sipahiler lâzım olduğun bildirdiğin ecilden livâ-yi Hamid'in zuamâ ve sipahilerinden üç yüz nefer kimesne ihrâc olunup müstakil defter olup defteri sana gönderilmek için Anadolu beğlerbeğisine âdem gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Vardukda te'hîr ve terâhî etmeyüp Anadolu beğlerbeğisine âdem gönderüp Rodos muhâfazasına ta'yîn olunan zuamâ ve sipahilerin defterlerin taleb idüp alup muhâfazaya ta'yîn olunan sipahileri vakti ve zamanında gemilere koyup hıfz ve hırâset ihtimâm eylesin.

143/285

Rodos beğinin kethüdası Nebi'ye virildi.

Fî 7 Şevval sene 985

Anadolu beğlerbeğisine hüküm ki

Rodos beği Ahmed mektûb gönderüp Rodos muhâfazası için ta'yîn olunan alât-ı katıa kadırgalara cenkçi lâzım olup sefere ta'yîn olunan sipahileri zamanı ile gelüp irişmediği ecilden kâfir gemilerinden intikam alınmak müyesser olmaduğun bildirmeğin Südde-i Sa'âdet'imde mahfûz olan defter-i cedîd-i hakânîye nazar olundukda Hamid sancağının zuamâ ve sipahileri beş yüz seksen dört nefer olup zuamâ ve sipahilerden üç yüz neferin ihrâc eyleyüp müstakil defter eyleyüp mühürleyüp mûmâ-ileyh Rodos beğine gönderüp Rodos gemilerine girüp vakt ve zamanı ile hıdmetde bulunmaların emr idüp buyurdum ki:

Vardukda emrim mücebince livâ-yi Hamid'in zuamâ ve sipahilerinden üç yüz neferini ihrâc idüp müstakil defter idüp mühürleyüp mûmâ-ileyhe gönderesin ve ihrâc olunan zuamâ ve sipahilere muhkem tenbîh eylesin ki asla te'hîr etmeyüp cezire-yi mezbûreye geçüp müşârûn-ileyhin Rodos beğinin cem' yat ve yarak ve edevat cenk ile hâzır bulunup her ne mahalde ve her ne zamanda gemiye girmek ta'yîn iderler ise vaktinde bilâ-tereddüd gemilere girüp muhâfaza hıdmetinde olalar.

143/286

Mustafa nâm kimesneye virildi.

Fi 9 Şevval sene 985

Bender beğine ve Kili kadısına hüküm ki:

Sen ki kadısın bundan akdem Bender beği olan Rıdvan ile mektûb gönderüp Ârar Mustafa bundan sâbika emr-i şerîfim vârid olup Kili’de sâkin Yamalı Sinan dimekle ma’rûf kimesne subaşı iken dükkânlar açıldıkda ben hırsızları bilirüm deyu iktidâr etmiştir deyu i’lâm olunmağın ayân-ı vilâyetden bî-garez kimesnelerden mezbûr Yamalı Sinan’ın ahvâli teftîş olunup her ne zâhîr olursa sûret-i sicilleri ile arz eylesin deyu fermânım olmağın mezbûr Yamalı Sinan ihzâr olunup keyfiyet hâli suâl olundukda mezbûr Sinan eyu kimesne değildir deyu haber virdüklerinden mâ-adâ kal’a-yı mezbûre halkından nice kimesneler ve cümle kefere tâifesi gulüvv-i âmm idüp mezbûr Sinan şirret ve şekâ üzere olup her birimize bir illet idüp nâ-hakk yere nice akçelerimiz ekl eylemiştir. Umumen teftîş olunup bî-vech alduğı akçelerimizi gerü alıvermek ricâsına ahvâlimiz Der Sa’âdet’e arz iderük deyu tazallüm ettikleri ecilden mezbûr Yamalı Sinan habs olunup mâ-vaka’ arz olunmak üzere iken gaybet idüp şer’ ile buldurması lâzım olanlara buldurup üzerine sâbit olan hukuk-ı ashâbinâ şer’ ile alıverdikten sonra bunun gibi şirret şekâ üzere olanlar hakkında ne vech ile fermânım sâdir olursa bunun hakkında dâhî ol vech ile emr-i hümâyûnum virilmesin ricâ eylediklerin i’lâm eylemişsiz. Buyurdum ki:

Vardukda mezbûr Yamalı Sinan’ı ihzâr idüp gaybet iderler ise buldurması lâzım olanlara buldurup hak üzere teftîş idüp göresin. Şöyle ki mezbûr Yamalı Sinan kal’a-yı mezbûre halkından ve kefere tâifesinden nice kimesnelere nâ-hakk yere birer illet idüp akçelerin alup zulm ve te’addî eylediği sâbit olursa bade’s-subût ashâbına hakkın alıvirdükten sonra habs idüp arz eylesin.

144/287

Mehmed nâm kimesneye virildi.

Fi 7 Şevval sene 985

Haleb beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Âdem hõnderüp Yazlu hasları reâyasından Döneblü (?) nâm kürd tâifesi kalkub nefsi i Haleb’de Ekrâd mahallesinde sâkin olup fesâd ve şenâatden hâli olmadukları ecilden

kaldırub gerü livâ-yi mezbûrda sâkin olanlardır deyu merhûm babam zamanında hükm-i hümâyûnum virilüp hâlâ tecdîd olunmasın ricâ etmeğin buyurdum ki:

Vardukda göresin. Müşârün-ileyh mukaddemâ ol makule hükm-i şerîf virmiş ise ol bâbda verilen emr-i hümâyûn sâbika mücebince amel idüp ol hükm-i şerîfe mugayir kimesneye taallül ettirmeyesin.

144/288

Budun çavuşlarından Mehmed çavuşa virildi.

Fi 8 Şevval sene 985

Segedin kadısı olup livâ-yi mezbûru tahrîr eyleyen Mevlâna Mehemmed'e hüküm ki:

Hâliyâ Südde-i Sa'âdet'ime kazâya defterin gönderüp livâ-yi mezbûra tâbi nehr-i Tisa üzerinde ba'zı köylerde iskele olup dâimâ vüzarlık için reâyaya lâzım olmağla ücret ile tutulup ba'zı zamanda vüzar bulunmayup ol sebebden iskele mahsûlüne zarar olur deyu sekiz pâre köy avâriz dîvâniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muâf olmaların bildirmişsin. Buyurdum ki:

Vardukda arz olunan köyler ne mikdâr hânedir? Zikr olunan husûs için kaç neferi muâf olmak lâzımdır? İsimleri ile yazup bildiresin ve livâ-yi mezbûr sahralarında olan köyler reâyasının ziyâde bargir ve sığır ve koyunları olup bazara getürmeyüp Haleb tacirlerine satup ol asıllardan bâc alınmasın bildirmişsin. İmdi bâc alınmak husûs ihtiyârı ile bazar yerine getürüp satanlardan alınmak kanundur. Kurâda satılan nesnelere bâc alınmaz. Reâyâ ta'cîr olmak lâzım gelür. Ol asl kadim'ül eyyamdan bazarlarına gelüp bey' olunan nesnelere gerü olagelen üzere bazarda bey' idüp olanagelene muhâlif hâric yerde bey' etmeyeler deyu reâyaya tenbîh ve nidâ ettiresin ve sahra köylerinde reâyâ ziyâde bargir ve sığır besleyüp ol asıllardan resm-i otlak alınması husûsun bildirmişsin. İmdi bargir ve sığırdan resm-i otlak alınmak kanun değildir. Defter-i cedîd de hilâf-ı kanun nesne kayd etmekden hazer eyleyesin ve livâ-yi mezbûrda seksen altı mikdârı hâne kenz virmenüz ve müselleme kefereler olup on altı nefer hâne kenz kifâyet etmekle alıkonulup mâ-adâsı raiyyet yazılmasın bildirmişsin. Arz ettiğin üzere lâzım olmayânları hâliyâ defter-i cedîde raiyyet kayd eyleyesin ve nefsi Segedin de otuz hâne ve Banye nâm kazıyyede on dört hâne mikdârı harâc ve ispençe ve aşâr ve resümden muâf olmak

üzere martoloslar olup mukaddemâ martolos ulûfesine mutasarrıf iken ulûfeleri kesilüp hazinede kalmağla ulûfelerine bedel muâf olmak ta'yîn olunup mezkûrlar zirâât ehli olmayup ba'zı meyhâneci ve ba'zı ehl-i fitne olup mahsûlli tâife olmayup hidemât-ı mîrîye lâzım olmağla muâf olmaların bildirmişsin. İmdi harâc ve aşârdn muâf olmak münâsib değıldir. Memlekete enfâ ise hıdmet lâzımelerin edâ idüp kusûrları olmamak üzere sâ'ir avâriz divâniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muâf kayd eylesesin ve livâ-yi mezbûrda olan ... birer filori alup hâlâ ne vech ile alınur deyu bildirmişsin. yetmiş filorisi bitmiştir mukayyed olmayasın ve livâ-yi mezbûrda iki cemaat kıbtî tâifesi olup filorilerin ve bad-ı hevâların Budun hazinesine alup ispençlerin cem' itmek için ahkâm-ı şerîfe ile gelen kulları ispençe bahânesiyle tâife-i mezbûreye küllî te'addî iderler ise ispençeleri dâhî Budun hazinesine alınması husûsun bildirmişsin. İmdi tâife-yi mezbûre iltizamdadır kaç neferdir? İ'lâm olunmamış. Ne mikdâr nefer ise yazup bildiresin.

145/289

Ferhad kethüdaya virildi.

Fî 7 Şevval sene 985

Basra beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Bundan akdem Basra'da mal defterdârı Mehmed tarafından arz-ı hâl sunulup ehl-i ırz kimesneler söz ile bi'l-fi'l Basra kal'ası'nda mahbus olup bilâ-sebeb habs olunduğın mukaddemâ i'lâm eylediğim ahvâlin Mehmed'in vefât itmekle ahvâli görülmeyüp kalduğın bildirüp inâyet ricâ etmeğın buyurdum ki:

Vusûl buldukda evvelâ mûmâ-ileyhin mâl-ı mîrî var ise alup dâhil-i hazine idüp dâhî da'vâ-yı hakk ider kimesneler var ise ashâb-ı hukuka şer' ile hakların alıvirdükten sonra habs îcâb ider aher husûsu yok ise ıtlâk eylesesin.

145/290

Nebi kethüdaya virildi.

Fî 8 Şevval sene 985

Sığacık beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp birkaç pâre rençber gemileri ol cânibden zahîre yüklettirüp giderler iken zikr olunan gemilerin rençberlerinden emr-i şerîf taleb olundukda ellerinde emirleri

olmadığı ecilden girift olunduğun bildirmişsin. İmdi ol makule ellerinde emr-i şerîf olmayup zahîre tahmîl iden gemiler Mahrûse-yi İstanbul zahîresi içün tahmîl iden gemiler ki mücedded ziyâde bahâ ile hâric yerlere satmak isteyenlerin gemilerine yarar âdemlerin koyup mahrûse-yi mezbûre zahîresi içün muaccelen İstanbul'a gönderesin.

145/291

Sâhib-i Sa'âdet kapıcılarından Mehmed'e virildi.

Fî 11 Şevval'il-mükerrem sene 985

Diyarbakir beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki:

Südde-i Sa'âdet'ime defter sunulup Diyarbakir'e tâbi ba'zı ümerâ ve zuamâ ve gayrı kullarımın uhdelerinde küllî bakâyâ olup edâsında taallül iderler deyu i'lâm olunmağın sunulan defterin bir sûreti ayn ile ihrâc olunup sana gönderildi. Buyurdum ki:

Vardukda ol deftere nazar idüp zahîrelerinde olan hazine defterine tatbîk idüp göresin. Fi'l-vâkı' gönderilen defter mücebince ol kimesnelerin üzerinde bâkî mâl-ı mîrî var ise asla te'hîr ve tevakkuf itmeyüp üzerlerine âdem koyup bî-kusûr tahsîl idesin. Eğer edâsında taallül ve inâd iderler ise sancakbeği olanların hasları mahsûlünden ve zuamâ ve erbâb-ı tımar olanların zeâmet ve tımarlarından tahsîl eyleyüp üzerlerinde bâkî komayasın. Anun gibiler taallül iderler ise isimleri ile yazup bildiresin ki sancakların ahire virmeyüp mâl-ı mîrî kendülerden tahsîl oluna. Mâl-ı mîrî husûsu mühimmattandır. Onât-ı mukayyed olup ihmâl ve musaheleden hazer idüp bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda kusûr komayasın. Ümenâ ve mülteziminden ba'zıları mukataatı ziyâde ile iltizâm eylediklerinde hâricden bâ'zı zuamâ ve erbâb-ı tımara ve bölük halkına ve bi'l-cümle ulûfe ile gedüğün mutasarrıf olanlara terakkî ve ba'zılarına ibtidâdan ulûfe ve tımar şart itmekle ol kimesneler berâtların alup ulûfe ve tımara duhûl idüp lâkin ol âmiller mukataatı birkaç ay zapt itmedin mîrî dâhî çeküp ziyâde ile alup dâhî cânibden nice kimesnelere bu vech ile tımar ve terakkî ve ulûfe şart idüp mukatebelerinden dâhî gidüp bu vech ile mabeyninde nice kimesneler tımar ve terakkî ve ulûfe sâhibleri alup ve ol ziyâdeler evlâ olunmayup beytülmale küllî zarar eyledükleri ecilden anun gibi ber vech ile terakkîler alupve ulûfe ve tımara duhûl idenlerin âmilleri ziyâdelerin bi't-tamâm icrâ itmemişler ise zuamâ ve erbâb-ı tımandan aldıkları terakkîlerin her birinin akçesi ve ulûfeye mutasarrıf olanlardan aldıkları terakkîlerinin her bir akçesi mukabelesinde ve ibtidâ ulûfe ve tımara

duhûl idenlerden dâhî tımarlarının her bin akçesi ve ulûfelerinin her bir akçesi mukabelesinde mîrî için dört bin akçe alup dâhil-i hazine etmeyesin(?).

146/292

Budun çavuşlarından Mehmed çavuşa virildi.

Fî 8 Şevval sene 985

Segedin kadısı olup livâ-yi mezbûr muhariri olan Molla Muhiddin'e hüküm ki

Kazâya defterin gönderüp livâ-yi mezbûrda ba'zı hâlî ve harâbe köylere Eflak reâyası konup ba'zı dâhî konmak üzere olup atlu haydud keferesi incidüp davarların sürüp te'addîden hâlî değillerdir ol asl karyenin reâyası avâriz-ı divaniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muâf olunmasın bildirmişsin. Ne mikdâr neferdir ta'yîn olunmamış. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda arz ettiğün köyler ahâlisi ne miktardır ve tekâlif-i örfiyyeden muâfiyet üzere emr-i şerîf virile ve livâ-yi mezbûrda Seyl nahiyesinde Kojdin nâm hassa varoşun mukabelesinde mamerünnas başı olan nehr-i Tuna'nın bir ırmağı üzerine köprü binâ olunmağa muhtâc olup binâ olunan köprüye hıdmet için varoş-ı mezbûr ile Kotile nâm karyenin reâyası muâf olup köprüye meremmetci olmasın ve nehr-i Tuna'dan ve Tisadan çıkan ırmaklara köprü lâzım olup münâsib olan karye ahâlisi muâf olmasın bildirmişsin. Ne mikdâr hânedir ve kaç nefer kimesnedir noksanı ile yazup bildirmişsin ve defter-i atikde resm-i belût hâsıl yazılup livâ-yi mezbûrda küllî dağ olmayup ... birer mikdâr korular olup belût hâsıl olmayup resm-i belût bahânesiyle reâyaya küllî te'addî olmayân yerlerde hilâf-ı şer' ve kanun nesne yazmaktan hazer idüp ref' eyleyesin ve livâ-yi mezbûra tâbi Vaşahil Nahiyesinde kral Nekoş nâm karye havâss-ı hümâyûndan olup ve Vaşartol ve Kalonkalo ve Şebeşsüzek nâm mezra'lar Temeşvar'a tâbî olup onların bedeli Magoç nâm hassa ki Temeşvar'a tâbî havass-ı hümâyûndandır ve Vaşahil ahâlisiyle Budun kalemine ta'yîn olunmak münâsibdir. Muttasıl gavga ve husûsları fasl olunmaz deyu bildirmişsin. İmdi ta'yîn olan sınır Tisa Suyu'ndadır. Sonradan ... müeddi olur ol asla mukayyed olmayasın.

147/293

Beğın âdemlerinden Burağ'a virildi.

Fî 9 Şevval sene 985

Kayseriye beğine ve kadısına hüküm ki:

Köşk müderrisi Mevlâna Ahmed ile mektûb gönderüp bundan akdem Kayseriye'de ref' olan mevkufâtı iltizâm iden Murâd çeribaşı ve Solak Mustafa ve Mehmed çavuş nâm kimesneler tahsîl-i mâla şüru' eylemek üzere iken nefs-i Kayseriye'den Hâlîl ve Hamza ve Emir ve Ahmed ve Cafer ve diğêr Hamza nâm kimesneler Niğde Beği Ali'ye gönderilen emr-i şerîfim mûcebince teftîş olunmağıçün mahbûs oldukları Niğde kal'asından getirdilüp mâl-ı mîrîye alâkaları olmayup lâkin mübâşir ta'yîn olunan Pir Mustafa çavuş henüz gelmeyüp ve müdhalleri olmayân da'vâlara ve il da'vâsına ve hükkâm ve nüvvâb teftîşlerine min-ba'd karışmayalar deyu taahhüd eylemek ulemâ ve sulehâdan nice Müslümanlar itlâk olunmaları ricâ eylediklerin bildirmişsin. İmdi mezbûrlar min-ba'd tezvîr da'vâlara karışmamak üzere bu def'a cerîmeleri afv olunup itlâk olunmamaların emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezkûrları min-ba'd müdhalleri olmayân yerlere ve il da'vâlarına ve bi'l-cümle il da'vâlarına karışmayup kendü hallerinde olalar deyu muhkem tenbîh eylesin.

147/294

Kadı âdemlerinden İbrahim kimesneye virildi.

Fî 9 Şevval sene 985

Trablus kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Trablus'da vâkı' olan Câmî ve medrese ve zâviyeler mütevellîleri mahkemeye gelüp sancakbeği ve subaşıları ve âdemleri vakf evlerde müft ü meccânen sâkin olup evlerin ekserî harâb olup amelden kalup ve ba'zı dâhî harâbe müşrif olmuştur. Mâl-ı vakıfda müsaade olmayup ve sâkin olanlar ücret virmeğın ahvâl-i evkaf muhayyel oldu deyu tazallüm eyledüklerinde bildefaât âdem gönderüp ücret virilsin ve yahud sâkin olanlar ta'mir eylesünler deyu tenbîh olundukda ne ücret virüp ne ta'mir itmek ihtiyâr idüp sancakbeği âdemleri konagelmışlerdir deyu cevap eylediklerin i'lâm eylemişsin. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda muktezâ-yı şer' ile amel idüp şer' ile lâzım geleni icrâ eylesin.

148/295

Beğın kethüdası Nebi'ye virildi.

Fî 8 Şevval sene 985

Dukakin beğine ve kadısına ve Niş kadılarına hüküm ki:

Mektûblar gönderüp Livâ-ı mezbûrda kadımden isyân üzere olup garetı fermân olunan Ulu Meşın ve Servi Varan nâm karyeler halkı bi'l-fi'l vilâyete zarar kasdında olup fesâd ve şenâatlerinin nihâyet olmayup vilâyet halkı ellerinden âciz kalup dâimâ tüccârı garetden hâlî değıllerdir deyu Ohri beğının muâveneti ile getirilüp haklarından gelinmesin bildirmişsin. Fi'l-vâkı' arz ettüğün üzere isyân ve tuğyânları mukarrer olup itâat-ı şer' itmezler ise garet olan evlâd ve ezvâcları esir olmaların emr idüp müşârün-ileyhbeğine dâhî hüküm-i hümâyûnum gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda bâsîret üzere olup zıkr olunan köyler ahâlisi şer'-i şerîfe ve emrime itâat itmeyüp ehl-i fesâd olup tüccâr garet ettikleri sahih ise mîrî müşârün-ileyhle haberleşüp dâhî hüsn-i tedbîr ile üzerlerine varup evvelâ ma'rifet-i kadı ile şer'a da'vâ idüp itâat iderler ise düz yerlere indirüp münâsib olan mahalde temkin ettiresin. İtaat-ı şer' itmezler ise etrafın ihâta idüp ehl-i fesâda bir fırsat virmeyüp haklarından gelesin.

148/296

Bu dâhî

Ohri beğine hüküm ki:

Dukakin beği mektûb gönderüp livâ-yi mezbûrda Ulu Meşın Ve Servi Varan nâm karyeler halkı isyân üzere olup itâat itmeyüp tüccâr garet idüp fesâddan hâlî değıllerdir deyu garet olunmaların bildirüp sen dâhî muâvenet etmeğın talep etmekte kendüye mufassal hüküm gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Varıcak sen dâhî mukayyed olup müşârün-ileyhin arz ettiğı üzere zıkr olunan köyler halkının itâat-ı şer' olunmayup fesâdları mukarrer ise müşârün-ileyhle haberleşüp dâhî vech ü münâsib görüldüğü üzere üzerlerine varup haklarından gelesin.

149/297

Kadı âdemlerinden İbrahim nâm kimesneye virildi.

Fî 9 Şevval sene 985

Trablus kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Trablus'da tüccâr tâifesinden ve gayrıdan bir kimesne bir kimesneden meclis-i şer' de hakk şer' a da'vâ eyledükde müddeâleyh inkâr idüp müddeîdin da'vâsına mutabık bey'ine taleb olundukda şâhidlerim yoktur deyu yemin teklif ettükde müddeâleyh yemin ettikten sonra müddeî şâhidlerim vardır demekle şer' ile şâhidleri dinlenüp hükm olunmağın ehl-i örf müddeâleyh olan kimesneyi habs idüp nâ-hakk yere yemin ettik deyu cürm add eylenüp hilâf-ı şer'-i şerife kırk elli altun cerîmelerin alup fevkalhad te'addî olunduğun i'lâm eylemişsin. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda bir kimesnenin bi hasebi şer' sâdır olup salb ü siyâsete mustahikk olduğuna kadı el-hak oldukda mücedded vech-i meşrûh üzere rencîde be rencîde meclis-i şer' de hakk şer'i da'vâ ettükde inkâr ve yemin edüp ba'de üzerine sâbit olup hükm olunmağla ehl-i örf tâifesin şer'a muhâlif dahl ettirmeyesin.

149/298

Bu dâhî

Trablus kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Trablus ahâlisi mahallîme gelüp subaşı tercümanı olan Kasım ile Şeref nâm kimesne müfsid ve tezvîr ve şakî olup dâimâ ehl-i örf ... varup enva' telbîs ile Müslümanlar'ı gamz eyleyüp ve cem'-i eşkıyâ ve müfsidler ile mu'ameleleri olup ve harâmîler saklayup şehrimizi harâb eylediler. Ellerinden âciz kaldık. Hâlâ Haleb beğlerbeğisi olan Mehmed dâme ikbâlûhu bundan akdem Trablus beği iken kendü hallerinde olmayup bu makule efsâd üzere olanları Dersaadet'e arz eyledükde küreğe emr olunup Müslümanlar istirahat üzere iken bu def'a mezkûrlardan tazallüm eylediklerin ve gerü kazâ-yı mezbûre tâbi Kaz-kamer nâm karye Mis-âtiye nâm fukarâtı için dâhî zikir olunan karye ile etrafında olan karye ahâlisi gelüp nasrâni-yi mezbûr dâimâ şirret olup kendüye müteâllik bir iki nefer müttehim kimesneleri yanına alup yılda bir iki def'a Mahrûse-yi İstanbul'a varup gayrı-vâkı' husûslar isnâd eyleyüp emirler çıkarup dâhî getirüp yigirmişer ve otuzar altuna bey' idüp vilâyetimizi tezvîr ve telbîsle harâb itmiştir deyu şikâyet eylediklerin i'lâm eylemişsin. Buyurdum ki: Vusûl buldukda göresin. Arz olduğu gibi olup mezkûrlar kendü hallerinde olmayup şirret ve üzere olup ahâli-i vilâyete te'addî eyledikleri mukarrer ise şer'-i şerîf üzere şakî eylediklerin sicil-i mahfûz kayd ettirüp ... dâhî küreğe koyasın.

150/299

Mezkûr Ali beğe virildi.

Fî 9 Şevval sene 985

Kütahya piyâdeleri sâkin olduğu yerlerin kadılarına:

Kütahya piyâdeleri beği Ali mektûb gönderüp bundan akdem livâ-yi mezbûr piyâdeleri müceddeden tahrîr olunduğu zamanda vilâyet kâtibi hıdmete kadir yarar kadım piyâde olmayân piyâdelerin ba‘zılarını köprücü ve ba‘zıların derbendci ve burmacı ve yolcu kayd itmeğe hıdmet vâkı‘ oldukda ihrâc itmeğe imkân olmadığı mîr-lîvayı sâbıka arz ettükde anun gibi defter-i atikde kadımı piyâde oğlu piyâde kayd olunmuş iken vilâyet kâtibi defter-i cedîde ol vech ile köprücü ve derbendci ve burmacı ve yolcu kayd ettüğü aylık piyâdeleri me’mûr oldukları hıdmetlerine istihdâm idesin deyu hükm virilüp ol emr mücebince istihdâm olunurlar iken hâlâ me’mûr oldukları Tershâne-yi Âmire ... hıdmetlerine (mürekkepli) hükm-i şerîf olmayınca hıdmete ihrâc olunmağın taallül üzere oldukların bildirmeğın hükm-i sâbık mücebince vilâyet kâtibi fuzûlî defter-i cedîde kayd ettüğü kadımı piyâdeleri hıdmetlere ihrâc edesin deyu hükm-i şerîf yazıldı.

150/300

Bir sûreti tekrar yazılup Mahmud bin Hasan beğın âdemlerinden ... subaşıya virildi.

Fî 25 Zi’l-ka‘de sene 985

Sâhib-i Sa‘âdet kapıcılarından Mehmed’e virildi.

Fî 11 Şevval sene 985

Diyarbakir beğlerbeğine ve defterdârına:

Mahmud bin Hasan beğ mektûb gönderüp bundan akdem yukarı cânib ile sulh ve salâh üzere iken kendünün ve gayrının otuz bin mikdârı koyunları ol cânibe varup gelür idi. Şimdiki halde ol taraftan sulh ve salâha mugayir ba‘zı evza‘ sâdır olmağla koyunlarımız ol cânibe gitmeyüp Beriyye taraflarına gitmek lâzım gelüp köprülerde çoban beğ taleb olunmağın muâf olmak bâbında emr-i şerîfim ricâ etmeğın buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi müşârün-ileyhin arz olunduğu üzere ol mikdâr koyunları Beriyye câniblerine gitmelü oldukda köprülerde ve mugayyerlerde(?) olan ümenâ ve mültezimine ve sâ’ir mübaşirine tenbîh idesin ki çoban beğ taleb olunmağın muâf

olalar. Ammâ bu bahâne ile mûmâ-ileyh nâmına aher kimesnenin koyunları muâf olmak ihtimâli olmaya.

Bu hükm-i şerîf vâsıl olmağın tekrar yazıldı

Fî Evâhir-i Zilkade sene 985

150/301

Silistre erenlerinden Mehmed'e virildi.

Fî 11 Şevvalül mûkerrem sene 985

Silistre beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Mehmed Vize İçün yarar ve ehl-i vukûfdur deyu hâlâ Boğdan cânibine tevcîh eden asâkirin (mürekkepli) ubûr etmeyen husûsuna istihdâm Olunmasın ricâ etmeğın buyurdum ki:

Vardukda mezkûr çavuşu münâsib gördüğün üzere asker uburuna istihdâm edesin. Ammâ bu bahâne ile asâkiri te'addî ve tecâvüzden hazer edesin.

151/302

Efendi Hazretleri Sâhib-i Saadet Hazretleri'ne alup gitmişlerdir.

Fî 9 Şevval sene 985

Altın kozalak ve atlas kise

Nemçe kralına yazılan nâme-i hümâyûn sûretidir.

Hâlen Südde-i Sa'âdet Medâr ve Atebe-i Aliyye-i Gerdun İktidârımız ki ... Selâtin nâmeler Ve mevâddd-ı kavakire-i alimikdârdır mufassalan mektûb-ımeveddet üzlûbunuz vârid olup esâsı sulh ve salâh-ı müsettir visyân-ı ahd ü emân mümehhir olup bu cânibde serhadlerimize tenbîh ve te'kîd olunup cem'-i şerâite ahd her vech ile riâyet olunur. Lâkin ehl-i islâm ve iktidar-ı memleketimize dahl ve taarruz olunmakdan hâlî değildir ve hâlen virgümüz gönderilüp bu zamana değin te'hîr olduğuna bâis ne olduğu iş'âr olunmağın nâmenizde her ne ki takrîr ve tahrîr ve ayân olunmuş ise ale't-tafsîl pâye-i serîr sa'âdet mesir-i şâhâneme arz olunup ilm-i şerîf âlem şümûl padişahımız muhit ve şâmil olmuştur. Mâdâm ki ol taraftan sulh ve salâha mugayir bir def'a sâdir olmaya bu cânibden dâhî hilâf ahd ü emân vaz' sudûr itmek ihtimâli yoktur. Ammâ Yergöğü(?) serhaddinüzde olan

leşkeriniz zabt olunmayup muttasıl Memâlik-i Mahrûse'me segirdüp âdem alup ve davar sürüp fesâd ve te'addiden hâlî değillerdir. Ele gidüp Südde-i Sa'âdet'imize gönderilen eşkiyâdan suâl olundukda beğlerimizin rızâsı ile gelürüz deyu cevap virürler. Serhadde olanlar sulh ve salâha riâyet etmeyüp dâimâ hilâfı tarafına dahl ü tecâvüzden hâlî olıcak şerâit ahdına vech ile riâyet olunur. Mabeyninde olan sulh ve salâhın muktezâsı ahd ü emân husûsunda sâbit kadım olup hilâfına cevâz gösterilmeyüp her zaman miri tutulmaktır. Bundan akdem dâhi mirâren gönderilen nâme-i hümâyûn izzet ü nişânımızda fesâd ve te'addî ve tecâvüze yâri-i terk serhadlerinizde olan beğleriniz olduğu iş'ar olunmuş idi.Hâlen Südde-i Sa'âdet'imize gelen diller dâhi vâkı' olan te'addî ve tecâvüz hilâfa ahd ü emân gerü sizin tarafınızdan olup sizin beğlerbeğiniz tahrik olduğun haber virirler. Eyle olsa ahd ü emân dâimâ miri tutulmak tarafının reâyası asude hâl olmağa bâis idüğü ma'lûmumuzdur. Gerekdir ki: Vusûl buldukda siz dâhî dâimâ şehâdet-i sulh ve salâha riâyet idüp serhadde?olan beğler mektûb mektûblar?gönderüp muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyüp min-ba'd kendü hallerinde olup yanında olan ahd ü emâna muhâlif çete çıkarup Memâlik-i Mahrûse'mize dahl ü tecâvüz olunmakdan men' eyleyeler. Eylemeyüp hilâfa ahd ü emân etmeyenleri muktezâ-yı sulh ve salâh üzere ele götürüp haklarından geldüresin ki şerâit ahd ü emân ziyade olunmağla reâya ve berâyâ ve asude olasız. Mâdâm ki sizin cânibinizden ahde mugayiriş olmaya bu cânibden dâh hilâfına cevâz gösterilmez. Mabeyninde olan sulh ve salâhın dâimâ icrâsında dakika fevt itmeyüp şöyle ki ol cânibden çete çıkup Memâlik-i Mahrûse'mize dahl ü tecâvüz etmeyeler. Bu cânibden dâhi? Hilâf-ı ahd ü emân iş etmeyeler deyu vezirim olan Mustafa paşaya ve sâ'ir beğler kullarına ahkâm-ı şerîfemiz gönderilüp muhkem tenbîh ve te'kîd olunmuştur. Siz dâhî kâide-i sulh ve salâhı hayri tutup hilâfı cânibine dâhil olmayasız.

152/303

Ali çavuşa verildi.

Ayn-ı Atlas kise gümüş kozalak ile verilmiştir.

Mekke-i Mükerrime Şerîf'ine nâme-i hümâyûn yazıldı ki

Hâliyâ Südde-i Seniyye-i Sa'âdet Medâr ve Atebe-i Aliyye-i Rikkazâde Destigâh'ımıza mektûblar vârid olup bundan akdem Kâbe-i Mu'azzama'nın şeref Allahu Teâla değer-i muhâsînül gûna gelüp ta'mîri husûsu murâd-ı şerîfimiz olmağla her ne vech ile mümkün ve mutasevver ise tedârik olunup ikdâm ve ihtimâm oluna deyu gönderilen

nâme-i hümâyûnumuzun mücebince siz bi'z-zât ve Mekke-i Mükerreme kadısı Mevlâna Perviz ve Şeyhü'l-haram Mevlâna kadı Hüseyin damet fezailuhu ve sâ'ir ulemâ-yı Mekke-i Mükerreme ile mahallî mezbûrun üzerlerine varılıp görüldükde eger li-bani-i cânib kemâl-i sıhhat üzere olup lâkin beyt-i şerîfin cânib-i şamersende olup cidârı ki benayy Hüccâc-ı yusuftur bena-senayı abdalı ziri rızâullah ile muttasıl olduğu yukarı çayın bir mikdâr şen olupyedi yüz yıldan ziyâde hâlî üzerine durup ta'mîre ihtiyâc lâzım gelmemiştir deyu bildirmişsin izzüfaye-i feranur Arz olunup ilm-i şerîfimiz muhit ve şâmil olmuştur. İmdi mukaddemâ sâdır olan fermân-ı şerîfimiz Kâbe-i Mu'azzama'nın bir mahallîne ilhinâ gelüp bizzaruri ta'mîr olunması lâzım geldiği için İmdi budurki i'lâm olunduğu üzere temhîdât ta'mîre muhtâc değil imiş. Gerü hâlî üzere ibkâ olunması bâbında fermân-ı şerîfimiz sâdır oldu. Eyle olsa binâ-i Kâbe-i Mu'azzama şeref Allahu teâla dâimen kıyamı fark-ı eskiham-ı şerî ile olmayup belki kudretillah ile kâyim ü dâyim idüğü dâhî ve ruşendir mercûdurki inâyet-i hazret için ile halet-i zir Olmayup ilâ yevm'ilkıyâme kâyim-i istidar olmak mukarrer ola. Gerekdir ki vusûl buldukda ol bâbda Haremeyn-i şerîfeyne müteâllik bildirmesi/bildirmen lâzım olası.. Husûslar i'lâm olunmaktan hâlî olunmaya.

152/304

Hamza Çelebi'ye virildi.

Haslarına teslim için

Fî 19 Şevval sene 985

Bağdad beğlerbeğine hüküm ki:

Eburiş oğlu Mahmud dâme izzühunun hakkında aliyye-i hüsrevânem zuhûra getirüp gerü Ana ve Hadise sancağı inâyet ve ihsân olunmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi müşârün-ileyh Bağdad câniblerine varup zâhire almak murâd idinürse kadımden alıgeldiği yerlerden ihtiyârları ile bey' idenlerden narh-ı cârî üzere almak istediklerinde kimesne mâni olmaya ve müşârün-ileyhe istimâlet virüp tenbîh eylesin ki câdde-i hakkdan udûl itmeyüp kemâl-i itâat ve itikad üzere ola.

Verildi.

Bir sûreti Haleb beğlerbeğisine yazıldı.

153/305

Beğın karındaşı Kasım'a virildi.

Fî 10 Şevval sene 985

Avlonya beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Feruluş(?) âsîlerinden emr-i şerîfim mücebince üzerlerine varılmak emr olunan kurâdan Dokat ve Kulagürat ve Kırkoluk ve ba'zı karyeler halkı gelüp emân dileyüp ve Nerbac nâm sa'b ve sengistân karyenin Rih deresinde vâkı' olan beşer pâre havâss-ı hümâyûn karyeleri nice def'a garet ve yerlerinden göçürüp mâl-ı mîrîye haylî noksan eylemişler idi. Karye-yi mezbûrenin hakkından gelinmek lâzım olmağın üzerlerine varılup haklarından gelinüp ve karyeleri ihrâk olup ve nice başlar alınup ve anlardan mâ-adâ Koçi ve Çerv ve Avrance nâm karyelerin üzerlerine varup cizye ve âdet-i ağnâmların gönderüp itâat eyleyüp ana göre sâ'ir asî karyeler dâhî itâat idüp yedişer sekizer yıldan berü bâkî kalan yüz bin akçeden ziyâde mâl-ı mîrî cem' olunup ve Venedik'den verilen alay bayrağı alınup ve min-ba'd kendü hallerinde olmağa yemin ettirüp ve her karyenin yolların kendülere açdırup perâkende olan karyeler yerlü yerlerine gelmek üzere olup âsîlerin ahvâli tamâm-ı ıslâh olunduğın bildirmişsin. İmdi zikr olunan karyeler halkı düz yerlere indirilmek emr idüp buyurdum ki: Vusûl buldukda emrim mücebince hüsn-i tedârik ile zikr olunan karyeler halkın düz yerlere indirüp temkîn ettirüp kâr u kisbe ve zirâât ve hirâsete tergîb ettüresin.

153/306

Mahzar kâtibine virildi.

Fî 10 Şevval sene 985

Akhisar kadısına hüküm ki:

Kazâ-yi mezbûrda sâkin Dergâh-ı Muallâm yeniçerilerinden Mehmed nâm yeniçeri katl olunduğu yeniçerilerim ağası Sinan tarafından arz olunup hüküm-i şerîfim ricâ olunmağın buyurdum ki:

Emr-i şerîf vâcib'ül-ittibâim vardukda bu husûsa mukayyed olup karye-yi mezbûrede töhmet-i sâbıkaları müseccel olup müttehemm olanları ihzâr idüp bundan akdem bir def'a şer' ile fasl olunmayup on beş yıl mürûr etmiş değil ise tefîş edüp göresin. Anun gibi

mezbûru geceyle urup katl iden kim idüğü ma'lûm olup şer' ile üzerine sâbit ve zâhir olursa ehl-i fesâd sipahi ise habs idüp arz eylesin değil ise şer' ile lâzım geleni icrâ eylesin. Bu bâbda Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Mesih zîde kadrühü mübâşir ola.

154/307

Dukakin beğine, livâ-yi mezbûrda vâkı' olan kadılara hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin. Mektûb gönderüp bundan akdem Niş kal'ası iskelesinden küffâr ve haksar taraflarına tereke ve sâ'ir memnu' olan metâ'dan bir nesne gönderilmekten ziyâde hazer idesin deyu hüküm-i şerîf vârid olup iskele eminlerine ve sâ'ir ayân-ı vilâyete muhkem tenbîh olunmuş iken yine memnu' olmayup emin-i mezbûr ile Niş varoşu sâkinlerinden .... ve Mal dukakin ve Zaverince nahiyesinde Belsene nâm karye sâkinlerinden Medmezi ve Dodahalaba ve Beyezi ve Tacezi ve Garda nâm karyeden Doç ve Galye nâm zimmîler müttelikler olup dâimâ el altından hufyeten küffâr-ı haksar taraflarına dâimâ tereke ve sâ'ir memnu' olan metâ'dan mufassal virmekden hâlî olmadıkların arz ettüğün ecilden mezkûrlara muhkem tenbîh ve te'kîd olunup min-ba'd deryâya ol makule olan metâ' virilmemesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda mukayyed olup taht-ı kazânızda olan ümenâya ve sâ'ir tereke virmekle ma'rûf olanlara ayân-ı vilâyete muhkem tenbîh eylesin ki mın-ba'd fermân-ı hümâyûnuma mugayir bir ferde küffâr câniblerine tereke ve sâ'ir memnu' olan metâ'dan bir nesne vermeyeler. Virdükleri istima' olunursa siyâset olunması mukarrerdir.

154/308

Budun çavuşlarından Mehmed'e virildi.

Fî 10 Şevval sene 985

Budun'da Mustafa paşaya hüküm ki:

Südde-i Sa'âdet'ime kazâya defterin gönderüp Segedin sancağı müceddeden tahrîr olunup sekiz kerre yüz bin akçe ifrâzı zuhûr ettüğün bildirdüğün ecilden altı kerre yüz bin akçeliği Südde-i Sa'âdet'ime eli emirlü tıardan ma'zûl olanlara tevcih olunup ol bâbda mücedded Ahkâm-ı şerîfe verilmiştir. Senin ma'rifetin ile tevzi' olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Varıcak muharrir-i mezbûru getürdüp dâhî livâ-yi mezbûrun hâyli tahrîrde zuhûr iden ifrâzından altı kerre yüz bin akçelik ellerinde emri olanlara istihkaklarına göre adâlet üzere tevzi' ettüresin.

155/309

Fatma nâm hatuna virildi.

Kayseriye beğine ve kadısına ve Köşk müderrisine hüküm ki:

Bundan akdem Niğde beği Ali mektûb gönderüp mâl-ı mîrîye gadrları olan Hamza ve Hâlîl ve İmir ve Cafer nâm şerirler için mâl-ı mîrîye gadr eylemeyeler deyu tenbîh olunmuşken memnu' olmayup il da'vâsına girüp dâimâ hükkâm ve tevâbi'inden şikâyet idüp tezvîr ve telbîse sâlik olup hâlâ dâhî Südde-i sa'âdet'e şikâyete varup mezkûrlar ele getirilüp karye sürülmek lâzımdır deyu i'lâm eylemeğin mezkûrlar karye sürülmek emrim olup Niğde beği âdemi ile irsâl olunup ve yoldaşlarından Kal oğlu Hamza dâhî ehl-i telbîs olmağın ol dâhî Kıbrıs'a sürülmek emrim olmuş iken hâlâ rikâb-ı hümayûnuma rık'a sunulup sâbika itmâm kadı Kayseriye mevkufâtda sipah tâifesinden Murâd çavuşa ve Solak Mustafa'ya ve Fakalacı(?) Mehemmed iltizâma virüp sipahiler dâhî mevkufâta müteâllik husûsa mübâşeret itmeyüp sâ'ir tekâlif-i örfiyye cem' iderken dütünden dütüne yedişer akçe salup te'addî eylediklerinde ayân-ı vilâyetden Hacı İlyas oğlu Hamza ve Hâlîl ve Emir Ahmed ve Cafer nâm kimesneleri Südde-i sa'âdet'ime varup vilâyet ahvâlin arz eylemek için vekîl ettükde mezbûr dâhî Südde-i sa'âdet'ime gelüp mevkufât mültezimlerinin aldıkları teftîş için Niğde beğine emr-i şerîf atılıp gittükde nâ-hakk yere aldıklarından bir mikdâr akçe sâhiblerine virilmiş iken ol şekvâya gelenler için mâl-ı mîrînin tahsîline mâni olurlar deyu def'-i meclis idüp ve şerirlerdir deyu hilâfına arz olunmağla ve itmâm kadı gelüp sebep oldu bi-gayri hakk habs olunup Cezire-yi Kıbrıs'a sürülmeleri için emr-i şerîf virilüp zikr olunan dört nefer Niğde Hisarı'nda mabûs oldukların bildirüp tazallüm eylediklerinden sonra ulemâ ve sulehâdan nice kimesneler mezbûran mahbûslar için ayân-ı Kayseriye'den memleket halkına hilâf-ı şer' salgun salup ref' için Südde-i sa'âdet'e irsâl olunmuşlardır ve ellerinde kelâmlarına muvaffak hüccetleri vardır. Şirret ve şekâ ile ma'rûf kimesneler değillerdir. Hükkâm divana dahl etseler kadılar dâhî nice cerîmelerin arz iderlerdi deyu ıtlâk olunmaların ricâ eyledikleri ecilden mezkûrların ahvâli tekrar hüküm-i sâbık mücebince şer' ile teftîş ve arz olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezkûrların ahvâlin hükm-i şerîf mücebince teftîş eyleyü göresin. Fi'l-vâkı' mezkûrlar eşkıyâdan olup vech-i meşrûh üzere fesâd ve şenâatleri var mıdır? Tevcîhe isnâd olunan husûslar gayrı vâkı' olup rık'ada mastûr olduğu üzere nicedir? Ve üzerlerinde emvâl-i mîrîden nesne var mıdır? Emvâl-i mîrîye iyilik(?) da'vâlarına ihtilât idüp tezvîr ve telbîsdir ahvâlleri tamâm-ı hakk üzere sıhhat ile ma'lûm idinüp dâhî vuku' üzere mufassal yanınızda subût bulduğu üzere yazup arz eylesin.

156/310

Halep defterdârına hüküm ki:

Hâlâ hazine-yi Halep muaccelen Südde-i Sa'âdet'ime gönderilmek mühimmat-ı umûrdandır. Buyurdum ki:

Vardukda hazinenin cem' ve tahsîli bâbında gereği gibi mukayyed olunup bî-kusûr cem' ve tahsîl ettirüp dâhî vaktinden tecâvüz ettirmeyüp mevsimi ile göndermek bâbında ikdâm ve ihtimâm eylesin ve min-ba'd mâl-ı mîrînin tevfir ve teksîr bâbında bezl ü makdur eylemeyesin.

156/311

Yorgi nâm zimmîye virildi.

Fi 11 Şevval sene 985

Leh Kralı Batori İştevan hutimet avkıbuhû bi'l-hayr nâme-i hümâyun ki:

Avlonya sancağına tâbî Arnavud Belgrad'ında Yorgi Veledi Dimitri nâm zimmî gelüp bundan akdem karındaşı Apostol nâm zimmî ticâret tarîkiyle Leh vilâyetine vardukda ve yine nâm şehirde Yorgi nâm zimmî iki bin Leh filorisine yarar rehin koyup ba'dehu mürd oldukda kimesnesi kalmamağın sâbıka kral olup mürd olan Zigmund Augustus nâm kral zikr olunan âdemi alup kabz idüp karındaşının iki bin altunu leh hazinesinde kalduğuna kral-ı mezbûrun ikrârı mücebince elinde hüccet olup ba'dehu karındaşı mezbûr Apostol ve yine şehirde mürd olup şehrin zâbitleri olan Yani Ormoviç ve Bile ve Nire nâm zimmîler karındaşının cümle on beş bin Leh altunluğu mikdârı esbâbın kabz idüp ve hazinedârı olan Nikola Veledi Yani nâm zimmî bi'l-fi'l mezbûr ve Bile ve Nire yanında olup ve karındaşı mürd oldukda mezbûrların kabz eyledikleri esbâb anda defter ve sicil olunduğun ve mezbûr Yorgi vilâyetinden kalkup ticaret ile giderken Leh'e tâbî Bakracık nâm kaziyeye vardukda tağ ... yerlerden geldik deyu iki yüz ... alınmış üç deste samur

ve üçer uğruşa alınmış yüz doksan iki zirai siyah kadife ve yedişer guruşa alınmış iki zirai kırmızı zerbefte ve sâ'ir ba'zı hırda'vât esbâbın emn olan Bolistan nâm zimmînin âdemleri girift eyledüğün bildirüp olbâbda nâme-i hümayûnumuz tâleb etmek gerekdir ki nâme-i hümayûnumuz vusûl buldukda fi'l-vâkı' zimmî-yi mezbûrun karındaşı vilâyet-i Leh'de mürd olup ol mikdâr altınluk esbâbı anda kabz olunup bir def'a dâhî kazıyye-yi mezbûrda vech-i meşrûh üzere zikr olunan mikdârı metâ' girift olduğu yanınızda zâhir olursa kadımden Âstâne-i Sa'âdet'imize olan vufûr-ı ihlâs mukdezâsınca zimmî-yi mezbûrun zâhir olan hakkı olanlardan alıvermeyesin mesai cemilenüz vücûda getüresiz.

157/312

Medine-i Münevvere kadısına hüküm ki:

Hâlâ Medine-i Münevvere şerîfi mektûb gönderüp Medine-i Mutahhara'da tereke nâm maî cârî ve etrafında olup tereke-yi mezbûrdan say' (?) olunan arazi Medine-i Münevvere eşrafının ve ba'zı ayânının kadımı mülkleri olup ebenn an cedd müteferrikler iken bunca kul tâifesine ağa olanlar hilâf-ı şer'-i şerîfe nefz idüp eşraf ve ayân rencîde itmekle arz olunup hükm-i şerîf gelinmiş iken hâlâ gelen Mahmud ağa hilâf-ı şer'-i şerîffe dahl ve taaruzdan hâlî değildir deyu bildirmeğin buyurdum ki: Varıcak bu bâbda onât-ı mukayyed olup göresin. Arz olunduğu gibi ise şer'-i şerîfe muhâlif kimesneye te'addî ve tecâvüz olunduğuna asla rızâ-yı şerîfim yoktur. Men' ve def' idüp şer'-i şerîfe muhâlif kimesneye te'addî ettirmeyesin.

157/313

Divan kâtiblerinden Hamza Çelebi'ye virildi.

Sâhiblerine teslîm için

Fî 8 Şevval sene 985

Ana ve Hadise beği Eburiş oğlu Mehmed beğe hüküm ki:

Hâlâ livâ-yi mezbûr gerü sana inâyet olunup lâzım olan zahîren Bağdad cânibinde narh-ı rûzî üzere alup ol bâbda mânî olmayasın deyu Bağdad beğlerbeğisine hükm-i şerîfim gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Varıcak fermân-ı şerîfim mücebince lâzım olan zahîresi Bağdad cânibinden tedârik idüp ve sancağın adâlet üzere her husûsta ma'rifet-i kadı ile şer'î şerîf ile görüp Hama ve

Humus câniblerine varmayup emr-i hümâyûnum mücebince Bağdad tarafına müracaat eylesin.

157/314

Mezbûr çavuşa virildi.

Çirmen kadısına hüküm ki:

Nefs-i mezbûrda mütemekkin Bakî nâm zimmînin mün'im ve mâl-dâr olduğu i'lâm olunmağın mahrûse-yi İstanbul'a kassâb yazılmasın emr idüp buyurdum ki:

Çer Habeş çavuş vardukda göresin. Fi'l-vâkı' zimmî-i mezbûr mütemevvil olup iki yüz bin akçeye kadir ise mahrûse-yi İstanbul'a kassâb yazılup ol yerden alâkasın kat' idüp müşârün-ileyh çavuşa koşup mahrûse-yi mezbûreye gönderesin.

158/315

Merhûme haseki sultan tâbe serâhânın Kudüs-ü Şerîf'de olan imâreti mütevellisi Osman Ağa'ya hüküm ki:

Sayda kadısı mektûb gönderüp mukaddemâ imâret-i mezbûreye mütevellî olan Turgut fevt olup tevliyet Abdulkerim'e virildikde Turgut'un zeâmeti vakfa ilhâk alınup ana bedel vakfa yaramayân aklâmdan ihrâc olunup havâss-ı hümâyûnuma ilhâk olunup ve kazâ-yi Sayda'da ber vech-i maktu' olan evkafdan hakkıma ve ba'zı mezâri'ı ... .. ve yigirmi bin beş yüz yigirmi akçelik aklâmı ihrâc idüp havâss-ı hümâyûna ilhak idüp ve zeâmet-i mezbûreden vakfa yer eyleyüp Aclun ve Safed sancaklarında olan hizâne on iki bin yüz otuz iki akçelik zeâmet olup yarar mahsülle aklâmı evkafa alınup evkafdan ve nefsi zeâmetden yaramayânlardan ihrâc idüp havâss-ı hümâyûna ilhâk idüp hizâne-yi Şam'da olan defterlerde vech-i meşrûh üzere mukayyed olup ve evkaf-ı mezbûreden ihrâc olunan yigirmi bin beş yüz yigirmi bir akçe aklâm bedeli mezbûr Abdulkerim'e Sağ Ömer ve Gürgân'a ve Isavi'ye ve Cedid'da ve Mezmuk'a ve mezra'-yı merkume ve kat'a Arz'ül-fakr nâm karye ve mezâri'ı vakfa ilhâk ettirüp her yıl ikişer üçer yaruları hasıl olup zamân tevliyetinde vâkı' olan muhâsebâtı defterlerinde mastûr olup evkafa say' olduğun bildirmişsin. İmdi husûs-ı mezbûr sâbika eyü olmuştur. Heman olduğu zikr olunan karye ve mezâri'ı onât-ı vech ile zabt eylemen emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup sâbıka emr-i şerîfimle vakfa ilhâk olunan kurâ ve mezâri İstanbul olunduğu üzere onât-ı zabt eyleyüp mahsûllerin vakf için kabz eylesin.

159/316

Kethüdası Mehmed'e virildi.

Fî 10 Şevval sene 985

Safed beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp bundan akdem livâ-yi mezbûrda kimesne tüfenk isti'mâl itmeyüp asla tüfengi ne idüğü bilmezler iken hâlâ ba'zı kimesneler ikişer üçer altuna tüfengler alup gemi ile İskâ iskelesine gönderüp tâife-i A'râb'a bey' itmekle bi'l-fi'l A'râb elinde üç dört bin kabza yarar tüfengler bulunmak mümkündür. Anun gibilerin ellerinden alınmak bâbında emr-i şerîf ricâ ettüğün ecilden buyurdum ki:

Bu bâbda gereği gibi mukayyed olup anun gibi Südde-i Sa'âdet'im kullarından ve yeniçerilerden ve zuamâ ve erbâb-ı tımardan mâ-adâ urbân ellerinde ne mikdâr tüfenk bulunur ise ellerinden alup ve ne makule kimesneden satun aldıkların ma'lûm idinüp dâhî kaç kabza tüfenk cem' olduğun defter idüp yazup arz eylesin ve min-ba'd urbân tâifesine tenbîh eylesin ki hilâf-ı emr-i şerîf tüfenk isti'mâl etmeyele. Tenbîh olunmazlar ise yazup bildiresin.

159/317

Bu dâhî

Müşârün-ileyhe hüküm ki:

Mektûb gönderüp livâ-yi mezbûrun zuamâ ve sipahilerinden ekserî Şam-ı şerîfde ve aher diyarlarda sâkin olmağla livâ-yi mezbûrda mütemekkin ağalar için emr-i şerîfim ricâ ettiğin ecilden buyurdum ki:

Vardukda livâ-yi mezbûrun umûmen zuamâ ve sipahilerine tenbîh eylesin ki her biri sâkin oldukları yerlerde hâzır ve amâde olup senin cânibine nâzır olalar.

159/318

Mütevellî-yi mezbûrun âdemi Piyale'ye virildi

Fî 10 Şevval sene 985

İstanbul'da merhûm babam Sultan Selim Türbe-yi Şerîf evkafı olan yerlerin kadılarına hüküm ki:

Türbe-yi mezbûre mütevellîsi olan Bedreddin âdem gönderüp taht-ı kazâlarınızda vâkı' olan evkafdan tahsîl ettüğü akçe ile berü cânibe tevcîh etmelü oldukda yanınca âdem ihrâc olup yolu üzerinde olan derbendleri bile geçirüp birbirinize ulaştırmak için emr-i şerîfim tâleb etmeğin buyurdum ki:

Vardukda anun müşârün-ileyhe mâl ve vakfdan tahsîl olunan akçe ile bir cânibe müteveccih olmalı oldukda kifâyet mikdârı âdem tedârik ve ihrâc idüp mahuf yerlerü muhat derbentlerden sâlimen geçürüp birbirinize ulaşırsınız ki zarar ve gezend olmak ihtimâli olmaya.

160/319

Mütevellî-yi mezbûr âdemi Piyale'ye virildi.

Fî 10 Şevval sene 985

Mahrûse-yi İstanbul'da merhûm babam Sultan Selim Evkafı olan yerlerün kadılarına hüküm ki:

Türbe-yi mezbûre mütevellîsi olan Bedreddin âdem gönderüp mâl-ı vakfın tahsîli için vardukda vakf akçeden reâyada ve ulemâ uhdesinde ve gayrıda ne mikdâr akçe var ise cem'inde ihmâl olunmayup cidd ü ihtimâm olunmak bâbında emr-i şerîfim tâleb etmeğin buyurdum ki:

Vardukda vakfa aîd ve hukuk eğer vakf reâyasında ve eğer ummâl uhdesinde ve gayrıdır her kimin ise tahsîlinde her biriniz müşârün-ileyhe gereği gibi mu'avenet idüp dikkat ve ihtimâmda dakika fevt itmeyüp kimesne zimmetinde mâl-ı vakfdan bâkî bir akçe ve bir habbe kodurmayasın.

160/320

Şehrizol çavuşlarından Ahmed çavuşa virildi.

Fî 12 Şevval sene 985

Şehrizol beğlerbeğine hüküm ki:

Erbil beği mektûb gönderüp sâbika Şehrizol'un çavuşlar kethüdası olan İvaz ... şerîr ve sâhib-i telbîs olup ümerâ ve ayân-ı vilâyet-i mezbûrun şirretinden aciz oldukları ecilden bundan akdem emr-i şerîfle kethüdalıktan ref' olunup ve hâlâ yine kethüdalığına tâlib olup eğer mezbûr yerine kethüda ta'yîn olunursa cem' ümerâ ve ayân-ı vilâyet rencîde olup fukarâ celâ-yı vatan etmeleri mukarrerdir ve mukaddemâ Ez Habeş kal'ası kızılbaş bed-maâşe vermeğe sebep olanlardandır deyu ref' olunup min-ba'd istihdâm olunmamak ricâsını arz idüp ve mûmâ-ileyhden mâ-adâ vlâyet-i mezbûrun defterdârı ve defter kethüdâsı ve gönüllü ağası ve yeniçeri ağası ve izzet-i kadının dâhî arz olmağın buyurdum ki:

Vardukda mezbûr İvaz'ın ahvâlin teftîş idüp göresin. Arz olunduğu üzere olup fukarâya zulm ve te'addîsî vâkî' ise kethüdalıktan ref' eylesin.

161/321

Mandıra ustası Mehmed'e virildi.

Fî 13 Şevval sene 985

Südde-i Sa'âdet'imde yeniçerilerim ağasına hüküm ki

Mîrî mandırada hıdmet üzere olan acemi oğlanları noksan üzere virilüp ve çukaları dâhî anbardan virilmeyüp ve kadımden dört nefer oğlan dülger olmak lâzım iken ihmâl olunmağla mandıranın hıfz ve hırâset ve oğlanların hıdmet bâbında küllî müsahele olup meremmâta muhtâc olan yerleri harâbe müşerref olmak lâzım geldiği istima' olunmağın buyurdum ki: Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup zikr olunan mandırada ne mikdâr acemi oğlanı konulagelmiş ise ol miktardan noksan üzere olmayup ve deftere dâhî mîrî mandıra hıdmetinde ola deyu kayd idüp zikr olunan oğlanlara İstanbul ağasından gayrıdan bir ferdi dahl ettirmeyüp ve içlerinde büryân çokların ve yigirmi beş aded ... virüldüğü üzere virdirüp noksan üzere virdirmeyüp ve çukaların dâhî anbardan virdiresin ve mandıra meremmet için kullanugelen oğlanlardan ziyâde dört nefer dülger oğlan dâhî ilhâk ettirüp dâimâ lâzım olan yerlerin meremmât ve ta'mîr ettirüp bu uslûb-ı tebdîl ve nukz ve tagyîr olunmağla mandıraya zarar ve noksan olmakdan hazer idesin.

161/322

Arzı getüren Abdurrahim'e virildi.

Fî 12 Şevval sene 985

Erzurum beğlerbeğine ve kadısına hüküm ki:

Sen ki kadısın mektûb gönderüp ve Erzurum halkı dâhî arz-ı hâl sunup bundan akdem Muzaffer nâm kimesne Erzurum'a gelüp gönüllü gedüğüne duhûl idüp mahmiyye-yi mezbûrenin ihtiyâtı vilâyet defterinde yüz otuz bin akçede iken bir def'a dört bin altun mukataaya virilüp ba'de mezbûr Muzaffer ziyadeye iltizâm idüp defter ve kanuna muhâlif nice tevgîler ihdâs idüp narhı ref' idüp kadıları dahl ettirmeyüp ehl-i sûkı kat kesüp yigirmişer otuzar altunların alup ve taşradan gelen meyve yüklerin ikişer akçe iken her yükde alandan ve satandan sekizer ve dokuzar akçe alup ve sâ'ir tüccârdan dâhî istediği kadar malların alup bu tarîk ile mukataa-yi mezbûreyi on iki bin altuna çıkarup ve kendü dâhî küllî mal' cem' idüp ve dirliğin ziyâde idüp ve nice âdemlerine gedik ettirüp vilâyetde zulm ve te'addîsi ziyâde olmağla beğlerbeği sâbıka iltizâm ref' itmek üzere iken tebdîl olunmağla ref' olunmayup kalmıştır deyu iltizâmı ref' itmeyüp ve şer' ve kanun ve deftere muhâlif alduğu akçeler ashâbına alıverilmek bâbında hükm-i şerîfim taleb eylediğün ecilden buyurdum ki:

Vardukda mezbûru mahmiyye-yi mezkûreden da'vâ-yı hakk idenlerle beraber idüp göresin. Bir def'a şer' ile fasl olmuş değil ise hakk üzere göresin. Vech-i meşrûh üzere olgeleni ve şer' ve kanun ve deftere muhâlif Müslümanlar'ın ziyâde akçelerin alup zulm ve te'addî eylediği sâbit olursa ba'de's-subût ashâbına hükm idüp alıvirüp ve mukataa-yı mezbûreye min-ba'd iltizâma virmeyüp kimesneye hilâf-ı şer' ve kanun iş ettirmeyesin.

162/323

Van beğlerbeğisine hüküm ki:

Adilcevaz beği mektûb gönderüp hâlâ Adilcevaz'da olan gönüllü tâifesi kendüye gelüp ağaları olan Ahmed ağa için geldükde her birimizden cebren doksan dörder akçe ve ulûfeden ulûfeye on dörder akçeleri alduğundan mâ-adâ gece ve gündüz şürb-i hamr idüp kimesne gelüp ve kâfir deyu şetm-i galiz ve itâle eylediğün i'lâm idüp şekvâ eyledüklerin arz ettiği ecilden husûs-ı mezbûru sıhhat ve vuku' üzere sen görüp arz etmen emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup fi'l-vâkı' ağa-yı mezbûrun sancağıbeği arz ettiği gönüllü tâifesinin ol mikdâr akçelerin alup ve şürb-i hamr idüp kendülere itâle eylediği vâkı'mıdır? Yohsa nisbet ve garaz müteâllik olmağla mı arz olunmuştur? Nicedir? Tamâm gavrine irişüp vuku' üzere yazup arz eylesin.

162/324

Van beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Kotur beği Veli beğin yukaru cânibden Niyad(?) nâm çavuşa gelüp şahînin mürd olduğun ve beş altı bin nefer âdem Mehmed Hüdaindi Beğ Emir Hamza nâm oğlanı getürmeğe gittikleri haberin virdükde ve mezbûr çavuşa bile götürdülüp ve Mahmud bin Hasan beğin dâhî mektubu vech-i meşrûh üzere geldükde ve sen dâhî tekrar çavuş gönderüp sahih haber almak üzere olduğun bildirmişsin. Ma'lûm-ı şerîfim oldu. Lâkin bu husûsun sihat ma'lûm olmak mühimmatdan olmağın tekrar çavuş gönderilüp sihat üzere ma'lûm olup muaccelen i'lâm olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda asla bir an te'hîr etmeyüp mukaddemâ gönderdiğün çavuşdan gayrı tekrar yarar ve mu'temedün-aleyh casus gönderüp müfsid-i mezbûrun mürd olduğu vâkı'midir? Ne marazdan mürd olmuştur. Ne vech ile ölmüş ise sahih haber alup dâhî ale't-ta'cil yazup bildiresin. Sonra ol bâbda fermân-ı şerîfim ne vech ile sâdır olursa mûcebi ile amel eylesin.

163/325

Divan kâtibi Hasan beğ efendiye virildi.

Fî 13 Şevval sene 985

Sâhiblerine teslîm için

Vekîlin âdemi Ali'ye virildi.

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Bundan akdem veziriazam iken fevt olan Ali paşanın vefâtından sonra nakd bulunan mâlî ve cebehânesi mîrîye zabt olunmağın veznesi hâlâ rikâb-ı hümâyûnuma rık'a-yı reft eyleyüp müşârün-ileyhin mîrîye alınan mâlî cebehânesi erenleri kendü kendülere müstakil olup bi hasebi şer'î şerîf hakları olduğun i'lâm eyledükleri ecilden her birine birer mikdâr mâl virilüp ve hâllerine göre terakki ve riayyet olunmağla sulhe râzı olup vekîlleri olan Ferruh divan-ı hümâyûnuma gelüp vech-i meşrûh üzere sulh eyleyüp ol bâbda hüccet-i şer'îye verilmek her birine birer mikdâr mâl ve terakki ve mansıb virilüp tesliyet olmuşlardır. Hâlâ müteveffâ-yı müşârün-ileyhin karındaşı oğlu olup bi'l-fi'l mahrûse-yi Mısır muhâfazasında olan Mustafa'ya dâhî iş bu sene 985 Ramazan'ül-

Mübâreğın yigirminci gününden elli bin akçe terakki ile inşâllahuazze sene-yi atikede Âstâne-i Sa'âdet'ime irsâl olunacak hazineye baş ve buğ ta'yîn olunmak emr idüp buyurdum ki:

Fermân olunan terakkisi tarihi mezbûrdan tevcîh eyleyüp dâhî irsâl olunacak hazineye baş ve buğ ta'yîn eyleyüp irsâl eylesin.

163/326

Bu dâhî

Mısır beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Bundan akdem veziriazam iken fevt olan Ali paşanın nakd bulunan mâlı ve cebehânesi mîrîye zabt olunmağın veznesi hâlâ rikâb-ı hümâyûnma rık'a reft eyleyüp müşârün-ileyhin mîrîye alınan mâlı ve cebehânesi ... ile kendülere muttasıl olup bi hasebi şer' i şerîf hakları olduğın i'lâm eyledükleri ecilden her birine birer mikdâr mâl virilüp ve hallerine göre kimine terakki ve kimine muttasıl ve riâyet olunmağla sulhe râzı olup müteferrikalardan vekîlleri olan Ferruh divan-ı hümâyûnuma gelüp vech-i meşrûh üzere sulh eyleyüp ol bâbda hüccet-i şer'iyye virilmeğın her birine birer mikdâr mâl ve hallerine göre terakki ve mansıb virilüp tesliyet olunmuşlardır. Hâlâ müteveffâ-yı müşârün-ileyhin karındaşı oğlu olup Mısır muhâfazasında olan Mustafa'ya dâhî altı bin sikke altın ki üç yüz altmış bin osmanî akçe olur. Hizâne-yi Âmire'den virilmek emrim olup lâkin mûmâ-ileyh Mısır'da olmağla mesafe-yi ba'id olup alup gidilmesi asîr olduğundan gayrı yollarda zay' olmak ihtimâli olmağın zikr olunan akçe Mısır hazinesinden ihrâc olunup müşârün-ileyhe teslim olunmak emr idüp buyurdum ki:

Fermân olunan üç yüz altmış bin osmanî akçeyi hazine-yi Mısır'dan ihrâc eyleyüp müşârün-ileyhe Divan-ı Mısır'da teslim eyleyüp ve teslim olduğuna müşârün-ileyhden mühürlü temessük alup gönderesin.

164/327

Divanda muhızırbaşısına virildi

Rumili kadıaskerine hüküm ki:

Hâlâ vilâyet-i Rumili'ne tâbî evkaf-ı selâtin vüzerâ ve ümerâ ve ağalar evkafının ba'zı mütevellîleri ve zabitleri tarafından rık'a sunulup zikr olunan evkaf cihetleri kadım'ül-

zamandan mâliye cânibden ihrâc olunup bir cihet arz olundukda eğer kadı arzıdır ve eğer mütevellî arzıdır hizâne-yi âmirede mahfûz olan defter ile tatbîk olup vakfiye ve defter mücebince berâtları sıhhat üzere ihrâc olunurdu. Şimdiki halde ba'zı kazân vakfiyeden harc-ı ihdâs ve şart-ı vakıfın şartına muhâlif ba'zı cihetleri ziyâde vazîfe ile arz eyleyüp deftere vakfiyeye muhâlif olmağla sâhibleri arzları divan-ı hümâyûnuma getürmeyüp senin cânibinden berât ihrâc itmekle evkafa küllî zarar müterettib olmuştur. Şöyle ki: Bu husûs def' olmaya evkafa günden güne zaaf gelüp harâb olmak mukarrerdir deyu şekvâ eylediler. İmdi vilâyet-i mezbûrda Evkaf-ı Selâtin ve vüzerâ ve ümerâ ve ağaların hizâne-yi âmirede mahfûz olan cihetleri defter-i sûreti fihrist yazılıp defterdâr nişânı ile nişalnub irsâl olundu. Buyurdum ki: Vardukda irsâl olunan fihrist defterinde mukayyed olan evkafın cihâtı berâtlardan min-ba'd cânibinden ihrâc ettirmeyüp gelen arzları divan-ı hümâyûnuma irsâl oluna ki mâliye cânibinden berât-ı şerîfim virilüp evkafa ol vech ile zarar müterettib olmaya böyle bilesin.

Divanda muhızırbaşına virildi

Fî 28 Şevval

Bir sûreti

Anadolu kadıaskerine Anadolu'ya tâbi olan evkaf için vech-i meşrûh üzere yazıldı.

164/328

Balık-zâde kadısına virildi.

Fî 17 Ce sene 985

Siroz kadısına hüküm ki:

Mektûb gönderüp Siroz'da sâkin olan Müslümanlar'dan ve sâir fukarâ ve reâyadan cem'-i gafîr meclis-i şer'a gelüp bundan akdem defaâtle o emr-i şerîfe vârid olup kasabanda veya yararda celeb tâifesi İstanbul zahîresi için ele geçirdikleri kıvırcık koyunların boğazlamayup keçi ve sığır boğazlanmasın deyu fermân olunmağla kassâb tâifesi men' olunup lâkin bu şehirde kadımden boğazlanan koyun celeb tâifesinin İstanbul zahîresi için aldıkları kıvırcık koyun olmayup ba'zı rençber tâifesi etrafından kavaşe koyun getirüp kassâblar boğazlayagelmişlerdir ol dâhi men' olunursa cümle zamanda husûsan ramazan-ı şerîfde et bâbında küllî müzâyaka çekilür deyu ahvâlleri arz olunup

olageldüğü üzere kavaşe koyun boğazlanmak için emr-i şerîf taleb ettiklerin arz ettiğün ecilden buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi İstanbul zahîresi için Celeb tâifesi yörükleri erkek kıvrıcık koyun virilüp ahkâm-ı şerîfe mücebince boğazlanmayup kadımden boğazlanagelen kavaşe koyunu boğazlanmak isdedükde mâni' olmayup et bâbında Müslümanlar'a müzâyaka çekdürmeyesin.

165/329

Temeşvar'da zâim Bali kethüdaya virildi.

Temeşvar beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Göle sancağına tâbi Hırvaş nâm palanka küffâr-ı hâksârın kalalarına mukabil bir günlük yerde olmağın ehl-i fesâdları dâimâ mezbûr palanka etrafında olan karye halkının davarın sürüp reâyaya te'addî eylemekden hâlî olmayup mezbûr palankada bir mikdâr mustahfızlar ve azebler olup lâkin piyade olmağla atlu olan ehl-i fesâda mukabil varmayup elli nefer atlu ile bir beşlü ağası lâzım olmağın üç nefer martolos gedüğü yürüdüp on iki akçe ile bir ağa ve Mekiş Parkati(?) fârislerinden on nefet beşlü ve Göle fârislerinden on nefer ve Kaçak(?) fârislerinden beş nefer ve Yoğca(?) fârislerinden beş nefer ve Temeşvar câniblerinden birkaç nefer ve Dühenk(?) fârislerinden beş nefer atlu ihrâc idüp zikr olunan palankaya ta'yîn olunması fermân olunursa min-ba'd ol nevâhîde ehl-i fesâd reâyaya te'addî eylemeyüp hıfz ve hırâset olunur ve mevâcibleri evvelki uslûb üzere edâ olunup mâl-ı mîrîye zarar olmayup vech-i meşrûh üzere bir ağa ile ol mikdâr fârisin ifrâz olunmak için hüküm-i şerîfim virilmesin bildirmişsin. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda arz eyledüğün üzere ol mikdâr fârisi bir ağa ile ifrâz ve ihrâc eyleyüp mezkûr palankaya getürdüp hıfz ettirüp ve ne mikdâr nefer ihrâc olunursa ağalar ile maan defter eyleyüp defterin mühürleyüp gönderesin.

165/330

Bu dâhî

Müşârün-ileyhe hüküm ki:

Göle sancağına tâbi Hırvaş nâm palankaya ihrâc olunmak fermân olunan fârislere Osman nâm kimesne ağa olmak münâsib olduğun bildirmişsin. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi mezkûr palankaya sâbika arz eyledüğün üzere fâris ve ağa ihrâc eyledükde mezkûru mezkûr palankaya ihrâc olunan fârislere ağa ta'yîn idüp fârisler defteri ile arz eylesin.

166/331

Anadolu muhâsebecisine virildi.

Fî 13 Şevval sene 985

Diyarbakir defterdârına hüküm ki

Diyarbakir hazinesinden ve ol cânibde olan ba'zı mukataat mahsûlünden ber vech-i tekâüd vazîfeye mutasarrıf olanların haylî zamandan berü Südde-i sa'âdet'imize beyaz defteri gelmemekle hizâne-yi âmiremde mahfûz olan kayd defteri müşevveş olmuştur. İmdi Âstâne-i Sa'âdet'imden ihrâc olmuş berât-i şerîf ile vazîfeye mutasarrıf olanlarından kimler ise isimleri ve vazîfelerinin mikdârları ile sıhhat üzere müstakil defter olup muaccelen gelmek lâzım ve mühim olmağın buyurdum ki:

Vardukda te'hîr itmeyüp Âsitâne-i Sa'âdet'imden ihrâc olunmuş berât-ı şerîfimle bi'l-fi'l mahallî mezbûrdan vazîfeye mutasarrıf her ne mikdâr kimesne var ise isimleri ve mutasarrıf oldukları vazîfeleri ile mufassal defter idüp imzâlayup ve mühürleyüp ve der-kîse idüp yarar âdeminüz ile ta'cil gönderüp ve yazup arz eylesin. Lâkin defterin her sahifesine dokuz neferden ziyâde kayd ettirmeyüp ve her vazîfe-hâr vazîfe-ye kimin mahlûlünden virilüp ve kimler yerine gelmiştir ve anlardan mukaddem kimler mutasarrıfdır? Bi'l-cümle kendülerden mukaddem üçer dörder kayda varınca tarihleri ve vazîfelerinin mikdârları ile ale't-tafsil yazdırup ve yazılan defter tamâm ayân ve isimleri munfâsıl ve beyân ola ki min-ba'd ol defter ile amel olup Âstâne-i Sa'âdet'imden berât virilmelü oldukda üzerlerine bir nice müddet kayd yazılmak mümkün ola. Bu bâbda ziyâde ihtimâm idüp hâric ez-defter nesne kodurmayup hilâf-ı berât ve defter dâhî bir isim ve bir akçe vazîfe yazılmadan be-gâyet ihtirâz idesin.

Bu dâhî

Bir sûreti Halep beğlerbeğine ve defterdârına yazıldı.

Bu dâhî

Bir sûreti Şam beğlerbeğine ve defterdârına yazıldı.

Bu dâhî

Bir sûreti Bağdad beğlerbeğine ve defterdârına yazıldı

Bir sûreti Mısır beğlerbeğine ve defterdârına yazıldı ki:

Cidde havalisinden vazîfeye mutasarrıf olanların deyû vech-i meşrûh üzere

Bir sûreti Şam beğlerbeğine ve defterdârına Şam havalisinden ve hazinesinden vazîfeye mutasarrıf olanların ve Kudüs-ü Şerîf'e tâbi vazîfe-hârların deyu vech-i meşrûh üzere yazıldı.

167/332

Kethüdası Semi'ye virildi.

Dukakin sancağında vâkı' olan kadılara hüküm ki:

Livâ-i mezbûr beği Mustafa mektûb gönderüp emr-i şerîfimle isyânları zâhir olan asîler üzerine varılup garet ve hasâret etmek istediklerinde olageldüğü üzere muâvenet içün köylerden cebehor ihrâc etmek istedikde havâss-ı hümâyûn karyelerinden ve sâ'ir serbest timar karyelerden cebehor istedikde çıkmayıp serbest sâhiblerine ilticâ idüp bu sebeden asîler üzerine varıldıkda âsîlerin ... haklarından gelinmek kabl olmamağla isyân mütezâyid olup ebnai sebile küllî zarar eriştirirler deyu bildirmeğin olageldüğü üzere cebehor ihrâc olunmasın emr idüp buyurdum ki: Vardukda her birinüz gereği gibi mukayyed olup taht-ı hükümetinizde olan zuamâ ve erbâb-ı timar ve sâ'ir havâss-ı hümâyûnuma müteâllik karyeler zâbitlerine tenbîh idesin ki anun gibi cebehor ihrâc idüp isyân idenlerin haklarından gelinmek ile sâ'irlerine mücebi ibret ola.

167/333

Nebi kethüdaya virildi.

Sığacık beğine ve Çeşme kadısına hüküm ki:

Sen ki beğsin. Mektûb gönderüp Çeşme kazâsına tâbi Seferihisar nâm kazâ sâkinlerinden Yezad nâm reîs Halkulvad seferi vâkı' oldukda bir firkata yapdurup varup Mora sancağına tâbi İmrîh(?) nâm kal'adan altı nefer haraç-güzâr reâyayı tutup beş neferi

akvâm ve akrabasına satup ve bir neferin getirüp Seferihisar sâkinlerinden Hacı Mehmed nâm kimesne bey' idüp mezbûr Yehzad aher bu makule işi aded idinüp dâhî reâyaya muttasıl esir etmekden hâlî olmamağın ele getirilüp bi'l-fi'l mahbûs olduğun ve merkum Hacı Mehmed reâyayı esir nâmına alup satup ve levend yatağı olup ehl-i fesâd levendlere zahîre virmekden hâlî olmaduğun bildirüp mezbûrun dâhî ele gelmesi bâbında hükm ricâ etmeğın buyurdum ki:

Vardukda mukayyed olup mezbûr Hacı Mehmed'i meclis-i şer'a ihzâr idüp vech-i meşrûh üzere fesâdı zâhir olursa habs idüp arz eyleyesin.

167/334

Ali Saboni'ye virildi.

Fî 13 Şevval sene 985

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Solmin İskelesinden esbâb tahmîl olunan gemilere tahmîlinden ziyâde esbâb konanla şiddet rüzgârda gemiler deryâyaya dönmeyüp ekserî helâk olduğu i'lâm olundu. İmdi her gemiye tahmîlinden ziyâde esbâb tahmîl olunmayup tahmiline göre konulması emr idüp buyurdum ki: Varıcak mukayyed olup göresin. Arz olunduğu gibi ise tenbîh eyleyüp min-ba'd ol cânibden sefere?tevcîh eden gemilere tahmîlinden ziyâde nesne tahmîl ettirmeyesin.

168/335

Mezbûr Arar Mustafa'ya virildi.

Akkerman beğine Kili kadısına hüküm ki:

Kili sâkinlerinden Gazaz Mustafa mukaddemâ rikâb-ı hümayûnuma rık'a sunup Kili'de sâkin Yamalı Sinan dimekle ma'rûf kimesne mukaddemâ subaşı olduğu zamanda dükkânlar açıldıkda hırsızları ben bilirüm deyu ikrâr idüp müşteriği karındaşı dâhî hırsuz şerîki alup cümle fesâdda müşterikdir deyu i'lâm etmeğın ahvâlleri teftiş olunup şöyle ki: Açılan dükkânlar husûsunda mezbûr Sinan haberdar olup hırsızları ele virilmiş ise hırsuz şerîki ve ehl-i fesâd olduklarına şehâdet iderler ise has idüp ahvâlleri sâbit olduğu üzere arz eyleyesin deyu sen ki Kili kadısının sâbika Bender beği olan Rıdvan ile sana hafiyeten emr vârid olmağın mesfur Gazaz Mustafa ile mezkûr Yamalı Sinan'ı ihzâr

idüp üzerine takrîr-i dâ'vâ kılup bundan akdem dükkânım açılup esbâbım zay' oldukda subaşı olmağla dükkânım üzerine gelüp açanları ben ... deyu cevab eyledükde mezbûr Yamalı Sinan haberim yoktur ve hırsuz şerîki dâhî dükkânım dimeğın dizdarı Hacı Musa ağa ve kapu halkından Mustafa ve Mustafa çavuş ve Bilal Fakıh ve beşlü ağası Mehemmed ağa ve azebler ağası Mahmud ağadan ve bi gazez aherden suâl olundukda mezbûr Sinan ve karındaşı Hâfîl ve Şaban ve Hamza eyü değıllerdir yaramazlardır deyu şehâdet ettüklerinde olan sicilin sûreti ve mîri mûmâ-ileyhin arz isâl olunmağın bu bâbda muvâcehelerinde olan sicilleri mûcebince mezkûrlar küreğе konmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûrları vech-i meşrûh olan sicilleri mûcebince Akkerman iskelesine varan gemilere küreğе kondukların bildiresin.

168/336

Ali Saboni'ye virildi.

Fî 12 Şevval sene 985

Mısır beğlerbeğine hüküm ki: Medine-i Münevvere'de Ravza-i Mutahhara için mukaddemâ kaliçeler virilmişti lâkin ikisi rast gelüp dördü ... olmağla rast gelmeyüp mukaddemâ sancağ-ı hümâyûnda iken gönderilen dört kaliçe üzerine varılması i'lâm olunmağın gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Varıcak tâleb olunduğu üzere Mahrûse-yi dört aded kaliçe tedârik idüp ol mahalle-yi mübareğе gönderesin.

168/337

Bu dâhî

Müşârün-ileyhe hüküm ki:

Mektûb gönderüp Mustafa çavuşla mukaddemâ olunan ahkâm-ı şerîfe fermân olunan husûsların icrâ ve edâsında bezl ü makdur olunur deyu bildirmişsin. Buyurdum ki:

Vardukda ol emrin mazmûnu izle amel eyleyüp emr olunan husûsların icrâsında ihtimâmın vücûda getüresin.

169/338

Ali Saboni'ye virildi

Fî 15 Şevval sene 985

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Mekke-i Mükerrerme Şerîfi Hasan bin El-Ganî mektûb gönderüp mukaddemâ vârid olan hükm-i şerîfde Cidde-i ma'mûreden Cidde benderlerine tüccâr tâifesi bakır ve kurşun ve sâ'ir alât-ı harb alup gitmeye deyu fermân olunmağla emr-i şerîf tüccâr tâifesi men' olunduğu için Sevin(?) benderine âmil olan Şemvâl nâm Yahudi tüccâr ile ittifâk idüp cemc-i men' olan bakır ve kalay ve sâ'ir alât ve esbâb Sevin(?) benderinden gemilere tahmîl olup Cidde benderine uğramayup Cidde benderine varmağla Cidde benderine küllî zarar ve noksan müterettib olmuştur deyu arz etmeğin mektubun sûreti ayn ile ihrâc olup ve meşkûr yahudinin ref'i için mukaddemâ emr-i hümâyûn gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Vardukda gönderilen sûret-i mektuba nazar idüp cümle muhtevası ma'lûmun olduktan sonra bender Sevinde olan ümenâya muhkem tenbîh eylesin ki min-ba'd tüccâra memnu' olan metâ'ğî tahmîl ettirmeyüp ve ve sâ'ire tenbîh eylesin ki doğru Cidde-yi ma'mûre benderine varalar. Emr-i şerîfime muhâlif memnu' olan metâ'ğî tahmîlinden ve Cidde'ye uğruna Mehab ve sâ'ir benâdire varmakdan ziyâde hazer ideler.

169/339

Bu dâhî

Mekke-i Mükerrerme kadısına hüküm ki:

Hüccâc Kâbe-yi Muazzama'ya varup Hacc zamanı oldukda Minâ-yı Şerîf'de vâkı' olan hücerât aralarında kahvehâneler olup ve ehl-i sûk ol edâya gelüp dükkânlar ve haymeler kurup imârât hücerâtları itmeğe yol ve dua ide yerlerde duaya yer kalmayup Hüccâc'a küllî teşviş hâsıl olup cem' olan yerden Akabe'ye varınca ol edâda ehl-i sûk haymeler kurup bey' ve şura itmeyüp hâlî olmak münâsib olduğun ve Kâbe-i Muazzama'da vâkı' olan Mescid-i Efdâl Mesacid olup riâyet lâzım iken Hacc zamanında etrafına ekâbir konup taht-ı revan ve muhâce ve karyelerinin mahallî mübâreke Hüccâc'ın menzili olup ve nice mezârât-ı müteberrike var iken hâlâ ol mahalde bostanlar ihdâs olup ve körhâneler ve evler binâ olmağla Hüccâc'a konacak yer bulunmayup aradada konup tavâfa ve Mescid-i Haremeyn'e Hüccâc'lar nâmaza gelmekde ızdırap

çekdikleri ecilden ol mezârât-ı müteberrikenin üzerine konup çekinüp bu bâbda Mekke-i Mükerrerme Şerîfi'ne dâhî nâme-i hümâyûnum gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Vardukda sen dâhî mukayyed olup Hacc zamanında zikr olunan hücerât arasında bey' ve şûrâ ettirmeyüp ve mahall-i mezbûrda bostanlar ve evler ve körhâneler binâ olunmağla Hüccâc konacak yerde müzâyaka def' olacak mikdârı lâzım olan yerler ref' idüp min-ba'd mahall-i mezbûrda bostan ve evler Mescid-i Şerîf'in üzerine dâhî hacc zamanında bir münâsib ve yarar bir kimesne kimesneye taallül eylesin.

170/340

Bu dâhî

Mezkûra virildi.

Ayn-ı atlas kise içine konulup gümüş kozalak ile bağlanup gönderilmiştir.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

Mekke Şerîfi'ne nâme ki:

Hüccâc-ı zevil ibtihac Kâbe-i Muazzama'ya varup Hacc zamanı oldukda Minâ-yı şerîfde vâkı' olan hücerât aralarında kahvehâne olup ve ehl-i sûk ol edâya gelüp dükkânlar ve haymeler kurup hamrat evi etmeğe yol ve dua idecek yerlerde duaya yer kalmayup hüccâca küllî teşviş hâsıl olup cem' olan yerden Akabe'ye varınca ehl-i sûka haymeler kurup bey' ve şûrâ itmeyüp hâlî olmak münâsib olduğu ve Kâbe-i Muazzama'da vâkı' olan Mescid-i Haram efdâl mesâcid olup riâyet lâzım iken Hacc zamanında etrafına ana yer konup taht-ı revan ve karyelerinin Mescid-i Şerîf içine koyup hizmetkârları ve devecileri anda olup mülevves eyledikleri Ma'lâ(?) dimekle ma'rûf mahall-i mübâreke Hüccâc'ın menzili olup ve nice mezârât-ı müteberrike var iken hâlâ ol mahalde bostanlar ihdâs ve körhâneler ve evler binâ olunmağla Hüccâc'a konacak yer bulunmayup Arafat'a konup tavâfa ve Mescid-i haram'da cemaatle nâmaza gelmekde ızdırap çekdikleri ecilden ol mezart-ı müteberrikenin üzerine konup çekinüp ve kazurat dökülüp Merakıd-ı Müteberrike'yi enbiya ve evliyaya emânet olduğu i'lâm olunmağın bu bâbda Mekke-i Mükerrerme kadısına dâhî emr-i şerîf gönderilmiştir. Gerekdir ki nâme-i hümâyûnumuz vusûl buldukda fi'l-vâkı' zikr olunan hücerat aralarında ehl-i sûk bey' ve şûrâ itmekle ve mahall-i mezbûrda bostanlar ve evler ve körhâneler yapılmışla Hüccâc'a müzâyaka var ise müzâyaka def' olacak mikdârı lâzım gelen yerler ref' olup min-ba'd mahall-i

mezbûrda bostan ve binâlar ihdâs olunmağın ve Hacc-1 Şerîf zamanında ol mahallerde ehl-i sûka bey' ve şûrâ ettirmeyüp ve ol Mescid-i Şerîf'de dâhî hüccâcdan kimesne konmayup televvüsten gereği gibi hıfz olunup ve bi'l-cümle zikr olunan husûslardan vech ü münâsib gördüğünüz üzere Hüccâc-1 zevil ibtihacın asude hâl olmaları bâbında say'-1 cemileniz zuhûra getirüle ve bundan akdem vârid olan mektûb-1 meveddetiniz mücebince Harem-i Şerîf'in etrafı hark olmağičün karib olan evler ve ribatlar saklayup tevzi olmağa yigirmi yedi bin filori tahmîl olundu deyu iş'ar olunmağla Mısır beğlerbeğisine zikr olunan mikdârı altunu gönderesin deyu hükm-i hümayûnumuz gönderilmişti. Henüz vâsıl olmadığı i'lâm olunmağla müşârün-ileyhe tekrar hükm-i hümayûnumuz gönderilmiştir. İnşallahüteâla vâsıl oldukda mukaddemâ gönderilen nâme-i meveddet uslûbumuz mücebince vech ü münâsib gördükleri üzere evler ve ribâtlar sâhiblerine virüp dâhî mahallî merkumu pak ve tathir itmek bâbında enva' mesai cemilenüz zuhûra getirüle ve hâlâ vârid olan mektûb-1 meveddetinizde Harem-i Şerîf'e muttasıl bir mikdâr yer Harâm-1 Muhterem'e itak olunması husûs nâmede derç olunmuş lâkin ol makule arz gönderildi deyu i'lâm olunmuş ol husûs içün mektûb gelmeyüp ancak Harem-i Şerîf'ül Haremeyn-i Silk Mecrası tevâbi' içün alınan yerlerden gayrı Harem-i Şerîf'e muttasıl olmuş bir yer dâhî olmağın alınup ve çok hayratdan bir nesne binâ olunmak münâsib idüğü i'lâm olunmağın görölüp arz oluna deyu nâme-i hümayûnumuzda iş'ar olunmuş idi. Fi'l-vâkı' mahall-i mezbûr görölüp arz olunduğu üzere ne mikdâr yerdir ve ne makule nesne yapılmak münâsibdir? Vuku' üzere i'lâm olaki lâzım olan tedârığı görüle.

171/341

Bu dâhî

Mısır beğlerbeğine:

Mekke-i Mükerreme Şerîfi mukaddemâ mektûb gönderüp Haram-1 Şerîf'in seyl gelecek yeri hark olup ve karib olan evler ve ribatları bahâları virilüp hedm olunmağa yigirmi yedi bin filori tahmîl olunduğun bildirmeğın muaccelen Mısır hazinesinden gönderesin deyu sâbıka hükm-i hümayûnumuz gönderilmişti. Henüz dâhî gönderilmemekle mahall-i mezbûr sarf olmayup kalduğı iclâm olunmağın buyurudm ki:

Varıcak asla te'hîr itmeyüp müşârün-ileyhin i'lâm ettüğü üzere mahall-i mezbûr mühimmi içün tahmîn olunan mikdârı filoriyi hazine-yi Mısır'dan virüp mu'temedün

kimesne ile gönderesin ki ol yıkılan evlerin ve ribâtların bahâları için virilüp ol makâm-ı sa'âdet fercâmın etrâfi hark olmağla min-ba'd televvüsünden pak ve tathir ola.

171/342

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Şam çavuşlarından Sefer oğlu dimekle ma'rûf kimesneden Şam etrafında olan karye halkı şekvâ idüp eyledüğümüz husûsları isnâd idüp ve ağzına ariyyet diş alup dâhî reâya ile gavga idüp ağzından dışın çıkarup şikâyet iderdi deyu her karyenin akçesin almağla reâya müteferriz olup dâhî fesâd ve te'addîsinin nihâyeti olmaduğun i'lâm ettüklerin bildirdiüğün ecilden mezkûr Kıbrıs'a sürülmesin emr idüp buyurdum ki:

Varıcak asla te'hîr ve tevakkuf itmeyüp mezkûrun ol yerden alâkasın kesüp ehl-i iyâli ile emrim mücebince Kıbrıs'a yarar âdemlere koşup ve zimmîye vâsıl olduğuna beğlerbeğinden temessük alup gönderesin.

172/343

Şam beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Şam-ı Şerîf'de merhûm ceddîm Sultan Süleyman imâreti ve Kudüs-ü Şerîf'de haseki imâreti evkafının zevâidinden şimdiye değin Dergâh-ı Muallâm'a zevâidi gelür idi. Hâlâ gecikmeğe sebep nedir? Muhâsabeleri görülüp ahvâlleri arz olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Varıcak zikr olunan evkafın mütevellîlerin getürdüp dâhî mukaddemâ bir def'a görülüp nasb olmayân muhâsabelerinde ma'rîfet-i kadı ile şer' ile onât-ı vech ile dikkat ve ihtimâmla müfredât defterlerinden ayru ve masrafların görüp dâhî üzerlerine mâl-ı vakfdan nesne sâbit olursa asla taallül ve niza' ettirmeyüp vakf için hükm idüp bî-kusûr alup kabz eylesin ve mahsûl vakfdan zuhûr iden zevâidin defter idüp Dergâh-ı Muallâma gönderesin ve ne vech ile olduğun yazup bildiresin. Hakk-ı sarihe tâbi olup kimesneye arz ve seniyyeden ve meyl ü muhâbadan ihtiyâb idüp hakdan udul etmeyesin.

172/344

Avlonya beğine Timuriçe kadısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüp Timuriçe kazâsına tâbi Madrumat nâm karye ahâlisi rık'a sunup sipahileri olan Nasuh nâm kimesneden tazallüm eyledikleri görülmesi

içün emr-i şerîf virilmeğın kabl-i şer‘den mu‘temedün-aleyh âdemler Gönderilüp meclis-i şer‘a da‘vet olundukda itâat itmeyüp gaybet eyledüğün varan âdemler gelüp haber virmeğün sicil olunduğın bildirmişsin. Mezbûr bu def‘a ele getirilüp ahvâli görölmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda bi‘z-zât mukayyed olup mezbûru be-her hâl meclis-i şer‘a ihzâr ve da‘vâ-yı hakk idenler ile beraber idüp bir def‘a şer‘ ile fasl olmayup on beş yıl mürûr etmeyen da‘vâların emr-i sâbık mûcebince hakk üzere teftîş ettikten sonra kendüyi habs idüp üzerine şer‘ ile subût bulan mevâddın sûret-i sicilleriyle ahvâlin vuku‘ üzere yazup bildiresin ki: emr-i şerîfim ne vech ile sâdır olursa mûcebi ile amel oluna. Hîn-i teftîşine hakk-ı sarihe tâbi olup hakdan udûl etmeyesin.

173/345

Bu hüküm çizilmiştir.

173/346

Semendire Beğine hüküm ki:

Semendire Sancağı’nda mukataat-ı hassa müfettişi olan Belgrad kadısı Ahmed mektûb gönderüp Semendire sancağı zuamâsından Şebeş nahiyesi ve Varna nâm karye ve gayrıdan yigirmi bir bin üç yüz akçe tımara mutasarrıf olan Darende Divane Mustafa’nın zeâmet karyeleri Şebeş haslarından akıncı haslarıyla mahlût olup ağabaşı dâhî havâss-ı hümâyûnda olan enhâra hıdmet ider deyu arz ettüğü ecilden mezbûrun zeâmeti havâss-ı hümâyûna ilhâk olunmak fermânım olup bedeli Segedin Sancağı’nın hîn-i tahrîrde zuhûra gelen ifrâzından tevcîh olunmağičün hüküm-i şerîfim virilüp zeâmet-i mezbûrenin mahsûli min-ba‘d havâss-ı hümâyûnum içün zabt ettirilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda emrim mûcebince zikr olunan zeâmetin cüzî ve küllî vakı‘ olan ebvâb-ı mahsûlatın hassa-yı hümâyûnum içün zabt iddirüp şer‘ ile mezbûru ve sâ’irden bir ferdi dahl ettirmeyesin.

174/347

Mezbûr Mustafa’ya virildi.

Fî 18 Şevval sene 985

Bosna beğine hüküm ki:

Mustafa nâm zâim Mahrûse-yi İstanbul mahallesine Beği Bazar sâkinlerinden Kurd bin Ali Han nâm kimesneyi ihzâr idüp mezbûr Kurd bundan akdem yollar kesüp ve nice harâmîler eylediği Bazar nahiyesinde Ogurna nâm mevzı'da dâhî haylî harâmîler ile kârban basup âdemler katl idüp emvâl ve emlâkin garet ettiler dedükde mezkûrdan suâl olundukda fi'l-hakika mevzı'-yı mezbûrda on sekiz nefer yoldaşım ile kârban basup nice âdemler katl idüp emvâl ve esbâbın nehb ü garet eyledikten sonra bir yük çuka ve ba'zı esbâb Dur Ali oğlu Derviş Mehemmed'e teslim ettim. Ol dâhî şeriğimizdir ve Beğ Bazar'da Sa'verih oğlu Hacı Mustafa nâm kimesneye tahmînen yüz otuz bin akçelik kemhâ ve çukayı otuz bin akçeye virdüm ve Beğ Bazar'dan Verne oğlu Ramazan nâm kimesneye tahmînen on üç bin akçelik kemhâ ve otuz bin akçelik kemhâ ve çukayı otuz bin akçeye virdük ve Beğ Bazar'dan çeribaşı oğlu Ali Derviş nâm kimesneye üç dizin çuka ile kemhâ ve on iki dizi incü virdük ve Beğ Bazar'dan Dülger oğlu Hacı Veli nâm kimesneye yüz otuz bin akçelik kemhâ ve çukayı otuz bin akçeye virdük ve Beğ Bazar'dan ehl oğlu Derviş nâm kimesneye üç dizin çuka ile kemhâ ve on iki dizi incü virdük. şeriğimizdir ve Beğ Bazar'dan çeribaşı oğlu babasıyla maan virdikden ziyâde kemhâ ile çuka ve beş ala dizi incü virdük şeriğimizdir ve beğbazarda Avbullu Ağa'ya bir yük çuka ile kemhâ ve on aded dizi incü virdük ve beğ bazardan Ali nâm kimesnenin kulu Perviz bile olup iki yük çuka virdük ve getürdükleri çuka bargirlerin helâk idüp havalisi içinde ... zimmet eylemiştir ve Vidin nâm karyede sâkin Ravone İstimlatin ve diğer Rahovine şeriğimizdir Katalina oğlu ve mezkûrun karındaşı Radul ve Rellednunos nâm zimmîlere bir buçuk yük kemhâ ve iki çuka ve on iki aded dizi incü virdük ve Katlıç nâm karye sâkinlerinden Mehamlu nâm zimmîye dâhî bir mikdâr çukadan ve kemhâdan virdük deyu ikrâr eyledik. Sicil olunmağın mezkûrlar dâhî ele getürilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda te'hîr etmeyüp mezbûrları dâhî ele getürüp ahvâllerin hakk üzere kadı ma'rîfetiyle tefahhus idüp göresin. Ol garet eyledükleri esbâbı şer' ile zuhûra getürdükden sonra daniler olup bi hasebi şer' kısas olunmak lâzım gelenlerin haklarından gelüp itlâk ve şerîkleri olup şer' ile kısas lâzım gelmeyeniyi habs idüp arz eyleyesin.

175/348

Tezkereci Feruh beğe virildi.

Fî 10 Şevval sene 985

Delvine beğine ve kadısına hüküm ki:

Sen ki kadısın mektûb gönderüp düstûr-ı mükerrerem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem veziriazamım Mehemmed paşa âdemalalhu teâla iclâlehunun kullarından altı nefer francalacı kulların vilâyet-i mezbûreden ba'zı kefere ayardup gaybet idüp hâlâ ol cânibinden ele getirilüp bi'l-fi'l anda mahbûs eylediklerin bildirmişsin. İmdi mezbûrları yarar âdemlere koşulup müşârün-ileyhe irsâl olunmaların emr idüp buyurdum ki:

Vardukda te'hîr etmeyüp müşârün ileyh âdemallhu iclâlehunun anda ele getirilüp habs olunan kulların emrim üzere mukayyed ve mahbûs yarar âdemlere koşup gönderesin.

175/349

Mezbûr Har Habeş çavuşa virildi.

Fi 17 Şevval sene 985

Mermer(?) kadısına hüküm ki

Nefs-i Mermer'de mütemekkin olan Baki nâm zimmînin mün'im ve maldar olduğu i'lâm olunmağın mahrûse-yi İstanbul'a kassâb yazılmasın emr idüp buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle Har Habeş çavuşa vardukda göresin. Fi'l-vâkı' zimmî-yi mezbûr mütemevvil olup iki yüz bin akçeye kadir ise mahrûse-yi İstanbul'a kassâb yazup çavuşuma koşup Mahrûse-yi mezbûreye gönderesin.

176/350

İlbasan beğine hüküm ki:

Hâlâ Avlonya beği Bayezid ile iştiyat İlbasan kadıları mektûb gönderüp Özi sancağında Akçahisar kazâsına tâbi Kara nahiyesinde Korterek nâm karyede sâkin Hasan ve Hüseyin oğulları Hızır ve Ali ve Arslan nâm asîler akrabâlarından ve Sengerek ve Yaztar nâm asî köyler halkından nice âsîlerle ittifâk idüp Özi sancağında Bafre ve Şahadin nahiyesinde ve İlbasan sancağında Çirmenika nahiyesinde evler basup âdemler katl idüp esbâb garet eyleyüp ve Müslümanlarîn evlâd ve ezvâcın alup iç illerde bazarlarda satmak mu'tâdları olup iş bu sene-yi mübârekede Köstendil sancağına tâbi Dolbane nâm bazarda olur kırk nefer fukarânın evlâd ve ezvâcın esir nâmına bazara virüp ba'zın bey' idüp ba'zın dâhî bey' itmek üzere iken Köstendil beği Hüseyin beğ vâkıf olmağla hüsn-i tedbîr ile reîsleri olan Hüseyin'in Mehmed nâm oğlun dört nefer asî ile ele getirüp şer' ile

haklarından gelüp mezbûr Hüseyin'in oğulları mezkûr beğin kethüdasının evin basup karındaşı ve amcası oğlun katl eyleyüp zikr olunan iki pâre asî köyler halkı ile dört gün oturup katl eyledikleri başların maâşir ile şürb i hamr idüp ve reâyada ve gayrıda bir hâmile hatun görseler tâleb idüp virmedikleri için kendülerin ve akrabâsın katl idüp cebr ile alurlar bil'fi'l bir kimesnenin avretin alup tasarruf iderler ve reâyanın kışlağa ve yaylağa gittüklerin haber ile otlak ve kışlak hakkı alurlar ve etrafında olan sancaklarda evler basup âdem katl eyleyüp esbâb garet idüp fesâd iderler. Özi beği ele getürmek istedikde İlbasan sancağına firar idüp İlbasan beği murâd ittükde Özi'ye varup ele girmezler. Mezbûrlar fukarâya ettükleri gibi ale'l-gafle evleri basılıp kendüler girmezler eyle evlâd ve erzakları alınup ve garet ettükleri esbâb ashâbına virilüp fesâdları fukarâ üzerinden def' ola deyu bildirmeğin zikr olunan ehl-i fesâdlar arz olunduğu üzere ele getirilüp ol bâbda İlbasan beğine dâhî muâvenet eyleyesin emr idüp müşârün-ileyh dâhî müstakil hüküm gönderilmeğin buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda mukayyed olup müşârün ileyhle haberleşüp dâhî hüsn-i ittifâk ile mezkûr olan ehl-i fesâd ve şenâatlerin ele getirülmesi husûsuna ihtimâm idüp ale'l-gafle evleri üzerine varup ele getirülmesine ikdâm eyleyesin. Anun gibi ele girmeyenlerin evlâd ve ezvâcların habs eyleyüp ve esbâbların alup bir yerde zabt idüp dâhî esbâblarından bizimdür garet olundu deyu kimesne gelüp ... hakk iderse ma'rifet-i kadî ile şer' ile gönderüp sâbit olan esbâbı ashâbına virüp ne mikdâr kimesnelerin esbâbı ashâbına virilüp ne mikdâr kimesnelerin esbâbı şer' ile sâbit olup virildüğün ve ne meblağ olunduğun sicil ettirüp dâhî sûretin mühürleyüp gönderesin. Ele giren ehl-i fesâdların haklarında şer'-i şerîf ne ise icrâ idüp yerine koyasın.

Bu dâhî

Bir sûreti

Özi beğine yazıldı.

177/351

Beğlerbeği kethüdasına virildi.

Fî 16 Şevval sene 985

Erzurum beğlerbeğine hüküm ki:

Erzurum kadısı mektûb gönderüp ihtisâb kalemi yüz otuz bin akçeye kayd olunup sâbika beğlerbeği olanlar ziyâde mukataaya satup küllî te‘addî iderler idi. Hâlâ senin için vilâyet defterine yazılardan ziyâde ref‘ idüp alınmaya deyu tenbîh eyledüğün bildirdi. Ma‘lûm-ı şerîfim oldu. Min-ba‘d ihtisâb âmile satılmayup defter-i cedîdde kayd olunduğu üzere adâlet ile zabt ettirilmesin emr idüp buyurdum ki:

Varıcak min-ba‘d fermân-ı şerîfim mücebince ihtisâbı mukataa tarîkiyle kimesneye virmeyüp defter-i cedîdde yazıldığı üzere müteveccih olan hukuku ber vech-i adâlet cem‘ ve tahsîl ettirüp hilâf defter kimesneye te‘addî ve tecâvüz ettirmeyüp hakk-ı sarihe tâbi olan vilâyet-i mezbûra müceddeden tahrîr olmak fermân olunmuş idi. Hâliyâ tahrîrden feragat olunup defterler şikâyetle olunmağ için muharrir kadıya emr-i şerîf gönderilmiştir. Kendüye ulaştırın. Dâhî emrim mücebince tahrîrden feragat ettirüp defterleri alup hıfz idesin.

177/352

Bu dâhî

Rum vilâyetinin tahrîri fermân olunan zîde fazlühûya hüküm ki:

Erzurum kadısı mektûb gönderüp vilâyet-i Erzurum’da biiznillahiteâla taûn olup reâyadan haylî kimesne fevt olup bi’l-fi’l dâhî fevt olmak üzeredir. Erzurum kal‘asının hıdmete küllî ... her biri fakir’ül-hâl kimesnelerdir deyu bildirmeğin hâlâ tahrîr husûsu te’hîr olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda emrim mücebince tahrîr husûsundan şimdilik feragat idüp ol bâbda Südde-i sâdet’imden sana virilen defterleri mühürleyüp Erzurum beğlerbeğine irsâl eylesin.

177/353

Defter kâtiblerinden Ömer Çelebi’ye virildi.

Fî 16 Şevval sene 985

Delvine beğine Kobaş kadısına hüküm ki:

Sûret-i sicil sunulup kazâ-yı mezbûra tâbi Kostaniçe kal‘ası sâkinlerinden Bekir nâm kimesne meclis-i şer‘a gelüp biraderim Ömer nâm kimesne kal‘a-yı Kostaniçe’de evvelki ... yedi akçe ile beşlü olup mukaddemâ küffâr muhârebesinde yoldaşlık itmekle nişân olup tımara hüküm virilüp ba‘de fevt olup zikr olunan ... alup Havaslu Ömer nâm kimesneye

ismi muvaffak olmak ile bin dokuz yüz akçe bey' ettim deyu ikrâr idüp kal'a-yı mezbûrenin ağası ve sâ'ir neferleri dâhî vec-i meşrûh üzere haber virdüklerin ve mezbûr Ömer asla kal'aya gelmemiştir deyu şehâdet ettükleri sicil olmağın mezkûrun ahvâli onât-ı vech ile görölüp sıhhat üzere arz olunmasın emr idüp buyurudm ki:

Mezkûru ihzâr idüp ahvâlin hakk üzere onât-ı vech ile teftiş idüp göresin. Mezkûr Ömer kal'a-yı mezbûrda olup hıdmet edâ idegelen Ömer midir? Yohsa sicilın mastur olduğı üzere ol Ömer tımara çıkup fevt olmağla karındaşın hükmen (mürekkekli) ismi muvaffak olmağla mezbûr Ömer'e satduğı vâkı' midir? Aslı nicedir? Sıhhat üzere yazup bildiresin.

178/354

Fî 17 Şevval sene 985

Karaağaç kadısına hüküm ki:

Taht-ı kazândan zeâmete mutasarrıf olan Mehemmed tarafından şöyle arz olundu ki: Taht-ı kazânda mutasarrıf olduğı zeâmetinden Karlı nâm karyesinde ba'zı imam ve ba'zı evkaf zabitleri ba'zı yerlerine vakfdır deyu dahl ettüğün Südde-i Sa'âdet'imden ol vakf deyu niza' ettiler. Ol vakf yeri Selâtin mahiyeden yeri sâhib-i vakfa temlîk idüp mülknâme-i hümayun verüp ol dâhî mülknâme mücebince mülkü olmağın vakf idüp hâlâ defter-i cedîd hakanîde mülknâme mücebince vakf mukarrer kayd olmuş olmayup mücedded ba'zı kimesneler karye sınırında öşri alınagelen yeri mescid imamına ve sâ'ire vakf olsun dimekle dahli derlerse ettirmeyesin deyu hüküm ibrâz etmiş iken sen ki kadısın ol divan-ı hümayûnumdan virilen hüküm-i şerîf ile amel itmeyüp Bender-i Karahisar kadısına yazılmış bir hüküm-i şerîf sûreti ile anun gibi yerleri vakfa hüküm idüp ellerine temessük virdüğün ve ol sûret-i hüküm senün imzan ile ibrâz idüp görüldükde Karahisar-ı sâhib kadısına yazılmış hüküm olup Sandıklı kazâsında Kırıcık nâm karyenin imamı ve Geyikler kazâsında Körpeli nâm karyede Osman bâba evlaları olan Hasan nâm kimesneler arz-ı hâl idüp murâda vâkı' olan hasların ve mesacidin imamına ve müezzinine ve bâkî huddâmına ba'zı kimesneler yerler vakf idüp kadim'ül-eyyâmdan vakfiyyet üzere tasarruf olunup sonra vilâyet yazıldıkda anun gibi kadim'ül-eyyâmdan vakfiyyet üzere tasarruf olunan yerlerin defterde vakfiyyet bulunmadığı sebebden ol yerleri sipahiye tapuya virmeğe hüküm olunup ahire virilmiş imiş. İmdi bu husûs benim nâme-i seririme arz olundukda hasib-i hüseyin uluvvum padişahiye müteâllik olmağın

anun gibi yerler kemakân mesacid için vakfiyye üzere tasarruf olunmasına cenab-ı cennet mekân babam tâbe serâhû zamanında verilen hükm-i şerîfin tecdid olunmasın taleb etmeğin emr idüp hükm-i şerîfim vardukda göresin. Şol yerleri ki kadim'üleyyâmdan mesacidin huddâmı tasarruf idegelmiş evvelâ vilâyet yazıldıkda defterde vakfiyyet bulunmaz deyu li'l-yevmi sipahiye tapuya virmeğe hükm olunmuş. Evvelâ ol asl yerleri bir karar-ı sâbık mesacid için tasarruf ettüresi ve arz olunduğu anun gibi mesacidde imam olup ve yahud müezzin olup yerler tasarruf iden kimesneler imamlıktan ve müezzinlikden gidecek benüm otuz yıldan berü tasarruf ettüğüm yer midir? Deyu niza' iderler imiş. İmdi vech-i meşrûh üzere evkafa inâyet olunan yerler mesacidin bi'l-fi'l imamına ve müezzinine veya gayrı hıdmetinde olanlara mahsûsdur. Mesacid hıdmetinden gidecek bu kadar zamandan berü tasarruf iderdüm didüğün amel itmeyüp yerine kim nasb olunursa anun gibiyi ana teslîm ettirüp tasarruf ettüresin deyu sene 983 cemâziye'l-evveli senin evâhiri tarihiyle müverrih hükm sûreti olup lâkin şimdiye değin araziye müteâllik olan ahkâm-ı şerîfe divan-ı hümâyûndan virilügelmiş olup zikr olunan hükm Divan-ı Hümâyûn'dan virilmüş olmayup kadıaskerlerim tarafından virilmiş hükm olduğundan mâ-adâ şol yerler ki selâtin mahiyeden biri vakfa temlik idüp alına. Mülknâme virüp vâkıfa dâhî bir mahallî vakf ettüğü defatirde mastur olmağla defter-i cedîdde dâhî tasrîh olunup vakf yazıldığı mukayyed ve mastur olmayup evvelden oşri ve resmi alınagelmiş yerler iken mücedded mutasarrıf olan kimesne yeri vakf olsun.

179

dimekle vakfdır deyu niza' iderlerse ol asl yerlerin vakfiyyet şer'a câiz olmadığına fetvâ-yı şerîf virilmeğin rızâ-yı şerîfim dâhî şer'-i şerîfe üzere olmağla bi'l-fi'l memâlik-i mahrûsime vech-i meşrûh üzere ahkâm-ı şerîfe virilür iken ve kadıasker tarafından ol vech ile virilen bir hükmün sûreti ibrâz olunmağla anun mücebi ile amel idüp hükm ve sicil etmek ile memlekete ihtilâl virüp itâba mustahıkk olmuşundur. Buyurdum ki:

Vardukda min-ba'd ol asl sûret-i hükm ile bir nesne hükm itmeyüp araziye müteâllik olan husûsu Divan-ı Hümâyûn'dan virilen hükm-i hümâyûnumla amel idüp dâhî eğer ayn ile kadıaskerler tarafından bu makule hükmde ibrâz olunursa mühürleyüp gönderesin ve bu sûret-i hükm ile eğer nesne dâhî hükm itmiş sicil itmiş isen sicilleri ihrâc idüp sûret-i hükm mücebince kimesneye hüccet ve temessük virmiş isen dâhî ellerinden alup ref' idüp min-ba'd mücebi ile amel eylesin ve niza' olunan yerlerden vech-i meşruh üzere temlik

olmak ile vakf olmuş olup mücedded ba‘zı tasarruf idenler vakf olsundeyu vakf etmiş tasarruf olunagelmıştır deyu niza‘ iderse men‘ idüp vakf toprağında yerleri buna hükm eylesin.

179/355

Sâbıka müderrisi Ulam’a virildi.

İstanbul kadısına hüküm ki:

Rık‘a sunulup Mahrûse-yi mezbûrda At Meydanı’nda mescidi olan Mürûr Ağa’nın Amasya sancağında Havza nâm kazıyyeyde vakı‘ olan mederesesinin mukaddemâ ta‘mire muhtâc ba‘zı harâbesi olup tahmîn-i sahih ile tahmîl olunup yetmiş bin akçe rakabe ta‘yîn olunup medrese-yi mezbûrenin evkafından her senede yetmiş bin akçe hâsıl olurken sekiz yıldan berü rakabe yer feth itmeyüp ve medreseyi dâhî ta‘mîr itmeyüp mahall-i mekân harâb olup ta‘mîre kemâl-i ihtiyâc üzere olup sekiz yıldan berü mahsûl-i vakıf rakabe nâmıyla bel‘ ve ekl ettüğü i‘lâm olunmuş. Buyurdum ki:

Vardukda husûs-ı mezbûrda mukayyed olup mütevellîyi vakf ihzâr idüp irâdât ve ihrâcâtı defterlerin getürdüp müfredât ile yerlü yerinden teftîş idüp göresin. Fi’l-vâkı‘ medresenin ta‘mîri lâzım gelüp bir kimesne ta‘mîri için yetmiş bin akçe rakabe fermân olunup sekiz yıldan berü rakabeyi ref‘ itmeyüp ve harâbesin ta‘mîr etmeyüp mahsûl vakfdan her sene de yetmiş bin akçe ekl etmiş midir? Nicedir? Vâkıf olup vuku‘ üzere arz eylesin.

180/356

Medrese-yi mezbûrda sâbıkan müderris Bulat’a virildi.

İstanbul kadısına hüküm ki:

Müderris Cafer rık‘a sunup Mahrûse-yi İstanbul’da At Meydanı kurbinde mescidi olan Firuz ağa evkafının zevâidinden mûmâ-ileyh Firuz ağanın vefâtından sonra mescid-i merkumun civarında bir medrese binâ olunup cihete müderris yigirmi akçe ta‘yîn olunup müderrisi Mevlâna-yı mezbûre tefvîz olunup berât-ı hümâyûnumla dokuz ay mikdârı zaman mutasarrıf olup tâife-yi medreseye ders virdüğü atabek vazîfesin mütevellîsinden taleb ittükde vakviyede medrese binâsı musarrah müfid değildir ve şart-ı vâkıfa muhâlif binâ olunan medreseden cihete müderris tâleb etmeğin nâ-meşrû‘dur deyu niza‘ ettükde emr şer‘ile görölüp ma‘mûl bahâ olan vakfiyede vakfüzzevaye üç hezserve inşâ-yı

mektebde ve ifta kaydı müteşebbis olup zevâid-i vakf mevcûd olmağın ve çoh hayratdan şart-ı vâkıf mücebince bir nesne binâ etmek lâzım gelmeğın medrese binâsının evaretine fetvâ-yı şerîfe verilmekle razı-yı hâkim'ül-vakt ve izn mütevellîyi vakf ile medrese binâ olunup ve zevâid vakf mevcûd olduğı şer' ile sâbit olup medrese binâsının sıhhati mukarrer kılınup ve Mevlâna mûmâ-ileyh ders virdüğü Atabek vazîfesin virilmek hükm olunup hüccet-i şer'ıyye virilmiş iken gerü vakfın müsaadesi yoktur deyu vazîfesin virmedüğün bildirmeğın buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup evkaf-ı mezbûrun irâdât ve masârifinin müfredâtı Defterleri getürdüp mahsûli vakf mesârifine tatbîk idüp göresin. Vakfın hukuku olmayup cümle erbâb-ı vazîfe vazîfeleri vâsıl ve sair sarf ve mevâcibe dâhi vefâ idüp kemâl-i müsaade üzere olup kalan zevâidden şart-ı vâkıf mücebince ve çok harapdan bir nesne olunmak lâzım gelüp iimâret-i mezbûreden medrese binâsının fetvâ-yı şerîfe virilmek ile şer' ile medrese binâsı tecvîz olunup emr-i şer' ile binâ olunmuş ise olbâbda muktezâ-yı şer' ile amel olasın. Mevlâna-yı mezbûrun müstahıkk olduğı vazîfesin vakf mütevellîsinden alıvirdükden sonra mahsûl-i vakf ol mikdâr yazup bir nesnesin mahmil komayasın.

181/357

Arz-ı hâl sunan Mair nâm zimmîye virildi.

Fî 15 Şevval sene 985

Ağriboz beğine, Atina, ve Levadiye, ve İstefe kadılarına hüküm ki:

Südde-i Sa'âdet'ime arz-ı hâl sunulup taht-ı kazânızda ba'zı ... mermer direkler ve somaki mermer madde olup kefere tâifesi alup çeküp yürüyüp harbi kâfire bey' eyledükleri i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vardukda anun gibi direkleri ve somakî mermerleri taht-ı kazânızda münâsib olan mahallerde zabt idüp kefereye bey' ettüresin.

181/358

Ösek kal'ası dizdarına hüküm ki:

Kal'a-yı mezbûre mustahfizları ekser evkatda geceyle kal'a içinde yatmayup hâric-i kal'a da olan varoşun yakup kal'a hâlî olduğu i'lâm olunmağın min-ba'd hisar erenleri kal'adan hâric yerde olmayup kal'a içinde sâkin olmaların emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim üzere kal'a erenlerine muhkem tenbîh ve te'kîd eylesin ki min ba'd kal'anın içinde sâkin olup hâric-i kal'ada yatmayup

181/359

Gelibolu'da hassa harç emini olan Abdurrahman'a hüküm ki:

Dergâh-ı Muallâm'a âdem gönderüp tahsîl-i mâl-ı mîride ba'zı hıdmet vâkı olup Gelibolu'da olan hassa ve sâ'ir ve azebler ve kalafatçılar ve tüccâr ve gayrı tekâlif olunup inâd muhalefet ettüklerinde merhûm babam zamanında emr-i şerîf virilüp hâlâ tecdid olunmasın taleb etmeğın buyurdum ki:

Vardukda göresin. Bu bâbda sâbıka virilen emr-i şerîf mücebince amel eyleyüp ol emr-i şerîfe muhâlif ve mugayir şer'a kimesneye iş ettirmeyesin.

181/360

Muslih kethüdaya virildi.

Erzurum beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp ol vilâyetde bu sene-yi mübârekede taûn vâkı olmağla ahâlisi perâkende olup kal'a binâsına mukayyed olduğun bildirmişsin. Buyurdum ki:

Vardukda mümkün olduğu kal'a ve hendekin ta'mîr ve binâsında bezl-i makdul eylesin.

182/361

Boğaz hisarlarının dizdarlarına hüküm ki:

Hâlâ Gelibolu'da hassa harç emini olan Abdurrahman âdem gönderüp içëruden Akdeniz'inden Gelibolu'da kadımden adet ve kanun üzere yoklanup müşârün-ileyh eminden tarihle ellerinde tezkere olmayân reîslerin gemilerin salıvermeyesin deyu sâbıka merhûm zamanında hükm virilüp tecdid olunmasın ricâ etmeğın buyurdum ki:

Vardukda sâbıka vech-i meşrûh üzere emr-i şerîf virilmiş ise ol hükm-i şerîf mücebince amel eyleyüp ana muhâlif kimesneye iş ettirmeyesin.

182/362

Divan kâtiblerinden Mehmed Çelebi'ye virildi

Fî 18 Şevval sene 985

Ösek dizdarına hüküm ki:

Hâlâ kal'a-yı mezbûre mustahfızları ekser evkatda kal'a içinde yatmayup hâric-i kal'ada olan varoşda yatup kal'a hâlî olduğu i'lâm olunmağın min-ba'd hisar erenleri kal'adan hâric yerde olmayup kal'a içinde sâkin olmaların emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim üzere kal'a erenlerine tenbîh eylesin ki min-ba'd kal'anın içinde sâkin olup hâric-i kal'ada yatmayup kendü ve vilâyetlerinde gezmeyeler ba'de't-tenbîh eslemeyüp gerü hıdmetinde ihmâl üzere olanların gedüklerin alup yarar hıdmete kadir kul oğullarına ve eli emirlülere tevcîh idüp arz eylesin.

182/363

Hassa harç emini Abdurrahman'a hüküm ki:

Bundan akdem Mahrûse-yi İstanbul'a gelürken ve vilâyetlerine giden Venedik ve Fragna ve gayrı gemiler kadımden Gelibolu Boğazı'nda yoklanup Memâlik-i Mahrûse'den aher vilâyete alup gitmesi memnu' olan metâ'ğı emr-i şerîf olmadın kimesne alup gitmeye deyu merhûm zamanında hükm virilüp hâlâ tecdid olunması tâleb olunmağın buyurdum ki:

Vardukda göresin. Bu bâbda virilen emr-i şerîf mücebince amel olunup bir kimesneye iş ettirmeyesin.

183/364

Müşârün-ileyhin kethüdası Hüseyin kethüdaya virildi.

Fî 9 Şevval sene 985

Bağdad beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüp sâbıka hendekin etrafına yığılan toprağı yağmur ve sel suyu girü hendeki doldurup bu def'a kal'a istihkâm üzere binâ olunmak hendekin dâhî lağım işlemek için mikdârı derin hafr olunmaları ve toprağı evvelki hendek etrafına set olunması umûr-ı mühimmeden olmağın bu diyarda her yıl havâss-ı hümâyûn enhârın

hafrına haffâr tevzi' olunduğuna göre her nahiyeye imeci tarîki ile ırgad teklif olunup ve nafakaları mîriden virilüp kal'a hendeki dâhî murâd üzere hafr olunmak lâzımdır deyu i'lâm eyledüğün ecilden buyurdum ki:

Vardukda arz eyledüğün üzere hendeki ve enhârı hafr ettirüp nafakaların mîriden viresin.

183/365

Bu hüküm çizilmiştir.

183/366

Hamid-ili piyadeleri beğine hüküm ki:

Hâlâ sancağın piyadelerinin nevbetlüsi 592 neferdir. Sene 984 nevruz ibtidâsından iki nevbetlüsi bir yerden ihrâc olunup ... kazâsında hâlâ Seydi Ali çavuş ihdas ettüğü mukarrine varup hıdmet etmek emr idüp buyurdum ki:

Varıcak sancağın piyadelerinin iki nevbetlüsi tarih-i mezbûr ile olan nevruz ibtidâsından âdet ve kanun üzere yayabaşları ve mukarrinleri ile altışar aylık zad ve zevadeleriyle bî-kusûr ihrâc idüp mahall-i mezbûra varup hıdmetde mübâşeret eyleyesin. Geç veya eksük gelmekden hazer eyleyesin.

184/367

Budun'da vezir Mustafa paşaya hüküm ki:

Mektûb gönderüp Tuna kapudanı ve Budun ve Bosna azebleri ağaları hıdmetleri mukabelesinde resm-i ubûr tâleb olunmamak için emr-i şerîf virilmek ricâ ettüklerin bildirmişsin. Ammâ yalnız ağalar mı yohsa neferleri ile mi muâf olmak isterler? Arzınıza tasrîh olunmamağın buyurdum ki:

Vardukda ne vech ile murâd ettüklerin yazup i'lâm eyleyesin. Sonra ol bâbda emrim ne vech ile sudûr iderse mücebi ile âmel oluna.

184/368

Segedin kadısı olup livâ-yi mezbûr tahrîri fermân olunan Ahmed zîde fazlühûya hüküm ki:

Hâlâ livâ-yı mezbûr ifrâzından eli emürlülere ve sâ'ir noksanı tekâmül olunmak için Südde-i Sa'âdet'imden emr-i şerîfim ile varan eğer zuamâ ve erbâb-ı tımar ve eli emürlülerdir hükmlerinin tarihi mukaddem olanlara itibâr olup ana göre tevcîh olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup min-ba'd emr-i şerîfimle varan mezbûrun hin-i tevzi'de zuhûra gelüp havâss-ı hümâyûna yaramayân ifrâzından tevcîh idüp emr-i şerîfime muhâlif tarihi müehher olanlara himâyet olunup mukaddem olanlar mahrum olmakdan hazer eylesin.

184/369

Müşârün-ileyhin kethüdası Hüseyin kethüdaya virildi.

Fî 9 Şevval sene 985

Bağdad beğlerbeğine hüküm ki:

Hâlâ Ebu Reş oğluna sancak himâyet olunmağın âdemleri Bağdad'a keyl etmeğe geldüklerinde kimesne mânî olmamak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda müşârün-ileyhin âdemleri Bağdad'a geldüklerinde rızâları ile satanlardan akçeleri ile keyl ettirüp mukaddemâ men' olunmuş idi. Kimesne bi vech mânî olmaya.

184/370

Lahsa beğlerbeğine hüküm ki:

Vilâyet-i Basra ümerâsından Veli ve Hüseyin Dergâh-ı Muallâma âdem gönderüp bundan akdem Basra'da hassa harç emini ve donanma-yı hümâyûn kethüdâsı olup Lahsa kapudanı olan Mehmed'in Diyarbekir beğlerbeğisi Osman dâme ikbâlühûnun donanma husûsunda teftîş için ihzârı lâzımdır deyu arz etmeğın mahall-i mezbûra gönderilmesin emr idüp buyurdum ki: Vardukda emr-i şerîfim üzere anun gibi müşârün-ileyha tarafından mezkûrun huzuru lâzım olup tâleb olundukda mahall-i mezbûra gönderesin ki varup ahvâlleri ol bâbda vârid olan fermân-ı hümâyûn muktezâsınca görölüp vâsıl ola.

185/371

Erzurum beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp Canice ma'deninde akçe kesdirilmekle rençber tâifesi ve tüccâr ve sâ'ir ayende ve revende refâhiyet ile muâmele itmekle âsân vech ile hazine irsâl olunup

akçenin her vech ile revâcî var idi pâre katı' olunmak şart olunalıdan berü cem' muâmele bozulup ve kesilen pârenin dâhî sâ'ir vilâyetde revâcî olmaduğun bildirmişsin. İmdi akçe kesilecek yukarı cânibe gitmek lâzım gelür. Buyurdum ki:

Vardukda gerü pâre kesdirilüp ve kadımden kesidüğü üzere on bin altun dâhî kesdirüp ve altı yük çil akçeyi emr-i sâbık mücebince nevrüza değin irişdirüp göresin ve ... husûsu dâhî ehemmmi mühimmattandır. Dâimâ kestirüp ale't-tevâbi' mahrûse-yi İstanbul'a göndermekten hâlî olmayasın.

185/372

Menteşe beğine ve Üzümlü kadısına hüküm ki:

Sen ki kadısın. Mektûb gönderüp Emin oğlu dimekle ma'rûf Mustafa nâm kimesnenin şirret ve şekâveti hakkında mirâren o emr-i şerîfe vârid olup üç def'a küreğe konulup birer tarîk ile hâlâs olup gelüp levend suhtelere reîs olup bilâ-sebeb nice kimesneleri katl idüp ve nicesinin evlerin garet idüp ve ba'zı kimesnelerin cebren malların alup enva' fesâdden hâlî değildir deyu arz ettüğün ecilden buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda mukayyed olup arz olunduğu üzere mezkûr Mustafa'nın fesâd ve şenâati şer' ile sâbit ve zâhir olur ise hüsn-i tedârikle ele götürüp yarar âdemlere koşup irsâl eylesin.

185/373

Arnavud İskenderiyesi beğine hüküm ki:

Dubrovnik elçisi arz-ı hâl sunup terekeye küllî ihtiyâcları olmağın Avlonya'da mirî terekeden alınmak fermân olunup anda bulunmaz ise Niş ve Arnavud İskenderiyesi'nde bulunan yerlerden virilmek bâbında emr-i şerîf virilmesin ricâ eyledikleri ecilden buyurdum ki:

Varduklarında anun gibi emr-i sâbık mücebince Avlonya'dan tereke almadıklarına beğinden ve kadısından temessük ibrâz iderler ise livâ-yi mezbûrda bulunan yerlerde ihtiyarlarıyla bey' idenlerden narh-ı ruzi üzere kifâyet mikdârı tereke aldırup ammâ bu bahâne ile deryâya tereke virmekden hazer eylesin.

186/374

Filiba ve Tatar Pazarı kadılarına hüküm ki:

Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Hüseyin çavuş mektûb gönderüp ba'zı kimesneler müşârün-ileyh mübâşeretü ile emr-i şerîf ihrâc idüp ehl-i fesâd olanlar ihzâr olunup anun gibi cürm-i galiz sâdır olup salb u siyâsete müstahıkk olanlar ba'de's-subût siyâsete memur olanlara siyâset ettirilüp katl îcâb itmeyenler voyvoda habsine virildükde anlar dâhî malların alup ıtlâk itmekle ehl-i fesâd hâlâs bulunup bu makulelerin dâhî cezaları ne ise icrâ olunmak lâzımdır deyu bildirdi. İmdi ol makule fesâd ve şenâatleri sâbit ve zâhir olup celb ü ahz ile ıtlâka bâis olanlar dâhî eşedd-i ikab ile muâteb olmak mukarrerdir. Buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda mukayyed olup taht-ı kazânızda vech-i meşrûh üzere cürm-i galiz sâdır olup salb ü siyâsete müstahıkk olanlar şer' ile haklarından gelindikten sonra anun gibi hırsuz ve ehl-i fesâd ve mücrim olanlar ki şer' ile siyâset olunmak lâzım gelmeye. Ol makuleleri her kanda ise ele götürüp dâhî ahvâlleri şer' üzere dikkat ve ihtimâmla teftîş idüp hırsuz ve ehl-i fesâd ve şenâat olduğu şer' ile sâbit olanları asla te'hîr itmeyüp üzerlerine sâbit olan mevâddın sûret-i sicilleri ile yarar âdemlere koşup irsâl eylesin. Ehl-i fesâd husûsu mühimmattandır. Ana göre mukayyed olup celb ü ahz sebebi ile ehl-i fesâdı ıtlâk idenleri esâmeleriyle yazup arz eylesin. Gereği gibi haklarından geline.

186/375

Muslih kethüdaya virildi.

Fi 21 Şevval sene 985

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâliyâ Erzurum'un kul gedüklerinden elli gedik mahlûl vâkı' olduğu i'lâm olunmağın zikr olunan mahlûl gedikler vezirim iken vefât iden Mahmud Paşa'nın âdemlerinden Erzurum'da gönüllü gedikleri virilmek için ahkâm-ı şerîfe virilenlere virilmesin emr idüp buyurdum ki: Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup zikr olunan mahlûl gedükleri hâricden bir ferde tevcîh olunmayup mücebince mütevellî-yi müşârün-ileyhin eli emürlü âdemlerine tevcîh eylesin.

187/376

... Muhâsebesi'ne virildi.

Aşağıdaki sûreti ile

Van beğlerbeğilüğüne müteâllik ülke ve ocak ve aşiret sâhibleri kimlerdirdir? Ve ülke isimleri nedir? Ve kaç sancaktır? Ve her sancak defterde ne isimle mukayyed olup ma'lûm olmak lâzım olup ve ümerâ ve ülke sâhiblerinden ve gayrıdan ma'zûl ve mensub olanlar Dergâh-ı Muallâma gönderdikleri arzlarında iştibâh olup maslahat avk ve te'hîr olmak lâzım gelmeğın buyurdum ki:

Vardukda beğlerbeğilüğüne müteâllik olan ümerâya ve ülke sâhiblerine ve sâ'ir mansıb tasarruf edenlere mektûblar gönderüp tenbîh eylesin ki Âstâne-i Sa'âdet'ime gönderdikleri arzlarının imzalarında mutasarrıf oldukları mansıbların ma'zûlen ve mensûben bile yazalarki asla tereddüd olunmaya ve kaç ülke ve ocak ve aşiret sâhibleri vardır ve her birinin defterde ülke ve ocaklarının isimleri ne vech ile mukayyedir ve şöhret şâyiaları nicedir ve bunlardan mâ-adâ kaç sancak ve sâ'ir münâsib vardır? Nişâncı hatible î'râb ile yazdırup imzalayup ve mühürleyüp gönderesin ki dâimâ anunla amel oluna.

Bir sûreti Şehrizol beğlerbeğisine yazıldı.

Bir sûreti Bağdad beğlerbeğine yazıldı.

Bir sûreti Erzurum beğlerbeğine yazıldı.

Bir sûreti Diyarbekir beğlerbeğine yazıldı.

187/377

Kayda geçti

Vulçırım beğine ve kadısına hüküm ki:

Taht-ı kazândan Mehmed nâm kimesne kadımden niyâbetlik idüp ehl-i örf tâifesi ile ihtilât itmekle Müslümanlar'ın şer'î şerîfe muhâlif akçeleri alınup hilâf vâkî' kazıyye istima' itmeğın niyâbetden ref' olunmağıçün emr-i şerîf virilmiş iken hâlâ nâib-i mezbûrun tekrar hilâf-ı şer' ve mugayir emr niyâbetlikden idüp vech-i meşrûh üzere Müslümanlar'a te'addîsi istima' olunup buyurdum ki:

Vusûl buldukda göresin. Şöyle ki: Nâib-i mezbûrun istima' olduğu üzere ahâli-yi vilâyete hilâf-ı şer' zulm ve te'addî olduğu vâkî' olup emirle niyâbetden ref' olunmuş iken hâlâ şer'î şerîfe mugayir ve emre mugayir gerü ahâli-yi vilâyete te'addî üzere olduğu

muhakkak ise min-ba‘d mezbûru niyâbet hıdmetinde istihdâm eylemeyüp emr-i şerîfim mûcebince ref‘ eyleyüp bu husûs için tekrar şikâyet olmalı eylemeyesin.

188/378

Rıdvan nâm kimesneye virildi.

Fî 27 Şevval sene 985

Nevâhî-i Bergama ve Bergama kadısına hüküm ki:

Bundan akdem vilâyet-i Midilli halkı kadıları olan Karaca Ahmed oğlu Mevlâna Ali için karyeden karyeye muttasıl gezüp buğday ve badam ve bal ve yağ ve zeytin satup akçesin noksan üzere virüp ve bağçelerde ağaçların kestirüp kayık yaptırıp ve resm-i hüccet ve berâtıyla ve resm-i kıymet için ziyâde akçe alup zulm ve hayf etmiştir deyu Midilli sancağının ayân-ı vilâyetin mümzâ ve mühürlü mahzarları gelmişken müşârün-ileyhin her vech ile adâletine ve salâh ve takvâsına ve bi’l-cümle reâya ve berâyâ dâhî rızâ ve şükrân üzere olduklarına gerü vilâyet halkı mümzâ ve mühürlü mahzar gönderüp birbirine muhâlif olmağın ol mahzarlar mühürlü kise ile irsâl olundu. Buyurdum ki:

Vardukda bu husûs onât-ı vech ile hakk üzere teftiş ve mühürlerin ve imzaların tatbîk idüp göresiz. Fi’l-vâkı‘ rık‘ada mastur olan esamı birbirine muhâlif olmayup lâkin müşârün-ileyhin evvelâ âdem-i diyânteine ve zulm ve te‘addîsine şehâdet itmişlerken sonradan her vech ile adâletine ve vilâyet halkının rızâ ve şükrân üzere olmalarına şehâdet ettiklerine sebep ve bâis nedir? Bu bâbda kangı şehâdet ve Mevlâna-yı müşârün-ileyhin ahvâli nicedir? Tamâm-ı malûm idinüp dâhî ol rık‘aların her kangısı mezbûr ise mühürlü kise ile gönderesin. Sonra emrim ne vech ile sâdır olursa mûcebi ile amel eyleyesin.

188/379

Bali kethüdaya virildi.

Fî 22 Şevval sene 985

Temeşvar beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp vilâyet-i Temeşvar’da muhâsebeci ve mukabelecî olan sipahi oğlanlarım zümresinden Mahmud için kul tâifesini ve sâ’ir fukarânın mevâcibi virildükde mücedded celb ü ahz için bana deyn vardır ve yahud ahire deyn vardır deyu enva‘ hile hud‘a eyleyüp fukarânın mevâciblerin alıkoyulup ve ba‘zı kudretlü kimesneler

fevt oldukda bana deyn var idi deyu fuzûlî evlerine varup mukaddemâlara alup beytûlmaile âid hukuka dahl ettirmekten gayrı ba‘zısına ve siyâset da‘vâsın eyleyüp ol tarikle malların alup hıyânet zâhir olup her vech ile mezkûr ref‘ ve ol vilâyetden izâlesi lâzım idüğün bildirmişsin. Müşârün-ileyhin yeri ahere virilüp kendüsi Südde-i Sa‘âdet’ime gönderilmek emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda arz eyledüğün gibi ise mezkûrun yerin ahere tevcîh eyleyüp arz eylesin ve müşârün-ileyheyi Südde-i sa‘âdet’ime irsâl eylesin.

189/380

Dergâh-ı Muallâm müteferrikalarından Şehnâme-guy Seyyid Lokman’a hüküm ki:

Mektûb gönderüp cennet mekân merhûm Sultan Süleyman Han aleyhirrahme vel ridvanın sayd ü şikâr ve sâ’ir etvar-ı marzîne asâr müteâllik hünerlerin zaman-ı şerîflerinde şehnâmeguy olan müteveffâ Eflatun on fasl üzere nâzım ve nesr ile yazup itmama irişdirmeden üç faslı yazıldıktan sonra fevt olup nâ-tamâm kalmağın hâlâ tekmîl olunmak fermân olunup mübâşeret olundukda mütevaffâ-yı mezbûrun yazdığı üç faslı ıslah ve tebdîle muhtâc haylî aypâre ve fukarâtın olmağın hâlî üzere ibkâ olunmak münâsib görülmeyüp tezhîb ve tertîbde dâhî israf idüp min-ba‘d yazılan dâhî ol vech ile olursa ziyâde harç lâzım olup ta‘lik hattla sâir zerefşân kâğıda yazılmak evlâ idüğün bildirmişsin. İmdi zikr olunan üç faslın ıslaha muhtâc olan yerleri ıslah olunup bâkîsi dâhî ehl-i vukûfdan tefahhus olunup sıhhat üzere tahrîr ve tekmîl kılınup ve harcında ziyâde israf olmayup rûşence ta‘lik hatla yazılmak münâsib olmağın buyurdum ki: Vardukda te’hîr etmeyüp ehl-i vukûf olanlardan vakı‘ hâlî haber aldıktan sonra zikr olunan hüner-nâme-yi sıhhat üzere ta‘lik hattla yazup ve tezhîb idüp ziyâde harç ettirmeyesin.

189/381

Serâser kiseye konulup gümüş kozalak ile bağlanup Hürrem beğe virildi.

Fî 8 Şevval sene 985

Françe padişahına hüküm ki:

Südde-i Sacâdet’imize mektûb-ı sadâkat-ı mazharınız vârid olup bundan akdem atiye-yi ulyâmıza ilçilik irsâl olunan Enzele(?) beğine hastelik ârız olup ziyâde zaman dâhî ikâmet iderse maraz müşeyyed olup uhdesinde olan hıdmetinin edâsına kudreti olmaz hastalığına tımar ve ba‘zı kendüye müteâllik mesalih itmamı için icâzet-i hümâyûnumuza

makrun olması iş‘ar ve müşârün-ileyhin elçi ta‘yîn olunan âdeminiz dergâh-ı izzet destigâhımıza gelinmeye kâtib vâkı‘ olan Muslih ve meraminiz itmamı için alıkonulması husûsu i‘lâm olunmuş. Ol bâbda her ne ki tahrîr ve ayân olunmuş ise nâme-i serir i‘lâma arz olunup ilm-i şerîfim muhit olmuştur. İmdi müşârün-ileyh hüsn-ü icâzet-i âlimize mukarrin olup ol cânibe tevcîh ve garîmine ruhsat virilüp kâtib dâhî ihtidâ‘nuz üzere murâdare ve musâkiniz itmamı için alıkoyulmuştur. Gerekdir ki nâme-i hümâyûnumuz vusûl buldukda kadim’ül-zamandan ayân-ı sa‘âdet’imize olan vufûr-u muhaleset mûcebince min-ba‘d dâhî hulus-u tevbet ile Âstâne-i Sa‘âdet’imize hıdamet ve avdete (mürekkepli) raic-i dem olup ol cânibin ahvâli ale’t-tevali i‘lâmdan hâlî olmaya? Siz ki bâis-i mevalinizdir.

190/382

Kâtib Hızır’a virildi.

Fî 21 Şevval sene 985

Dergâh-ı Âli’de defter hakamı kâtiblerinden olup Niğbolu sancağı muharriri olan kâtib Ali’ye hüküm ki:

Bundan akdem Niğbolu sancağı tahrîrine me’mûr olan hâlen tahrîri tamâm olup Südde-i sa‘âdet’ime arz ettüğün ecilden 985 Şevval’ül-mükerremmin yigirminci gününde ellerinde tımarları mevcûd olup beğlerbeğliğinden yafte irad iden Hüseyin tevzi’de havâss-ı hümâyûna yaramayan tıardan bedellerin tevcîh idesin. Tarih-i mezkûrdan tezkereleri viresin.

190/383

Bu dâhî

Rum İli beğlerbeğine:

Hâlâ Niğbolu sancağı müceddeden tahrîr olunup defteri Südde-i sa‘âdet’ime arz olunmağın zuamâ ve erbâb-ı tımarın tımarları tevzi’ olmak için muharririne hükm-i şerîfim virilmekle zeâmet ve tüccârları bi’l-fi‘l üzerlerinde olan kimesnelerin yaftelerin virilmesin emr idüp buyurdum ki:

Hükm-i şerîfim vardukda livâ-yi mezbûra zeâmet ve tüccâr tasarruf idenlerin zeâmet ve tüccârları bi’l-fi‘l üzerinde olanların yaftelerin viresin ki defter-i cedîdden tüccârları

tevcîh oluna. Ammâ zeâmet ve tüccârları berâtları mücebince üzerlerinde ne mikdâr var ise ana göre yafte virüp berüye tekmîl ü iktizâ vermeyesin.

190/384

Bakra'dan Hasan nâm kimesneye virildi.

Fî 22 Şevval sene 985

Bakra ve Gedegara kadılarına hüküm ki:

Sen ki Bakra kadısısın.mektûb gönderüp Nikre (?) nâm karye sipahileri olan Ahmed bin Şadi nâm kimesne ehl-i fesâd olup dâimâ Müslümanlar'ı ehl-i örfe gamz idüp nâ-hakk yere akçelerin aldırup hilâf-ı şer' zulm ve te'addî olduğuna udûl-ı müsliminden nice kimesneler şehâdet idüp ve nice zulmü dâhî sicil olunup ehl-i fesâd ve şenâattir deyu arz eylemişsin. Buyurdum ki: Vardukda mezkûrun ahvâlin göresin. Vech-i meşrûh üzere fukarâyâ zulm ve te'addîsi olup sâbit olursa mevâddı sûret-i sicilleri ile vuku' üzere yazup bildiresin.

5.2. Hükümlerin Gönderildiği Makamlar

Hükümlerin Gönderildiği Makamlar	Hüküm Numarası
Kadı	1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 17, 19, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 47, 51, 56, 57, 58, 60, 61, 63, 68, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 94, 95, 97, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 114, 118, 119, 120, 122, 125, 128, 130, 132, 133, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 148, 149, 150, 155, 157, 164, 165, 166, 171, 174, 175, 176, 181, 183, 188, 189, 192, 194, 195, 197, 198, 204, 218, 220, 221, 224, 225, 228, 230, 235, 242, 249, 250, 254, 255, 256, 258, 259, 260, 266, 268, 276, 277, 282, 286, 287, 288, 289, 292, 147, 293, 294, 295, 297, 298, 299, 306, 307, 309, 312, 314, 318, 319, 322, 328, 332, 333, 339, 344, 348, 349, 353, 354, 355, 356, 357, 368, 372, 374, 377, 378, 384
Beğlerbeği	2, 3, 4, 10, 14, 18, 23, 24, 25, 26, 30, 35, 37, 39, 40, 41,43, 46, 48, 50, 56, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 70, 72, 76, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 92, 93, 109, 112, 114, 115, 116, 123, 131, 132, 134, 136, 141, 144, 145, 146, 151, 152, 153, 159, 160, 163, 167, 168, 169, 173, 178, 184, 185, 186, 187, 190, 191, 193, 194, 205, 207, 208, 210, 211, 212, 214, 216, 219, 222, 241, 244, 247, 257, 265, 280, 285, 287, 289, 291, 300, 304, 320, 323, 326, 329, 334, 336, 338, 341, 342, 343, 351, 360, 364, 369, 370, 371, 375, 379, 383
Beğ	9, 15, 16, 17, 26, 32, 33, 38, 47, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 59, 63, 68, 77, 78, 91, 94, 96, 97, 106, 108, 110, 119, 122, 129, 130, 138, 142, 155, 156, 157, 158, 165,

	170, 172, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 195, 209, 217, 221, 226, 228, 229, 230, 231, 233, 236, 239, 240, 242, 246, 248, 251, 252, 253, 255, 256, 258, 259, 261, 263, 264, 267, 269, 270, 271, 274, 278, 279, 281, 282, 283, 284, 290, 147, 293, 295, 296, 301, 305, 307, 309, 313, 316, 322, 333, 335, 344, 346, 347, 348, 350, 353, 357, 372, 373, 377
Sancakbeği	29, 60, 117, 118, 192, 196, 199, 200, 254,
Defterdâr	24, 35, 64, 66, 67, 71, 82, 90, 99, 115, 121, 136, 194, 210, 291, 300, 310, 326, 331, 343
Voyvoda	7, 8, 100, 104, 137, 232, 237, 238, 262, 272, 275
Vezir	31, 52, 98, 99, 223, 308, 367
Dizdâr	91, 202, 358, 361, 362
Mekke-i Mükerreme Şerîfi	303, 340, 345
Emir-i Hacc	34, 126, 161
Yeniçeri Ağası	143, 147, 154, 321
Kadıasker	20, 327
Kâtip	42, 382
Müfettiş	5, 73
Hassa Harç Emîni	201, 203, 359, 363
Piyade Beği	364, 366
Kral	104, 302, 311
Mütevelli	162, 315

Padişah	381
Nâzır	54, 110, 127
Bolar ve Ayân	134
Çavuş	243
İskele Emını	29
Muharrir	45
Alaybeği	273
Müteferrika	380

SONUÇ

Divân-ı Hümâyûn, Osmanlı Devleti'nin en yüksek idarî ve kazâî kurumudur. Mühimme Defterleri, Divân-ı Hümayûn'da alınan kararların kaydedildiği defterler içersinde şüphesiz çok önemli bir yere sahiptir. Defterlere kaydedilenler fermanların suretleridir ve bunlara hüküm denilmiştir. Mühimme Defterleri'nde Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra teşkilâtında yer alan idarî ve askerî müesseselerin yapısı, bunların işleyişleri, çalışma tarzları ve hukukî prosedürü, devletin gayrimüslim tebâ ile ilişkileri, savaş tarihi, hacc-ı şerif ve mukaddes yerlerin muhafazası ve idaresi, kültür ve sanat yaşantısı, ilim faaliyetleri gibi önemli konuları bulmak mümkündür.

Çalışmamızın konusunu, 33 Numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve değerlendirmesi oluşturmaktadır. Tarih araştırmaları için mühimme defterlerinin temel kaynak olması, çalışmamızın önemini daha da iyi ifade edecektir.

Çalışmamızda yer alan hükümlerin geneline baktığımızda, çoğunun eşkıyalık faaliyetleri ile ilgili olduğunu görmekteyiz. Defterde eşkıyalık olayları ile ilgili toplam 137 adet hüküm bulunmaktadır. Bu faaliyetler genellikle; hırsızlık, insanları kaçıрма, yaralama ve öldürme, yol kesme, mal yağmalama, ev basma gibi zulüm ve işkencelerdir. Eşkıyalık olayları, Osmanlı Devleti içerisinde otorite boşluğunun olduğunu göstermektedir. Bu olaylar asayiş problemine neden olmuş ve önüne geçmek için beylerbeyi, sancakbeyi, kadı gibi yerel yöneticilerden yardım alınmıştır.

Defterde en çok yer alan konulardan birisi de Mekke ve hac konusudur. Mukaddes yerler olmaları nedeni ile ayrıca önem verilmiştir. Bu konu ile ilgili toplam 21 adet hüküm bulunmaktadır. Haremeyn-i Şerife'nin (Mekke ve Medine) Osmanlı hükümdarlarının her zaman ilgi ve alâka gösterdikleri bir husustur. İncelediğimiz defterde bu hususa dair birçok örnek bulunmaktadır. Bunun yanı sıra hac konusunda yaşanan bazı sıkıntılar ve çözüm yolları, Medine-i Münevvere'nin su yolu hizmeti, kılar mühimmatı, Ravza-yı Mutahhara'ya halı gönderimi hükümlerde geçen konulardandır.

Hükümlerde çoğunlukla yer alan bir diğer konu ise vakıflardır. İncelediğimiz defterde vakıf meseleleri ile ilgili toplam 21 adet hüküm bulunmaktadır. Bazı hükümlerde padişah ve haseki sultan vakıflarından bahsedildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra vakıflar vasıtası ile birtakım tamir masraflarının karşılanması, fakirlere yardım sağlanması, medrese yapımına dair hükümler de yer almaktadır.

33 Numaralı Mühimme Defteri'nde eşkıyalık olayları, hac konusu ve vakıflar dışında hükümlerde çoğunlukla yer alan bir diğer konu tımar meseleleridir. Bu hükümlerde özellikle tımar sahibi kişilerden bahsedilmiştir.

İstanbul'un zahiresi, Osmanlılar'ın her zaman ehemmiyet gösterdiği bir husustur. İncelediğimiz defterde yer alan hükümlerden, bu hususu açıkça görmekteyiz. Defterde göze çarpan bir başka konu ise kassablık görevidir. Özellikle bazı suçlular ve mal sahibi kişilerin bu vazife ile görevlendirildiği hükümlerde açıkça dile getirilmiştir.

Defterde incelenen bir diğer konu madenler ve akçe kesimidir. Bu hükümler ise çoğunlukla kalb akçenin yasaklanması hakkındadır. Akçe kesimi için çoğunlukla Canice ve Serberniçe madenlerinden yararlanıldığı bu hükümlerin gönderildiği yerlerden anlaşılmaktadır.

İncelediğimiz defterde; donanma, veba, miras meseleleri, şehnamecilik, bazı vergiler, kale mühimmatı, kale görevlileri ve sel olayları hükümlerde göze çarpan konular arasındadır.

Çalışmamıza konu olan 33 Numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve değerlendirmesi, defterin ait olduğu III. Murad döneminin sosyal, ekonomik ve siyasî olayları hakkında bilgi edinmemizi sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AFYONCU, Erhan, “Sokollu Mehmed Paşa”, *DİA*, C. XXXVII, İstanbul 2009, ss. 354-357.
- *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2010.
- AHISHALI, Recep, “Divan-ı Hümayûn Teşkilâtı”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C. VI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.s. 24-33.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet, *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, TTK Basımevi, Ankara 1988.
- ARSLAN, Mehmet, *Türk Edebiyatında Manzum Surnameler (Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri)*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999.
- AYDIN, Bilgin, *XVI. Yüzyılda Dîvân-ı Hümayun ve Defter Sistemi*, TTK Yayınları, Ankara 2017.
- “The Journal of Ottoman Studies”, *Osmanlı Araştırmaları*, S. 24 İstanbul 2007, s. 29-35.
- AYDIN, Yasemin, *27 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014.
- AYTAÇ, Reyhan, *66 Numaralı (H.997/ M.1589-1590) Mühimme Defteri (İnceleme-Metin)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2014.
- BARDAKOĞLU, Ali, “Eşkiyâ”, *DİA*, C. XI, İstanbul 1995, ss. 463-466.
- BAYARTAN, Mehmet, “Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, C.X, s.1, 2008, ss. 157-175.
- BENJAMIN, Arbel, “Nûr Bânû (c. 1530-1583): A Venetian Sultana”, *Turcica*, C. XXIV, ss. 241-249.
- BİLGE, Mustafa, “Fas-Osmanlı-Fas Münasebetleri”, *DİA*, C. XII, İstanbul 1995, ss. 190-192.

- BÜLBÜL, Zekeriya, *Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2009.
- CÂFER İYÂNÎ, *Tevârîh-i Cedîd-i Vilâyet-i Üngürüs (Osmanlı-Macar Mücadelesi Tarihi 1585-1595)*, (Haz: Mehmet Kirişçi), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2001.
- CEZAR, Mustafa, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C. III, TTK Basımevi, Ankara 2011.
- ÇAKIR, İbrahim Etem, *10 Numaralı Mühimme Defteri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2006.
- “III.Murad”, *İslâm Tarihi ve Medeniyeti*, C. XII, İstanbul 2018, ss. 475-494.
- ÇERÇİ Faris, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Kühü'l-Ahbâr'ında II.Selim, III.Murat ve III.Mehmet Devirleri*, C. II, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 2000.
- DANIŞMEND, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. III, Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2011.
- EMECEN, M. Feridun, “Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mirî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. III, S. 5 İstanbul 2005, ss. 107-139.
- *XVI. Asırda Manisa Kazâsı*, TTK Yayınları, Ankara 2013.
- *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2016.
- GÖRGÜN, Tahsin, “Hac-Haccın Hikmeti”, *DİA*, C.XIV, İstanbul 1996, ss. 397-399.
- HALAÇOĞLU, Yusuf, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, TTK Yayınları, Ankara 2014.
- HARMAN, Ömer Faruk, “Hac”, *DİA*, C. XIV, İstanbul 1996, ss. 382-386.
- İLGÜREL, Mücteba, “Eşkîya-Osmanlılar'da Eşkîyalık Hareketleri”, *DİA*, C. XI, İstanbul 1995, ss. 466-469.
- “Zirveden Dönüş: II.Selim'den III.Mehmed'e”, *Genel Türk Tarihi*, C. VI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 466-469.
- İNALCIK, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, (Çeviren: Ruşen Sezer), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008.

- *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-II*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.
- *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, C. I, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2017.
- İNBAŞI, Mehmet, *Ukrayna'da Osmanlılar Kamaniçe Seferi ve Organizasyonu (1672)*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2004.
- İPŞİRLİ, Mehmet, "Şeyhülislâm", *DİA*, C. XXXIX, İstanbul 2010, ss. 91-96.
- İZGİ, Şuayib, *986 (1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri (s.204-401) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006.
- KAYAOĞLU, İsmet, Vakfın Menşei Hakkındaki Görüşler 1978, *Vakıflar Dergisi*, S 11, 1978 ss. 49-55.
- KAZICI, Ziya, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, Kayıhan Yayınevi, İstanbul 1999.
- *Osmanlı Devleti Tarihi*, Kayıhan Yayınları, İstanbul 2011.
- KIRZIOĞLU, M. Fahrettin, *Osmanlılar'ın Kafkas-Ellerini Fethi (1451-1590)*, Sevinç Matbaası, Ankara 1976.
- KORKMAZ, E. Gülsüm, *Sûrnâmelerde 1582 Şenliği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004.
- KUBAN, Doğan, "Anadolu-Türk Şehri Tarihî Gelişmesi, Sosyal ve Fizikî Özellikleri Üzerinde Bazı Gelişmeler", *Vakıflar Dergisi*, S.3, 1968, ss. 53-77.
- KURAT, Akdes Nimet, "III. Murad'dan Kraliçe Elizabeth'e Gönderilen Nâme", *AÜ. DTCF.*, C.VII/I, Ankara 1949, ss. 19-24.
- *Türk-İngiliz Münasebetleri'nin Başlangıcı ve Gelişmesi*, TTK Basımevi, Ankara 1953.
- KURŞUN, Zekeriya, "Hac ve İktidar: Haremeyn'de Erken Dönem Osmanlı Faaliyetleri", *FSM İLMî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, sayı.9, 2017, ss.
- KÜTÜKOĞLU, Bekir, "Murâd III", *DİA*, C.XXXIII, İstanbul 2006, ss. 172-176.

- KÜTÜKOĞLU, Mübahat, “Mühimme Defteri”, *DİA*, İstanbul 2006, XXXI, ss. 520-523.
- *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, TTK Yayınları, Ankara 2018.
- MAKSUDOĞLU, Mehmet, *Osmanlı Tarihi*, Ensar Yayınları, İstanbul 2009.
- MANSUROĞLU, Mecdud, “Divan”, *MEB İslâm Ansiklopedisi*, C. III, İstanbul Milli Eğitim Basımevi, 1977, s.s. 595-596.
- MUMCU, Ahmet, *Hukuksal ve Siyasal Karar Organı Olarak Divan-ı Hümayun*, Sevinç Matbaası, Ankara 1976.
- MUSTAFA NURİ PAŞA, *Netayic Ül-Vukuat Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi*, C. I-II, TTK Basımevi, Ankara 1987.
- ÖZBİLGİN, Erol, *Bütün Yönleriyle Osmanlı âdâb-ı Osmaâniyye, Devlet, Kurumlar, Toplum, Şehir, Aile, Birey, Bilim, Sanat, Kültür, Ticaret, Sanayi, Teknoloji, İz* Yayıncılık, İstanbul 2007.
- ÖZCAN, Abdülkadir, “Hac”, *DİA*, C. XIV, İstanbul 1996, ss. 400-408.
- ÖZTUNA, Yılmaz, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. III, Ötüken Yayınları, İstanbul 1994.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1946.
- PEÇEVİ İBRAHİM EFENDİ, *Peçevi Tarihi*, (Haz: Bekir Sıtkı Baykal), C. II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.
- REFİK, Ahmet, *Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri (967-1200)*, Devlet Matbaası, İstanbul 1931.
- SELÂNİKÎ MUSTAFA EFENDİ, *Tarih-i Selânikî*, Haz: Mehmet İpşirli, TTK Basımevi, Ankara 1999.
- SEYİTDANLIOĞLU, V. Mehmet, “Divan-ı Hümayûn’dan Meclis-i Meb’usan’a Osmanlı İmparatorluğu’nda Yasama”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C. VI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, ss 17-23.
- SEZEN, Tahir, *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Yay: 21, Ankara 2006.

ŞEREF, Abdurrahman, “Osman Paşa Özdemiroğlu”, *DİA*, C. XXXIII, İstanbul 2007, ss. 4471-473.

ŞİMŞİRGİL, Ahmet, *Kayı V Kudret ve Azamet Yılları*, Timaş Yayınları, İstanbul 2013.

TEMELKURAN, Tevfik, “Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, İstanbul 1975, S. 6, s.s 129-175.

TOPAKTAŞ, Hacer, *Osmanlı-Lehistan Diplomatik İlişkileri*, TTK, Ankara 2014.

UZUN, Mustafa “Kâbe-Türk Edebiyatı”, *DİA*, C. XXIV, İstanbul 2001, s.s. 23-26.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, TTK Basımevi, Ankara 1948.

----- *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Medhal*, TTK Basımevi, Ankara 1970.

----- *Osmanlı Tarihi*, C. III, TTK Basımevi, Ankara 2003.

ÜNAL, Mehmet Ali, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2013.

YILMAZ, Fehmi, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul 2010.

ZINKEISEN, Johann Wilhelm, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C. III, Çev: Nilüfer Epçeli, Ed: Erhan Afyoncu, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011.

Yayınlanmış Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yay:42, İstanbul 2000.

Rumeli Eyaleti (1514-1550), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 2013.

3 Numaralı Mühimme Defteri, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1993.

90 Numaralı Mühimme Defteri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1993.

EKLER

33 Numaralı Mühimme Defterinden Örnekler

A.DVN.MHM.d 033

Ek 1. 138-141 Hüküm

67/138

Yevmü's-sebt

Fî 6 Ramazan sene 985

Saruhan beğine Timurcu ve Adala kadılarına hüküm ki:

Arz-ı hâl sunulup Timurcu kazâsından Davud nâm sipahiye Veli Hoca nâm kimesne on yedi re's koyun virüp bana Seydi oğlu Ahmed'in kız karındaşın aliver diyüp mezbûr Davud dâhî mezkûr Ahmed'i getürdüp kız karındaşın Veli'ye vir didikde virmeyüp inâd itmeğin kolundan asup döğerken feryadından nice Müslümanlar gelüp elinden hâlâs idüp kaçırılmışlardır ve yigirmi nefer hıdmetkârı vardır. Muttasıl Müslümanların koyunun ve sığırın ve tavuğun kaçırıp ve avretlerinin yoluna gelüp ve ba'zı Müslümanların arabaların ihtilâl idüp yanlarına alup ve mîrî cânibinden arpa ve buğday salındıkda mezbûr sipahi dâhî fukarâya arpa ve buğday ve üzüm ve koyun ve bal salup getürmeyenleri döğüp subaşı eline virür ve fukarâyı kendü hıdmetine istihdâm ider ve bir ayvanı veya bağı olanların üzerine bir nesne isnâd idüp at ve katır ve bağların alur ve kırk hânenin avâriz akçesin kendü ekl idüp mîrîye yedi hânenin akçesin virmiştir deyu i'lâm olunmağın mezbûr teftîş olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûri ihzâr idüp zikr olunan husûslar bundan akdem bir def'a şer ile fasl olunmuş değılse husûsları muvacehesinde hak üzere şer' ile teftîş idüp göresin. Fi'l-vâkı' arz olunduğu gibi ise vech-i meşrûh üzere mastûr olan mevâddan bi hasebi şer' üzerine sâbit olup sicil olanı sûret-i sicilleri ile arz eyleyesin. Şöyle bilesin.

67/139

Bakır-âbâd kadısına hüküm ki:

Bundan akdem kazâ-yı mezbûrda binâ olunan çeşme harâbe müşrif olmağla sulı mintıka olup Müslümanlara su bâbında müzâyaka üzere oldukları i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda zikr olunan çeşmenin üzerine bi'zzât varup göresin. Fi'l-vâkı' çeşme harâb olmağla bu sulı mintıka olmuştur yohsa sulı yolu mu bozulmuştur aslı nedir? Sahih bozulduğu takdirce ta'mir olunmalu olmadıkda ne mikdâr akçe ile ta'mir olunur tahmîn-i sahih ile tahmîn ettirüp sıhhat ile ma'lûm idinüp vuku' üzere yazup bildiresin.

68/140

Şeytan Oğlu Ahmed çavuşa virildi.

Fî 3 Ramazan sene 985

İstanbul'dan Erdel'e varınca yol üzerinde vâkı' olan kadılara hüküm ki:

Rikâb-ı hümâyûnuma rık'a sunulup Erdel harâcı ile Südde-i sa'âdetime gelüp icâzet-i hümâyûnla girü Erdel'e giden kâfirler bindikleri atlarından gayrı yüzden ziyâde at alup ve beş yüz mikdârı ala kılıç ve hançer ve şiş ve sâ'ir güzide esbâbdan küllî esbâb alup gittükleri i'lâm olunmağın sıhhat ma'lûm olup vâkı' ise hilâf emr alup gittükleri atlar ve yarak içün Ahmed çavuş mübâşir ta'yîn olunup buyurdum ki:

Vardukda zikr olunan Erdel elçisi her kangımızın taht-ı kazâsında bulunursa mezbûr çavuşum ma'rifeti ile bi'zzât yoklayup göresin. Fi'l-vâkı' kendülere kifâyet mikdârı bindükleri atlardan gayrı yedek atları var ise ve hilâf-ı emr-i şerîf yarar kılıç ve hançer ve şiş ve sâ'ir yarağı alup gitmişlerse cümlesin ellerinden alup defter idüp dâhî mezbûr çavuşumla gönderesin. Ammâ bu bahâne ile mücedded celb ü ahz içün kendü bindikleri davarlarına ve billerin olan yaraklarına dahl olunmaktan hazer eyleyesin.

68/141

Şikâyete gelenlerden Süleyman nâm kimesneye virildi.

Fî 4 Ramazan Sene 985

Diyarbakir beğlerbeğine ve Kabur kadısına hüküm ki:

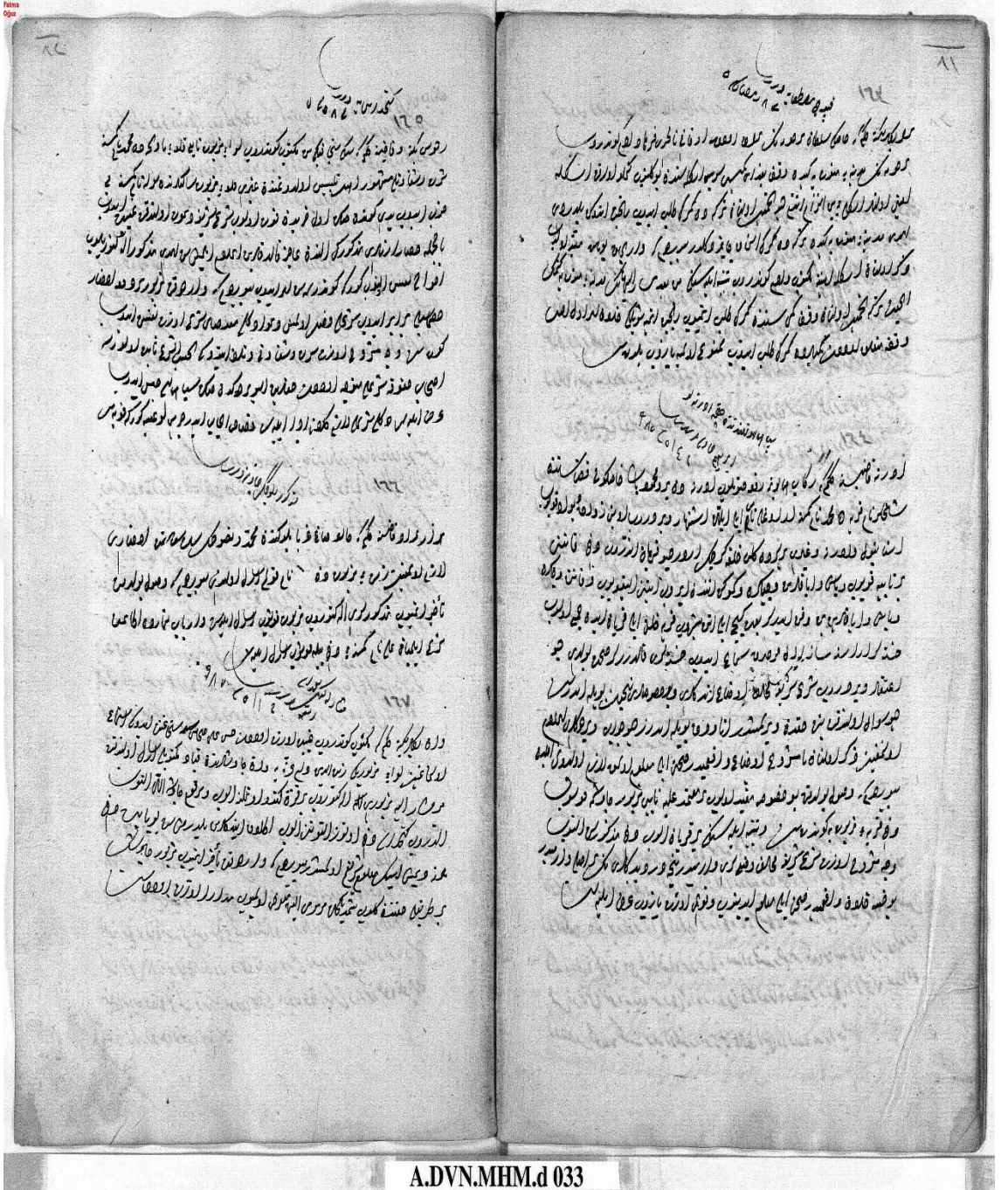
Livâ-yi Çamasa ahâlisi âdem gönderüp Çamasa ve Deyr-i Rahbe kadılığından munfâsıl olan Mardin'lü Mehmed içün livâ-i mezbûr reâyasın bi-gayri hakk akçelerin ve esbâbların alup ve müft ü meccânen ve yemeklerin ve terekelerin alup ma'zûl olup gitmekle hukuk-ı kuzza alınmayup zimmetinde kallâb te'addî eylediğın bildirüp şer' ile teftîş olmak bâbında hükm-i şerîfim taleb itmeğın buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle varduklarında Mevlâna-yı mezbûrı meclis-i şer'a getirtüp da'vâyı hak iden hüsamasıyla murâfaa eyleyüp bir def'a şer' ile fasl olmayup üzerinden on beş yıl mürûr etmeyen kazıyyelerin muktezâ-yı şer' üzere teftîş eyleyüp göresin. Fi'l-vâkı' kazıyye arz olunduğu gibi olup Mevlâna-yı mezbûrın zimmetinde ol vech ile hukuk-ı kuzza olduğu bi hasebi şer' sâbit olursa taallül ve niza' ettirmeyüp üzerine sâbit olan hukukî ashâbına hükm idüp bî-kusûr alıvirüp zimmetinde bâkî hak komayup dâhî ne

mikdâr kimesnenin hakkı alvirilüp ve üzerine ne makule mevâdd sâbit olup sicil olunmuş ise sûret-i sicilleriyle vuku' bulan ahvâlin yazup arz eylesin.

A.DVN.MHM.d 033

Ek 2. 163-167. Hüküm

81/163

Kapucu Mustafa'ya virildi.

Fî 8 Ramazan sene 985

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Haseki sultan merhûmenin Mısır'da olan evkafı nâzırı Ferhad âdem gönderüp merhûmenin Medine-i Münevvere'ye giden vakıf buğday gemisi Seriyeye iskelesinden yüklenüp gitmelü oldukda iskele emini olanlar iskeleyi ben iltizâm ettim deyu tahmîl olunan terekeden gümrük taleb idüp rencîde ettüğün bildirdi. İmdi Medine-i Münevvere'ye giden terekeden gümrük isnâd câiz değildir. Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda mukayyed olup zikr olunan iskele eminine mektûb ve âdem gönderüp tenbîh eylesin ki min-ba'd müşârün-ileyhin Medine-i Münevvere'ye gitmek için tereke tahmîl olunan vakıf gemisinden gümrük taleb itmeyüp rencîde itmeye. Şöyle ki; hilâf-ı emr ol asl vakfa müteâllik olan gemilerden gümrük taleb idüp memnu' olmaya yazup bildiresin.

81/164

Sipahi oğlanlarından Çaka Edirne'lü İbrahim çavuşa virildi.

Fî 14 Ramazan Sene 985

Edirne kadısına hüküm ki:

Rikâb-ı hümayûnuma rık'a sunulup Edirne'den Pir ve Mahmud Paşa Hasgözü kazâsından Şamhâner(?) nâm karyede Mehmed nâm kimesne Er Oğlu nâmı ile illere iştiâr virdirüp evin zevâde deyu alıkoyup İstanbul ve Edirne ve gayrı yerlerden gelen halka gerçek erdir deyu fermân ettirüp dâhî kanın bir nâibe koyup ve baş ve ayakların ve ciğerin ve kemüğün etinden ayırup alıkoyup ve kanın ve ciğerin ve baş ve ayakların ve ciğerin ve yere defîn iderler. Ba'de gece ile etin pişirüp karye halkı ile kurban iden cem' olup hastalar arasına saz .... istima' idüp hastaları kaldırırlar sıhhat buldu deyu i'tikad virdirüp şer'-i şerîfe muhâlif evzâ' ettikleri bu husûsları niçün böyle idersin? Deyu suâl olundukda bize hakdan virilmiştir ata ve dede böyle ideriz deyu cevap virdükleri i'lâm olunmağın zikr olunan meşrûa evzâ' vâkı'mıdır? Sıhhat ile ma'lûm olmak lâzm olduğu ecilden buyurdum ki:

Vusûl buldukda: Bu husûsa mukayyed olup bir mu'temedün-aleyh nâib-i mezbûr çavuşuma koşub dâhî karye-yi mezbûreye gönderesin ve tenbîh eylesin ki bir kurban olup dâhî mezkûrlara alınup vech-i meşrûh üzere şer'-i şerîfe muhâlif vaz'ları var mıdır nicedir? Didiklerinin bir aslı var mıdır? Yohsa hilâf vâkı'mıdır? Sıhhat ile ma'lûm idinüp vuku' üzere yazup arz eylesin.

82/165

Kethüdâsıya virildi.

Fî 8 Ramazan sene 985

Rodos beğine ve kadısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüp livâ-i mezbûra tâbî kala-yı Navice'den Mehmed nâm kimesne şirret ve şekâvet ile meşhûr ehl-i telbîs olduğundan gayrı kal'a-yı mezbûre sâkinlerinden Sola nâm kimesneyi harb idüp yedi günden sonra ol harbden fevt olup şer'-i şerîfe da'vet olundukda gaybet idüp bi'l-cümle hisar erenleri mezkûrun elinden âciz kaldukların i'lâm eylemişsin. İmdi mezkûr ele gönderilüp ahvâli teftîş olunup küreğe gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûr bir def'a ihzâr hüsamasıyla beraber idüp şer' ile fasl olmuş da'vâ-yı vekîl muktezâ-yı şer' üzere teftîş idüp göresin. Vech-i meşrûh üzere şirret ve şekâveti ve telef ettiği bi hasebi şer' sâbit olursa ashâb-ı hukuka şer' ile müteveccih olan hakların alıvirdükten sonra sipahi ise habs idüp arz eylesin. Değilse şer' ile lâzım geleni icrâ eylesin. Kısas îcâb ider cerimi ... küreğe koyasın.

82/166

Mezkûr bölüğün çavuşuna virildi.

Hezargrad kadısına hüküm ki:

Hâlâ sağ gurebâ bölüğünden Mehemmed ve Nasuh'un Südde-i sa'âdet'imde ihzârı lâzım olmağın zümre-yi mezbûreden nâm kulum irsâl olundu.

Buyurdum ki:

Vusûl buldukda te'hîr itmeyüp mezkûrları ele getirüp mezbûra koşup irsâl eylesin ve erbâb-ı tımardan itâat-i şer' eylemeyen Ali nâm kimesneyi bile koşup irsâl eylesin.

82/167

Müşârün-ileyhin kethüdası Rüstem beğe virildi.

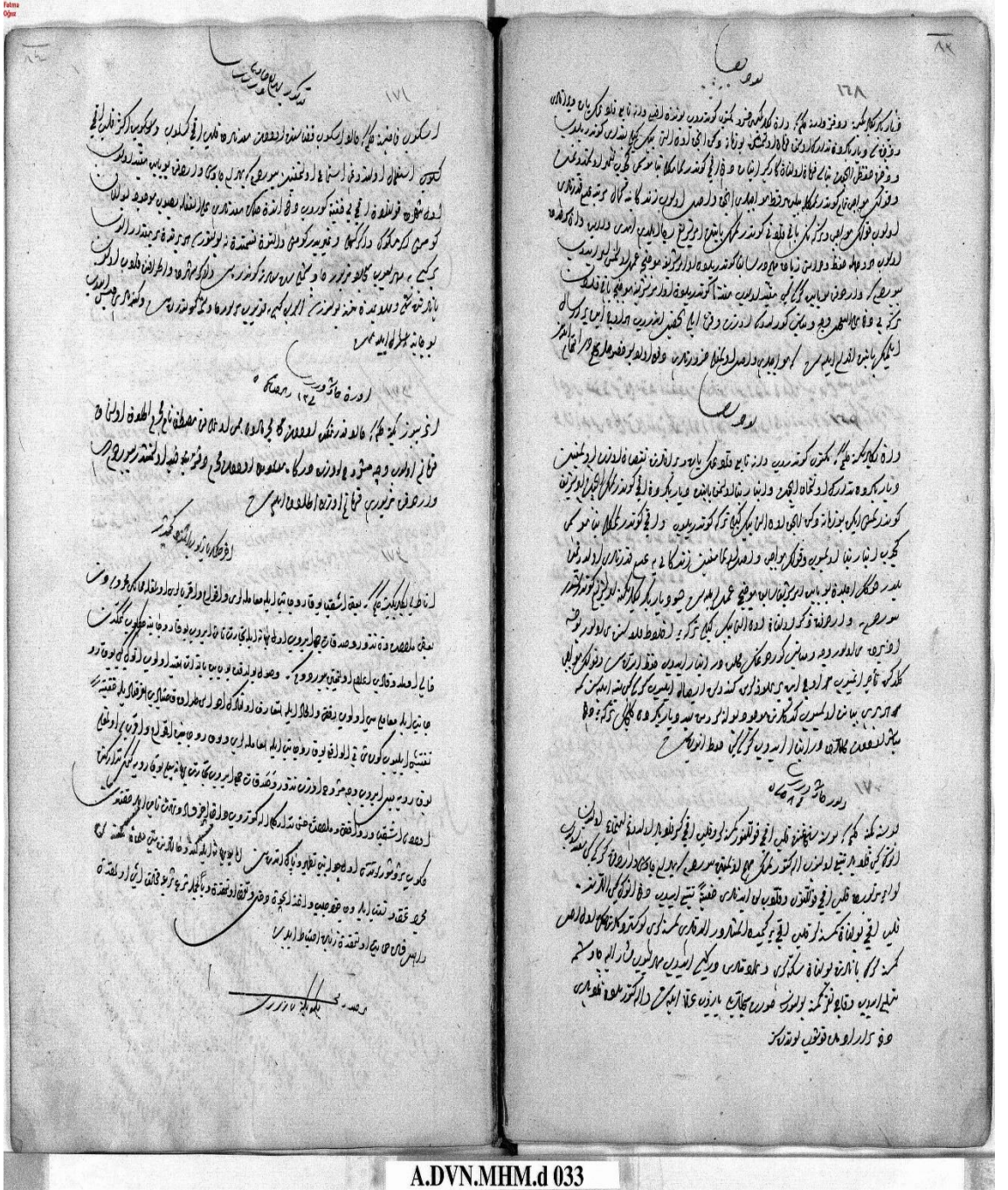
Fî 11 Ramazan sene 985

Van beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüp gaybet üzere olan Hasan ulemâ ve sulehâsın sancağında idüğü istima' olunmağın livâ-yi mezbûr beği Zeyneddin dâme izzühuya Van çavuşlarından Kubad mektubuyla irsâl olundukda miri müşârün-ileyh mezbûrı ele getirüp bir kızın kendü oğluna alup merkum çavuşa elli altun aldırup kethüdası dâhi otuz altınun alup ıtlâk ittiklerin bildirmişsin. Bu bâbda dâhî her ne dimiş isen ma'lûm-ı şerîfim olmuştur. Buyurdum ki: Vardukda te'hîr itmeyüp mezbûr çavuşun bir tarîkiyle hakkından gelüp şimdiki halde her mûmâ-ileyh munkarız olmayup müdârâ üzere olasın.

A.DVN.MHM.d 033

Ek 3. 168-173. Hüküm

83/168

Diyarbakir beğlerbeğine ve defterdârına hüküm ki:

Van beğlerbeğisi Hüsrev mektûb gönderüp bundan akdem Van'a tâbî kal'an yat ve yarakları ve zahîresi Diyarbakir'den tedârik olunmak fermân olunmuşken bu zamana değin ancak on altı bin kile buğday gönderilüp ve zahire hıfzı için binâsi fermân olunan

kârgir anbara dâhî akçe gönderilmemekle binâ mevsimi geçüp tamir olunmaduğın ve kulun mevâcibi tamâm gönderilmemekle yılda bir kat mevâcibleri ancak vâsıl olup zendigânına kemâl-i mertebe âdem-i kudretleri olup kulun mevâcibi ve terekenin bâkî kalanı gönderilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledi. İmdi vilâyet-i Van serhadde olup her vech ile hıfz ve hırâset ziyâde mühimdir. Sâbıka gönderilen o emr-i şerîfe mûcebince amel olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup mukaddemâ gönderilen o emr-i şerîfe mûcebince bâkî kalan terekeyi dâhî ale't-tafsil vech-i münâsib görüldüğü üzere vakt ile tahsîl ettirüp her üç ayda bir irsâl eylemek bâbında ikdâm eylesin ki mevâcibleri vasıl olmağla zarûretleri def' ola bu husûslar ehemmdir ihtimâm eylesin.

83/169

Bu dâhî

Van beğlerbeğine hüküm ki:

Van'a tâbî kala'an yat ve yarakları noksan üzere olmağın Diyarbekir'den tedârik olunmak için ve anbar binâ olunmak bâbında Diyarbekir'den akçe gönderilmek için emr-i şerîf gönderilmiş iken bu zamana değin ancak on altı bin kile tereke gönderilüp ve akçe gönderilmemekle binâ mevsimi geçüp anbar binâ olmayup ve kulun mevâcibi vâsıl olmamağın zindegânîye âdem-i kudretleri olduğun bildirdüğün ecilden bu bâbda emr-i şerîfe sâbıka mûcebince amel eylesin deyu Diyarbekir beğlerbeğine emr-i şerîfim gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Vardukda zikr olunan on altı bin kile terekeyi Ahlat kal'asında mı olur yohsa aher yerde mi olur vech-i münâsib gördüğün mahalde der-anbar idüp hıfz ettiresin ve kulun mevâcibi geldükde te'hîr itmeyüp her üç ayda bir ulûfelerin kendülere isâl eyleyüp gereği gibi tenbih eylesin ki her biri beyanda olmayup gediklerinde mevcûd bulunalar ve min-ba'd Diyarbekir'den gelinecek terekeyi dâhî mübâşir olan mahallerde der-anbar idüp gereği gibi hıfz ettüresin.

83/170

Mezbûr çavuşa virildi.

Fî 8 Ramazan sene 985

Bosna beğine hüküm ki:

Bosna sancağında kalb akçe kullanur kimesneler ve kalb akçe keser kallâblar olduğu istima' olunup anun gibi kallâblar tettebbu' olunup ele getirölmek mühim olmağın buyurdum ki: İbrahim çavuş vardukda gereği gibi mukayyed olup livâ-yı mezbûrda kalb akçe kullanup ve kallâblık ettükleri hufyeten tettebbu' idüp dâhî anun gibi ellerinde kalb akçe bulunan kimesneler kalb akçeyi kimden almışlardır? Aldıkları kimesneleri gösterildiklerinden sonra ol asl kimesnelerin yanlarında bulunan sikkeleri ve ulûfelerin der kîse idüp mühürleyüp müşârün-ileyh çavuşuma teslim idüp ve kaç nefer kimesne bulunursa sûret-i sicilleri ile yazup arz eylesesin ve ele getirilen kallâbları teslim idüp dâhî yarar âdemlere koşup gönderesin.

84/171

Mezkûr Behram çavuşa virildi.

Üsküb kadısına hüküm ki:

Hâlâ Üsküb kazâsında olan ma'denlerde kalb akçe kesilüp ve Üsküb'de ekser kalb akçe isti'mâl olduğu istima' olunmağın buyurdum ki:

Behram çavuş vardukda bu bâbda mukayyed olup ol şehirde kullanılan akçeyi hafiyeten görüp dâhî andan sonra ma'denleri ale'l-gafle basup mevcûd bulunan gümüş eğer meşkûk ve eğer kehle ve gayrıdır gümüş ve altın kısmından ne bulunursa her birinden bir mikdâr alup bir kîseye mühürleyüp muaccelen mezbûr çavuşumla Südde-i sa'âdet'ime gönderesin ve eğer şehirde ve etrafda kallâb olup yanlarında sikke ve alâyimden nesne bulunursa alup kîseye koyup mezbûr çavuşuma gönderesinve kendileri habs idüp bu cânibe irsâl eylesesin.

84/172

Evren çavuşa virildi.

Fî 13 Ramazan sene 985

Ağriboz beğine hüküm ki:

Hâlâ kadırganda olan mücrimlerden Memi oğlu Kara Mustafa nâm mücrim itlâk olunmak fermânım olup vech-i meşru‘ üzere Dergâh-ı Muallâmda olan mücrim defterine kayd olunmuştur. Buyurdum ki:

Vardukda mezbûrı fermânım üzere itlâk eylesin.

84/173

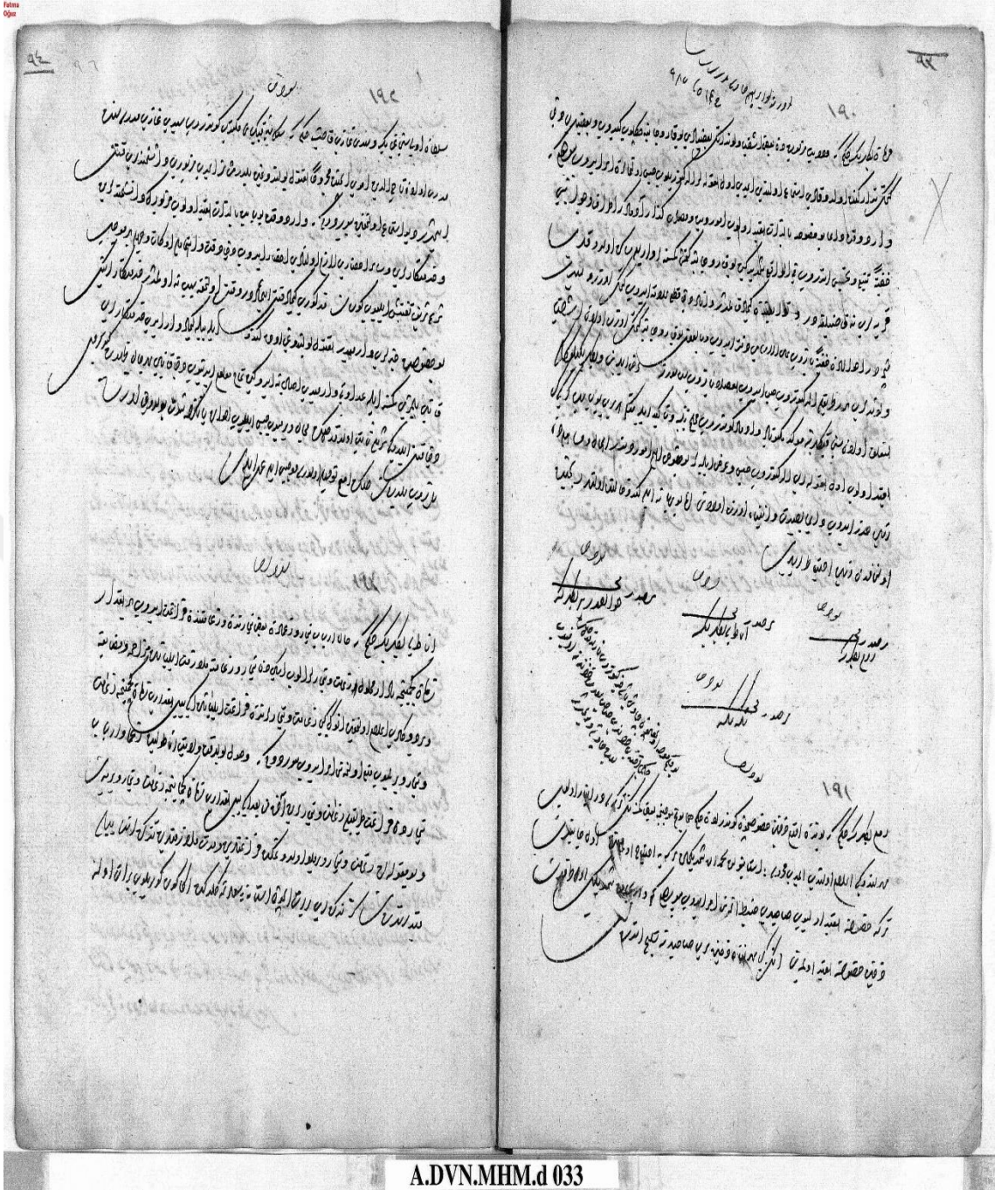
Aher hükümler yazılıp aşağıda geçmiştir.

Anadolu beğlerbeğine hüküm ki:

Ba‘zı eşkıyâ yukarı cânib ile muâmeleleri ve akvâm ve akrabâ olmakla memâlik-i mahrûseden ba‘zı melânetden nüzûr ve sadâkat cem‘ idüp ol bahâne ile ticaret taş idüp yukarı cânibe çekilüp gitmekden hâlî olmadukları i‘lâm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda bi’z-zât mukayyed olup anun gibi yukarı cânible muâmelesi olup rafz ve ilhâd ile mütearif olanların ahvâlleri toprak kadıları ma‘rifeti ile hufyeten teftîş eyleyüp göresin. Fi’l-vâkı‘ yukarı cânib ile muâmeleleri ve yukarı cânibde akvâm ve akrabâsı olmağla yukarıya meyl idüp vech-i meşrûh üzere nüzûr ve sadâkat cem‘ idüp ticaret bahanesiyle yukarıya gitmek tedâriğinde olan eşkıyâ ve revâfız ve melânet hüsn-ü tedârikle ele getirüp dâhî aher fesâd ve şenâat nâmı ile haklarından gelüp şer ve şura‘ndan ol cevânib tathîr ve pak ettiresin. Ammâ bu bahâne ile kendü hallerinde seyr’ül muhan bilmeyen kimesnelere mücedded garaz ve niyet ile ve yahud celb ü ahz için dahl ve taarruz olunmaktan ve bi’l-cümle şer‘-i şerîfe muhâlif iş olmakdan ve ehl-i fesâda himâyet olunmaktan ziyâde ihtiyât eylesin.

A.DVN.MHM.d 033

Ek 4. 190-193. Hüküm

93/190

Edirne’li İbrahim çavuşa virildi.

Fî 14 Ramazan sene 985

Karaman beğlerbeğine hüküm ki:

Vilâyet-i mezbûreden ba‘zı eşkıyâ ve levendâtın ba‘zıları yukarı cânibe çekilüp gidüp ve ba‘zıları dâhî gitmek tedârîğinde oldukları istima‘ olundu. İmdi ol makuleler eğer ele getirilüp habs olunmaların emr idüp buyurdum ki:

Vardukda dâimâ bu husûsa bi‘z-zât mukayyed olup umûr-ı dîn ve maslahatgûzar âdemlerine etraf ve cevânibi hufyeten tetebbu‘ ve tecessüs ettirüp fi‘l-vâkı‘ şimdiye değin yukarı cânibe gitmiş kimesnelere var ise sâkin oldukları karyelerine kadılığadır ve tevâbi‘inden kimler kalmıştır ve anlar dâhi kat‘-ı alâka idüp gitmek üzere midir nice dir? Ahvâllerin hufyeten yazup ale‘l-esami defter idüp ve bi‘l-fi‘l yukarı cânibe gitmek üzere olan eşkıyâ ve levendleri her birer tarikle ele götürüp habs idüp muaccelen Südde-i sa‘âdet’ime arz eylesin ve beğlerbeğiliğine müteâllik olan sancakbeğlerine müekked mektûblar ve âdemler gönderüp muhkem tenbîh ve te‘kîd eylesin ki her biri bu bâbda gereği gibi mukayyed olup ol makuleleri ele götürüp habs ve arz eylesin. Bu husûs ehemmi umûrdandır. İhmâl ve musahaledem ziyâde hazer idüp dâimâ bâsîret ve intibâh üzere olasın. Ammâ bu bahâne ile kendü hâlînde olanları rencîde olunmaktam ziyâde ihtiyât eylesin.

Bu dâhî

Bir sûreti

Rum beğlerbeğine

Bu dâhi

Bir sûreti

Anadolu beğlerbeğine

Bu dâhî

Bir sûreti

Dulkadriye beğlerbeğine

Bu dâhî

Bir sûreti

Teke beğlerbeğine

93/191

Bu dâhî

Bu hükm tevcîh olmak için çavuş başı haber getirüp yazıldıktan sonra Hâkim Efendi hazretleri sâhib-i saadet hazretlerine okuyup ba'de çavuşa virilmiştir.

Rum beğlerbeğine hüküm ki:

Bundan akdem zahîre husûsu için gönderilen hükm-i hümayûnum mücebince ba'zı kimesnenin terekesi der-anbar olup mühürlendiği i'lâm olundu. İmdi mahrûse-yi İstanbul'da mühimmat şimdiki halde terekeye ihtiyaç olmamağın ol cânibden tereke husûsuna mukayyed olmayup sâhibleri zabt etmesin emr idüp buyurdum ki:

Varıcağ şimdilik ol taraftan zahîre husûsuna mukayyed olmayân anun gibi mühürlenmiş zahîreleri sahiplerine teslim ettiresin.

94/192

Bu dâhî

Sultanönü sancağbeğine ve Seydi Gazi kadısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüp Seydi Gazi medresesinde müderris olan Taciddin âdemallahü teâla müceddeden maktûl bulunduğın bildirmişsiz. İmdi mezbûru ve danışmentleri katl itmiştir deyu istima' olunmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda bi'z-zât mukayyed olup mezbûrun danışmentlerin ve hıdmetkârların ve sâ'ir ihzârı lâzım olanları ihzâr idüp dâhî dikkat ve ihtimâmla onât-ı vech ile ber mücebi şer'-i şerîf teftîş eyleyüp göresin. Mezkûru kimler katl eylemişlerdir ve katl olunmağ sebepe ne olmuştur? Hıdmetkârlarının bu husûsta haberleri var mıdır? Maktûl bulunduğu evde kendü ile bile kimler var idi hıdmetkârları katil bilmez mi? Kimesneler ile adâveti var mıydı? Aslı ne idüğün tamâm ma'lûm idinüp dâhî katil be-her hal zuhûra getirüp dâhî katl idüğü şer' ile sâbit olduktan sonra mecâl virmeyüp habs eyleyüp ahvâlleri yanınızda sübût bulduğı üzere yazup bildiresiz. Sonra emrim ne vech ile olursa mücebi ile amel eyleyesiz.

94/193

Bu dâhî

Anadolu beğlerbeğine hüküm ki:

Hâlâ erbâb-ı tımar ve zuamâlardan ba‘zı tımarlarından ve zeâmetinden feragat idüp bir mikdâr zaman geçmeyince mahlûl ve zeâmet ve tımarlar alup eskiden tımar ve zeâmete mülâzemet eyleyenlere müzahâme müzâyaka virdükleri i‘lâm olunmağın anun gibi zeâmet ve tımarlarından feragat eyleyenlere iki yıl mikdârı zaman geçmeyince zeâmet ve tımar virilmeyüp men‘ olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda vilâyet-i Anadolu’da zuamâ ve erbâb-ı tımar dan feragat tarîkiyle zeâmet ve tımarları ahire min-ba‘d iki yıl mikdârı zaman geçmeyince zeâmet ve tımar vermeyesin ve bu makulelere zeâmet ve tımar virmelü olduğunda feragatlerin ve müddet-i mülâzemetleri tezkerelerin bile kayd ettiresin ki tezkereleri berât için Astâne-i Sa‘âdet’ime geldükde ana göre görülüp berât oluna.

بمنزله کما کنه و نامنه و وفتر و دره کج...
را با سنج غنیک...
خاها و در نامنه و نامنه...
لیکن و وفتر...
و بعد در لفتر...
فتره و خاها...
در کما کما...
موم و امیر...
لتر و لکه...
لتر و موم...
دین و سکه...
کما و با...
عالمه...
لشکر...
رما و...
سخت...
لشکر...
عالمه...
سخت...
لشکر...
عالمه...
سخت...

بدرود...
موم و...
عالمه...
سخت...
لشکر...
عالمه...
سخت...
لشکر...
عالمه...
سخت...

۱۹۶
و در این...

بمنزله کما کنه و نامنه و وفتر و دره کج...
را با سنج غنیک...
خاها و در نامنه و نامنه...
لیکن و وفتر...
و بعد در لفتر...
فتره و خاها...
در کما کما...
موم و امیر...
لتر و لکه...
لتر و موم...
دین و سکه...
کما و با...
عالمه...
سخت...
لشکر...
رما و...
سخت...
لشکر...
عالمه...
سخت...
لشکر...
عالمه...
سخت...

A.DVN.MHM.d 033

Ek 5. 194-196. Hüküm

95/194

Divân'da kapıcılar kethüdasına virildi.

Fî 15 Ramazan sene 985

Bağdad beğlerbeğine ve kadısına ve defterdârına hüküm ki:

Sen ki beğlerbeğisin. Mukaddemâ muaccelen mektûb gönderüp Ramahiye sancağıbeği olan Abdullâtif umûmen Bağdad'ın mukataatın ummâl sâbika bakâyâsın ve beğlerbeği ve sancakbeğileri hasların ve zeâmet ve tumarlar ve cümle vakf karyelerin ve ashâb-ı emlâk mülk yerlerinin mahsûlleri zevâidin zabt eylemek ve Hizâne-yi Bağdad kâtipleri ref' olunup kendü istediklerine tevcih olunmak ve bir kadılıkda olan da'vâcı aher kazâda istima' ettirmek ve bunların emsâli olagelmemiş nice dürlü şartları ile masraftan sonra hizâne-yi âmireye üç seneye değin her sene elli bin altun vermesin kabul ve iltizâm etmekle berât-ı hümâyun ve ahkâm-ı şerîfe virilmiş lâkin Ahşamat ve Kara Ulus ve Ramahiye mukataatı iltizâmından muhâsebe defterleri mûcebince mûmâ-ileyhin zimmetinde küllî mâl-ı mîriyi defter mûcebince bî-kusûr cem' ve tahsîl idüp bir akçe bâkî komaduktan sonra iltizâm ettüğü husûslara mübâşeret ettüresin deyu emr-i şerîf vârid olmağın miri müşârün-ileyhin muvacehesinde emr-i şerîf mûcebince bâkîsi bulundukda cümle yigirmi dört kerre yüz bin ve kırk bin dokuz yüz otuz beş akçe ve yüz seksen re's camus ve kara sığır zâhir olmağın taleb olundukda gâh hâzinede olan defterlere bahâne bulup ve gâh reâyadan alınmış iken reâya zimmetindedir deyüp ve gâh mücerred te'hîre komak için kendüsi ba'zı aklâm sanduğı bir akçe yetmez müflis ayak âmillerindedir deyu cevabım verdüğün arz eyledükde miri müşârün-ileyhin zimmetinde olan mâl-ı mîrî reâya üzerinde olmayup reâya müşârün-ileyh veya âmillerine virmişler ise zâhir ve muhakkak ola. Reâyadan tekrar taleb ettirmeyüp bî-kusûr mûmâ-ileyhden alup dahl-i hâzine ettikten sonra arz eylesiz ki şart-ı iltizâmı mûcebince işine mübâşeret etmek için emr-i şerîfim gönderile. Anun gibi mûmâ-ileyhin zimmetinde olmayup reâya üzerinde ne rıfkla ve sühuletle reâyadan alup şer' ile tahsîl ettiresiz deyu size hükm-i hümâyûnum gönderilmişti. Ol emr-i şerîfim âli mekân mukarrerdir ve hâlâ müşârün-ileyh Abdullâtif dâme izzühu dâhî Dergâh-ı Muallâma mektûb gönderüp Bağdad'a geldüğümde bi'l-fi'l mukataacı olan Mehmed ve rûz-nâmecî olan Haşim ki şart-ı iltizâmım mûcebince on bin altun belâyâtlarından alınmak lâzım gelmiştir. Sâ'ir mâl-ı mîrî alınacak kimesneler ile müttefik olup mukaddemâ Âstâne-i Sa'âdet'e arzıyla gönderilen bâkî defterine göre emr-i şerîf getürdüp üç senede irsâl ide. Hükm yüz elli bin altunı baturmak için çalışırlar deyu bildirmeğın müşârün-ileyhin mektubu ayn ile size irsâl olunmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda sâbika irsâl olunan emr-i hümâyûna ve müşârün-ileyhin mektubuna nazar idüp dâhî her husûs hak üzere yerlü yerinden görüp arz ve nisbetden ziyâde ihtiyât idüp emr-i sâbıkda fermân olunan husûsları ol hükm-i hümâyûn mûcebince ve mûmâ-

ileyhin dâhî mektûbunda olan mevâddı adâlet üzere görüp meşkûk ve mübhem bir nesne komaduktan sonra bu husûsları yine müncerr olursa mufassal yazup arz eylesin. Sonra ol bâbda emr-i şerîfim ne vech ile sâdır olursa mûcebi ile amel eylesin.

96/195

Kocaili beğine Yalak-abâd kadısına hüküm ki:

Senki Yalak-abâd kadısın. Sûret-i sicil gönderüp kazâ-yı mezbûrda vakf değirmenlerin kurbinde olan mahzenlerden üç nefer kimesne kayığla yigirmi sekiz çuval buğday serika idüp mahzenciler duyduklarında iki neferi kaçup İlyas nâm çingâne ele girüp suâl olundukda kayığın reisi Osman ve yoldaşı Hüsrev ile mahzenlere geldük mezbûrlar taşra çıkup on sekiz çuval buğday getirüp ben kayığa koyarken duyulup mezbûrlar kaçup ben ele girdim deyu ikrâr etüğün kayd-ı sicil eyledüğün arz ettüğün ecilden mezkûr çingânenin gaybet iden iki nefer yoldaşları dâhî ele getirilüp cümlesi küreğe gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup mezkûr çingânenin gaybet iden iki nefer yoldaşlarını her kanda ise hüsn-i tedârikle ele getirüp mezbûr çingâne ile üç neferin dâhî maan gönderesin ki küreğe küreğe konular.

96/196

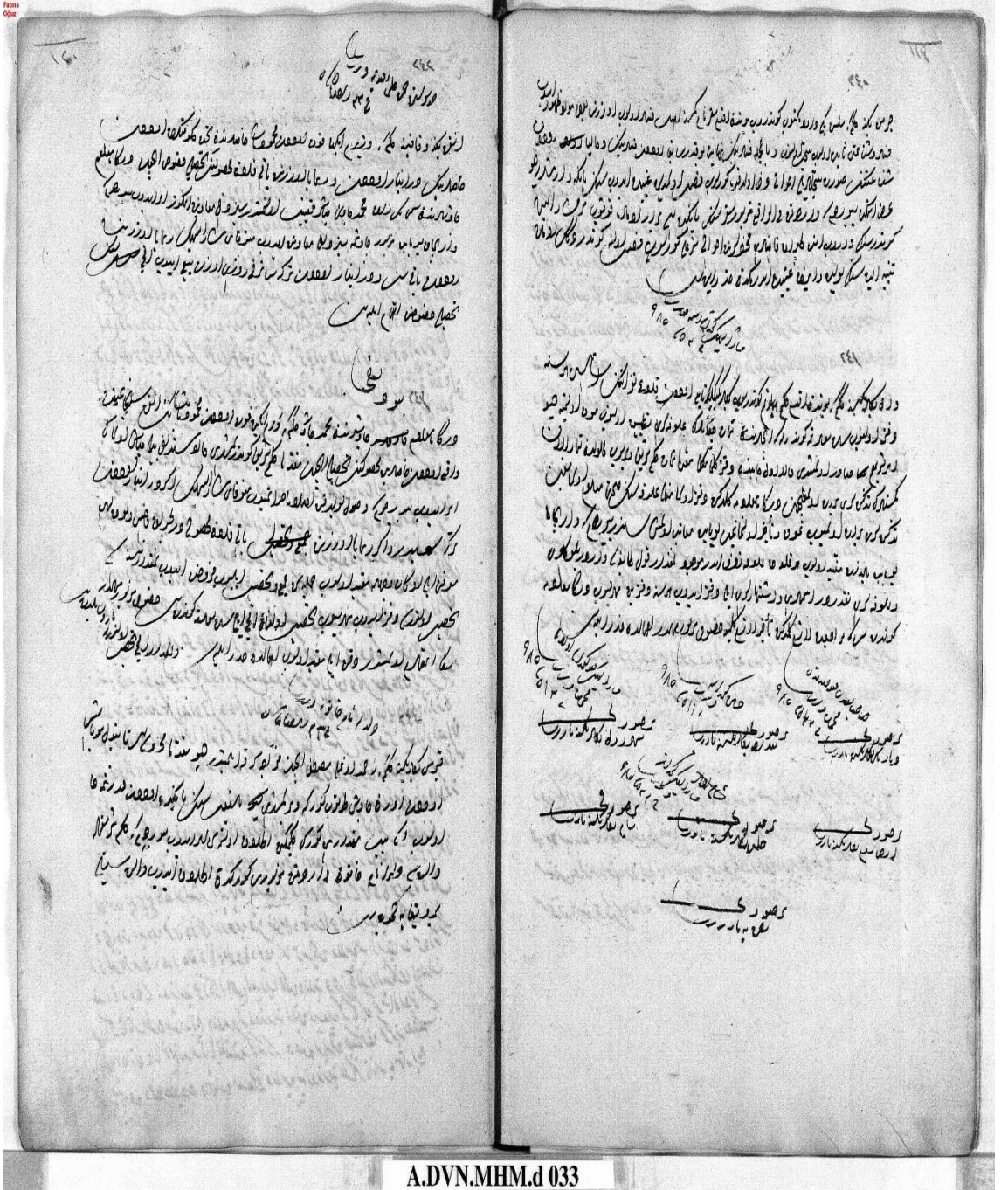
Bozok sancağıbeğine hüküm ki:

Hâlâ Südde-i sa'âdet'ime mektûb gönderüp bundan akdem emr-i şerîfle vilâyet-i Karaman'da işlenen güherçile mîri haklar tahmîl eylemek üzere iken Arap Mirza çavuş ile Dulkadirîlülerin mabeynlerinde iltizâm olunan filori husûsun Halep ve Maraş ve Akdağ kadılarıyla teftîş idüp kangı cânibden zuhûr iderse tahsîl idüp hizâne-yi âmireme irsâl eylesin deyu hükm-i hümâyûn gönderilmeğin mahallî me'mûra gitmek üzere olduğun bildirmişsin. İmdi zikr olunan altun tahsîli mühimmatdan olup ammâ güherçile dâhî avk olunmak câiz olmağın buyurdum ki: Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından İbrahim zîde kadrühû vusûl buldukda güherçile tahmîli husûsu için yarar âdemin ta'yîn idüp gönderüp vilâyet-i Karaman'da işlenen güherçileyi mîri haklara tahmîl idüp emr-i sâbık üzere mahallî me'mûra isâl idüp sen dâhî sâbıka gönderilen emr-i şerîfim mûcebince zikr olunan güherçile tahsîline bi'z-zât mübâşeret idüp müşârün-ileyhim kadılar ile emr-i sâbık mûcebince teftîş eyleyüp iltizâm olunan altun her kangı cânibden zuhûr iderse

taallül ettirmeyüp bî-kusûr tahsîl idüp hizâne-yi âmireme irsâl ve isâl bâbında enva‘ say‘
ve ihtimâm eylesin

A.DVN.MHM.d 033

Ek 6. 240-244. Hüküm

119/240

Çirmen beğine hüküm ki:

Silistre beği Davud mektûb gönderüp bundan akdem Sefer nâm kimesne ehl-i fesâd olup üzerinde ba'zı mevâdd zuhûr idüp fesâd ve şenâat sâbit olup sicil olunup ve bi'i-cümle fesâdının nihâyeti yoktur. Sâbika olan fesâdının ve hâliyâ olan şenâatinin sûreti

sicilleri ile ahvâli arz oldukda görülüp fasl olmadın gaybet idüp senin yanına varmıştır deyu arz etmeğin buyurdum ki:

Vardukda fi'l-vâkı' mezbûr Sefer senin yanında ise yarar âdemlere koşup mîri müşârün-ileyhe gönderesin ki varup anda toprak kadıları mahzarlarında ahvâli şer' ile görülüp fasl oluna. Gönderdüğün âdemlere tenbîh idesin ki yolda ve izde gaybet ettirmekden hazer idesin.

119/241

Müşârün-ileyhin kethüdası Rüstem'e virildi.

Fî 2 Ramazan sene 985

Van beğlerbeğine hüküm ki:

Bundan akdem hükm-i hümâyûnum gönderilüp beğlerbeğiliğine tâbi olan kılâ' neferlerinin esâmisi her sene defter olunup Südde-i Sa'âdet'ime gönderile ki içlerinden tımara çıkanların ulûfeleri tatbîk olunup avk olunmaya deyu emr-i şerîfim sâdır olmuştu. Hâlâ ol cânibden defter gelmemekle mukaddemâ tımara hükm-i şerîf virilüp mahlûlden tımar alup kimesnelerin tezkereleri berât olmağičün Dergâh-ı Muallâma geldükde defter olmamağla ulûfesinin sıhhat ma'lûm olmamağın tezkereleri berât olmayup avk ve te'hîr olunmağın bu bâbda mu'ateb olmuşundur.

Buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda bi'z-zât mukayyed olup her kal'ada ulûfe tasarruf ider mevcûd ne mikdâr kul tâifesi avrdır? Bölükleri ve ulûfeleri ne kadardır? İsimleri ve iştihârları ile defter idüp her sene defterin mühürleyüp Dergâh-ı Muallâma gönderesin ki müracaat lâzım geldükde te'hîr lâzım gelmeye. Husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâlden hazer eyleyesin.

Sâhib-i Sa'âdet kapıcılarından Mehmed'e virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Bir sûreti Diyarbekir beğlerbeğine yazıldı.

Hüseyin kethüdaya virildi.

Fî 11 Ramazan sene 985

Bir sûreti Bağdad beğlerbeğine yazıldı.

Müşârün-ileyhin kapı kethüdası olan Mehmed'e virildi.

Bir sûreti Şehrizol beğlerbeğine yazıldı.

Müşârün-ileyhin kethüdasına virildi.

Fî 22 Ramazan sene 985

Bir sûreti Erzurum beğlerbeğine yazıldı.

Bir sûreti Haleb beğlerbeğine yazıldı.

Bir sûreti Şam beğlerbeğine yazıldı.

Bir sûreti Basra'ya yazıldı.

120/242

Divân'da Hamza Çelebi Efendiye virildi.

Fî 23 Ramazan sene 985

Ankara beğine ve kadısına hüküm ki:

Vezirim iken fevt olan Mahmud paşa haslarından taht-ı hükümetinizde olan haslarımın der anbar olan ve reâya üzerinde bâki kalan mahsûlünün tahsîli husûsu için Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Semi beğ-âde Mehmed çavuş mübâşir ta'yîn olunmuştur. Siz dâhî mu'avenet etmenüz emr idüp buyurdum ki:

Varıcak bu bâbda mezbûr çavuşuma siz dâhî mu'avenet idüp müteveffâ-yı müşârün-ileyhin reâya üzerinde olan bâkîin ve der anbar olan terekesin narh-ı rûzî üzere bey' idüp akçesinin tahsîli husûsunda ihtimâm eylesin.

120/243

Bu dâhî

Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Mehmed çavuşa hüküm ki:

Vezirim iken fevt olan Mahmud paşanın Ankara sancağında vâkî' olan hasları mahsûlünün tahsîli için mukaddemâ hüküm-i şerîf gönderilmişti. Hâlâ sen dâhî bile mübâşir olman emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda asla te'hîr itmeyüp müteveffâ-yı müşârün-ileyhin eğer der anbar olan terekesidir ve reâya üzerinde bâkî kalan mahsûlidir toprak kadısı voyvadaları maârifeti ile onât-ı vech ile mukayyed olup cümlesin cem' ve tahsîl eyleyüp fûrûht idüp ne mikdâr nesnesi tahsîl olunursa defter idüp mühürleyüp tahsîl olunan akçe ile Südde-i sa'âdet'ime gönderesin. Husûs-ı mezbûr mühimdir. Sana itimâdım olmuştur. Dikkat ile mukayyed olup ihmâlden hazer eyleyesin.

120/244

Herlile nâm hatuna virildi.

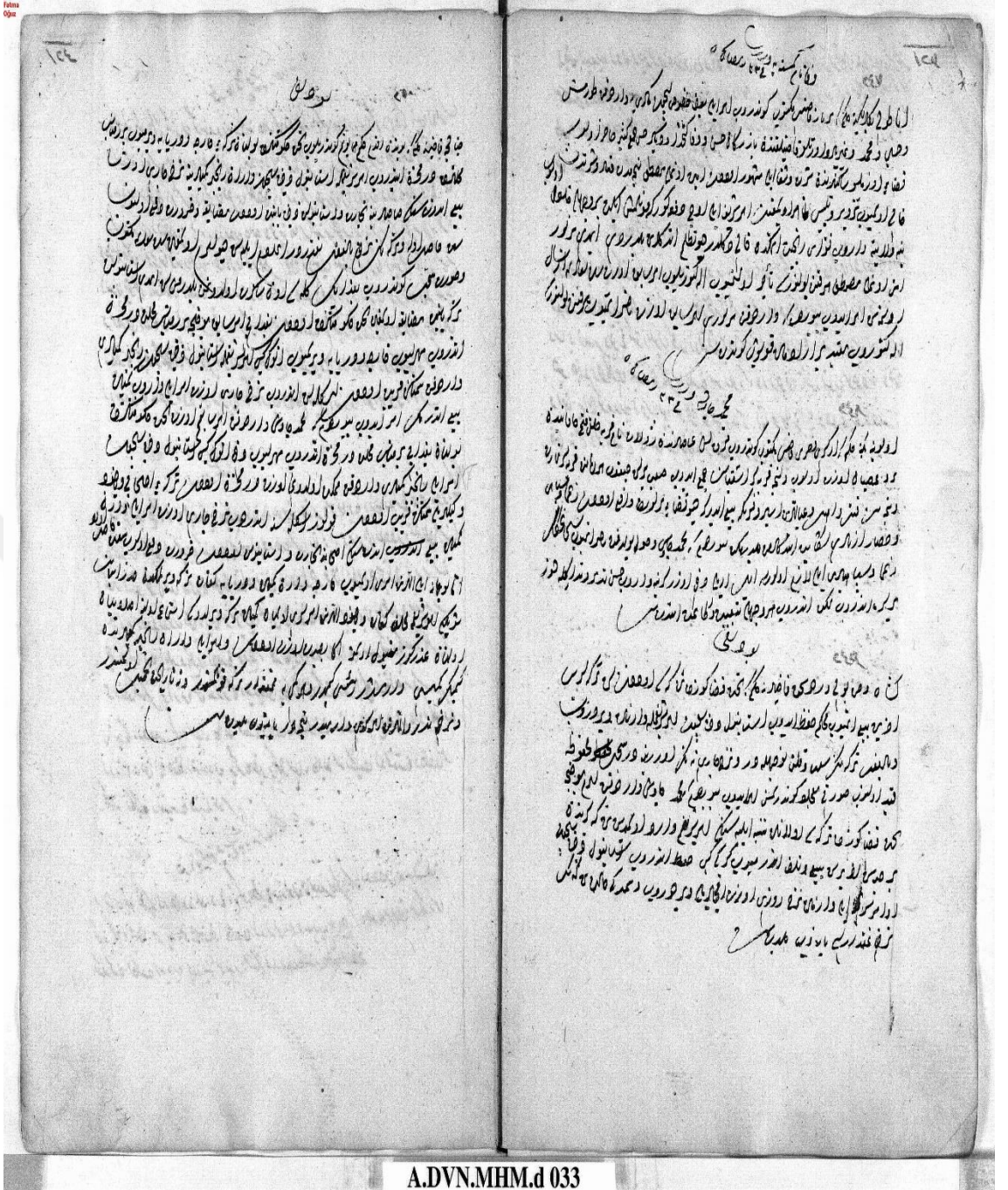
Fî 23 Ramazan sene 985

Kıbrıs beğlerbeğine hüküm ki:

Ahmed oğlu Mustafa için ferace serika eylemiştir deyu mukaddemâ Mahrûse-yi İstanbul subaşısı olan Evren çavuş tutup küreğe virilmişti. Bi'l-fi'l senin yanında olan kadırgada olup iki yıl mikdârı kürek çekmeğın ıtlâk olmasın emr idüp buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle validesi Herlile nâm hatun vardukda mezbûru kürekden ıtlâk idüp validesiyle berü yakaya geçüresin.

Ek 7. 247-250. Hüküm

123/249

Bu dâhî

Keşan ve Hayrabolu ve Rodosçuk kadılarına hüküm ki:

Taht-ı kazânîda terekesi olanlara terekelerin aher yere bey' itmeyüp muhkem hıfz idüp İstanbul zahîresi için emr-i şerîfîmle varanlara virdirüp ve bi'l-fi'l terekenin silk ve

kalan ne vech iledir narh-ı cârî nenin üzerinedir? Sicil-i mahfûza kayd olunup sûreti muaccelen gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Mehmed çavuş vardukda emrim mücebince taht-ı kazânızda terekesi olanlara tenbîh eylesin ki emr-i şerîfim vârid olmadın terekelerinden bir habbesin aher yerlere bey' ve telef ettirmeyüp gereği gibi hıfz ettirüp İstanbul zahîresi için o emr-i şerîfe ile varanlara narh-ı rûzî üzere akçeleri ile virdirüp ve şimdiki halde terekenin narhı ne mikdâr ise yazup bildiresin.

124/250

Çatalca kadısına hüküm ki:

Bundan akdem hüküm-i hümayûnum gönderilüp taht-ı hükümetinizde bulunan terekeyi hârice ve deryâya virmeyüp birer münâsib mahallerde der mahzen ettirüp emr-i şerîfimle İstanbul zahîresi için varan rençber gemilerine narh-ı cârî üzere bey' ettiresin ki haslarına ticaret ve İstanbul'da zahîre bâbında olan müzâyaka ve zarûret def' olunup ba'de hâsıl ola ve terekenin narhı bi'l-fi'l ne kadardır? İ'lâm eylesin deyu emrim olmağın Südde-i sa'âdet'ime mektûb ve sûret-i sicil gönderüp buğdayın kilesi on sekizere olduğun bildirmişsin. İmdi İstanbul'da tereke bâbında müzâyaka olmağın taht-ı hükümetinizde olan buğdayı emr-i sâbık mücebince birer münâsib mahalde der mahzen ettirüp mühürleyüp hârice ve deryâya virilmeyüp anun gibi emr-i şerîfimle İstanbul zahîresi için rençber gemileri vardukda semtinize karib olan iskelelere indirüp narh-ı cârî üzere emr ile varup gemilere bey' ettirmek emr idüp buyurdum ki:

Mehmed çavuş vardukda emr-i sâbıkım üzere taht-ı hükümetinizde bulunan buğdayı bir münâsib mahalde der mahzen ettirüp mühürleyüp dâhî anun gibi İstanbul zahîresi için emr ile rençber gemileri vardukda mümkün olduğu üzere der mahzen olan terekeyi ashâbı ve yahud vekîlleri ile semtinize karib olan Karluz(?) iskelesine indirüp narh-ı cârî üzere emr ile varan gemilere bey' ettiresin ki ashâbına ticaret ve İstanbul'da olan zarûret def' olup ba'de hâsıl ola. Ammâ bu bahâne ile ellerinde emr olmayup hârice varan gemilere ve deryâya küffâra tereke virilmekten hazer eylesin. Şöyle ki emr-i şerîfime muhâlif küffâra ve yahud ellerinde emirleri olmayân gemilere tereke virildüğü istima' oluna asla beyân olunan öZRünüz makbul olmaz. Ana bâsîret üzere olan ve emr ile varan rençber gemilerinden kimin gemisi varmıştır? Reîsi kimdir? Ve her gemiye ne mikdâr

tereke konulmuştur ve ne tarihte tahmîl olunmuştur? Ve narhı nedir? Ve ellerinde emirleri var mıdır? Nicedir? Yazup bildiresin.

İNDEKS

A

Adilcevaz, 99
Ağraz, 89, 90
Ağriboz, 75, 104
Akdeniz, 84, 105
Akhisar, 96
Akkerman, 57, 72
Akkoyunlular, 1
Akyazı, 75
Alaiye, 67
Ana, 97
Anadolu, 89
Anadolu, 78, 87
Anadolu Beylikleri, 1
Ankara, 86
Antalya, 54, 63, 90
Araca, 52
Arnavud İskenderiyesi, 107
Atina, 104
Avlonya, 63, 84, 86, 87, 96, 102, 107
Avusturya, 14
Aydın, 65
Aydın-İli, 11
Azurnik, 76

B

Baba, 80, 83
Bağdad, 66, 68, 76, 78, 96, 105, 106
Bakır-abâd, 70
Bakra, 108
Balıkesri, 49, 71
Barla, 76
Basra, 51, 52, 93
Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 9
Bayburd, 71
Bender, 50, 93
Bergama, 107
Berkofça, 88

Beyrut, 58, 62, 63
Boğdan, 21, 50, 64, 89, 91
Bosna, 75, 103
Bozok, 79, 88
Budun, 50, 64, 83, 96, 106

C

Canik, 67
Cevariz, 68
Cezayir, 51
Cizre, 57, 60, 68

Ç

Çamasa, 69
Çandarlı Kara Halil Hayreddin Paşa, 2
Çatalca, 67, 87
Çelebipazar, 69
Çerakise, 49
Çeşme, 101
Çirmen, 83, 90, 91, 97

D

Delvine, 63, 81, 87, 103, 104
Derküş, 83
Dıraç, 65
divân-ı âlî, 1
Divanı Hümayun, 1
dîvân-ı kebîr, 1
divân-ı sultan, 1
Divriği, 71
Diyarbakir, 52, 58, 62, 69, 70, 74, 81, 94,
95, 100
Dubrovnik, 24, 107
Duka-i Firense, 58
Dukakin, 94, 96, 100
Dulkadriye, 53, 77
Düşenbe, 67, 90

E

Edirne, 50, 74
Eflak, 60, 69, 84, 91
emir, 3
Erdel, 21, 50, 51, 70
Ereğli, 63, 64
Ergirikasrı, 84
Erzurum, 60, 71, 99, 105, 106, 107
Eşkiyâ, 31

F

Fas, 19
Fatih Sultan Mehmed, 2
Ferhad Paşa, 17
ferman 3
Filek, 64
Filibe, 92
Françe, 108

G

Gedegara, 108
Gelibolu, 64, 79, 80, 105
Gelibolulu Âli, 23
Genivize, 82
Göle, 92, 100
Gülner, 72
Güvercinlik, 77

H

Habeş, 56, 61, 63
Hac, 38
Hadise, 97
Haleb, 66, 67, 92, 93
Halep, 57, 59, 61, 76, 77, 83, 97
Hamid-ili, 106
Harameyn-i Şerîfeyn, 45
Haremeyn, 39
Haslar, 65
Hayrabolu, 87
Hersek, 57
Hezargrad, 74, 88

Horpişte, 65, 83
hüccâc-ı zevî'l ibtihâc
Hüküm, 25

I

I.Murad, 2
I.Selim, 2
II.Selim, 13
III. Murad, 11
III.Mehmed, 12

İ

İçil, 73
İlbasan, 65, 103
İlci, 72
İlhanlılar, 1
İnebâhtı, 76
İngiliz, 22
İran, 16
İrle, 76
İstanbul, 4, 52, 53, 61, 70, 89, 98, 104,
105
İstefe, 104
İşim, 65
İznik-mid, 59, 75

K

Kâbe, 38, 41, 42
Kâbe-yi Şerife, 61
Kanuni Sultan Süleyma, 2
Kara Hisarı Şarkı, 71
Karaağaç, 104
Karabiga, 58
Karahisar Şarki, 89
Karahisar-ı sâhib, 58
Karahisar-ı Teke, 90
Karaman, 51, 76, 78, 79
Karamürsel, 75
Karasu, 52
Karlı-ili, 79
Kavacık, 49
Kayseriye, 50, 94, 97

Kefe, 83
Kesriye, 65
Keşan, 87
Kıbrıs, 54, 62, 80, 82
Kırkkilise, 84
Kili, 93, 101
Kilis, 56, 89, 90, 91
Koca Sinan Paşa, 14
Kocaili, 78
Konya Kalesi, 11
Konya Ovası, 11
Kotur, 99
Köstendil, 89
Kurna, 52
Kütahya, 11, 12, 95

L

Lahsa, 106
Lala Mustafa Paşa, 17
Larende, 72
Lazkiye, 50
Leh, 20, 64, 84, 86, 97
Lehistan, 21
Levadiye, 104
levend, 32, 38
Levendaz, 89
Limni, 51, 52
Lipova, 92

M

Macaristan, 14
Mağlakara, 79
Mamuriye, 62, 72
Manastır, 65
Manisa, 11
Maraş, 77, 92
Mazun, 76
Medine, 13
Medine-i Münevvere, 68, 74, 97
Mekke, 13
Mekke Şerifi, 102
Mekke-i Mükerrreme, 49, 101
Memlûklular, 1

Menteşe, 76, 89, 106
Mermer, 103
Mısır, 49, 59, 61, 69, 71, 73, 77, 81, 82, 99, 101, 102
Midilli, 70
Mihâlîç, 49
Modava, 92
Modon, 60
Mora, 55, 60, 67, 68
Mud, 73
Mühimme defterleri, 6

N

Nemçe, 56, 96
Niğbolu, 55, 84, 108
Niş, 94, 107
Nurbanu Sultan, 23

O

Ohri, 65, 73, 95
Oltu, 90
Orhan Bey, 1
Osmanlı Devleti, 1

Ö

Ösek, 105
Özdemiroğlu Osman Paşa, 17
Özi, 103

P

Pankota, 92
Pravadi, 88

R

Ramahiyeye, 78
Ramahiyye, 66
Rodos, 51, 54, 63, 74, 82, 88, 93
Rodos Kalesi, 66
Rodoscuk, 79, 87
Ruha, 69
Rum, 49, 65, 71, 78

Rumili, 88, 92, 100

S

Safed, 98
Safevî, 16
Sakız, 51
Saruhan, 11, 65
Sayda, 62, 63, 81
Segedin, 49, 93, 94, 106
Selçuklular, 1
Semendire, 103
Serberniçe, 71, 76
Sermin, 63
Sığacık, 84, 93, 94, 101
Siird, 57, 60
Silistre, 57, 83, 84, 91, 95
Sinanlu, 72
Siroz, 100
Sivas, 69, 71
Siverek, 54
Soğdak, 75
Sokullu Mehmed Paşa, 12
Solnok, 56, 92
Sonisa, 49
suhte, 32
Sultanönü, 78

Ş

Şah II. İsmail, 16
Şam, 49, 55, 59, 61, 68, 72, 73, 77, 80,
82, 102
Şehrizol, 77, 90, 98

T

Tatar Bazarı, 92
Teke, 56, 63, 90
Temeşvar, 100, 107
Timuriçe, 102
Trablus, 58, 60, 62, 63, 94, 95
Trablusgarp, 80
Trabzon, 76
Tuna, 106

U

Uluç Hasan Paşa, 20

Ü

Üsküb, 75
Üzümlü, 87, 106

V

Vakıf, 42
Van, 55, 58, 74, 86, 99, 107
Venedik, 14
Vidin, 88
Vişegrad, 69
Vize, 67
Vulçitrın, 107

Y

Yalâk-abâd, 78
Yanya, 57, 63, 65, 67
Yemen, 61
Yıldırım Bayezid, 1
Yüzdepâre, 88

Z

zimmîler, 32

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Özge TENEŞ
Doğum Yeri	Erzurum
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı
Yabancı Dil	İngilizce
İletişim	oztenge@gmail.com
Tarih	19.07.2019